

1. MİMARLIK VE ŞEHİRCİLİK SEMPOZYUMU

28 -29 MART 2019

BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
MİMARLIK FAKÜLTESİ

Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı ve Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı işbirliğiyle
Mimarlık Fakültesi ev sahipliğinde gerçekleşen

1. MİMARLIK VE ŞEHİRCİLİK SEMPOZYUMU

Bildiri Özetleri Kitabı

28-29 MART 2019

Yıldız Teknik Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi
Yıldız Yerleşkesi, Beşiktaş

İstanbul, 2019

©Telif Hakkı

Bildiri özetlerinin kısmen veya tamamen yayınlanmasından doğacak haklar yazarlarına aittir. Bu kitaptaki görsel ve yazılı malzemelerin her hakkı saklıdır. Bu eserin bir kısmı veya tamamı izin alınmadan hiçbir şekilde çoğaltılamaz veya kopyalanamaz. Kitaptaki her türlü bilgi ve malzeme atıf yapılmadan kullanılamaz.

1.Mimarlık ve Şehircilik Sempozyumu Bildiri Özetleri Kitabı, 28-29 Mart 2019

Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yıldız Yerleşkesi İstanbul

Sayfa sayısı: 300

e-ISBN: 978-975-461-559-3

Yayın Türü :Bildiri Özetleri Kitabı, Hakemli

Kapak Tasarım : Arş. Gör. Figen ÖZTÜRK ve Arş. Gör. Aygöl CEYLAN

Yayına hazırlayan : Arş. Gör. Mahfuz AKTAŞ ve Arş. Gör. Cemile Gül GÜRCAN

İletişim:

Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Yıldız Yerleşkesi, Beşiktaş, 34349, İstanbul

E-posta: ytutezarastirmalari@gmail.com

Web adresi: <http://www.mimlu.yildiz.edu.tr/>

DANIşMA KURULU

Prof. Dr. Gülay ZORER GEDİK

Prof. Dr. Çiğdem POLATOĞLU

Prof. Dr. İclal DİNÇER

DÜZENLEME KURULU

Doç. Dr. Ebru SEÇKİN

Arş. Gör. Mahfuz AKTAŞ

Arş. Gör. Adem SAKARYA

Arş. Gör. Figen ÖZTÜRK

Arş. Gör. Aygöl CEYLAN

Arş. Gör. Cemile Gül GÜRCAN

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Aslıhan TAVİL (İstanbul Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Ayşin SEV (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)
Prof. Dr. Burçin Cem ARABACIOĞLU (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)
Prof. Dr. Bülent ULUENGİN (Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi)
Prof. Dr. Demet BİNAN (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)
Prof. Dr. Deniz ERİNSEL ÖNDER (Medipol Üniversitesi)
Prof. Dr. Dilek ÖZDEMİR DARBY (Yeditepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Elif Özlem AYDIN (Gebze Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Ferhan GEZİCİ KORTEN (İstanbul Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Feride ÖNAL (Gedik Üniversitesi)
Prof. Dr. Gül KOÇLAR ORAL (İstanbul Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Hülya KILIÇ (Nişantaşı Üniversitesi)
Prof. Dr. Hürriyet ÖGDÜL (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet OCAKÇI (İstanbul Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Nilay COŞGUN (Gebze Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU (Yıldız Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Özlem EREN (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)
Prof. Dr. Tülay TIKANSAK KARADAYI (Gebze Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Zeynep KUBAN (İstanbul Teknik Üniversitesi)
Doç. Dr. Alev ERKMEN (Yıldız Teknik Üniversitesi)
Doç. Dr. Almula KÖKSAL (Yıldız Teknik Üniversitesi)

Doç. Dr. Aslı ÖZÇEVİK (Eskişehir Anadolu Üniversitesi)
Doç. Dr. Aynur ÇİFTÇİ (Yıldız Teknik Üniversitesi)
Doç. Dr. Bora YERLİYURT (Yıldız Teknik Üniversitesi)
Doç. Dr. Çiğdem CANBAY TÜRKİYILMAZ (Yıldız Teknik Üniversitesi)
Doç. Dr. Çiğdem ÇELİK TEKİN (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)
Doç. Dr. Dilek YILDIZ (İstanbul Teknik Üniversitesi)
Doç. Dr. Ebru ÖZEKE TÖKMECİ (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)
Doç. Dr. Eda BEYAZIT (İstanbul Teknik Üniversitesi)
Doç. Dr. Elif ÖRNEK ÖZDEN (Yıldız Teknik Üniversitesi)
Doç. Dr. Emel DÜZGÜN BİRER (Kültür Üniversitesi)
Doç. Dr. Esin AKTUĞLU AKTAN (Yıldız Teknik Üniversitesi)
Doç. Dr. Figen KAFESCİOĞLU (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)
Doç. Dr. İrem GENCER YAYLALI (Yıldız Teknik Üniversitesi)
Doç. Dr. Kunter MANİSA (Yıldız Teknik Üniversitesi)
Doç. Dr. Mehmet Nuri İLGÜREL (Yıldız Teknik Üniversitesi)
Doç. Dr. Murat ŞAHİN (Özyeğin Üniversitesi)
Doç. Dr. Oya AKIN (Yıldız Teknik Üniversitesi)
Doç. Dr. Pelin Pınar GİRİTLİOĞLU (İstanbul Üniversitesi)
Doç. Dr. F. Pınar ARABACIOĞLU (Yıldız Teknik Üniversitesi)
Doç. Dr. Senay OĞUZTİMUR (Yıldız Teknik Üniversitesi)
Doç. Dr. Senem KOZAMAN (Yıldız Teknik Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Banu ÇELEBİOĞLU (Yıldız Teknik Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Burcu Selcen COŞKUN (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Elvan ERKMEN (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Fazıla DUYAN (Doğuş Üniversitesi)
Doç. Dr. Sevgül LİMONCU (Yıldız Teknik Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Özdemir SÖNMEZ (İstanbul Ticaret Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Togan TONG (Yıldız Teknik Üniversitesi)

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	2
BİLDİRİ ÖZETLERİ LİSTESİ.....	3
BİLDİRİ ÖZETLERİ.....	14
YAZAR LİSTESİ.....	291

1.Mimarlık ve Şehircilik Sempozyumu, Mimarlık ve Şehircilik Anabilim Dalı'nda hazırlanmış lisansüstü tezleriyle ilgili bildirilerin tartışılması amacıyla 28-29 Mart 2019 tarihinde ilk kez Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir. “Mimarlık Tarihi ve Kuramı”, “Mimari Tasarım”, “Rölöve -Restorasyon”, “Bina Bilgisi”, “Yapı Bilgisi”, “Şehir Planlama”, “Kentsel Dönüşüm”, “Kentsel Tasarım”, “Kentsel Koruma”, “Bölge Planlama” gibi çok çeşitli konularda hazırlanan toplam yüz yirmi sekiz adet bildiri, iki gün boyunca toplam otuz oturumda tartışılmıştır.

Mimarlık ve Şehircilik Sempozyumu'nda bildiri sunarak katkı sağlayan değerli öğrencilerimize ve saygıdeğer hocalarımıza, sempozyum organizasyonundaki özverili çalışmalarından dolayı danışma kurulu, düzenleme kurulu ve bilim kurulu üyelerimize ve son olarak destekleri için Yıldız Teknik Üniversitesi Rektörlüğü'ne ve Fen Bilimleri Enstitüsü'ne teşekkür ederiz. Sempozyum bildiri özetlerinden oluşan bu kitabın akademik ortama özgün katkılar sunmasını, lisans ve lisansüstü çalışmalarına kaynak oluşturmasını umuyoruz.

Prof. Dr. Gülay ZORER GEDİK

Yıldız Teknik Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi Dekanı

BİLDİRİ ÖZETLERİ LİSTESİ

OTURUM A-I	15
KAMU ÖZEL İŞBİRLİĞİ YATIRIMLARINA AİT FİNANSAL RİSKLERİN TASARIM SÜRECİNDE YÖNETİMİ (KAYNAŞLI KÜLTÜR MERKEZİ BİNASI ÖRNEĞİ)	
Mahmuthan ÇAKIR, Doç. Dr. Dr. Serhat BAŞDOĞAN.....	16
YAPIM FİRMALARININ KURUMSAL RİSK YÖNETİMİ OLGUNLUĞUNDA RİSK YÖNETİCİSİNİN ROLÜ	
Kübra ARI, Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe ERCAN.....	18
KENTSEL DÖNÜŞÜM SÜRECİNDE DEĞİŞEN YAPIM TEKNİKLERİ; BAKIRKÖY ÖRNEĞİ	
Mustafa Tolga İLASLAN , Doç. Dr. Dilek EKŞİ AKBULUT.....	20
KAMUSAL ALANLAR İÇERİSİNDE PARKLARIN ÖNEMİ: SERENCEBEY PARKI ÖRNEĞİ	
Özlem ERDOĞAN, Doç. Dr. M. Zafer AKDEMİR.....	22
KENTSEL MEKANLARDA YAYAYLAŞTIRMA VE BİNA CEPHELERİNİN YENİLENMESİ: SAMSUN ÇİFTLİK CADDESİ ÖRNEĞİ	
Burcu YAZICI, Doç. Dr. Erkan AVLAR.....	24
OTURUM A-II.....	26
YEŞİL YAPI SERTİFİKA SİSTEMLERİNİN KULLANICI GEREKSİNİMLERİ VE SAĞLIĞI ÖLÇÜTLERİ BAĞLAMINDA İRDELENMESİ	
Ceyda ÖLMEZ, Doç. Dr. Gökçe TUNA TAYGUN	27
MERKEZİ YÖNETİM BİNALARINDA KULLANICI GEREKSİNİMLERİNİN BELİRLENMESİ	
Furkan YAPILCAN, Dr. Öğr. Üyesi Mustafa YEĞİN	29
YAPILARDA GÜRÜLTÜ DENETİMİ SÜRECİNDE GÜRÜLTÜ ENGELLERİNİN ETKİNLİĞİ	
Işıl İPLİK, Prof. Dr. Neşe YÜĞRÜK AKDAĞ.....	31
SICAK-NEMLİ İKLİMLERDE KENTSEL PLANLAMA KARARLARININ BİNA ÖLÇEĞİNDE DOĞAL HAVALANDIRMAYA ETKİSİ: ADANA İLİ ÖRNEĞİ	
Nesim Doğuş YELEKÇİ, Doç. Dr. M. Zafer AKDEMİR.....	33
VENEDİK'TE İKİ ADET SOSYAL KONUT ÖRNEĞİNİN İNCELENMESİ	
Ecem ÖLÇER, Prof. Dr. Yeşim Kamile AKTUĞLU	35
OTURUM A-III	37
KEMALİYE VE KIRSAL UZANTILARINDA GELENEKSEL KONUTLARIN MALZEME TERCİHLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	
Fatih HÜSREVOĞLU, Doç. Dr. M. Zafer AKDEMİR	38

SARIHACILAR KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARININ YAPIM TEKNİKLERİ AÇISINDAN MİMARİ ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ	
Duygu BAKIŞLI, Doç. Dr. Dilek EKŞİ AKBULUT	40
KOPENHAG OPERA EVİ VE ROYAL DANISH TİYATRO EVİ BİNALARININ TAŞIYICI SİSTEM BAKIMINDAN İRDELENMESİ	
Selin DURAN, Prof. Dr. Yeşim Kamile AKTUĞLU	42
YAPIDA KULLANILAN ASBESTLİ YAPI ÜRÜNLERİ KAYNAKLI ÇEVRE SORUNLARININ YÖNETİMİ	
Elif KARĞI, Doç. Dr. Gökçe TUNA TAYGUN	44
ORTAK KULLANIM ALANLARINDAKİ TUVALETLERİN KONFOR KOŞULLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	
Halide ESER, Doç. Dr. Erkan AVLAR	47
OTURUM A-IV	49
DÖŞEME KAPLAMA MALZEMESİ SEÇİM KRİTERLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK YAKLAŞIMI İLE İRDELENMESİ	
Cansu SEZİCİ, Doç. Dr. Seden ACUN ÖZGÜNLER	50
YEŞİL BİNA SERTİFİKA SİSTEMLERİ VE AYDINLATMA KONULARI	
Gökşenay ÖZDEMİR, Prof. Dr. Rengin ÜNVER.....	52
İŞLEVİ DEĞİŞEN YAPILARDA AYDINLATMA-MYRELAION SARNICI	
Büşra ÜNLÜ, Prof. Dr. Rengin ÜNVER.....	54
OTURUM A-V.....	56
KENTSEL DÖNÜŞÜMDE MEKÂNSAL ÇEVRE VE KAMUSAL ALANIN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ: FİKİRTEPE ÖRNEĞİ	
Güneş GENÇER ÖZDEMİR, Dr. Öğr. Üyesi Ayfer YAZGAN	57
SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE UYGULAMALARINDA KENTSEL YEŞİL AĞ SİSTEMLERİ	
İlke DAMDERE, Prof. Dr. Zekiye YENEN.....	59
YERALTI MEKÂNLARININ KENT PLANLAMADAKİ ÖNEMİ BAĞLAMINDA SARNIÇLAR	
Ceren ATALAY, Prof. Dr. Zekiye YENEN.....	61
SON OTUZ YILDA İZMİR'DE KONUT ÜRETİMİ VE DÜŞÜK GELİRLİLERİN KONUT SORUNU	
Ayça UYSAL, Doç. Dr. Adile ARSLAN AVAR.....	63
KENTSEL TASARIM VE KALABALIK DAVRANIŞLARI İLİŞKİSİNİN KADIKÖY ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN İNCELENMESİ	
Neslişah KESİCİ, Prof. Dr. Anlı ATAÖV	65

OTURUM A-VI	67
AFET SONRASI GEÇİCİ YERLEŞİM ALANLARININ TASARIM İLKELERİ	
Firdevs Çişel SOLAK, Doç. Dr. Esin Özlem AKTUĞLU AKTAN	68
KRİZ DÖNEMLERİNDE TARIM SEKTÖRÜ: ANTALYA ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME	
Şerife Betül ÇETİNKAYA, Prof. Dr. Hilal ERKUŞ ÖZTÜRK.....	70
TÜRKİYE’DE TARIMSAL YENİLEŞİME TARİHSEL BİR BAKIŞ	
Melek KARAHASAN, Doç. Dr. Aliye Ahu AKGÜN.....	72
SOSYALİZMİN ŞEKİLLENDİRDİĞİ ŞEHİR: SSCB DÖNEMİNDE MOSKOVA	
Naciye Simla UYGAC, Prof. Dr. Sırma TURGUT.....	74
OTURUM A-VII.....	76
KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASIN KORUNMASINDA YENİLİKÇİ BİR YAKLAŞIM OLARAK KÜLTÜR ROTALARI	
Serap Çağla ÖZTÜRK, Doç. Dr. Esin Özlem AKTUĞLU AKTAN.....	77
ULAŞTIRMA SORUNLARININ ÇÖZÜMÜNDE FARKLI DİSİPLİNLER: ÜSKÜDAR AKTARMA MERKEZİNDE MEKÂNSAL DAVRANIŞLAR	
Güneş Ece (ALBAYRAK) MEŞE, Doç. Dr. Nilgün Çolpan ERKAN	79
OTURUM A-VIII.....	81
18. YÜZYIL BOĞAZİÇİ KIYI ŞERİDİ CAMİLERİNİN KORUMA SORUNLARI VE “HACI KEMALETTİN CAMİ”	
Rukiye BOSTAN, Dr. Öğr. Üyesi Banu ÇELEBİOĞLU.....	82
HERSEK BÖLGESİ’NDE XVI. - XX. YY’DA TAŞ MİNARELİ KÜÇÜK CAMİLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMLERİ, YAPIM TEKNİKLERİ VE BİLEÇA HASAN PAŞA PREDOYEVIÇ CAMİ	
Dzermal SKREBO, Prof. Dr. Can Ş. BİNAN.....	84
KONYA ANBER REİS CAMİİ’NİN I. ULUSAL DÖNEM CAMİLERİ İÇİNDEKİ YERİ	
Kübra Nur MAKAS, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU.....	86
AVRUPA’DA MODERN SİRK MİMARİSİNİN GELİŞİMİ VE OSMANLI’DAKİ YANSIMALARI	
Elif GELMEZ DEMİR, Prof. Dr. M. Gül AKDENİZ	88
REBİİ GORBON: MİMARLIK VE SERAMİK ARASINDA BİR KARİYER	
Arş. Gör. Canse YÜZER, Doç. Dr. V. Gül CEPHANECİGİL.....	90
OTURUM B-I	92
MEYDANI OLUŞTURAN YAPILARIN FONKSİYONEL SÜREKLİLİĞİ ÜZERİNE BEYAZIT MEYDANI ÖRNEĞİ	
Dilara SAYIN, Doç. Dr. Funda KERESTECİOĞLU	93

SÜRDÜRÜLEBİLİR KIYI KENTİ TASARIMI KRİTERLERİ BAĞLAMINDA SAMANDAĞ'IN KENTSEL GELİŞİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	
Ecem KILIÇLAR, Prof. Dr. Ömür BARKUL.....	95
ULAŞIM AKTARMA MERKEZLERİNİN MEKAN TASARIMINA YÖNELİK YAKLAŞIMLAR	
Büşra DÜZOĞLU TERCAN, Doç. Dr. M. Tolga AKBULUT	97
OTURUM B-II.....	99
KENT MEYDANLARININ DÖNÜŞÜMÜ: DÜNYADAN VE TÜRKİYE'DEN ÖRNEKLER	
Yeşim ÇINAR, Doç. Dr. Çiğdem CANBAY TÜRKYILMAZ.....	100
MİMARLIK ÖĞRENCİLERİNİN ENFORMEL ÇALIŞMALARA KATILMA NEDENLERİNİN BETONART MİMARLIK YAZ OKULU ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN İNCELENMESİ	
Neslihan İMAMOĞLU, Doç. Dr. Feride Pınar ARABACIOĞLU.....	102
İSTANBUL İLİNDE İLKOKUL ÇAĞINDAKİ ÇOCUKLAR İÇİN KAPSAYICI EĞİTİM BAĞLAMINDA EĞİTİM MEKANLARI	
Neslihan SAYGILI SESLİKAYA, Doç. Dr. Aslı SUNGUR	104
KÜRESELLEŞME İLE DÖNÜŞEN MODERN KENTLERDE ARAYÜZE DAİR ARAŞTIRMA	
Betül BEKMEZCİ YOLAL, Prof. Dr. Zeynep ULUDAĞ	106
KENTSEL ARKEOLOJİK ALANLARIN DEĞERLENDİRİLMESİNDE MİMARİ TASARIMIN ETKİSİ	
Elif Ceren TAY*, Doç. Dr. Yasemen SAY ÖZER	108
OTURUM B-III.....	110
MADEN KENTLERİNDE ÜRETİM VE MİMARİ TASARIM İLİŞKİSİ	
Arş. Gör. Nazlı ARSLAN, Doç. Dr. Funda KERESTECİOĞLU	111
MİMARLIK-DOĞA YAKLAŞIMLARI IŞIĞINDA 20.YÜZYIL KONUT MEKÂNLARINI OKUMAK	
Arş. Gör. Behiyye YILMAZ, Doç. Dr. Çiğdem CANBAY TÜRKYILMAZ.....	112
ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNİN MEKÂNSAL DEĞİŞİMİ	
Bedriye Gizem ALTUĞ, Doç. Dr. Yasemen SAY ÖZER.....	114
İŞLEVİNİ TAMAMLAMIŞ SANAYİ YAPILARININ YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ VE YAPILARIN YAKIN ÇEVRESİYLE İLİŞKİLERİ	
Nur Banu ÖZBALTA, Doç. Dr. İbrahim Başak DAĞGÜLÜ.....	116
OTURUM B-IV	118
ÇOCUK GELİŞİMİNDE OYUN ALANLARININ ROLÜ VE MEKANSAL GEREKLİLİKLER: ANKARA İLİ ÖRNEĞİNDE ÖZEL VE KAMUSAL ÇOCUK OYUN ALANLARI ÜZERİNDEN BİR İNCELEME	
Merve SÜLÜN, Prof. Dr. Ömür BARKUL.....	119
ÇOCUKLARDA MEKÂNSAL OKUNABİLİRLİK PARAMETRELERİNİN BİLİŞSEL HARİTALAMA YÖNTEMİYLE ANALİZİ	
Öğr. Gör. Emine Banu BURKUT , Doç. Dr. Emine KÖSEOĞLU	121

TEMSİL KULLANIMINDA ARAÇ-AMAÇ AYRIŞMASI VE SERGEI TCHOBAN MİMARLIĞI	
Ersan YILDIZ, Doç. Dr. M. Tolga AKBULUT	123
1980 SONRASI İSTANBUL'DA MEKÂNSAL DEĞİŞİM : FERİKÖY ÖRNEĞİ ÜZERİNDE FİZİKSEL MEKANDAKİ DEĞİŞİMİN İNCELENMESİ	
Özge ŞAMLI, Prof. Dr. Ömür BARKUL.....	125
OTURUM B-V	127
SINIR AŞIRI SERİ MİRAS KAVRAMI ve TÜRKİYE'NİN SINIR AŞIRI SERİ MİRAS POTANSİYELİ	
Aylin AKÇABOZAN, Prof. Dr. Can Ş. BİNAN.....	128
ALANYA KALEİÇİ KİLİSELERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE KORUMA ÖNERİLERİ.....	
Serhat SÖNMEZ, Dr. Öğr. Üyesi Uzay YERGÜN	129
KÜTAHYA KENTSEL SİT ALANINDAKİ 19. YY. KÜTAHYA EVLERİ'NİN YAPIM TEKNİĞİNİN İNCELENMESİ	
Pınar KOÇLARDAN, Dr. Öğr. Üyesi Ö. Faruk TUNCER.....	131
TARİHİ GÜZERGÂHIN BİR KORUMA YÖNTEMİ OLARAK KÜLTÜREL ROTAYA DÖNÜŞTÜRÜLMESİ: KİOS (GEMLİK) - NİKEA (İZNİK) YOLU	
Pınar Lütfiye ALKAN, Doç. Dr. Ebru OMAY POLAT.....	133
MÜZE VE RASATHANE TEŞKİLÂT KANUNU'NA (1934) GÖRE SANAT VE MİMARLIK TARİHİ ALANLARINDA YAZILMIŞ MÜZECİLERE AİT TERFİ TEZLERİNDEN ÖRNEKLER (1943-1973)	
Çiğdem BİLGİN, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU	135
OTURUM B-VI	137
TİRİLYE, ESKİPAZAR CADDESİ KORUMA ÖNERİLERİ	
Merve ŞENSÖZ, Doç. Dr. Ebru OMAY POLAT	138
İSLAM MİMARİSİNDE RİBAT YAPILARI	
Prof. Dr. Nuran KARA PİLEHVARİAN, Yük.Mimar Murat ARAPOĞLU.....	140
ENDÜSTRİ DEVRİMİ SONRASI AVRUPA'DA ORTAYA ÇIKAN MİMARİ AKIMLAR VE VALENSİYA'DAKİ MODERNİZMO	
Yağmur ŞİMŞEK, Dr. Öğr. Üyesi Zafer SAĞDIÇ.....	142
BÜYÜK SELÇUKLU DÖNEMİ KÜMBETLERİ	
Şeyma SARIOĞLU, M. Gül AKDENİZ.....	144
YEDİKULE'DE TARİHİ ÇEVRE KORUMA ÇALIŞMASI	
Seniha Deniz YURTTAKAL, Doç. Dr. Ceylan İrem GENÇER	146

OTURUM B-VII	148
EDİRNE'DE BİR MAZİPEREST: TOSYAVİZE DOKTOR RİFAT OSMAN	
Beril SARISAKAL, Doç. Dr. V. Gül CEPHANECİĞİL.....	149
İSTANBUL'DA 19. YY'DA İNŞA EDİLMİŞ BÜYÜK PROGRAMLI YAPILARIN YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ: KABATAŞ ERKEK LİSESİ ÖRNEĞİ	
Saadet Mutlu KAYTAN, Prof. Dr. Can Ş. BİNAN	150
19. YÜZYILDA OSMANLI BAŞKENTİ İSTANBUL'DA APARTMAN KÜLTÜRÜNÜN DOĞUŞU VE AVLULU APARTMANLAR	
Burcu ÜNSAL, Dr. Öğr. Üyesi Zafer SAĞDIÇ	152
İSTANBUL ANADOLU YAKASI KADIKÖY-BOSTANCI BÖLGESİ'NDE GELİŞEN 19.YY KONUT MİMARİSİ	
Sibel SÜRMEİLİ, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU.....	154
OSMANLI DÖNEMİNDE ANADOLU VE İSTANBUL ASİTANELERİ	
Ayşenur Elif COŞKUN, Prof. Dr. Gül AKDENİZ	156
OTURUM B-VIII.....	158
TÜRKİYE'DE GÜNCEL CAMİ MİMARİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA; İSTANBUL ESENLER İLÇESİ ÖRNEĞİ	
Öğr. Gör. Miskine AKAR, Prof. Dr. Nuran KARA PİLEHVARİAN	159
BİRİNCİ ULUSAL MİMARİ İSTANBUL ÖRNEKLERİNDE CEPHE BEZEMESİ (1900-1930)	
Elif KEBAPÇI, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU	160
POSTMODERN DÖNEMDE DEĞİŞEN KONUT ALGISI BAĞLAMINDA KAPALI SİTELER	
M. Rana BAĞDAT, Dr. Öğr. Üyesi Zafer SAĞDIÇ.....	162
TOZKOPARAN SOSYAL MESKENLERİ'NİN MODERN KONUT ALANI KİMLİĞİ İLE KORUNMASI	
Yusuf TUNCA, Doç. Dr. Ebru OMAZ POLAT.....	164
19. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDAN GÜNÜMÜZE İSTANBUL'UN KENTSEL MEKANININ YENİDEN YAPILANDIRILMASININ TARİHSEL COĞRAFYASI: DÖNEMLER, HİKAYELER, AKTÖRLER, MEKANİZMALAR	
Zelal Zülfiye RAHMANALI NOTTROT, Dr. Öğr. Üyesi Zafer SAĞDIÇ.....	166
OTURUM C-I	168
BÜYÜKKARIŞTIRAN KÖPRÜSÜ RESTORASYON ÖNERİSİ	
Burcu Funda AYBERKİN, Dr. Öğr. Üyesi Tuğba ERDİL POLAT	169
MARDİN FİRDEVS KASRI RESTORASYON ve YENİDEN KULLANIM ÖNERİSİ	
Mehmet KOÇ, Doç. Dr. Ceylan İrem GENÇER.....	170
SULTAN ABDÜLAZİZ DÖNEMİ MİMARLIĞI KAPSAMINDA AYAZAĞA KASRI ÖRNEĞİNİN İNCELENMESİ	
Gülten DURSUN, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU	172

TARİHİ YAPILARDA ERİŞİLEBİLİRLİK İÇİN MÜDAHALE İLKELERİ	
Zeynep ÖZDERYA, Prof. Dr. Zeynep Gül ÜNAL.....	173
OTURUM C-II.....	175
ZİNGAL KERESTE FABRİKASINDAN GÜNÜMÜZE ULAŞAN YAPILARIN KENT HAFIZASINDAKİ YERİ VE KORUNMASI	
Deniz ÖZTÜRK, Yrd. Doç. Dr. Sakine Yıldız SALMAN.....	176
KOCAELİ SEKA 2. ve 5. KAĞIT FABRİKALARININ ENDÜSTRİ MİRASI OLARAK İNCELENMESİ	
Emine Keleş TAYLAK, Dr. Öğr. Üyesi Banu ÇELEBİOĞLU.....	178
EDOARDO DE NARİ KONUTLARI VE BEZEMELERİ	
Betül KILIÇ, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU.....	180
SİNAN MİMARLIĞINDA MEKAN VE KİTLE KURGUSU	
Melike ÖZHAN, Dr. Öğr. Üyesi Zafer SAĞDIÇ.....	182
OTURUM C-III.....	184
İZNİK ROMA TİYATROSU MİMARİ BEZEMESİ VE BTHYNİA BÖLGESİ TİYATROLARI ARASINDAKİ YERİ VE ÖNEMİ	
Özlem AKBAŞ ÖNSOY , Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU.....	185
KÜTAHYA, SARAY VE MECİDİYE MAHALLELERİNDE GELENEKSEL KONUT MİMARİSİ VE KORUMA SORUNLARI	
Hande HATİBOĞLU, Doç. Dr. Ayten ERDEM.....	187
ŞİLE KABAKOZ KÖYÜ SİVİL MİMARİ ÖRNEĞİ YAPILARIN YAPIM SİSTEMLERİNİN İNCELENMESİ	
Hürrem TUNCA, Dr. Öğr. Üyesi Banu ÇELEBİOĞLU.....	189
SAMSUN İLİ BAFRA İÇLESİ SİVİL MİMARLIK ÖRNEKLERİNİN İNCELENMESİ VE KORUMA ÖNERİLERİ	
Zarife ERKALKAN, Dr. Öğr. Üyesi Ö. Faruk TUNCER.....	191
OTURUM C-IV.....	193
TARİHİ YAPILARDA YANGIN TEHLİKESİNE BAĞLI GELİŞEN RİSKLERİN VE YÖNETİMİNDE TEKNİK VE YASAL SÜREÇLERİN İNCELENMESİ	
Sema TULUNAY, Prof. Dr. Zeynep Gül ÜNAL.....	194
BÜYÜK ŞEHİR YANGINLARININ YERLEŞİM DOKUSU VE SOSYAL YAPIYA ETKİSİ: İSTANBUL ÖRNEĞİ	
Nalan BAHÇEKAPILI, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU.....	196
İZMİR İLİ, BERGAMA İLÇESİ, FERİZLER KÖYÜ'NDEKİ GELENEKSEL YAPILARIN MİMARİ ÖZELLİKLERİ VE KORUMA SORUNLARINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA	
Müzeyyen Betül TURAN, Doç. Dr. Aynur ÇİFTÇİ.....	198

OTURUM C-V	200
21. YÜZYILDA ÜRETİLEN ÇOK KATLI AHŞAP YAPILARIN YAPIM SÜRECİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	
Hümeysra ŞENTÜRK, Doç. Dr. Erkan AVLAR	201
BETONARME MALZEMELİ YÜKSEK BİNALARA İTALYA'DAN ÖRNEKLER	
Funda ÇAKIRÖZÜ CİVELEK , Prof. Dr. Yeşim Kamile AKTUĞLU	203
METRO PROJELERİNİN YAPIM AŞAMASINDA KARŞILAŞILAN RİSKLERİN YAPI BİLGİ MODELLEMESİ DESTEKLİ YÖNETİMİ	
Gözde SAYGILI, Doç. Dr. Serhat BAŞDOĞAN.....	204
AÇIK PLANLI OFİSLERDE AKUSTİK KOŞULLARIN ÇALIŞANLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ VE BİR ÖRNEK ÜZERİNDE İNCELEME	
Başak Dicle ŞAHİN, Doç. Dr. Özgül YILMAZ KARAMA	205
OFİSLERDE BÜTÜNLEŞİK AYDINLATMAYI ETKİLEYEN ETKENLER VE BİR ÖRNEKLEME	
Şevket Baran YÜCEL, Prof. Dr. Rengin ÜNVER.....	207
OTURUM C-VI	209
HAVALİMANI ÇEVRESİNDEKİ YAPILARDA GÜRÜLTÜ DENETİMİNDE KAYNAĞA İLİŞKİN ÖZELLİKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	
Mehmed Akif EMEKLİ, Prof. Dr. Neşe YÜĞRÜK AKDAĞ	210
HAVALİMANI TERMİNAL BİNALARINDAKİ YOLCU BİNDİRME KÖPRÜLERİNİN YAPI SİSTEMLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	
Bayhan AYDIN, Prof. Dr. Yeşim Kamile AKTUĞLU	212
SES YUTUCULUK DEĞİŞİMİNİN KAPALI HACİMLERDEKİ AKUSTİK KOŞULLARA ETKİSİ	
Ezgi TÜRK GÜRKAN, Prof. Dr. Zerhan YÜKSEL CAN	213
DIŞ ENGELLERİN HACİMLERDEKİ GÜNIŞIĞI AYDINLIĞINA ETKİSİ: SUADIYE SİTESİ ÖRNEĞİ	
Duygu ZAHMACIOĞLU, Prof. Dr. Leyla DOKUZER ÖZTÜRK.....	215
OTURUM C-VII	217
KÜTÜPHANE YAPILARINDA AYDINLATMAYA YÖNELİK BİR ALAN ÇALIŞMASI: YTÜ ŞEHİT PROF. DR. İLHAN VARANK KÜTÜPHANESİ	
Nazlıcan NAZLI, Prof. Dr. Rengin ÜNVER	218
CAMİLERİN İÇ AYDINLATMASI ÜZERİNE BİR İNCELEME: SURİÇİ ÖRNEĞİ	
Çiğdem GÖRDÜK, Leyla DOKUZER ÖZTÜRK.....	220
MANİSA'DA AHŞAP TAVANLI CAMİLERİN AKUSTİK KOŞULLARININ İNCELENMESİ	
Fatma YELKENCİ SERT, Özgül YILMAZ KARAMAN.....	222
DAĞITMA ÇARPANI DEĞİŞİMLERİNİN, MÜZİK AMAÇLI HACİMLERİN AKUSTİK KALİTESİNDEKİ ETKİSİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME	
Burak UZUN,Prof.Dr. Zerhan Yüksel CAN.....	224

ESKİŞEHİR İLİ, MAHMUDIYE İLÇESİ, KIRIM TATAR KÖYLERİNDEN MESUDİYE KÖYÜ'NDEKİ YAPILARIN MİMARİ ÖZELLİKLERİ VE KORUMA SORUNLARINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA	
Tuğçe VATANSEVER, Doç. Dr. Aynur ÇİFTÇİ	225
OTURUM C-VIII.....	227
TARİHİ CAMİLERDE CEPHE AYDINLATMASI – NUSRETİYE CAMİİ ÖRNEĞİ	
Pınar ÇAVUŞOĞLU, Prof. Dr. Leyla DOKUZER ÖZTÜRK.....	228
SVETİ STEFAN KİLİSESİ'NİN HACİM AKUSTİĞİ ÖLÇÜTLERİ AÇISINDAN MÜZİK AMAÇLI ETKİNLİKLERE UYGUNLUĞUNUN İRDELENMESİ	
İrem EREN, Doç. Dr. M. Nuri İLGÜREL.....	230
ZEYREK CAMİİ VE ÇEVRESİ'NİN AYDINLATMA YÖNÜNDEN İNCELENMESİ	
Zeynep ELİF ARIK, Prof. Dr. Leyla DOKUZER ÖZTÜRK.....	232
MİMARİ KORUMA VE RESTORASYON UYGULAMALARINDA 3B BASKI SİSTEMLERİNİN KULLANIM POTANSİYELİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA	
Onur ÇİMEN, Prof. Dr. Can Ş. BİNAN.....	234
OTURUM D-I	236
TURİZMİN TARİHİ ÇEVRELER ÜZERİNDEKİ SOSYO-KÜLTÜREL, EKONOMİK VE FİZİKSEL ETKİLERİNİN İNCELENMESİ	
Büşra Nur GÜNDOĞDU, Prof. Dr. Sırma TURGUT.....	237
ENDÜSTRİ MİRASININ YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ: KASIMPAŞA UN FABRİKASI	
Cansu KIŞLA, Doç. Dr. Elif ÖRNEK ÖZDEN	239
DOLAYLI YERİNDEN EDİLME SÜRECİNİN YEREL SAKİNLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: FENER VE BALAT ÖRNEĞİ	
Gizem YAĞINLI, Doç. Dr. Tolga İSLAM	241
ÖZELLEŞTİRİLEN KAMU TAŞINMAZLARI ÜZERİNDEN KENTSEL DÖNÜŞÜM DENEYİMİ: İSTANBUL ÖRNEĞİ	
Alper ÇAKIROĞLU, Prof. Dr. Zeynep ENLİL	243
OTURUM D-II.....	245
TERMİNAL CADDESİ'NDEN KAFELER CADDESİ'NE: ERZURUM'DA ÖĞRENCİLEŞTİRME SÜRECİ	
Doğuşcan ÖZTAŞ, Doç. Dr. Tolga İSLAM	246
METRO HATLARININ KONUT FİYATLARINA ETKİSİNİN ANALİZİNDE, BİR YÖNTEM OLARAK HEDONİK FİYATLANDIRMA	
Kamil DEMİRCAN, Doç. Dr. Senay OĞUZTİMUR	248
KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJELERİNİN KULLANICI ÜZERİNDEKİ SOSYO-MEKANSAL ETKİLERİ: BURSA SOĞANLI PROJESİ	
Ferda GÜZELDAĞ, Doç. Dr. Bora YERLİYURT	250

ULAŞIM MEKANLARINDA PEYZAJIN ÖNEMİ	
Emine AKTÜRK*, Doç. Dr. Nilgün Çolpan ERKAN	252
ALIŞVERİŞ MERKEZLERİNİN KENT İÇİ ULAŞIMA ETKİSİ	
Gülay KAYADİBİ, Doç. Dr. Esin Özlem AKTUĞLU AKTAN.....	254
OTURUM D-III	256
KENTSEL DÖNÜŞÜMDE İYELİK HAKKI VE DÖNÜŞÜMÜ	
Merve Duygu TUFAN, Dr. Öğr. Üyesi Ercan KOÇ	257
YÜRÜNEBİLİRLİĞİN KENTSEL MEKÂN ALGISI ÜZERİNE ETKİLERİ	
Sara ERCAN, Doç. Dr. Nilgün Çolpan ERKAN	260
KENTSEL PLANLAMA VE KENTSEL KORUMA İLİŞKİSİNİ OKUMADA BİR ÖRNEK ALAN ÇALIŞMASI: BEYOĞLU	
Yasemin TOSUN ANDIÇ, Prof.Dr. İclal DİNÇER	262
TRABZON KENTİNİN ÇOCUK DOSTU KENT OLABİLME POTANSİYELİNİN İNCELENMESİ	
Çisem SEYHAN, Dr. Öğr. Üyesi Şeyda BÜLBÜL.....	264
YENİ SANAYİ COĞRAFYASI ARAYIŞINDA İSTANBUL VE KOCAELİ	
Duygu (ÖZTEKİN) KANIK, Doç. Dr. Oya AKIN	266
OTURUM D-IV	268
İŞARET ÖĞELERİNİN İŞLEVSEL SINIFLANDIRILMASINDA ANALİTİK BİR YÖNTEM DENEMESİ	
Hüseyin KÜÇÜKOĞLU, Doç. Dr. Nilgün Çolpan ERKAN.....	269
ULUSAL KIRSAL KALKINMA STRATEJİLERİNİN KIRSAL ALANLARIN DAYANIKLILIĞI İLE İLİŞKİSİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ	
Nur Kardelen ÖZTÜRK, Doç. Dr. Aliye Ahu AKGÜN.....	271
KIRSAL SOYLULAŞMA VE TURİZM: İZMİR KARABURUN ÖRNEĞİ	
Dilan ŞANLI KART , Doç. Dr. Tolga İSLAM.....	273
OTURUM D-V.....	275
BİNALARDA KULLANIM DÖNÜŞÜMÜ 'PERFORMANS SANATI YAPILARI	
Cansu İNANDIM, Doç. Dr. Kunter MANİSA.....	276
AFET SONRASI YENİDEN YAPILANMADA KATILIMCI YAKLAŞIM	
C. Mustafa ÇETİNDAS, Doç. Dr. M. Tolga AKBULUT	278
HASTANE BİNALARINDA ERİŞİLEBİLİRLİK-İYİLEŞTİREN MİMARİ	
Funda ÇINAR KARAKAYA, Doç. Dr. Funda KERESTECİOĞLU	280
HUBUBAT-TAHİL SİLOLARININ YENİDEN KULLANIMI	
Mehtap EMANET, Doç. Dr. Kunter MANİSA.....	281

İSTANBUL BOĞAZI ANADOLU YAKASI İSKELE MEYDANLARININ ZAMANA BAĞLI MEKANSAL DÖNÜŞÜMLERİ

Tuba UZUN, Doç. Dr. Funda KERESTECİOĞLU	282
OTURUM D-VI	284
MÜZELERDE BİR SERGİLEME YÖNTEMİ OLARAK “ARTIRILMIŞ GERÇEKLİK” KULLANIMI	
Gökhan BUNSUZ, Dr. Öğretim Üyesi Togan TONG.....	285
OTELLERDE YAPI KALİTESİNİN HİZMET ÜRETİMİNE ETKİLERİNİN MEVZUAT BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ	
Yücel AYDINOĞLU, Doç. Dr. Tayfun YILDIRIM, Öğr. Gör. Dr. Fulya ÖZMEN	287
MİMARİ VE ZAMAN İLİŞKİSİ	
Çağlar ÇELİK, Doç. Dr. Çiğdem CANBAY TÜRKYILMAZ.....	289

BİLDİRİ ÖZETLERİ

OTURUM A-I

OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. GÖKÇE TUNA TAYGUN

“KAMU ÖZEL İŞBİRLİĞİ YATIRIMLARINA AİT FİNANSAL RİSKLERİN TASARIM SÜRECİNDE YÖNETİMİ (KAYNAŞLI KÜLTÜR MERKEZİ BİNASI ÖRNEĞİ)”

Mahmuthan ÇAKIR, Doç. Dr. Serhat BAŞDOĞAN

“YAPIM FİRMALARININ KURUMSAL RİSK YÖNETİMİ OLGUNLUĞUNDA RİSK YÖNETİCİSİNİN ROLÜ”

Kübra ARI, Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe ERCAN

“KENTSEL DÖNÜŞÜM SÜRECİNDE DEĞİŞEN YAPIM TEKNİKLERİ; BAKIRKÖY ÖRNEĞİ”

Mustafa Tolga İLASLAN, Doç. Dr. Dilek EKŞİ AKBULUT

“KAMUSAL ALANLAR İÇERİSİNDE PARKLARIN ÖNEMİ: SERENCEBEY PARKI ÖRNEĞİ”

Özlem ERDOĞAN, Doç. Dr. M. Zafer AKDEMİR

“KENTSEL MEKANLARDA YAYALAŞTIRMA VE BİNA CEPHELERİNİN YENİLENMESİ: SAMSUN ÇİFTLİK CADDESİ ÖRNEĞİ”

Burcu YAZICI, Doç. Dr. Erkan AVLAR

KAMU ÖZEL İŞBİRLİĞİ YATIRIMLARINA AİT FİNANSAL RİSKLERİN TASARIM SÜRECİNDE YÖNETİMİ(KAYNAŞLI KÜLTÜR MERKEZİ BİNASI ÖRNEĞİ)

Mahmuthan ÇAKIR*, Doç. Dr. Dr. Serhat BAŞDOĞAN**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

mahmuthan.cakir@officewa.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

serhatbasdogan@gmail.com

İnsanların toplu olarak yaşamaya başladığı zamanlara ve bilinen tarihlere dayanan geçmişle devlet olgusu, sınırları içinde bulunan vatandaşlarına, devamlı surette ihtiyaçları karşısında hizmet sunmakla yükümlü tutulmuştur. Dolayısıyla çoğu zaman eksik kalan ve faydalanacak olanların mağduriyetiyle sonuçlanan hizmetlerin gerçekleştirilebilmesi için çözümler aranmaya başlamıştır.

Kamu Özel İşbirliği(PPP), tam da yukarıda bahsi geçen eksikliklerde karşımıza çıkmaktadır. Kamu Özel İşbirliği; bazen özelleştirmeye yaklaşacak kadar kamunun faaliyetlerine özel sektör katmasıyla gerçekleşir, bazen de özel sektörden sadece ortaklıkta pasif yardım alarak, yine tüm hizmeti kendisi görmeyi hedefler.

Bu ortaklıkların temel ve öncelikli faydalarını özetlemek gerekirse, ilk başta, özel sektörün kamu sektörüne göre çok sayıda hizmeti daha ucuz ve daha hızlı biçimde sunabilmesidir. Kamu özel ortaklıkları tesise yönelik geliştirme maliyetini azaltır, nakit akışını yükseltir ve yeni sermaye kaynaklarına erişimi sağlar. Bunun yanında, kamu ortaklarının tasarım ve geliştirmenin onaylanması süreçlerini daha verimli getirme gücü vardır. Bu da girişimcilerin zamandan, maliyetten ve emekten tasarruf etmelerini sağlar.

Bu modele ait faydaların yanı sıra bazı dezavantajlar da mevcuttur. Kamu özel sektör ortaklığıyla gerçekleştirilecek projelerin karar alma sürecinde fizibilite çalışmalarının, saha araştırmalarının, maliyet hesaplamalarının iyi yapılması, daha sonrasında ise özel sektör tarafından yürütülen projelerin iyi denetlenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, verimliliğin artırılması amacıyla kurulan bu ortaklıklar, hazineye ve dolayısıyla tüm vatandaşlara finansal yük olarak geri dönebilmektedir.

Kamu özel sektör ortaklıklarında ortaya çıkan risk, projenin içeriğine göre kamu ve özel sektör tarafından paylaşılmaktadır. Kamu sektörünün bu projeler bağlamında üstlendiği riskler dört ana başlık altında toplanabilir.

Bunlar; yönetim riski, talep riski, finansal risk ve inşaat riskidir.

PPP projelerinde, kar amacı güden özel sektör, gördüğü hizmet ve gerçekleştirdiği yatırımların daha kısa süre içinde daha az maliyetle yapılmasını sağlayabilir. Bu durum da, özel sektörün, “finansman risk”ini oluşturmaz.

Finansal riskin bir sonucu olarak başarısız olan projelerde, bu ortaklıklar çerçevesinde yapılan yatırımlar, fayda sağlayıcılara; yani tüketicilere büyük finansal yükler olarak da dönebilmektedir. Finansal riskin; hizmeti alanlar yani tüketiciler tarafından bakıldığında en büyük zararı da budur.

Dolayısıyla finansman riski doğru analiz edilmelidir ve finansman konusundaki gerekli önlemler söz konusu PPP projelerinde daha tasarım süreci devam ederken alınmalıdır. Bu da ancak tasarım sürecinin maliyet risklerini gözeterek yönetiminin yapılmasıyla mümkündür. Tasarım sürecinde ise projelerin; işlevsellik, estetik kaygı, malzeme seçimi vb. gibi konularda detaylı dönemsel keşif, metraj çıkarımlarının yapılarak tasarımla eş zamanlı maliyet kontrollerinin de yapılması ile proje için belirlenen bütçe çerçevesinde çalışmaların tamamlanması mümkün olacaktır. Çünkü tasarım aşamasında projenin üretiminin, başlangıcından tamamlanmasına kadar geçmesi planlanan süre zarfındaki malzemelere ait birim maliyet değişimlerinin gözetilmesi şarttır. Maliyet ise tasarımın kendisiyle birebir ilişki halindedir. Düzgün bir çalışma modeli ile bu riskler denetim altına alınabilir.

Bu tez çalışmasında, PPP’lerin tasarım süreci, tasarım süreci maliyet riskleri incelenecek, spesifik olarak da bu risklerin nasıl yönetilebileceği tartışılacaktır. Yerel kamu hizmetlerinde gerçekleştirilen PPP faaliyetlerinin birebir eşleştirilmesi adına, “Kaynaşlı Kültür Merkezi”, örnek olarak tez çalışmasında kullanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: PPP projeleri, mimari tasarım süreci, risk yönetimi, finans riskleri.

YAPIM FİRMALARININ KURUMSAL RİSK YÖNETİMİ OLGUNLUĞUNDA RİSK YÖNETİCİSİNİN ROLÜ

Kübra ARI*, Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe ERCAN**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

f6116005@std.yildiz.edu.tr

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

tercan@yildiz.edu.tr

Risk yönetim sürecini bütüncül bir yaklaşımla ele alan kurumsal risk yönetimi (KRY), farklı sektörlerde yer edinerek daha verimli süreçlerinin yürütülmesine olanak sağlamaktadır. Sürekli olarak gelişen ve değişen yapım sektöründe, karmaşık hale gelen projeler için süre, maliyet ve kalite faktörlerinde başarıya ulaşmak sistemli ve bütünsel yönetim yaklaşımlarını gerekli kılmaktadır. Planlama, organizasyon ve yürütme süreçlerinde olası riskleri bütünsel bir bakış açısıyla yönetebilmek yapım projelerinin başarı ve verimliliği açısından kritik önem taşımaktadır. Ancak risk yönetim sürecinin önem arz ettiği bir sektör olan yapım sektöründe faaliyet gösteren kurumsal firmalarda, proje düzeyinde risk yönetiminden kurumsal risk yönetimine geçiş adımları atılmaya başlanmış olsa da, henüz yeterli olgunluk seviyesine ulaşamamıştır.

Bu nedenlerden dolayı, yapım firmalarının örgütsel süreçlerine risk yönetimini bütüncül olarak ele alan kurumsal risk yönetimi yaklaşımı entegre edilmeli ve yapım firmalarının kurumsal risk yönetimi olgunluğu seviyesini yükseltmesi gerekmektedir. Bu kapsamda risk yöneticisinin varlığı, olgunluk düzeyini tanımlamakta ve belirlemekte önemli bir sağlayıcı etkidir. Yapım yönetimi literatüründe kurumsal risk yönetimi olgunluğu alanındaki çalışmalar çok az sayıda ve kısıtlıdır.

Bu bağlamda bu çalışmanın temel amacı, risk yöneticisinin varlığının yapım firmalarının kurumsal risk yönetimi olgunluk düzeyine olan etkisini ortaya koymaktır. Bu amaçla, yapılan kapsamlı literatür taraması sonucunda elde edilen olgunluk düzeyine etki eden altı temel faktör olan yönetim kurulu ve üst düzey yönetimin kararlılığı, kurumsal risk yönetimine sahip olma, risk tanımlama, analiz ve tepkisi, kurumsal risk yönetiminin iş süreçlerine entegre edilmesi, hedeflerin belirlenmesi ve yeterli kaynaklar temel alınarak bir anket alan çalışması düzenlenmiştir. Yürütülen çalışma sonucunda risk yöneticisi varlığının yapım firmalarında kurumsal risk yönetimi olgunluk düzeyine olan etkisi ve temel faktörlerin KRY olgunluğuna

olan etki ve önem dereceleri belirlenmiş ve karşılaştırmış, kurumsal risk yönetimi olgunluk düzeyleri incelenmiş ve bu konuda yapılacak gelecek çalışmalara ışık tutmuştur.

Anahtar kelimeler: Yapım firması, yapım yönetimi, kurumsal risk yönetimi, kurumsal risk yönetimi olgunluğu, risk yöneticisi.

KENTSEL DÖNÜŞÜM SÜRECİNDE DEĞİŞEN YAPIM TEKNİKLERİ; BAKIRKÖY ÖRNEĞİ

Mustafa Tolga İLASLAN *, Doç. Dr. Dilek EKŞİ AKBULUT**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Bölümü, Yapı Anabilim Dalı, İstanbul,

tolgailaslan@windowlive.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Yapı Anabilim Dalı, İstanbul,

dileksi@yahoo.com

Kent kavramı, sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel dinamiklerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan bir sistemler bütünü olarak tanımlanabilir. Kentsel dönüşüm, kentlerin zaman içinde fiziksel, sosyal ve ekonomik anlamlardaki değişimlerinden dolayı kentin, kullanıcılarına iyi bir yaşam sunamayan bölgelerin yeniden ele alınarak, fiziksel, sosyal ve ekonomik anlamlardaki katılımını sağlamasını amaçlayan bir kentsel müdahale olarak tanımlanabilmektedir. Bu dönüşüm, yıpranan ve ya terkedilmiş mekânın günün koşulları altında ıslah etme, yeniden canlandırma ya da tamamen yeniden yapılanma yöntemleri ile gerçekleştirilebilir. Kentsel dönüşüm kavramı; bir alanın iktisadi, fiziksel, toplumsal ve çevresel koşullarının sürekli iyileştirilmesini sağlamaya yönelik kapsamlı bir vizyon ve eylem bütünü olarak tanımlanmaktadır (Vatan, 2017).

Diğer bir deyişle, kentin yaşanabilir mekân kalitesini yitirmesi sonucu, ekonomik etkinliğin yeniden geliştirilmesi ve canlandırılması, işlemeyen bir toplumsal yapının işler hale getirilmesi, toplumsal dışlanma olan alanlarda toplumsal bütünleşmenin sağlanması; çevre kalitesinin veya çevre dengesinin kaybolduğu alanlarda bu dengenin tekrar sağlanmasını amaçlamaktadır (Vatan, 2017).

Aynı zamanda, kentsel dönüşüm kavramı bozulma ve çökmeye uğrayan kentsel alanın, her yaşta sosyal ve fiziksel paylaşımlara fırsat veren çözümler ile iyileştirilmesine yönelik uygulanan strateji ve eylemleri de kapsamaktadır.

Dünyada yaşanan kentsel dönüşüm süreçlerine bakıldığında farklı zamanlarda farklı gerekçelerle gerçekleştirilmiştir. Bu nedenler farklı dönemlerde siyasi, ekonomik ve yapıların fiziksel koşullarının kötü duruma gelmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünya’da değişen siyasi görüşler sonucu oluşan desantralizasyon sonucunda, insanların günlük yaşamdaki alışkanlıklarının ve yaşama şekillerinin değişmesi sonucu oluşan mekânsal ihtiyaçlar doğrultusunda, yapıların işlevleri önemli oranda değişmeye başlamıştır. Desantralizasyon kavramının ortaya çıkmasının ardından, sanayi alanları olarak kullanılmakta olan kent malı yavaşça hizmet sektörüne terk edilmiştir. Bu yaşanan durum sonucunda da birçok kentte, kentsel dönüşüm gereksinimi ortaya çıkmıştır.

İstanbul ise, sanayi sektörünün kentin farklı merkezlerinde bulunması ve bu dönemde özellikle 1970’lerde, kentin yoğun ve kontrolsüz bir şekilde göç alması sonucu, kentte görülen gecekondulaşma ve bu sürecin beraberinde getirdiği çarpık kentleşmeyle karşı karşıya kalmıştır. Bu dönemin ardındaki süreçlere bakıldığında ise hatalı imar planları, yapıda yasal arsada yasal olmayan oluşumların sonucunda, kentsel dönüşüm gereksinimi ortaya çıkmıştır. Her ne kadar, İstanbul’daki kentsel dönüşüm uygulamalarını tetikleyen nedenler olarak 1999’da yaşanan deprem ve beklenen İstanbul Depremi gösterilse de İstanbul’daki kaçak yapılaşma, tarihi dokunun ve kentin birçok bölgesinde bulunan tarihi yapıların zarar görmesi, doğal afetler ve kente ait doğal çevrenin büyük oranda zarar görmesi, kentsel dönüşüm kapsamında çözülmesi gereken sorunların başındadır.

İstanbul’da yaşanan kentleşme dönemleri boyunca, değişen gereksinimler sonucunda uygulanan yapım tekniklerinde de değişikliğe gidilmiştir. Bu değişiklikler, dönemin teknolojik gelişmeleri sonucu ortaya çıkan teknikler olmuştur. Örneğin; 30 – 40 yıl önce inşa edilmiş olan yapılarda yapım tekniklerini ele alırsak daha çok yerinde dökme betonarme ve çerçeve sistemler ile karşılaşmaktayız. Ancak 1999 sonrası yapılan yapılarda betonarme kalıp tünel sistemleri kullanılmakta olup döşeme olarak da asmolon döşemeye çok sıklıkla rastlamaktayız. Ayrıca 1999 sonrasında yapılan yapım sistemlerinde geniş açıklığı geçmek adına prefabrik yapı elemanlarına talep artmıştır. Bu durumun sonucunda, oluşan yapı elemanlarına göre yapım teknikleri ve detayları oluşturulmuştur. İnşaat sektöründe yapılan yenilikler sadece ihtiyaçlar doğrultusunda değil, yasaların ve yönetmeliklerin değişimi sonucu da ortaya çıkmıştır. Mesela 1999 depremi öncesi yasalarda betonarmenin sınıfı, minimum kolon boyutları gibi bilgiler bulunmazken, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi yasası ve İstanbul İmar Yönetmeliği kapsamında yapı malzemelerinin sınıfı ve minimum boyutları hakkında bilgilere ulaşmak mümkündür.

Ülkemizde uygulanan kentsel dönüşüm uygulamalarında kullanılan yapım tekniklerinin 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi yasası ve İstanbul İmar Yönetmeliği kapsamında ele alınmakta ancak depreme dayanıklılık ve tasarım açısından uygunluğu tartışma konusu olmaktadır.

Bu çalışmada; kentsel dönüşüm kavramı ve bu kavram ile gelişen ve dönüşen kavramlar, ülkemizde ve dünyada yaşanan kentsel dönüşüm süreci ve bu süreçte yapılan dönüşüm uygulamaların araştırılarak irdelenmesi amaçlanmış, kentsel dönüşüm sürecinde kullanılan yapım tekniklerinin yeterliliği tartışılacaktır. Ayrıca İstanbul ili Bakırköy ilçesinde gerçekleştirilen kentsel dönüşüm çalışmalarının değerlendirilebilmesi amacıyla Bakırköy’ün bulunduğu konum, zaman içindeki gelişimi ve sosyo-ekonomik yapısı incelenmiştir. Bakırköy’de kentsel kimlik irdelenmiş ve kentsel dönüşüm çalışmaları kapsamında geçmişten bugüne uygulanan yapım tekniklerindeki değişimler de ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Dönüşüm, Kentsel Mekân, Bakırköy İstanbul’da Kentsel Dönüşüm, Konut Alanları, Yapım Teknikleri

KAMUSAL ALANLAR İÇERİSİNDE PARKLARIN ÖNEMİ: SERENCEBEY PARKI ÖRNEĞİ

Özlem ERDOĞAN*, Doç. Dr. M. Zafer AKDEMİR**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı,

İstanbul,

ozlem-erdogan94@hotmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

akdemir@yildiz.edu.tr

Sanayi Devrimi sonrasında yaşanan hızlı kentleşme beraberinde kentlerde birtakım değişiklikler meydana getirmiştir. Kentlerdeki nüfus artışıyla birlikte, mevcut yapı stoğu yetersiz hale gelmiş ve yapılaşmalar artmıştır. Bunun sonucunda, oluşan kent ortamına uyum sağlamaya çalışan kentliler yeni mekan arayışına girmiştir.

Günümüzde kamusal alanlar, kentlilerin ihtiyacını karşılamaya yönelik alanlar olarak kent içinde önemli bir yere sahiptir. Bireylerin gündelik yaşam pratikleri içindeki yoğunlukları(fiziksel ve mental açıdan) değerlendirildiğinde kamusal alanlar içindeki açık ve yeşil alanların varlığı ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle kent içindeki açık ve yeşil alanların oranı uluslararası standartların belirlediği değerleri uygun düzeyde karşılamalıdır. Bu alanların büyüklüğünün yanı sıra, verim düzeyi, kentlilerin ihtiyaçlarına cevap verebilmesi dikkat edilmesi gereken diğer unsurlardır.

Açık ve yeşil alanlar içinde yer alan parklar, kente fiziksel ve estetik değerler katmasının yanı sıra toplum duygusunun ön planda olduğu, yaşam kalitesini artıran önemli mekanlardır. Parklar, kent içinde artan yapılaşmadan uzaklaşmak ve doğayla bütünleşmek isteyen kentliler için ideal ve erişilebilir alanlar olmalıdır. Ancak yoğun ve plansız olarak gelişen kentlerdeki insan yoğunluğunun artmasıyla birlikte açık ve yeşil alanların oranı azalmakta, bu alanlar erişim ve kullanım açısından yetersiz hale gelmektedir. Doğayla etkileşimin sağlanması ve kent içi rekreasyon faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde parkların varlığı göz ardı edilemez bir unsurdur. Çalışma açık ve yeşil alanlar içinde yer alan parkların önemi ve işlevleri üzerine yoğunlaşmaktadır. Parkların kent içindeki mevcut durumları ve geleceğe yönelik olası riskleri değerlendirilerek bu alanların korunması ve işlevsel olarak kullanım gücü üzerinde durulmaktadır. Bu çalışmada konuyla ilgili çeşitli literatür taraması yapılarak, park kavramı ve öncesinde kamusal alan, açık ve yeşil alan kavramlarına değinilmekte, parkların çeşitli özelliklerine göre yapılan sınıflandırmaya yer verilmektedir.

Beşiktaş ilçesinde, Barbaros Bulvarı aksının bitişiğinde yer alan Serencebey Parkı bulunduğu merkezi konum ve kentle iç içe bir alan olması sebebiyle çalışma alanı olarak seçilmiş, parkın bulunduğu alan, çevreyle olan ilişkisi, parkın çevreye katkısı, parkta yer alan tasarım öğeleri, erişilebilirlik, aktivite ve kullanım şekilleri gibi özellikler yerinde gözlemlenerek değerlendirilmiştir. Geçmiş yıllara ait haritalar ve parkta çekilen fotoğraflar yoluyla çalışma desteklenmiştir. Ayrıca çalışma alanındaki farklı kullanıcı gruplarına yönelik anket çalışması tez kapsamında devam etmektedir.

Anahtar kelimeler: park, açık-yeşil alan, kamusal alan, kentleşme.

KENTSEL MEKANLARDA YAYAYLAŞTIRMA VE BİNA CEPHELERİNİN YENİLENMESİ: SAMSUN ÇİFTLİK CADDESİ ÖRNEĞİ

Burcu YAZICI*, Doç. Dr. Erkan AVLAR**

*Yüksek Lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yapı Bilgisi Anabilim Dalı,
İstanbul,

burcuyazici90@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

eavlar@yildiz.edu.tr

Kamuya ait olan caddeler sürekli değişim içerisindedir. Bu değişimler; yol kullanımının değişmesi, altyapı sistemlerinin yenilenmesi, kaldırımların genişletilmesi veya daraltılması, yol kaplamalarının yenilenmesi yanı sıra, caddeye cephesi olan binaların yenilenmesini de kapsamaktadır. Caddelerdeki en önemli değişimlerden biri de yayalaştırma çalışmasıdır. Yayalaştırma, özellikle kent merkezlerinde yaşanılabilirliği arttıran, yayanın rahat dolaşımı ile güvenliğini sağlayan, uygulandığı caddenin kullanımındaki artışa bağlı olarak kamu yararı gözetilen bir yaklaşımdır. Yayalaştırma projeleri ile ekonomik, toplumsal, çevresel ve fiziksel anlamda iyileştirme sağlanması amaçlanmaktadır. Son yıllarda, özellikle taşıt trafiğinin neden olduğu olumsuzlukları gidermek ve kentlerde güvenli yaya alanları yaratmak amacıyla yerel yönetimler, yayalaştırma projelerine öncelik vermiş ve yayalaştırma projeleri uygulanmaya başlanmıştır. Caddelerdeki en önemli değişimlerden bir diğeri de cephe yenilemedir. Cephe yenileme, dış etkenlerden kaynaklanan sorunların giderilmesi, yapının ve mimari kimliğin korunması ve enerjinin daha verimli kullanılması gibi yararlar sağlamaktadır. Ancak caddelerde yapılan değişimler kentsel yaşama ve caddeye farklı olanaklar sunarken, bazen bu olanaklar sorunlara da yol açabilmektedir. Ayrıca kullanıcı memnuniyetini de olumsuz yönde etkilemektedir.

Samsun Büyükşehir Belediyesi tarafından, kent estetiğine katkı sağlamak ve caddeyi daha kullanılabilir bir duruma getirmek için 2014 yılında, "Çiftlik Cadde AVM" projesi başlatılmıştır. Bu proje kapsamında, kentin en önemli caddelerinden bir olan İstiklal Caddesi'nin bir bölümünü oluşturan, 700 metre uzunluğundaki Çiftlik Caddesi üzerinde bulunan bitişik düzendeki binalarda dış cephe yenilemesi yapılmıştır. Ayrıca bu cadde daha önce tek yönlü araç trafiğine açıkken proje ile birlikte araç trafiğine kapatılarak yayalaştırılmıştır.

Çalışmanın amacı; Çiftlik Caddesi'nde uygulanan projenin kente estetik, sosyal ve ekonomik yönden ne düzeyde değer kattığı, bina cephelerindeki yenilemeyle nasıl bir sonuç elde edildiğidir.

Aynı zamanda, caddenin yayalaştırılması ve caddede bulunan binaların cephelerinde yapılan yenilemede kullanıcı memnuniyetinin belirlenmesi ve mekansal kalite yanı sıra, sosyal memnuniyeti arttırmak yönünde başarı düzeyinin ölçülmesi de amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda çalışmanın kapsamı, Samsun Çiftlik caddesinin fiziki durumunun incelenerek yeni mekansal özelliklerinin belirlenmesi, kullanıcıların caddenin yayalaştırılması ve caddede bulunan binaların cephelerindeki yenilemede, memnuniyet düzeyinin ölçülmesi için anket yapılması ve anket sonuçlarının değerlendirilmesi şeklindedir.

Araştırma, mevcut durum tespiti ve anket çalışması olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır. Araştırmanın 1. aşamasında Çiftlik Caddesi boyunca yer alan binaların fiziki durumu ve işlevleri tespit edilmiştir. 2. aşamada, caddeyi kullananların caddedeki değişiklik ve yenilemeyle ilgili görüşleri ve memnuniyet düzeyleri anket tekniğiyle belirlenmiştir. Farklı cinsiyet, yaş grubu ve eğitim durumunda olan, caddede farklı amaçlarla bulunan 120 kişiyle anket yapılmıştır. Öncelikle caddeyi kullananların caddede hangi amaçla ve ne sıklıkta bulundukları, hangi iş yerlerini daha fazla kullandıkları sorgulanmaktadır. Daha sonra ankete katılanlara 15 soru sorulmaktadır. Anketten elde edilen sonuçlar, karşılaştırmalı olarak analiz edilmektedir.

Anahtar kelimeler: Cadde, Samsun Çiftlik Caddesi, Yayalaştırma, Bina Cephelerinin Yenilenmesi.

OTURUM A-II

OTURUM BAŞKANI: DR. ÖĞR. ÜYESİ FÜSUN ÇİZMECİ YÖREŞ

“YEŞİL YAPI SERTİFİKA SİSTEMLERİNİN KULLANICI GEREKSİNİMLERİ VE SAĞLIĞI
ÖLÇÜTLERİ BAĞLAMINDA İRDELENMESİ”

Ceyda ÖLMEZ, Doç. Dr. Gökçe TUNA TAYGUN

“MERKEZİ YÖNETİM BİNALARINDA KULLANICI GEREKSİNİMLERİNİN BELİRLENMESİ”

Furkan YAPILCAN, Dr. Öğr. Üyesi Mustafa YEĞİN

“YAPILARDA GÜRÜLTÜ DENETİMİ SÜRECİNDE GÜRÜLTÜ ENGELLERİNİN ETKİNLİĞİ”

Işıl İPLİK, Prof. Dr. Neşe YÜĞRÜK AKDAĞ

“SICAK-NEMLİ İKLİMLERDE KENTSEL PLANLAMA KARARLARININ BİNA ÖLÇEĞİNDE
DOĞAL HAVALANDIRMAYA ETKİSİ: ADANA İLİ ÖRNEĞİ”

Nesim Doğuş YELEKÇİ, Doç. Dr. M. Zafer AKDEMİR

“VENEDİK’ TE İKİ ADET SOSYAL KONUT ÖRNEĞİNİN İNCELENMESİ”

Ecem ÖLÇER, Prof. Dr. Yeşim Kamile AKTUĞLU

YEŞİL YAPI SERTİFİKA SİSTEMLERİNİN KULLANICI GEREKSİNİMLERİ VE SAĞLIĞI ÖLÇÜTLERİ BAĞLAMINDA İRDELENMESİ

Ceyda ÖLMEZ*, Doç. Dr. Gökçe TUNA TAYGUN**

*Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul

ceydaolmez1990@gmail.com

** Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul

tuna@yildiz.edu.tr, gokcetunataygun@gmail.com

Çevre dostu yapı; kaynakları (enerji, su, yapı ürünleri) az tüketen, atıkları az üreten ve kullanıcı sağlığını bozmayan yapı olarak tanımlanabilir. Sürdürülebilir arazi planlaması; su ve enerji; ekolojik malzeme kullanımı; iç ortam hava kalitesi; kullanıcı sağlığı ve konforu; ulaşım ve atıkların kontrolü; aydınlatma; akustik ve kirlilik gibi birçok çevresel etki alanında yapıları değerlendiren ve değerlendirme sonucunda sertifikalandıran yeşil yapı sertifika sistemleri bulunmaktadır. BREEAM 1990 yılında İngiltere'de doğan ilk yeşil yapı değerlendirme sistemidir. Ardından Amerika'da LEED, Almanya'da DGNB, Japonya'da CASBEE gibi farklı sertifika sistemleri tasarlanmış; ulusal ve/veya uluslararası ortamlarda gönüllü olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Sağlık; insanın fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan tam bir iyi olma durumudur. Sağlıklı olmanın en temel koşulu; biyolojik, psikolojik ve sosyolojik gereksinimlerin eksiksiz ve/veya yeterli olarak karşılanmasıdır. Hümanist psikolog Abraham Maslow'a göre insan gereksinimleri sıradüzeninde, gereksinimler en zorunlu ve yaşamsal olandan en seçkin ve karmaşık olana doğru bir uzanma gösterir. Bu uzama fizyolojik gereksinimler, güvenlik gereksinmesi, ait olma ve sevgi gereksinmesi, saygı gereksinmesi, özgerçekleştirme (kendini kanıtlama) gereksinmesi, bilişsel ve estetik (bilgiye açlık, entelektüel, duygusal ve estetik doyum) gereksinimler sıralamasında ilerler ve alt basamaktaki bir gereksinim karşılandığında birey, bir üst basamaktaki gereksinimin karşılanmasına hazır duruma gelir. Yapı, canlı ve cansız varlıkları saran, onlarla etkileşimde bulunan ve devamlı karşılıklı ilişki durumunda olan; içinde ve dışında sosyal ve fiziksel çevreleri barındıran, insanların yaşamları sürdürdüğü yapma çevre olarak tanımlanabilir. İnsanlar yaşamlarının %90'ını yapı içerisinde geçirirler. Bu doğrultuda, bir yapının kullanıcı gereksinimlerini karşılıyor olması, yapının temel görevini yerine getirdiğinin kanıtı kabul edilir.

Çalışmanın amacı; kullanıcı gereksinimleri ve sağlığı ölçütlerini belirlemek, çalışma kapsamında seçilen yeşil yapı sertifika sistemlerini bu belirlenen ölçütler bağlamında karşılaştırmalı olarak irdelemektir.

Seçilen sertifikaların kullanıcı gereksinimleri bağlamında karşılaştırılmalı olarak irdelenmesi; sertifikaların eksikliklerinin/yetersizliklerinin belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Bu bulgular sonucunda; sertifikaların eksiklerinin giderilmesi, iyileştirilmesi ve/veya geliştirilmesi, değerlendirme ölçütlerinin niteliğinin ve niceliğinin artırılması; yenilikçi ve kapsamlı ölçütlerin geliştirilebilmesi amacıyla öneriler oluşturulabilir.

Çalışma kapsamında; var olan birçok yeşil yapı değerlendirme sistemi arasından öncül ve ilk olduğu için BREEAM, yaygın ve güncel kullanımda olan LEED ve kullanıcı sağlığını korumayı ve iyileştirmeyi hedefleyen WELL seçilmiştir. Yeşil yapı sertifika sistemleri; BREEAM New Construction 2018, LEED v4 ve WELL Bina Standardı v2.0 versiyonları ile, gereksinimler ise; kullanıcının biyolojik, psikolojik ve sosyolojik gereksinimleri ile sınırlandırılmıştır.

Çalışmada sırasıyla;

- Yapılacak olan literatür taraması doğrultusunda kullanıcı gereksinimleri en zorunlu ve yaşamsal olandan en seçkin ve karmaşık olana doğru saptanacak,
- Saptanan gereksinimlere dayandırılarak kullanıcı sağlığına yönelik ölçütler belirlenecek,
- Kapsam gereği seçilen sertifika sistemleri kendi ölçütleri bağlamında irdelenecek,
- Belirlenen kullanıcı gereksinimlerine ve sağlığına yönelik ölçütler bağlamında seçilen üç sertifika sistemi karşılaştırmalı olarak irdelenecek,
- Elde edilen veriler doğrultusunda sertifikaları iyileştirmeye ve/veya geliştirmeye, ölçütlerine eleştirel bakış açısı getirerek nicelik ve niteliklerini arttırmaya yönelik önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: LEED, BREEAM, WELL Bina Standardı, kullanıcı gereksinimleri, yapı ve kullanıcı ilişkisi.

MERKEZİ YÖNETİM BİNALARINDA KULLANICI GEREKSİNİMLERİNİN BELİRLENMESİ

Furkan YAPILCAN*, Dr. Öğr. Üyesi Mustafa YEĞİN**

* Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Adana

arch.furkan_68@hotmail.com

**Çukurova Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Adana

myegin@gmail.com

Valilik binaları merkezi yönetimin illerdeki temsilcisi konumunda olduğundan merkezi otoritenin de simgesi durumundadır. Merkezi yönetim binaları ile ilgili yapılmış çalışmaların yeterli düzeyde olmaması, birçok valilik binasının tip proje şeklinde inşa edilmesi bu konu alanında da standartlaşma ve tekdüzeliği beraberinde getirmiştir. Ülkemizde yapılan valilik binalarına ait mimari projelerin temininde ulusal yarışma yolu veya hizmet alımıyla temin yöntemi uygulanıldığı görülmektedir. Valilik binaları ile ilgili yapılan çalışmaların lokal düzeyde kaldığı kullanıcı gereksinimlerine ve bina programlarına yönelik araştırmaların yeterli olmadığı görülmektedir. Araştırma kapsamında sekiz adet valilik binası seçilmiştir. Mimari projesi ulusal yarışma yoluyla temin edilen; Adana, Bitlis, Denizli ve Nevşehir valilik binaları ile yine mimari projesi hizmet alımıyla temin edilen; Aksaray, Kırşehir, Kırıkkale ve Niğde valilik binaları çalışma kapsamında değerlendirilmiştir. Bu çalışmanın amacı; merkezi yönetim yapılarında kullanıcı gereksinimlerini tespit etmek, bina programlarını oluşturmak, mimari projesi ulusal yarışma yoluyla ve kurumlar tarafından temin edilen binaların sorunlarını ve farklılıkları ortaya koymak, gelecekte yapılacak olan merkezi yönetim yapılarının tasarımına girdi oluşturacak program verilerini saptamaktır. Değerlendirme çalışması yapılırken yayınlanmış olan standartlardan, literatür araştırmalarından, valilik binalarına ait projelerden, vaziyet planlarından, fotoğraflardan, valilik binalarına ait rölöve ve organizasyon şemalarından, tip projelerden, mevcut yarışma şartnamelerinden, incelenen birim ve servislerin işleyiş ve kullanım kalıplarından faydalanılmıştır. Seçilen valilik binalarında bina değerlendirme yöntemi kullanılarak veriler elde edilmiştir. Alan çalışması kapsamında incelenen binalara ait çekilen fotoğraflar, yerinde saptamalar ile bina kullanıcılarıyla yapılan gözlem, görüşme ve kullanıcı anketlerinin sonuçları araştırmanın materyallerini oluşturmaktadır. Değerlendirme kapsamında KSD (Kullanım Sonrası Değerlendirme) yönteminden faydalanılmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda valilik binalarında bulunan çalışma alanlarında açık ofis kullanımının yetersiz olduğu gözlenmiştir. Binalarda kullanılan sirkülasyon alanlarının fazla olduğu, binalardaki ortak kullanım alanlarının da (konferans, yemekhane vb.) yetersiz olduğu saptanmıştır. Başlıca kullanıcı gereksinimleri tespit edilerek program verileri belirlenmeye çalışılmıştır.

Valilik binalarının otoriteyi temsil görevini yeterince yerine getiremediği görülmektedir. Valilik makamına ayrılan alanların toplam bina alanı içerisindeki payının düşük olması, özel kalem, protokol ve valilik makamının mekan örgütlenmesinin yetersizliği ve bu bölümlerin bina kompleksi içerisindeki konumlanışlarında sorunlar olduğu gözlenmiştir.

Valilik binasıyla yakın ilişkili olan bazı birimlerin farklı binalarda hizmet veriyor olması, valilik ile yakın ilişkili olmayan birimlerin de valilik binası içerisinde konumlanmasının genel işleyişi olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir. İçişleri bakanlığı bünyesindeki müdürlükler valilik binası içerisinde yer almaktadır. Sirkülasyon yoğunluğu fazla olan İl nüfus md. sosyal yardımlaşma vb. zemin katlarda, az yoğunluklu olan yazı işleri, ilçe müftülük, ilçe milli eğitim vb. birimler de üst katlarda konumlanmaktadır. Valilik binaları projelerinin yöresel mimariye uyum, kenti ve orada yaşayan insanları simgeleme gibi konularda yeterli olmadığı görülmüştür. Ulusal yarışma yoluyla elde edilen projelerde yöresel mimari öğelerden ve malzemelerden daha fazla faydalandığı gözlenmiştir. Yapılan bu çalışma ile incelenen valilik binalarının kamu binaları standartlarına da yeterince uymadığı belirlenmiş, ulusal yarışma projeleri ve kurumlar tarafından temin edilen projeler arasında benzerlik ve farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Valilik binalarında kullanıcı gereksinimleri belirlenmiş ve daha başarılı çözümlerin üretilmesine yönelik çeşitli program verileri oluşturulmuştur. Kullanıcı gereksinimlerini karşılamaya yönelik çözüm önerileri getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kamu binaları, valilik binaları, kullanım sonrası değerlendirme, kullanıcı gereksinimleri.

YAPILARDA GÜRÜLTÜ DENETİMİ SÜRECİNDE GÜRÜLTÜ ENGELLERİNİN ETKİNLİĞİ

İşıl İPLİK*, Prof. Dr. Neşe YÜĞRÜK AKDAĞ**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
isiliplik@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
nakdag@yildiz.edu.tr

Rahatsız edici ve istenmeyen ses olarak tanımlanan gürültünün, teknolojik gelişmeler ve nüfus artışının etkisiyle büyüyen bir çevresel kirlilik olduğu bilinen bir gerçektir. Gürültü, insan sağlığı üzerinde çeşitli fizyolojik ve psikolojik etkilere neden olup insanın günlük hayatındaki verimliliğinin düşmesine yol açabilir. Gürültünün insan sağlığı üzerindeki etkileri, gürültüye maruz kalma süresi ve gürültünün düzeyine göre değişiklik gösterir. Gürültünün çeşitli kaynakları olmakla birlikte kentsel ortamlarda trafik gürültüsü, insanları diğer gürültülere kıyasla daha fazla rahatsız etmektedir.

Gürültü denetiminin temel prensipleri arasında, gürültünün öncelikli olarak kaynaktan denetlenmesi ilkesi vardır. Bunun mümkün olmadığı ya da kaynaktan denetlemenin yeterli gelmediği durumlarda ise gürültünün alıcıya ulaşırken yayıldığı ortamda denetlenmesi gerekmektedir. Yapı dışı gürültüler ele alındığı zaman, gürültünün yapıya ulaşmadan denetlenmesi, yapı kabuğuna düşen yükü önemli ölçüde azaltmaktadır. Gürültünün alıcı ile kaynak arasında denetimi sırasında kullanılan en yaygın araç, gürültü engelleridir. Topoğrafik yapının ya da bitki örtüsünün doğal engeller olarak kullanıldığı akustik olarak korunmuş bölgeler elde edilebileceği gibi, gürültü kaynağı ile alıcı arasındaki bir yapı, duvar ya da levha gibi değişik nitelikteki elemanlar da yapay gürültü engelleri olarak kullanılabilir. Gürültü engellerinin etkinliği engelin boyutlarına, konumuna, niteliğine, malzemesine biçimine ve atmosferik koşullar ile zemin etkisine bağlı olarak değişkenlik göstermektedir.

Bu çalışmada, İstanbul'un Acıbadem semtinde, karayolu kenarında bulunan bir toplu konutta trafik gürültüsünün etkilerinin belirlenmesi ve denetimine yönelik önlemlerin ortaya konması amaçlanmıştır. Bu amaçla, belirlenen alanda gürültü düzeyi ölçmeleri yapılmış, aynı zamanda bir simülasyon programı yardımı ile bölgenin gürültü haritaları hazırlanmıştır. Değerlendirmeler sonucunda, Türkiye'de yürürlükte bulunan, Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği'nde belirtilen sınır değerlerin aşıldığı bölgeler tespit edilmiştir. Gürültüden etkilenme düzeyini azaltmak amacı ile, simülasyon programında karayolu kenarına gürültü engeli yerleştirilmiş ve yapılara gelen gürültü düzeyinde oluşan değişimler gözlenmiştir.

Yapılan çalışma sonucunda, gürültü engelinin, yapılara gelen gürültü düzeyini, yapıların alt katlarında daha yüksek, üst katlarında daha düşük olmak üzere, etkin biçimde düşürdüğü gözlemlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Gürültü, çevresel gürültü, karayolu gürültüsü, gürültü denetimi.

SICAK-NEMLİ İKLİMLERDE KENTSEL PLANLAMA KARARLARININ BİNA ÖLÇEĞİNDE DOĞAL HAVALANDIRMAYA ETKİSİ: ADANA İLİ ÖRNEĞİ

Nesim Doğuş YELEKÇİ*, Doç. Dr. M. Zafer AKDEMİR**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

f3616001@std.yildiz.edu.tr

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

akdemir@yildiz.edu.tr

Günümüzde iklim değişikliği ve küresel ısınma sorunları, insan hayatının her evresini yakından etkileyecek bir boyuta ulaşmıştır. İklim değişikliği ile birlikte karbon salınımlarının küresel ölçekte artmış olması her sektörün alternatif enerji kaynakları arayışını veya enerji korunumu ilkelerini uygulamaya geçirmesini öncelikli hale getirmiştir. Dünya çapında kullanılan enerjinin yaklaşık %40'ı yapı sektörü tarafından tüketilmektedir. Bu nedenle yapılarda enerjinin etkin kullanımını sağlamak iklim değişikliğine karşı önlem almak açısından yaşamsal önem taşımaktadır. Binalarda etkin enerji kullanımını sağlamak için dünyada ve Türkiye'de yapılmış birçok çalışma, araştırma ve sertifika programı mevcuttur. Ancak Türkiye'de bu problemin çözümü, öncelikle kentsel ölçekteki planlama ilkeleriyle tanımlanmalı ve çözüme yönelik adımlar atılmalıdır. Bu konuda farklı kamusal yapılar (üniversiteler, meslek odaları, sivil inisiyatifler, kamusal birimler vb.) tarafından çalışmalar yapılmış olmasına rağmen bu çalışmaların pratikte karşılığı yaygın olarak görülmemektedir. Binalarda enerji tüketimindeki sorunların başında gelen ısıtma-soğutma yüklerinin kaynağında iklime dayalı tasarımın; özellikle iklime dayalı kentleşme pratiğinin eksikliği bulunmaktadır. Diğer bir deyişle; iklimi göz ardı eden bir kentleşme, getirdiği temel problemlerin yanısıra iklime dayalı tasarımın önüne geçerek enerji kullanımının artmasına sebep olmaktadır.

İklime dayalı olmayan kentleşme problemi Türkiye'nin birçok kentinde olduğu gibi Adana ilinde de net okunabilecek bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Adana'da birçok enerji sorununun altında iklime dayalı olmayan kentleşme kararları yatmaktadır. Adana, sıcak-nemli iklim bölgelerinin karakteristik özelliklerini gösteren nüfusu ve yoğunluğu yüksek olan büyük bir kenttir. Özellikle soğutma dönemlerinde (Nisan - Kasım arası) çok yüksek bağıl nem oranlarına sahiptir (%90-100 arası). Bağıl nem oranının yüksek olması hissedilen sıcaklığı ciddi oranda arttırarak kullanıcıların ısısal konforunu kötü yönde etkilemektedir. Yüksek bağıl nem oranları ile başa çıkmanın yöntemi etkin havalandırmayı sağlamaktır. Bu noktada doğal havalandırmanın sağlanamadığı durumlarda, kullanıcılar enerji harcayan aktif yöntemler ile (klima vb.) soğutma yoluna gitmektedir. Neme karşı en etkin yöntem olan doğal havalandırmanın sağlanması, yalnızca erken tasarım aşamasında mümkündür.

Ancak, yapı ölçeğinde doğru kararlar alınsa dahi (bina yönelimi, yer seçimi, cephe kesitleri ve açıklıklar gibi), birçok etken doğrudan kentleşmeye bağlıdır. Bu önlemler kentsel planlama aşamasında karşılığını bulamadığı takdirde bina ölçeğinde etkisiz kalmaktadır.

Adana ilinde son 30 yılda izlenen kentleşme politikaları yapı yüksekliklerini, hakim rüzgar yönünü, bina aralıklarını ve sokak genişliklerini göz ardı edecek şekilde devam etmiştir. Ek olarak, son 10 yılda başlayan hızlı kentleşme yeni bölgelerin imara açılması ve bu bölgelerde aynı anlayışın sürdürülerek problemin devamına, hatta katlanarak artmasına neden olmuştur.

Literatür araştırması ve gözlemler yardımıyla oluşturulmuş bu çalışma 5 aşamadan oluşmuştur. İlk aşamada, öncelikle etkin doğal havalandırma yöntemleri tartışılmıştır. 2. aşamada, bina ölçeğinde doğal havalandırmayı sağlayabilmek adına bilinçli kentsel planlamanın nasıl olması gerektiğine değinilmiştir. Çalışmanın 3. aşamasında, Adana ilinin konumu, iklimi ve kentleşme süreci incelenmiştir. 4. aşamada Adana'nın kentsel açıdan mevcut durumu incelenerek yeni imara açılan bölgelerdeki kentleşme kararlarının getireceği potansiyel riskler değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda, Adana'nın mevcut durumunun yapı ölçeğinde doğal havalandırmayı sağlamaya yönelik kentsel planlama ilkelerini göz ardı ederek oluştuğu ve yeni bölgelerde de aynı kentsel tasarım kararlarının devam ettiği gözlenmiştir. Bu yeni bölgelerin Adana ilinin gelecek 50 yıllık projeksiyonlarını şekillendireceği göz önüne alındığında, küresel iklim değişikliğinin etkilerinin görülmeye başlandığı bir süreçte kaygı verici sonuçlar doğuracağı öngörülmüştür.

Anahtar kelimeler: Kentleşme, Kentsel Planlama, İklim Dayalı Tasarım, Doğal Havalandırma, İklim.

VENEDİK'TE İKİ ADET SOSYAL KONUT ÖRNEĞİNİN İNCELENMESİ

Ecem ÖLÇER*, Prof. Dr. Yeşim Kamile AKTUĞLU**

*Yüksek lisans öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Yapı Bilgisi Yüksek Lisans Programı, İzmir,

ecemolcer@hotmail.com

**Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İzmir,

yesim.aktuglu@deu.edu.tr

İtalya'nın, Venedik şehri 19. ve 20. yüzyıllar arasında yapılmış olan pek çok endüstri yapılarına ev sahipliği yapmaktaydı. 1950 yıllarında Venedikte bulunan Porto Marghera sanayi bölgesi ve The Petrolchimico'nun inşalarından ve ekonomik başarılarından sonra bu endüstri yapılarının pek çoğu kapanmıştır. Bundan yaklaşık 30 yıl sonra Venedik' te konut ihtiyacının yüksek oranda artmasının da bir sonucu olarak, kamu otoriteleri ve yerel yönetimler devreye girerek, dönemin en ünlü mimarlardan bazıları terkedilen sanayi bölgelerini ve çevrelerini, konut bölgeleri haline getirmeye çağırılmıştır. Böylelikle şehir merkezine uzak bölgelerin yeniden düzenlenmesi hedeflenmiş, bununla beraber yeni popüler alanlar oluşturulması da amaçlanmıştır. Bu hedefler doğrultusunda endüstri yapılarının konut haline getirilmesinin yanı sıra yeni fonksiyonel konutlara duyulan ihtiyaç karşılamak için yeni yerleşim alanları da inşa edilmiştir. Venedik' in eski sanayi bölgeleri 20. yy' ın ikinci yarısında ve aynı zaman diliminde inşaa edilen yakın bölgeleri konut komplekslerine dönüştürülmüştür (BMIAA, 2018).

Bu çalışmanın amacı 1980 yıllarında yerel yönetimlerin ve dönemin ünlü mimarlarının bir araya gelerek yapılan tasarımlarla şehrin ihtiyaçlarını karşılayan ve katkıda bulunan bölgelere dönüşümünün incelenmesidir. Bu çalışma kapsamında İtalya'nın Venedik Şehrinde bulunan 1980 li yıllarda biri eski sanayi bölgesi olan Ex-Saffa Area, diğeri şehir merkezinden uzak ancak kullanım alanı olarak oldukça değerli bölgelerden Sacca San Girilamo'da bulunan Ex-San Marco İnstitute yerine yapılmış olan konutlar incelenmiştir.

Bu 2 adet konut bölgesi örneği seçilirken; yapıların yapılış amacının ortaklığı, yapıldıkları dönem, tasarımları, yapım malzemeleri ve inşaat teknolojileri değerlendirilmiştir. Her ikisinin de Venedik gibi tarihi dokusu yüksek olan bir şehirde, bu dokuya uyum sağlayarak, saygı göstererek aynı zamanda nasıl modern tasarımlar yapıldıkları incelenmiştir. İnceleme aşamasında hem geleneksel yapım yöntemlerinden hem de günümüz teknolojilerinden yararlanılarak kullanılan malzemelere ve yapım aşamalarına değinilmiştir.

Her iki projenin de barınma ihtiyacını karşılarlarken sosyalleşme ihtiyaçları da karşılayan konut bölgeleri olduğu, bunun için konut bölgesinin olabildiğince yeşil alanlar, rekreasyon alanları ile

harmalandığı görülmüştür. Böylelikle 1980' li yıllarda kamu otoriteleri ve yerel yönetimler devreye girerek dönemin ünlü mimarlardan bazılarını terkedilen sanayi bölgeleri ve çevrelerini konut bölgesi haline getirmeye çağırması; hem Venedik'te ortaya çıkan konut ihtiyacının karşılanmasını hem de bu terk edilmiş bölgelerin canlandırılarak şehre verimli bir şekilde katılması anlatılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Konut, Venedik, Bölgesel Dönüşüm, Ex – Saffa Area, Ex – San Marco Institue.

OTURUM A-III

OTURUM BAŞKANI: DR. ÖĞR. ÜYESİ EZGİ KORKMAZ

“KEMALİYE VE KIRSAL UZANTILARINDA GELENEKSEL KONUTLARIN MALZEME
TERCİHLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ”

Fatih HÜSREVOĞLU, Doç. Dr. M. Zafer AKDEMİR

“SARIHACILAR KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARININ YAPIM TEKNİKLERİ AÇISINDAN
MİMARİ ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ”

Duygu BAKIŞLI, Doç. Dr. Dilek EKŞİ AKBULUT

“KOPENHAG OPERA EVİ VE ROYAL DANISH TİYATRO EVİ BİNALARININ TAŞIYICI
SİSTEM BAKIMINDAN İRDELENMESİ”

Selin DURAN, Prof. Dr. Yeşim Kamile AKTUĞLU

“YAPIDA KULLANILAN ASBESTLİ YAPI ÜRÜNLERİ KAYNAKLI ÇEVRE SORUNLARININ
YÖNETİMİ”

Elif KARĞI, Doç. Dr. Gökçe TUNA TAYGUN

“ORTAK KULLANIM ALANLARINDAKİ TUVALETLERİN KONFOR KOŞULLARI
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ”

Halide ESER, Doç. Dr. Erkan AVLAR

KEMALİYE VE KIRSAL UZANTILARINDA GELENEKSEL KONUTLARIN MALZEME TERCİHLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Fatih HÜSREVOĞLU*, Doç. Dr. M. Zafer AKDEMİR**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

fatihhusrevoglu@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

akdemir@yildiz.edu.tr

Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan Erzincan İli Kemaliye ilçesi ve çevre köy yerleşimleri Anadolu'nun farklı geleneksel konut bölgelerinin kesişiminde konumlanmakta olup mimari tasarımındaki dokusu ile Anadolu Konut Mimarisinin özgün örneklerini barındıran yerleşme karakterine sahiptir.

Kemaliye ve kırsal uzantılarında geleneksel konutların temel bileşenleri ahşap ve taştır. Taş malzemenin kullanılması yerel yapı malzemesinin bulunabilme olanaklarına bağlı iken, ahşap malzemenin bölgede yapılarda kullanılabilecek orman varlığının yoksunluğuna karşın kullanılması farklı gerekçelerle karşımıza çıkmaktadır. Ancak buna rağmen ahşap, bölgesel mimarinin temel unsurlarından biri olarak gelişmiştir. Ahşap malzemenin bölge mimarisinde strüktürel eleman olmasının yanında hem temel cephe kaplama malzemesi olarak kullanılması hem de iç mekan çözümlerinde farklı düzeylerde ve yetkinlikte kullanılması yerel olmayan bu doğal malzemeye ayrı bir önem kazandırmıştır. Aynı şekilde temel yapı malzemesi olan taşın bir başka çeşidi olarak kullanılan ve bölge mimarisinde etkin olarak rastlanmayan rıhtım (dere taşı) ve sal taşı kaplı düz dam (yetme) olarak oluşturulmuş damlar da konutlara özgün karakteri kazandıran bir örtü ögesi olarak kullanılmıştır. Tüm bu doğal malzemelere dayalı bölgesel mimari içinde endüstriyel malzeme olarak sac kaplamalar ise dikkat çekmektedir. 1950'lerde hem göçler nedeniyle evlerin boş kalması hem de atmosferik doğa koşullarına maruz kalması, ahşap cephelerin ve damların korunması için benimsenen bir model olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu koruma yaklaşımı bölgesel kimliğin bozulmadan günümüze ulaşmasına önemli bir katkı sağlarken mimari bütünlüğe ve dile ise zarar vermiştir. Zamanın, bölge mimarisi üzerindeki olumsuz etkisine engel olmak için yerel kullanıcılar tarafından kendi imkanlarıyla kullanılmaya başlanan sac kaplamalar, zamanla bütün yerleşimin kabul ettiği bir koruma yöntemi haline gelmiştir. Geleneksel yerleşimlerdeki bölgesel mimari dillerin oluşumunda yerel ve doğal malzemelerin kullanılması önemli bir etkidir. Fakat geleneksel Kemaliye mimarisinde, doğal çevre ve yerel malzeme ile bölgesel mimari dili arasında ilginç bir ayrım söz konusudur. Bu çalışmanın amacı da Kemaliye ve kırsal uzantılarına özgün kimliği kazandıran doğal malzeme tercihlerinin değerlendirilmesidir.

Bu çalışmada, Kemaliye ve kırsal yerleşmelerinde kullanılan doğal malzemenin, evlerin taşıyıcı strüktüründe ve cephe kuruluşundaki karşılıklarının, mekan kurgusuna bağlı olarak çözüm mantığının anlaşılabilir şekilde ortaya konmasıdır. Elemanter boyutları ile ele alındığında, bileşen ve parçaların tablolaştırılacağı bir yaklaşım, benzer yerleşmelerdeki çalışmalar için de örnek teşkil edebilecektir.

Bu çalışma, Kemaliye merkez yerleşmesiyle birlikte yakın erişimindeki kırsal uzantılarındaki konut örnekleri ile sınırlandırılmıştır. Bu sınırlamanın amacı merkez yerleşmenin yakın erişimdeki kırsala etkileri ve özellikle doğal malzemenin kullanım karakteristiğindeki farklılıkların anlaşılabilmesidir.

Literatür araştırmalarının yanı sıra, alandaki tespit ve belgeleme çalışmalarının değerlendirilmesi, yerleşme sakinleri ile yapılmış sözlü görüşmeler, sistematik bir kurguyla ele alınıp değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Kemaliye (Eğin) ve kırsal uzntıları; geleneksel konutlar; geleneksel yapılarda malzeme; taş; ahşap; yerel bilgi ve deneyim.

SARIHACILAR KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARININ YAPIM TEKNİKLERİ AÇISINDAN MİMARİ ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ

Duygu BAKIŞLI*, Doç. Dr. Dilek EKŞİ AKBULUT**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Bölümü, Yapı Anabilim Dalı, İstanbul,

duygubakisli@hotmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Yapı Anabilim Dalı, İstanbul,

dileksi@yahoo.com

Kırsal yapılar ve yerleşmeler, insanla doğa arasındaki etkileşimin benzersiz örnekleridir. Halk mimarlığı ya da kırsal mimarlık, bir tasarım metodolojisine bağlı eğitilmiş profesyonel mimarlar tarafından değil, gündelik yaşamın içinden gelen yapı ustaları tarafından inşa edilen yapıları ifade eder. Kırsal mimarlık ürünleri gösterişsiz, yalın ve çevresiyle uyumludur. Kullanılan doğal malzeme en yakın yerel kaynaklardan, ustalar veya ev sahipleri tarafından sağlanır. Malzemenin kolay elde edilmesi ve iklim özelliklerine uygunluğu önemlidir (Çekül Vakfı, 2012:5-7).

Kırsal mimarinin korunması konusunda birçok sorunla karşılaşmaktadır. Bunlardan ilki köylerdeki ekonomik faaliyetlerin yetersizliği sonucu göç verilmesidir. Ayrıca sürekli bakım isteyen ve kullanıcıya yetersiz gelen bu evler köylünün kente taşınmasına ya da geleneksel dokunun içine bilinçsizce yeni yapı inşa etmesine sebep olmaktadır (Eres, 2016:8-13).

Bu çalışma kapsamında, Antalya Akseki ilçesi Sarıhacılar köyünde yer alan kırsal konutların yapım teknikleri ele alınmaktadır. Akseki; Antalya'ya 160 km. uzaklıkta, Antalya-Konya karayolu üzerinde, Toroslar'ın güneyinde, sırtını Toroslar'a dayamış, dağ köyünden oluşan bölgenin en eski yerleşimlerinden biridir (Esengil, 2001:58).

Anadolu geleneksel konut mimarisinde yerel malzeme olan ahşap, taş ve kerpiç kullanılmıştır. Akseki köyleri kayalardan oluşan zemine oturan, taş ve ahşap gibi doğal malzemenin olgun ve köklü bir mimari gelenekle kullanıldığı 'Akdeniz Yöresi Klasik Ev Planı'nı yansıtır. Bölgenin dağlık yerleşimlerinde hiç bağlayıcı harç kullanılmadan ahşap ve kuru taş duvar ile yapılan 'Düğmeli Ev' ise bölgeye özgü yapım sisteminin önemli bir örneğidir (Esengil, 2001:58). Duvar örgü sisteminde hatıllar dış cephede duvardan 10-15 cm. dışarı taşırılmakta ve bu hatıl uçlarına düğme adı verilmektedir (Dursun, 2012:123). Düğmeli evlerin kalın taş duvarlarına bakıldığında ana taşıyıcının bu taş duvarlar olduğu sanılmaktadır. Ancak asıl taşıyıcı sistem hatılları birbirine kilitleyerek oluşturulan ahşap iskelettir.

Akseki ilçesinde 41 köy bulunmaktadır. Sarıhacılar köyü Akseki ilçesinin 980’de Torosların eteklerinde kurulmuş bir dağ köyüdür. Köyün tarihi hakkında bilgi veren en önemli yapı köyün camisidir ve bu bölgedeki bilinen en eski ahşap cami olduğu söylenmektedir. Köy araç yollarının açıldığı döneme kadar ticaret faaliyetleri bakımından önemli bir konumda yer almaktadır. Eskiden kervanların ticaret yolu olarak kullandığı tarihi İpek Yolu, Akseki’den başlayıp bu köyde son bulmaktadır (Çetin, 2017:48).

Sarıhacılar’ın kuru duvar yapım sisteminin ortaya çıktığı ilk köy olduğu söylenmektedir ve bölgedeki diğer köylere göre daha korunmuş durumdadır. Ancak yoğun göç vermesi sebebiyle köyde ikamet eden kişi sayısı çok azdır. İkamet edenler de ağırlıklı olarak yaşlı nüfustur. Kullanılmayan evler zamanla harap olmakta ve yıkılmaktadır. Bu nedenle köyün geleneksel konutlarının mimari özelliklerinin ve yapım tekniklerinin belgelenmesi çok önemlidir.

Bu çalışma kapsamında; Sarıhacılar Köyü’nün mimari yapısının oluşmasına etki eden etmenler, mimari ve yapısal özelliklerin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Köydeki evlerin yapım tekniği ortaktır ve yöreye özgüdür. Evlerin bazıları restore edilip kullanılmasına rağmen büyük bir kısmı yıkılmıştır. Restore edilmemiş ve belgelenmeye değer görülen tescilli yapılardan Hacı Mustafa Efendi’nin evi tip konut olarak seçilmiştir. Bu bağlamda; özgün mimari özellikler taşıyan Hacı Mustafa Efendi evi üzerinden plan özellikleri ve yapım tekniği araştırılacak, konutun yapım sistemi, mimari elemanlar ve malzeme konusunda elde edilen özgün veriler tespit edilip belgelenecektir.

Anahtar kelimeler: Kırsal konut, düğmeli ev, kuru duvar.

KOPENHAG OPERA EVİ VE ROYAL DANISH TİYATRO EVİ BİNALARININ TAŞIYICI SİSTEM BAKIMINDAN İRDELENMESİ

Selin DURAN*, Prof. Dr. Yeşim Kamile AKTUĞLU**

*Doktora öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Yapı Bilgisi Programı, İzmir

selin.duran@deu.edu.tr

**Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, İzmir

yesim.aktuglu@deu.edu.tr

Danimarka' nın önemli bir ticari ve turistik merkezi olan başkent Kopenhag' da 2000 yılında Kopenhag yönetimi üç coğrafi bölüme ayrılan tüm liman alanı için bir kalkınma stratejisi başlattı ve Henning Larsen Architects, Inderhavnen (İç Liman) bölgesini analiz etmek ve sahildeki yeni kentsel büyüme olanaklarını sergilemek için alternatif çözümler üretmek üzere görevlendirildi. Kopenhag Opera Evinin tasarlanması ve inşaatıyla büyük ölçüde süreç başlamış ve strateji doğrultusunda gelişmeler devam etmiştir.

Kopenhag Opera Evi Holmes Kampüsünün önünde Amelianborg Saray Meydanının tam karşısında yer alır. 32 metre konsol çalışan çatısı (köşelerde maksimum 43m) çelik köprü sistemi kullanılarak çözülmüştür. Çatı, batı çatı ve doğu çatı olmak üzere iki parçada kurgulanmıştır. Batı çatı sıcaklık farklarından etkilenmesi nedeniyle iki parçaya bölünerek geliştirilmiştir. Conch adı verilen 1500 kişi kapasiteli ana oditoryum fuayede havada yüzer gibi tasarlanmıştır. Uluslararası tasarım yarışmasının kazananı Lundgaard ve Tranberg Tiyatro Evi tasarımlarını hayata geçirmişlerdir.

Royal Danish Tiyatro Evi karşı kıyıda yer alır. Alt katlarda cephe elemanı olarak İngiliz kilinden uzun tuğlalar görünürken, üst kat yeşil tonda cam cepheyle çevrelenmiştir. Üst kat taşıyıcı sistemi düzlem kafes kiriş sistemin taşıyıcı sistem olarak geliştirilmesiyle kurgulanmıştır.

Çalışmanın amacı bu iki binanın taşıyıcı sistemlerini irdelemek ve çeliğin farklı kullanım alanlarında uygulamalarını incelemektir. Opera evi binasında 158m* 90m boyutlarında bir çatının çözümü örneklenmektedir. Bu çatı çözümlerken çatının minimum derinlikte olması istenenler arasındadır. Standart çözümlere göre %30 daha az bir derinlikle sistem geliştirilmiştir. Tiyatro evi binasında ise I profillerle oluşturulmuş kat yüksekliği boyunca düzenlenmiş düzlem kafes kiriş sistemi kullanılmıştır.

Çalışma kapsamında gerekli literatür taramaları yapılmış, çeşitli fotoğraf, ölçekli çizimler ve argümanlar üzerinden taşıyıcı sistemler irdelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Kopenhag Opera Evi, Royal Danish Tiyatro Evi, Konsol Çatı, Düzlem kafes giriş.

YAPIDA KULLANILAN ASBESTLİ YAPI ÜRÜNLERİ KAYNAKLI ÇEVRE SORUNLARININ YÖNETİMİ

Elif KARGI*, Doç. Dr. Gökçe TUNA TAYGUN**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

mim.elifkargi@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

tuna@yildiz.edu.tr, gokcetunataygun@gmail.com

Asbest lifsi kristal yapıya sahip bir grup mineralin adıdır. Doğal olarak oluşan ve doğada birbirine tutunmuş liflerin oluşturduğu bir kütle yapısında bulunan asbest, ezildiği ya da işlendiğinde kolaylıkla liflere ayrılabilir. Yanmazlık özelliği nedeniyle “sihirli mineral” olarak bilinen, taş devrinden beri birçok alanda kullanılan asbestin, endüstride kullanımı 19. yüzyılın sonunda başlamıştır. Asbest, 1880-1980 yılları arasında yapı ürünlerinde, gemi, tekstil ve diğer sanayi alanlarında, 3000 den fazla endüstriyel üründe yaygın olarak kullanılmıştır. Asbestli çimento ürünleri, yüzey kaplama ürünleri, atık su boruları, kalorifer ve kazan yalıtım ürünleri başlıca asbestli yapı ürünleridir.

Asbest lifleri hafiftir. Bu özellikleri nedeniyle lifler rüzgar gibi doğa olaylarıyla havada uçuşarak geniş mesafelere taşınabilmekte ve havada uzun süre askıda kalabilmektedir. Dolayısıyla asbest lifleri her yerde bulunabilir. Lifler vücuda solunum, sindirim ve deriden emilim yoluyla alınabilir. İnsan sağlığı açısından havada solunabilir durumdaki asbest lifleri risk oluşturmaktadır. Vücuda solunum yoluyla alınan lifler akciğer dokusunda tutunarak zamanla asbestten kaynaklanan sağlık sorunlarının oluşmasına neden olmaktadır.

Birleşik Devletler Çevre Koruma Dairesi (EPA-1986), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Uluslararası Kansere Araştırma Dairesi (IARC-1977) ve Ulusal Toksikoloji Programı (NTP-1980) tarafından insanlar için kanserojen olarak ilan edilmiştir. IARC kanserojen maddeler listesinde asbest, "kesin kanserojen" tanımlaması ile birinci grupta yer almaktadır.

Gelişmiş birçok ülkede asbestin bütün türlerinin çıkarılması ve asbestli ürünlerin üretimi, kullanımı, ticareti yasaklanmış ya da yasal sınırlamalar getirilmiştir. Asbest, tüm Avrupa Birliği üye ülkelerinde 2005, Türkiye’de ise 2010 yılında yasaklanmıştır.

Asbestin kullanımına yönelik yapılan yasal düzenlemelere rağmen geçmiş yıllardaki yoğun kullanımı nedeniyle asbestin insan sağlığına olan olumsuz etkileri sürmektedir. Uzun yıllar birçok yapı ürününün üretiminde asbest kullanılmıştır. Asbestli yapı ürünlerinin kullanıldığı yapıların birçoğu günümüzde yaşam süreçlerine devam etmektedir.

Asbest lifleri havaya;

- Asbestli yapı ürünleri kullanılmış yapılarda ürünün, yapının kullanımı sırasında (bozulması, kırılma vb.) zarar görmesi,
- Asbest içeren yapı ya da alt yapıların yapım, değişim, bakım, onarım ya da yeni bir hizmet için yenilenmesi,
- Asbestli yapı ürünleri kullanılan bir yapının yıkımı,
- Asbestli yapı ürününün sökülmesi, atıklarının depolanması, yüklenmesi, yerleştirilmesi, taşınması ve yok edilmesi

gibi süreçlerde karışabilmektedir. Bu süreçlerde çalışan kişilerin, giysilerine tutunan lifleri evlerine taşımasıyla aileleri ve bu çalışmaların yapıldığı bölgede yaşayan kişiler asbestten etkilenmektedir.

Türkiye' de 2012 tarihinde 'Kentsel Dönüşüm' çalışmalarına başlanmıştır. Kentsel dönüşüm kapsamında 20 yıllık bir süreçte, yedi milyon yapının yıkımı planlanmaktadır. Kentsel dönüşüm kapsamına giren ve özellikle 2000 yılı öncesinde yapılmış olan yapıların çoğunda asbestli yapı ürünlerinin bulunduğu kabul edilmektedir. Devam etmekte olan bu süreçte yıkılan yapıların bulunduğu çevrede yaşayan ve yıkım çalışmalarında çalışan kişiler asbest liflerinden etkilenmeye devam etmektedir.

Yapıda varlığını sürdüren asbestli yapı ürünlerinin insan sağlığına olan olumsuz etkilerinin giderilmesi için, asbestten etkilenimin olası olduğu yapının yaşam süreçlerinin doğru yönetilmesine yönelik uygun çözüm önerilerinin ve zorunlulukların bilinmesi ve uygulanması gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı; asbest ile ilgili Türkiye’de var olan yasal zorunlulukları incelemek, zorunluluk kapsamında uygulanan yöntemler ve bu yöntemlerin uygulanmasında oluşan sorunları belirlemek, yapının yaşam süreçleri ve asbest ilişkisi bağlamında, asbestten etkilenimin önlenmesine yönelik çözüm önerilerini irdelemektir. Gerek kentsel dönüşüm kapsamında yapılan yıkım çalışmalarında, gerek diğer yıkım çalışmalarında ve yapının devam eden yaşam süreçlerinde asbestten etkilenimin azaltılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmada; yapıda bulunan asbestli yapı ürünlerinin olumsuz etkilerinin giderilmesine yönelik Dünyada ve Türkiye’de uygulanan yasal zorunluluklar irdelenmiş ve karşılaştırılmıştır. Türkiye’de son yıllarda etkilenimin giderilmesine ve konu ile ilgili bilincin artırılmasına yönelik bazı bölgelerdeki (Örneğin; İstanbul-Kadıköy, Maltepe; Bursa) yerel yönetimler tarafından çalışmaların yapıldığı, ancak yetersiz düzeyde kaldığı saptanmıştır. Diğer ülkelerde yapıda yer alan asbestin yönetimi için özelleşmiş yönetmeliklerin olduğu, Türkiye’ de var olan ilgili yasal zorunlulukların tüm endüstri dallarında asbestli çalışmaları kapsadığı ve özelleşmiş bir yönetmeliğin olmadığı, bu durumun uygulamada karmaşaya neden olduğu, denetim mekanizmasının yetersiz kaldığı, var olan zorunlulukların sadece yapının yıkım sürecinde uygulandığı, kullanım sürecinde etkilenimin giderilmesine yönelik herhangi bir denetleme ve yaptırımın olmadığı görülmüştür.

İlgili bakanlıklar ve yerel yönetimler tarafından, yapının tüm yaşam süreçlerinde asbestin yönetimine yönelik yönetim planının oluşturulması, bu planın işleyişinin sağlanması, gerekli denetimlerin yapılması, cezai yaptırımların uygulanması ve doğal afetlerden sonra yıkılmış veya zarar görmüş yapılarda bulunan asbestli yapı ürünlerinden kaynaklanan etkilenimin

engellenmesi için afet sonrası asbestin yönetiminin irdelenmesi ve acil eylem planlarının geliştirilmesi gerekmektedir.

Asbestten kaynaklanan sağlık sorunları konusunda toplumsal bilincin oluşturulması için ilgili bakanlıklar, yerel yönetimler, meslek odaları, sivil toplum örgütleri tarafından halkı bu konuda bilgilendirmeye yönelik çalışmalarının yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Asbest, asbestli yapı ürünleri, asbestten kaynaklanan sağlık sorunları, asbestle ilgili zorunluluklar, asbest yönetim planı.

ORTAK KULLANIM ALANLARINDAKİ TUVALETLERİN KONFOR KOŞULLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Halide ESER*, Doç. Dr. Erkan AVLAR**

*Yüksek Lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Fakültesi, Yapı Anabilim Dalı, İstanbul,

eserhalide09@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

eavlar@yildiz.edu.tr

İnsanoğlunun yaşamını sürdürebilmesi için gerekli olan yeme-içme, uyuma eylemleri gibi boşaltım da bir gereksinimdir. Tarih boyunca, boşaltım eylemlerini gerçekleştirme yöntemleri ve mekanları farklılık göstermiştir. Toplumların bulundukları coğrafya, dönem koşulları, kültür, din, temizlik anlayışları farklılaşmalardaki önemli sebeplerdendir. Antik Yunan Dönemindeki latrinalardan da anlaşıldığı üzere, tuvaletler geçmişten günümüze hep kullanılmıştır. Yaşam koşulları üzerinde etkili olan Sanayi Devrimi döneminde ise, tuvalet alışkanlığının değiştiği bilinmektedir. Klozetin, sifonun icadı ve seri üretime geçilmesi sonucu, bu ürünlerin her konuta ve yapıya girmesi sağlanmıştır. Bu dönem, tuvaletler açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur.

Tuvalet konusunda bireylere gerekli eğitimin verilmemesinin yanı sıra, planlama ve uygulamadan kaynaklanan eksik ve hatalı mekansal sonuçlar, genel tuvaletlerde kullanıcı konforu ve hijyen koşulları açısından sorun oluşturmaktadır. Bu nedenle tuvalet kullanımında bireylerin eğitimi ve yapı kullanım sürecinde ortaya çıkabilecek sorunlar açısından farkındalık yaratmak için, Singapur Tuvalet Derneği (Restroom Association of Singapore / RAS), İngiliz Tuvalet Derneği (British Toilet Association) gibi dünyada sivil toplum kuruluşları oluşturulmuş ve ortak kullanım alanlarındaki tuvaletlerin belli standartlar çerçevesinde ele alınması sağlanmıştır. Bu kuruluşlar bir araya gelerek, tuvalet kullanım koşullarını iyileştirmeye yönelik, kar amacı gütmeyen bir organizasyon olan Dünya Tuvalet Örgütü (WTO) çatısı altında toplanmıştır. Bu organizasyon, tuvaletler ve insan sağlığı hakkında seminerler düzenlemekte, tuvaletten yoksun olan fakir ülkeler için yardım toplamakta ve insanları tuvalet temizliği konusunda bilinçlendirmeye ve bilgilendirmeye çalışmaktadır.

Tuvaletler, özel alanlarda kullanılabildiği gibi, günlük gereksinimlerin karşılanması için ortak alanlarda da düzenlenmektedir. Ortak alanlardaki tuvaletler; mimari tasarım, mühendislik disiplinleri, doğru uygulama yöntemleri, sağlık konuları, sosyal konular, çevresel ve ekonomik değerlendirmeler gibi konu başlıklarını kapsayan ve çeşitli araştırmaların yapılması gerekli olan önemli bir birimdir.

Önemslenmediği takdirde tuvaletlerde kötü havalandırma koşulları ve istenmeyen koku, doğru aydınlatılmamış hacimler, su yalıtımı sorunları, donatıların kullanıcı antropometrik boyutlarına elverişsizliği ve kullanım zorluğu, yanlış malzeme seçiminden kaynaklanan sonuçlar

gözenmektedir. Bu nedenle toplu kullanılan tuvalet mekanlarının planlanmasında, kullanıcıların sorun yaşamadan kullanacakları hijyenik ortamların düzenlenmesi sağlanmalıdır. Her mekanda olduğu gibi, bu mekanlarda da kullanıcı konforu ve memnuniyeti ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda, çalışma kapsamında ortak kullanılan tuvaletlerde kullanıcı konforu ve memnuniyeti için sorun oluşturabilecek şantiyelerde yapılan hatalı uygulamalar, kullanıcı ergonomisine uymayan donatı yerleşimleri, mekânsal planlamalarda yapılan yanlış çözümler, hijyen koşullarını sağlamayan kullanım yöntemleri örneklerle belirlenmektedir. Sorunların tespitinden sonra, doğru uygulama alternatifleri verilmekte ve konforlu tuvalet mekanları örneklerle açıklanmaktadır. Bu çalışmanın yeni yapılacak binalarda yer alan ortak kullanım alanlarındaki tuvaletlerin tasarım, uygulama ve kullanım aşamalarında rehber olması hedeflenmektedir. Bu hedef doğrultusunda, çalışmada oluşturulan önerilerle kullanıcı konforuna ve beklentilerine uygun genel tuvalet mekanlarının tasarlanıp uygulanmasına katkı sağlanabilir.

Anahtar kelimeler: Tuvalet tasarımı, Tuvalet donatıları, Mekansal konfor ve hijyen, Dünya Tuvalet Örgütü.

OTURUM A-IV

OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. M. ZAFER AKDEMİR

“DÖŞEME KAPLAMA MALZEMESİ SEÇİM KRİTERLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
YAKLAŞIMI İLE İRDELENMESİ “

Cansu SEZİCİ, Doç. Dr. Seden ACUN ÖZGÜNLER

“YEŞİL BİNA SERTİFİKA SİSTEMLERİ VE AYDINLATMA KONULARI”

Gökşenay ÖZDEMİR, Prof. Dr. Rengin ÜNVER

“İŞLEVİ DEĞİŞEN YAPILARDA AYDINLATMA-MYRELAION SARNICI”

Büşra ÜNLÜ, Prof. Dr. Rengin ÜNVER

DÖŞEME KAPLAMA MALZEMESİ SEÇİM KRİTERLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK YAKLAŞIMI İLE İRDELENMESİ

Cansu SEZİCİ*, Doç. Dr. Seden ACUN ÖZGÜNLER**

* Yüksek Lisans öğrencisi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

sezici17@itu.edu.tr

** İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

acunsed@itu.edu.tr

Gelişen teknoloji ve hızlı nüfus artışı; enerji kaynaklarının hızla tükenmesi, zararlı atık ve salınımların artması, doğal dengenin bozulması gibi birçok çevresel sorunu beraberinde getirmektedir. Çevresel sorunların giderek artması her alanda olduğu gibi bu sorunların yaklaşık yarısından sorumlu olduğu bilinen yapı sektöründe de tedbir alınmasını zorunlu kılmaktadır. Çevresel sorunlara karşı tedbir amaçlı her alanda yeni kavramlar oluşmuştur. Bu doğrultuda mimarlık alanında; doğal kaynakların doğru kullanımı, yenilenebilir enerji kaynaklarından maksimum derecede yararlanma, çevreye atık ve zararlı gaz salınımı oluşturmama, suyun korunumu ve yerel, geri dönüşümlü, enerji etkin malzeme seçimi gibi konuları amaçlayan ‘sürdürülebilir yapı’ kavramı ortaya çıkmıştır.

Sürdürülebilir yapının önemli alt bileşenlerinden biri olan malzeme, yapının çevreye zararlı etkilerini doğrudan ve dolaylı yoldan etkilemektedir. Yapıyı oluşturan döşeme, duvar ve çatı gibi yapı elemanlarının tasarımında kullanılacak malzemeler ve doğru malzemelerin seçimi bu bağlamda önemli bir yer almaktadır.

Mekanın kullanım amacına bağlı olarak farklı etkilere maruz kalan yapı elemanlarının beklenen fonksiyonları yerine getirebilmesi ve bunun yanında, görsel estetik, renk, doku ve yüzey özellikleri ile ilgili işlevleri de istenilen düzeyde sağlaması için uygun bir malzeme ile kaplanmaları gerekmektedir. Kaplama malzemeleri, yapı elemanlarının mekanda kullanıcıyla birebir etkileşim halinde olan son bitiş katmanlarıdır. Bitiş elemanları arasında kullanıcıyla etkileşimi göz önünde bulundurulduğunda döşeme kaplamaları en önemli bileşenlerden biridir. Kullanıcılar yapı içerisindeki yürüme, uyuma, çalışma, yemek yeme, temizlik gibi ihtiyaçlarını döşeme kaplaması üzerinde karşılar. Kullanıcının ister istemez malzemeyle temas halinde olması, döşeme kaplama malzemesi seçimini daha da önemli kılmaktadır. Bu sebeple malzeme seçimi konu olduğunda; döşeme kaplama malzemeleri ve bu malzemelerin seçim kriterlerinin odak noktası olduğu birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalar göz önünde bulundurularak yapılacak yeni bir araştırmada döşeme kaplaması seçim kriterleri belirlenirken çevresel etkilerin giderek arttığı günümüzde önem kazanan sürdürülebilirlik kavramının düşünüldüğü pratik kullanıma yardımcı bir seçim kriter tablosunun eksikliği gözlemlenmiştir.

Ülkemizde de hızla gelişen yapı sektörü, doğal kaynakların kontrolsüz bir şekilde tükenmesine, doğal dengenin bozulmasına, hayatımızı tehdit etmekte olan küresel ısınmaya yol açmaktadır. Yapı sektörünün çevresel etkilerini azaltmak için mimari tasarımda sürdürülebilirlik bilincine sahip yapılar tasarlanması ve sektörün önemli bir alt parçası olan malzeme seçiminin de bu bilince uygun yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda, çalışma kapsamında döşeme kaplaması seçim kriterleri sürdürülebilirlik yaklaşımıyla teknik kriterler, ekonomik kriterler, ekolojik kriterler ve kullanıcı kriterleri olarak gruplandırılmış ve seçim kriterleri tablosu oluşturulmuştur. Yapılan çalışmada; döşeme kaplama malzemesi seçim kriterleri tablosunun, malzeme seçiminde kolay kullanıma uygun bir yol gösterici olması amaçlanmıştır. Sürdürülebilirlik yaklaşımıyla oluşturulan döşeme kaplama malzemeleri seçim kriterleri tablosu üzerinden değerlendirilerek yapılan malzeme seçiminin yapının çevresel etkilerini azaltacağı ve sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Döşeme kaplama malzemeleri, döşeme kaplama malzemesi seçim kriterleri, sürdürülebilirlik.

YEŞİL BİNA SERTİFİKA SİSTEMLERİ VE AYDINLATMA KONULARI

Gökşenay ÖZDEMİR*, Prof. Dr. Rengin ÜNVER**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı,
İstanbul,

goksenayozdemir@hotmail.com

*Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

runver@yildiz.edu.tr

Sürdürülebilirlik kavramı doğadaki yoksulluğu azaltmak, çevre dostu teknolojilerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamak amaçlı çıkmıştır. Sürdürülebilirlik konusu pek çok konuda olduğu gibi mimarlık alanında da son yıllarda sık sık gündeme gelmektedir. Dünya’da çevre sorunlarının ve enerji tüketiminin büyük bir kısmının binalar tarafından gerçekleştiği düşünüldüğünde, sürdürülebilirliğin mimarlık alanında ki önemi daha da belirgin bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Sürdürülebilir mimari kavramıyla birlikte gündeme gelen ‘Yeşil Bina’ kavramı doğayla uyumlu yapılar, yapının arazi seçiminden başlayarak yaşam döngüsü çerçevesinde değerlendirildiği, bütüncül bir anlayışla, sosyal ve çevresel sorumluluk bilinciyle tasarlandığı, iklim verilerine ve o yere özgü koşullara uygun, ihtiyacı kadar tüketen, yenilebilir enerji kaynaklarına yönelmiş doğal ve atık üretmeyen malzemelerin kullanımını teşvik eden, ekosistemlere duyarlı yapılar olarak açıklanabilir.

Yeşil binaların üretiminin teşviki için ve onların yapı sektöründe tanınmasını sağlamak amacıyla 1990’lı yıllardan bu yana değişik ülkelerde yeşil binalar konusunda çalışmalar yapan kuruluşlar ve bu kuruluşların yayımladıkları değişik özelliklerdeki ‘sertifika sistemleri’ gündeme gelmiştir. Söz konusu sertifika sistemleri genelde, bina ölçeği ve yerleşme ölçeğinin mevcut ya da yeni tasarım durumlarında değişik konuları ele alarak değerlendirmektedir. Günümüzde pek çok ülkede ulusal yeşil bina sertifika programı bulunmaktadır. Ulusal sertifikasyon sistemine sahip olmayan ülkeler başka bir ülkede hazırlanmış sertifika sistemlerini kullanmaktadır.

Bu bildiri kapsamında küresel ölçekte gündemde olan Building Research Establishment Environmental Assessment Method (BREEAM), Leadership in Energy and Environmental Design (LEED), Comprehensive Assessment System for Built Environment Efficiency (CASBEE), GREENSTAR, Deutsche Gesellschaft für Nachhaltiges Bauen e.V (DGNB) ve ülkemizdeki ÇEDBİK Konut sertifika sistemleri olmak üzere altı sertifika sistemi ele alınmıştır. Çalışma kapsamında, incelenen sertifika sistemlerindeki aydınlatmaya yönelik konuların değerlendirme yöntemi, sağlaması gereken ölçütler ile puanlama/derecelendirme sistemleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konulmuştur.

Söz konusu sistemlerde aydınlatma açısından görsel konfor koşullarının sağlanması, günışığının etkin kullanılması, dış görüşün sağlanması, aydınlatma kontrol sistemlerinin kullanılması gibi değerlendirme ölçütlerinin ağırlık kazandığı belirlenmiştir. Ayrıca, yeni yapılacak yapılar kapsamında bir konut binasının aydınlatma durumu incelenerek sistemlere yönelik örneklemeler yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Yeşil Bina Sertifika Sistemleri, Konut, Doğal Aydınlatma, Yapay Aydınlatma.

İŞLEVİ DEĞİŞEN YAPILARDA AYDINLATMA-MYRELAION SARNICI

Büşra ÜNLÜ*, Prof. Dr. Rengin ÜNVER**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
unlubusra@hotmail.com,

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
runver@yildiz.edu.tr

Koruma, bir toplumun tarihsel belleğinde yer etmiş yapıların, en özgün haliyle gelecek nesillere aktarılması ve bu kültürel mirasın sürekliliğini sağlamak için en az müdahale ile doğru yöntemler uygulanarak muhafaza edilmesi işidir. Bir yapının veya yapı grubunun korunmaya değer olabilmesi için kültürel, sanatsal, mimari, tarihi bir özelliğe sahip olması gerekir. Burada önemli olan inşaa edilmesinin üzerinden ne kadar süre geçtiği değil sahip olduğu bu değerlerdir.

Genel olarak var oldukları dönemin yapım tekniğini, sanatını, sosyal ve ekonomik özelliklerini yansıtarak yapılan ve farklı işlevlere sahip olan tarihi yapılar zaman içinde bu ilk işlevlerini sürdüremezler. Fiziksel olarak bozulmaya uğrayan tarihi yapıların sahip oldukları işlev; çağdaş toplumla beraber değişen sosyo-kültürel özelliklere, ekonomiye, mimari tasarım ve malzeme alanındaki gelişmelere uyum sağlamak için değişime ihtiyaç duyar. Yapıyı olduğu gibi muhafaza etmek yerine ona çağdaş toplumun gereksinimlerine uygun güncel bir işlev vermek hem sürdürülebilirlik ve ekonomik açıdan hem de kültürel mirasın taşıdığı maddi ve manevi unsurların gelecek nesillere aktarımı için önemlidir.

Kapalı sarnıçlar suyun şehir merkezine taşındıktan sonra depolandığı yapılardır. Eskiden su deposu olarak kullanılan ve genelde yer altında bulunan bu hacimler gün ışığı almazlar. İşlevleri gereği çok yüksek aydınlığa da gereksinim yoktur. Günümüzde özellikle İstanbul'da bulunan sarnıçların birçoğu yeniden işlevlendirilmiştir. Müze, sergi-davet salonu, çarşı vb. işlevlerle kullanılan bu yapılar yeni bir aydınlatma düzenine ihtiyaç duymaktadır. Söz konusu düzen kapalı sarnıçlarda yapay aydınlatma olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yapılara aydınlatma tasarımı yapılırken, tarihi yapıyı ışığın zararlı etkilerinden korumak, enerji açısından verimlilik ve görsel konforu sağlamak amaçlanmalıdır.

Bu çalışma kapsamında İstanbul'da Laleli'de bulunan Myrelaion Sarnıcı seçilmiştir. Bu sarnıç yapısı günümüzde yeniden işlevlendirilmiştir ve kapalı çarşı olarak kullanılmaktadır. Yalnızca yapay aydınlatmanın kullanıldığı bu mekânda; ışığın zararlı etkilerine karşı tarihi yapının korunmasına ilişkin herhangi bir önlem alınmamıştır ve var olan aydınlatma düzeni mekânın karakterine uygun oluşturulmamıştır. Bu çalışmada yapının mevcut aydınlatma düzeni yerinde belirleme ve ölçme yöntemiyle incelenmiş, elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir.

Ayrıca aydınlatma açısından tarihi yapının zararlı ışınımlardan korunmasını amaçlayan, görsel konfor açısından kullanıcılarına fiziksel ve psikolojik olarak sağlıklı bir ortam oluşturan ve tarihi sarnıcın mekânsal elemanlarına vurgu yaparak yapının özgün kimliğini ortaya çıkaran bir aydınlatma tasarımı önerisi sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Tarihi Yapı, Kapalı Sarnıç, Aydınlatma, Myrelaion Sarnıcı.

OTURUM A-V

OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. ESİN ÇZLEM AKTUĞLU AKTAN

“KENTSEL DÖNÜŞÜMDE MEKÂNSAL ÇEVRE VE KAMUSAL ALANIN
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ: FİKİRTEPE ÖRNEĞİ”

Güneş GENÇER ÖZDEMİR, Dr. Öğr. Üyesi Ayfer YAZGAN

“SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE UYGULAMALARINDA YEŞİL ALAN SİSTEMİNİN KENTSEL
TASARIM İLE ENTEGRASYONU”

İlke Damdere, Prof. Dr. Zekiye YENEN

“YERALTI MEKÂNLARININ KENT PLANLAMADAKİ ÖNEMİ BAĞLAMINDA SARNIÇLAR”

Ceren ATALAY, Prof. Dr. Zekiye YENEN

“SON OTUZ YILDA İZMİR’DE KONUT ÜRETİMİ VE DÜŞÜK GELİRLİLERİN KONUT
SORUNU”

Ayça UYSAL, Doç. Dr. Adile ARSLAN AVAR

“KENTSEL TASARIM VE KALABALIK DAVRANIŞLARI İLİŞKİSİNİN KADIKÖY ÖRNEĞİ
ÜZERİNDEN İNCELENMESİ”

Neslişah Kesici, Prof. Dr. Anlı ATAÖV

KENTSEL DÖNÜŞÜMDE MEKÂNSAL ÇEVRE VE KAMUSAL ALANIN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ: FİKİRTEPE ÖRNEĞİ

Güneş GENÇER ÖZDEMİR*, Dr. Öğr. Üyesi Ayfer YAZGAN**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul,

gencer.gunes@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul,

agul@yildiz.edu.tr

Kentlerin yeniden planlanmasında önemli bir yer tutan kentsel dönüşüm çalışmaları, sürdürülebilir kentsel mekânlar oluşturmak adına önemli uygulamalardır. Ülkemizde gerçekleştirilen kentsel dönüşüm uygulamalarının, uluslararası literatürde yer alan sürdürülebilirlik bileşenleri ile uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Bu bileşenlerden olan ‘kentsel sürdürülebilirlik göstergeleri’; kent plancılarının, şehir yöneticilerinin ve kural koyucuların mevcut kentsel tasarımlar, altyapılar, politikalar, atık bertaraf sistemleri, kirlilik ve vatandaşların hizmetlere erişimi gibi sosyo-ekonomik ve çevresel etkileri ölçebilmesini sağlayan araçlardır. Bu doğrultuda Türkiye için belirli sürdürülebilirlik göstergelerinin tanımlanmasının önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Sürdürülebilir kentsel dönüşüm, yalnızca konut alanlarının yenilenmesinden ibaret olarak düşünülmemelidir. Nitelikli sosyal yapı ve kamusal alanların varlığı, fiziksel ve sosyo-ekonomik sorunların çözümünde bir gerekliliktir. Bu nedenle sürdürülebilirlik göstergeleri dönüşüm alanlarında yaşayan popülasyonun yaşam kalitesinde etkili olmaktadır.

Bildiride, Türkiye’de gerçekleştirilen en kapsamlı kentsel dönüşüm projelerinden olan ve 2005 yılından günümüze kadar olan süreçte planlama, uygulama ve yönetim konularında pek çok sorunla karşı karşıya kalınan Fikirtepe Kentsel Dönüşüm Projesi incelenmiştir. Bu proje özelinde; fiziksel çevre ve kamusal alana yönelik geliştirilen stratejilerin ve bu alanlara yönelik yapılan müdahalelerin, sürdürülebilirlik göstergeleri kapsamında yapılaşma sürecini tamamlamış örnek alanlar üzerinden değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda çalışmanın hipotezi olarak belirlenen “Fikirtepe’deki kentsel dönüşüm uygulamalarına yönelik hazırlanan imar planları ile tanımlanan yapılaşma hakları doğrultusunda ortaya çıkan kentsel çevrenin sürdürülebilir olmadığı” varsayımını test etmek için ilgili sürdürülebilirlik göstergelerinden yararlanılmıştır. Bu kapsamda literatürde kentsel dönüşüm alanlarına yönelik geliştirilen sürdürülebilirlik göstergeleri incelenmiş ve bu araştırmalardan hareketle, çalışma alanına ilişkin sürdürülebilirlik göstergeleri ortaya konmuştur.

Fikirtepe Kentsel Dönüşüm Projesi'nin bu göstergeler bağlamında sürdürülebilir olup olmadığı, Fiziksel Çevre Bileşeni altında oluşturulan; “Nüfus, Arazi Kullanım ve Fiziksel Çevre” ile “Ulaşım ve Erişilebilirlik” başlıkları ile sınıflandırılan iki alt tema ve bu alt temalara yönelik olarak belirlenen sürdürülebilirlik hedefleri ve eylemlerine uygun göstergeler yardımıyla değerlendirmeye alınmıştır. Yapılaşmasını tamamlanmış, örnek yapı adalarında gerçekleştirilen yoğunluk, arazi kullanım, binalar, kamusal alanlar ve bu kamusal alanların erişilebilirliğine yönelik yapılan analizler doğrultusunda dönüşüm sonrası oluşturulan fiziksel çevrenin ve kamusal alanların sürdürülebilirliği tartışılmıştır.

Yapılan analizler doğrultusunda Fikirtepe’de proje öncesi ortaya konan plan yaklaşımlarına yönelik belirlenen hedeflerin, projeye yönelik hazırlanan imar planlarının sağladığı yapılaşma koşulları ile ortaya çıkan fiziksel çevrede karşılık bulamadığı, plan ile öngörülen nüfusun ihtiyacına yönelik gerekli asgari standartlarda sosyal altyapı alanlarının yaratılmadığının yanı sıra, bu alanların kamusal alan kullanımlarına hizmet edemeyecek nitelikte alanlar olduğu tespit edilmiştir. Proje bazında sürdürülebilir olarak tanımlanan projenin, uygulama boyutunda sürdürülebilir olmadığı ortaya konmuştur.

Anahtar kelimeler: Sürdürülebilir kentsel dönüşüm, sürdürülebilirlik göstergeleri, mekânsal çevre ve kamusal alanın sürdürülebilirliği, Fikirtepe.

SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE UYGULAMALARINDA KENTSEL YEŞİL AĞ SİSTEMLERİ

İlke DAMDERE*, Prof. Dr. Zekiye YENEN**

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Anabilim Dalı, İstanbul

ilke.damdere@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul

zekiye.kuleli@gmail.com

1950’lerde dünyada kentsel nüfusun toplam nüfusa oranı %30 iken 2018 yılında %55’e yükselmiştir; 2050 yılında dünya nüfusunun %68’inin kentlerde yaşayacağı öngörülmektedir (UN, World Urbanization Prospects: The 2018 Revision). Bu oran insan popülasyonunun büyük çoğunluğu için habitatın kentler olduğunu ve olacağını göstermektedir. Kentler küresel ısınmanın başta gelen nedenlerinden biridir, aynı zamanda küresel iklim değişikliğinden en çok etkilenen alanlardır. Kentlerin kendine özgü dinamik dokusu, büyümesi ve gelişmesinde doğal verilerin gözönüne alınmaması, tüm canlı türlerinin aynı değerde korunmaması birim yerleşme ölçeğinden küresel ölçeğe ekolojik dengede düzensizlik yaratmaktadır. Artan nüfus ve küresel ısınma ile sorunlar giderek yoğunlaşmaktadır.

İnsanoğlunun ürünü olan kentlerin doğal yapıyla uyumunu ve doğal ekolojik sistemin etkin bir parçası olmasını sağlamak yine doğayla mümkün olacaktır; yeşil dokunun yardımıyla doğayla bütünleşik bir kent sisteminin kurulabilmesi mümkündür. Bu yaklaşımla çalışmada; ileride artması öngörülen sorunlardan ‘kent ekosisteminin dengesindeki bozulma’ konusuna değinilmektedir.

Araştırma insanla doğa ve kentle doğa ilişkisi incelemesi ile başlamaktadır. Sanayi Devrimi sonrasında kentsel yaşamın insana ve doğaya olumsuz yansımaları, insan yapımı sentetik doku olan kentlerin doğadan nasıl uzaklaştığı, mevcut duruma nasıl gelindiği süreç içinde incelemektedir. Küresel iklim değişikliği ve ısınmanın ana sebeplerinden biri sanayinin yani üretimin merkezi olan kentlerdir. Bu sorun belirlendikten sonraki aşamada çözüm önerisi olarak görülen yaklaşım yöntemi açıklanmaktadır.

Çalışmada; kentlerin doğayla bütünleşmesinde kentsel yeşil sistemlerin etkin bir araç olduğu kabulü ile çözüm yöntemi olarak kentsel yeşil sistemler önerilmektedir. Kentsel yeşil sistemlerin kentin ekolojik strüktürünü sağlamlaştıracağı görüşünün savunulduğu çalışmada -ağırlıklı olarak- çevre sorunları ile gelişen ekoloji biliminin alt dalları olan peyzaj ekolojisi, kent ekolojisi, yeşil altyapı ve kentsel yeşil ağ üzerine odaklanılmaktadır. Bu konularda yapılan çalışmalar peyzaj mimarlığı ve şehir planlama bilim alanlarında da yer bulmakta, bu bilim dallarının kentsel tasarım yaklaşımlarının gelişmesinde etkisi olmaktadır.

Bu nedenle çalışmada; üretilen ve zamanla geliştirilen yeşil sistem teorileri değerlendirilmekte, örnek projeler ve uygulamalar aracılığıyla bu teorilerin kent ekolojisindeki olumlu etkileri tartışılmaktadır. Tarihsel süreçteki uygulamalar ve projeler bildiride kent ekosistemi açısından karşılaştırılmakta, yeşil sistemlerin kentlerdeki entegrasyon yöntemleri incelenerek, entegrasyon modellerinden elde edilen veriler yorumlanmaktadır.

Araştırmanın sonucunda; kent ekosistemi dengesindeki bozulmaların ana sebebinin insan ve kentin doğaya verdiği zarar olduğu kanısına varılmaktadır. Kentin ekolojik boyuttaki sorunlarının kentle doğanın bütünleştirilmesi halinde azalacağı düşünülmektedir. Yeşil sistemler bu bütünleşmenin ana unsurlarından biridir. Yeşil sistemlerin kentle entegrasyonu ile oluşturulacak sağlam ekolojik kentsel iskeletin çevre sorunlarının azalmasını sağlayarak kentlerin daha sağlıklı habitatlar olmasını sağlayacağı öngörülmektedir. Bu sistemler, kentlerin ekolojik bağlamda yeterince değerlendirilememiş potansiyellerinin işlevsel kullanımına yardımcıdır; ekolojik yeşil iskeletin, kent ekosisteminin dengesini ve sürdürülebilirliğini olumlu yönde etkilemesi alt ölçekten küresel ölçeğe kadar etki ederek dünyanın da yararına olacaktır. Sistemin kentin mevcut düzenine entegre edilebilme özelliği ise pratik ve hızlı biçimde kentte uygulanmasını mümkün kılacaktır.

Anahtar Kelimeler: iklim değişikliği, kent - peyzaj ekolojisi, kentsel yeşil ağ, yeşil altyapı

YERALTI MEKÂNLARININ KENT PLANLAMADAKİ ÖNEMİ BAĞLAMINDA SARNIÇLAR

Ceren ATALAY*, Prof. Dr. Zekiye YENEN**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama
Anabilim Dalı, Kentsel Mekân Organizasyonu ve Tasarım Yüksek Lisans Programı, İstanbul,

cerenatalay@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul,
yenen@yildiz.edu.tr

Toprak sığınma ve korunma niteliğini sunması, geri dönüşümü ve ekolojik döngüyü sağlama, yalıtma, depolama gibi işlevleriyle tüm canlılar için yaşamsal özellikler taşır. Oysa günümüzde endüstriyel gelişme, kentlerin plansız büyümesi, yerleşmelerin tarımsal ve doğal alanlarda genişlemesi, çevresel değerlerin tahribatına ve etkiye açık hale gelmesine neden olmuştur. Dikeyde ve yatayda yoğun yapılaşma kentlerin taşıma kapasitesini zorlamakta, kaynakların dağıtımını zorlamakta, altyapının yetersiz kalması, hava ve gürültü kirliliğinden kaynaklanan olumsuz çevresel koşullar, verimli alanların kaybedilmesi, estetik kalitenin, tarihsel ve kültürel mirasın korunamaması, doğal afetlere karşı korunamama gibi temel sorunlara neden olmaktadır.² Bu duruma çözüm arayışı çabaları kapsamında özellikle kompakt kentler oluşturmak için arazilerin aşamalı kullanımları ve yeraltının etkin kullanımı meseleleri gündeme gelmektedir. Yeraltının doğru ve etkin kullanımı, günümüz kentlerinin problemlerini çözmede etkili bir araç olabilir.

Bildirinin temel amacı; yeraltı mekânlarının ve kullanımlarının karakteristik özelliklerini sarnıçlar özelinde ele almak, geçmişteki kullanımlarından yola çıkarak sürdürülebilir kent planlama ilkeleri açısından önemini belirtmek ve günümüz kentsel fonksiyonlarıyla birlikte kullanımına yönelik öneriler sunmaktır. Yeraltı kavramı oldukça kapsamlı ve çok boyutlu bir kavram olduğu için bu kavram kent planlama ilkeleri ve tarihi açısından yorumlanmaktadır ve sarnıçlar üzerinden ele alınmaktadır. Keşfedici araştırma yöntemi kullanılarak döküman analizi yapılmış, yazılı ve görsel kaynaklar taranmıştır.

Çalışma üç temel bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yeraltı kavramı ve yeraltı mekânlarının sınıflandırılmasından bahsedilmektedir. Yeraltı kavramının hem fiziksel hem imgesel olarak farklı disiplinlerin kapsamına giren, kapsamlı ve çok yönlü bir kavram olduğu görülmüştür. Kent planlamada yeraltı günümüzde daha çok ulaşım ve altyapı ile ilişkilendirilse de ekolojik, ekonomik, tarihsel ve psikolojik anlamda kendine özgü iç dinamikleri vardır ve miras çeşitliliği, anlam, form ve pratiklik zenginliği adına pek çok şey sunmaktadır. İkinci bölümde yeraltı sarnıç sistemi; kullanım amaçları, yapım teknikleri ve tarihsel gelişimiyle birlikte ele alınarak açıklanmış, yerleşmeler için önemi planlama açısından değerlendirilmiştir.

Bu değerlendirme sonucunda ait oldukları dönemlerin kültürel ve teknolojik düzeyini yansıttığı, ısı dengesi ve enerji korunumunun sağlanabildiği, kentin arazi yapısına, yoğunluğa ve işlevlerle ilişkilere göre hacim ve form bakımında çeşitlilik göstererek konumlandığı görülmüştür. Üçüncü bölüm olan sonuç ve değerlendirme bölümünde mevcut sarnıçlar için kentsel arkeolojik değerinin korunarak mekân kurgusuna uygun işlevlerle korunması ve devamlılığının sağlanması gerektiği, özellikle merkezi su sistemi altyapısı bulunmayan yerleşimler için sarnıç sisteminin ideal çözüm olarak sunulabileceği, hem bina hem yerleşme ölçeğinde günümüz ve gelecek için sürdürülebilir su teknolojileri geliştirmek adına, potansiyel modeller oluşturan yeraltı mekânları olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yeraltı Mekânı, Sarnıç, Gelecek için Planlama

SON OTUZ YILDA İZMİR'DE KONUT ÜRETİMİ VE DÜŞÜK GELİRLİLERİN KONUT SORUNU

Ayça UYSAL*, Doç. Dr. Adile ARSLAN AVAR**

*Yüksek lisans öğrencisi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir
Planlama Anabilim Dalı, İzmir,

aycaauysal@gmail.com.tr

**İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İzmir,

adileavar@iyte.edu.tr

Çalışma “eleştirel kent teorisi”nden yola çıkarak son otuz yılda İzmir’de neoliberal konut üretimi sürecinde düşük gelir gruplarının konut sorununu incelemektir. Araştırmanın problemi, neoliberal konut üretiminin yarattığı rant boşluğu baskısı ile, yoksulların mülksüzleşmesidir. İki yanlı, metodolojik olarak çoğulcu (niteliksel ve niceliksel) bir alan araştırmasına dayanarak, bir yandan, son otuz yılda genel olarak İzmir’de ve özel olarak da Narlıdere’de konut üretimi ve konutun finansallaşması; diğer yandan, Narlıdere İkinci İnönü gecekondulu alanında yaşayan düşük gelirli halkın konut üretimi karşısındaki durumları ve onları bekleyen mülksüzleşme incelenmektedir. Son otuz yılda İzmir’in kentsel yeniden yapılanma süreci ve mekânsal değişimindeki konut üretiminin rolü, kurumsal ve ikincil mekânsal ve sayısal veriye dayanarak; Narlıdere’de son yıllarda hızla artan lüks konut üretimi, gecekondularda yaşayan halkın kentsel dönüşüm projesi ve imar affı karşısındaki durumu yine mekânsal gelişime yönelik inceleme ve kurumsal veri, belediye ve muhtarlık verileri ve görüşmeleri, gecekondulular ile yapılan odak grup ve yüz yüze derinlemesine görüşmeler ve anket uygulaması ile araştırılmıştır.

Fordist üretim döneminin ekonomik krizlerinden sonra sermaye, kârını devam ettirebilmek için kentsel mekana yönelmiştir. Konut ise finansallaşarak sermaye döngüsüne dahil edilmiştir. Neoliberal politikalar ve spekülasyon kentleşme ile değişen konut sunum biçimleri, düşük gelirli halkın barınma ihtiyacını karşılayamamasına, sosyal ve mekânsal olarak dışlanmasına yol açmaktadır.

İzmir’deki gecekondulu gelişimi, 1970’lerde yoksulların konut sorununa kendilerinin ürettiği bir çözüm olarak başlamıştır. 1990’lardan sonra, İzmir’deki konut üretiminde dikeyleşme ve toplu konut üretimi artmış, 2000’lerden sonra ise neoliberal kentsel politikalar konut üretiminde baskın olmaya başlamıştır. Özellikle son on yılda ise, 6306 sayılı yasa ile risk alanı ilan edilen ve çoğu gecekondulu konutu olan alanları dönüştürmek amacıyla kentsel yenileme projeleri yürütülmektedir. Bu projeler, soylulaştırma ve yoksulların mülksüzleştirilerek yerinden edilmesi ile sonuçlanmaktadır.

Örnek alan olarak seçilen Narlıdere ilçesi, İkinci İnönü Mahallesi gecekondu alanı, binalarının yaklaşık %60'ı ruhsatsız, %40'ı ise 1984'te yapıla imar afları ile ruhsatlandırılmış yapılardan oluşan, lüks konut gelişimlerinin arasında sıkışmış ve 2011 yılı itibarıyla de 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüşmesi kanunu ile Narlıdere Belediyesi tarafından kentsel dönüşüm alanı ilan edilmiş bir bölgedir. Ayrıca, alanda ülke genelinde gündemde olan imar barışı çalışmaları yürütülmektedir. Öneri kentsel yenileme projesinin belirtilen amacı mevcut sakinleri ile birlikte alanın geliştirilmesidir. Narlıdere Belediyesi ve özel bir firma ile her biri için %50 hisseye dayanan emlak ortaklığı ile yürütülecek olan proje, Narlıdere Belediyesi tarafından Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın onayına sunulmuştur. Ancak, bölge sakinlerinin tapu alma hakkının çerçevesini belirleyen herhangi bir yazılı sözleşme bulunmamaktadır. Elde edilen araştırma bulguları, kentsel yenileme sürecinin gecekonduların temizlenmesi olarak gerçekleştirileceğini ve gecekonduların yerinden edilmesi ile sona ereceğini göstermektedir. Birinci bölümde, “sermayenin kentleşmesi”, “ikincil sermaye döngüsü”, “neoliberal kentleşme” ve “konutun finansallaşması” kavramları incelenmektedir. İkinci bölümde, Türkiye'deki konut sorununun temelini oluşturan gecekondular, imar afları ve kentsel dönüşüm süreçleri incelenmekte ve devletin konut üretimindeki rolü tartışılmaktadır. Üçüncü bölümde, İzmir'de son otuz yıldaki konut üretim biçimleri ve düşük gelirli sakinlerin konut sorunlarının yapılacağı alan araştırması bulguları yer almaktadır. Sonuç bölümünde ise, alan araştırması bulgularına dayanarak, neoliberal kentsel yeniden yapılanma sürecinde düşük gelirli sakinlerin mülksüzleşmesi tartışılmaktadır.

Anahtar kelimeler: konut sorunu, finansallaşma, kentsel dönüşüm, gecekondular.

KENTSEL TASARIM VE KALABALIK DAVRANIŞLARI İLİŞKİSİNİN KADIKÖY ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

Neslişah KESİCİ*, Prof. Dr. Anlı ATAÖV**

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Programı, Ankara,

neslisah.kesici@metu.edu.tr

**Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Ankara,

ataov@metu.edu.tr

Sanayi devriminin etkisiyle kentler tüm kaynakların toplandığı kümelenme mekânlarına dönüşmüş ve kırsal yaşam terk edilip kentlere göç ivme kazanmıştır (Gehl, 2010). Kentsel mekânda nüfusun plansız artışı, kentlerdeki kalabalığın davranışlarını inceleme üzerine yeni bir alan ortaya çıkarmıştır. Kalabalık, toplum bilimcilerin tanımına göre; ortak bir uyarının yönlendirmesiyle belli bir yerde toplanan ve dikkatlerini bu uyarının yol açtığı ortak duygusal ilgi üzerinde toplamış olup herhangi bir anda ortak eyleme geçebilecek olan insan topluluğudur (Özbil, 2015). Kalabalık kitlelere bağlı sorunlar üç başlık altında incelenmektedir: Panik durumunda kalabalık grupta yaralanmalara ve can kaybına neden olabilecek izdiham riski, olası bir acil durumda müdahale ekiplerinin kalabalık nedeniyle olaya müdahale edememe riski ve son olarak günlük hayatın ve hizmetlere erişimin sekteye uğrama riski. Bu gibi durumlarda oluşabilecek sorunların önüne geçilmesi ve kalabalığın davranışlarının mekânsal organizasyonla ilişkisinin sistematize edilmesi amacıyla bu çalışma kalabalık davranışları ve mekânla ilişkisini anlamak üzerine kurgulanmıştır. Bu çalışmada, kalabalık davranışlarının çözümlenerek morfolojik birimlerle etkileşiminin analiz edilmesi ve alternatiflerle kalabalık davranışlarını kentsel tasarımla yönlendirmenin nasıl mümkün olabileceğinin deşifre edilmesi amaçlanmaktadır.

Literatür araştırmalarından görüldüğü üzere kalabalık davranışları psikolojik ve sosyolojik literatürlerde “Bireysel ve Sosyal Düzeyde Davranış” üst başlığı altında, yaya hareketleri ve kent morfolojisi ise planlama literatüründe “Mekân Yapılandırması ve Çekiciliğin Mekânsal Davranış Üzerindeki Etkileri” başlığı altında incelenmekte ve kalabalık simülasyonu konusu ise bilgisayar programlama açısından “Simülasyon, Yaya Dinamiği ve Yerel Hareket” başlığı altında ele alınmaktadır (Johnson vd., 2002). Çalışmanın bir diğer amacı bu üç farklı disiplini bir araya getirerek literatüre yeni bir sentez konu katmaktır. Bu amaçlar doğrultusunda çalışmanın kapsamı kamusal mekanlarda (sokaklar, meydanlar, açık alanlar) kalabalık davranışlarını belirleyen morfolojik unsurları sırasıyla: Anket yaparak kalabalık davranışlarına yönelik tespitlerde bulunmak, literatür ve anket verilerini sentezleyerek davranış veri tabanını oluşturmak, verileri kategorize ederek mekana yönelik bir simülasyon hazırlamak, sıradan bir günde ve kalabalık bir günde video kayıt tekniği ile belirlenen

alanlarda gözlem yapmak ve son olarak videolardaki bulgularla simülasyon bulgularını deşifre ederek kalabalık davranışlarıyla kentsel tasarım arasındaki ilişkiye yönelik sonuçları elde etmektir. Gece ve gündüz nüfusu sürekli kalabalık olan, pek çok ticari ve sosyal etkinliğin gerçekleştirildiği, kamusal mekânların aktif olarak kullanıldığı ve ulaşım odaklarında bulunan Kadıköy, kalabalık davranışlarının mekânla etkileşimini gözlemlemek açısından iyi bir örnek olması nedeniyle çalışma alanı olarak seçilmiştir.

Çalışmanın yöntemi olarak kalabalık kitlelerin belirlenen gözlem alanına giriş ve varış noktası tanımlanarak bu mekânda izlenen rota ve davranışları gözlemlenecektir. Gözlem yapılacak kalabalıklar iki grupta incelenmektedir: Aynı zamanda aynı mekânda bulunma ilişkisiyle açıklanan kalabalık ve bir amaç için bir araya gelme durumunda oluşan kalabalık. İlk kalabalık tanımına göre hafta içi günlük rutinde kalabalık grupların okula ve işe erişme durumlarındaki davranışları ve hafta sonu rutinde kalabalık grupların sosyal, ticari ve açık alanlardaki davranışları ve mekânla etkileşimi incelenmektedir. İkinci kalabalık tanımına göre ise sosyal bir eylem ve protesto durumundaki kalabalık davranışları ve son olarak özel günler ve kutlamalardaki davranışları ve mekânla etkileşimi incelenmektedir. Çalışmanın sonucu olarak literatüre “Kalabalık Davranışı ve Mekânla Etkileşimi” gibi yeni bir kavramın kazandırılmasının yanı sıra kentsel tasarımın kalabalık davranışları üzerindeki rolü de tartışılmakta ve buna yönelik kalabalıkta oluşabilecek olumsuzluklara yönelik mekânsal çözüm önerileri sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kalabalık Davranışları, Kent Morfolojisi, Yaya Hareketleri, Kalabalık Simülasyonu.

OTURUM A-VI

OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. NİLGÜN ÇOLPAN ERKAN

“AFET SONRASI GEÇİCİ YERLEŞİM ALANLARININ TASARIM İLKELERİ”

Firdevs Çisel SOLAK, Doç. Dr. Esin Özlem AKTUĞLU AKTAN

“KRİZ DÖNEMLERİNDE TARIM SEKTÖRÜ: ANTALYA ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME”

Şerife Betül ÇETİNKAYA, Prof. Dr. Hilal ERKUŞ-ÖZTÜRK

“TÜRKİYE’DE TARIMSAL YENİLEŞİME TARİHSEL BİR BAKIŞ”

Melek KARAHASAN, Doç. Dr. Aliye Ahu AKGÜN

“SOSYALİZMİN ŞEKİLLENDİRDİĞİ ŞEHİR: SSCB DÖNEMİNDE MOSKOVA”

Naciye Simla UYGAC, Prof. Dr. Sırma TURGUT

AFET SONRASI GEÇİCİ YERLEŞİM ALANLARININ TASARIM İLKELERİ

Firdevs Çisel SOLAK*, Doç. Dr. Esin Özlem AKTUĞLU AKTAN**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, KMOT Programı, İstanbul

ciselsolak@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul

esinaktan@hotmail.com

Tarihsel süreç içerisinde toplumları ekonomik, sosyal, kültürel ve fiziksel anlamda değişime uğratan birçok olay gerçekleşmektedir. Bu değişimlere neden olan olaylardan bir tanesi de yaşanan afetlerdir. Meydana gelen afetler sonrasında afetzedelerin barınma ihtiyaçlarının hızlı bir şekilde karşılanması gerekmektedir. Afet sonrasında yapılacak müdahale basamakları doğrultusunda sunulan barınma seçenekleri de farklılık göstermektedir. Bu çalışma, Birleşmiş Milletler Afet Koordinatörü Bürosu tarafından belirlenen *afet ve acil durumlarda müdahale basamaklarından* biri olan *rehabilitasyon aşamasında* gerçekleştirilen "planlı geçici yerleşimler" kapsamında ele alınmaktadır. Afet sonrasında kalıcı konutların yapımına kadar süren geçiş döneminde afet sonrası geçici yerleşim alanları oldukça önemli bir yer tutmaktadır ve aynı zamanda planlama sorunlarıyla da gündemde olan bir konudur. Çalışma, afet sonrasında yaşanan barınma sorununun geçici yerleşim alanlarında afetzedelere temin edilen yaşam alanına kendi ihtiyaçları doğrultusunda müdahale etmek zorunda kalmalarını problem edinmektedir.

Çalışmanın hipotezi tanımlanan problemin ortaya çıkmasındaki temel nedenle ilişkilidir. Geçici yerleşim alanları tasarımı yönlendiren rehberlerin mekânsal organizasyon ve alan kullanımları yetersizdir. Afet müdahale basamakları iyi bir şekilde planlandığı takdirde, tasarımı yönlendiren rehberlerin eksik yönleri iyileştirildiğinde problem ortadan kalkacaktır. Bu bağlamda yapılan çalışma, kaynak tarama ile verilerin toplanması, çözümleme ve geçici yerleşim alanı tasarım kriterlerini karşılaştırarak doküman analiz yöntemiyle ele almaktadır.

Geçici yerleşim alanlarının planlanması ve tasarımında UNHCR (Handbook for emergencies), SPHERE (The sphere project handbook: Humanitarian charter and minimum standards in humanitarian response) ve AFAD'ın (Geçici barınma merkezlerinin kurulması, yönetim ve işletilmesi hakkında yönerge) kullandığı ilkelerin karşılaştırılarak mekânsal organizasyon açısından değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Çalışma kapsamında ele alınacak rehberlerin seçilme nedenleri UNCHR ve SPHERE'in uluslararası kabul görmüş ortak prensipleri ve acil durumlarda insani yardımların sağlanmasında evrensel minimum standartları içermesi, dünya üzerindeki çoğu geçici yerleşim alanlarına rehberlik etmesidir.

AFAD ise Türkiye'de afet ve acil durum kurumu olmasıyla birlikte afetlerin önlenmesi, zararların azaltılması, afete müdahale, afet sonrası iyileştirme çalışmalarını yaparak afet sonrası barınma merkezlerinin kurulup hizmetlerin yönetimini sağlaması nedeniyle seçilmiştir. Belirtilen üç kurumun acil durumlarda geçici yerleşim alanı tasarımında kullanılmak üzere ortaya koydukları ilkeler, hazırladıkları rehberler ve yönergeler üzerinden ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler:Afet, afet sonrası geçici yerleşim, geçici yerleşim alanı tasarım ilkeleri.

KRİZ DÖNEMLERİNDE TARIM SEKTÖRÜ: ANTALYA ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

Şerife Betül ÇETİNKAYA*, Prof. Dr. Hilal ERKUŞ ÖZTÜRK**

*Yüksek lisans öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Antalya,

s.betulcetinkaya@gmail.com

**Akdeniz Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Antalya,

hilalerkus@yahoo.com

Tarım sektörü, besin kaynağı üretme ve gıda sanayisi için hammadde sağlamanın yanı sıra, büyük bir istihdam imkanı sunarak, ekonomik kalkınmada kritik bir rol oynamaktadır. Bu sektör, dünyada olduğu gibi Türkiye’de de, küreselleşme ve bölgeselleşme ile birlikte yeniden şekillenmeye başlamıştır. 1960’lı yıllarda Planlı Kalkınma Dönemi’nin başlaması ve teknolojiye yaşanan gelişmeler, kentlerde sanayileşmeyi artırarak, kentin kırdaki işgücü için çekim merkezi olmasına neden olmuş ve kırdan kente göçü başlatmıştır. Tarım sektörü geçmişte olduğu gibi günümüzde de benzer olumsuzluklarla karşı karşıya kalmakta ve özellikle son yıllarda yaşanan politik, ekonomik ve doğal krizlerden olumsuz etkilenmektedir. Tarım sektörünün istihdam, bölgesel kalkınma ve küresel gıda güvenliği üzerindeki rolü düşünüldüğünde, sektör üzerindeki olumsuzluklar tedirginlik vericidir. Girdi fiyatlarının yüksek olması, ürün fiyatlarının düşüklüğü, toprak verimliliğindeki düşüş, iklim değişikliği, ekonomik ve politik krizler gibi iç ve dış etkenler tarım sektörünün savunmasızlığını artıran tehditlerdir. Son dönem bölgesel kalkınma yazınında, krizlere bölgelerin nasıl tepki verdiği ve olası bir krize karşı nasıl adapte olunacağı esneklik (resilience) kavramı üzerinden tartışılmaya başlanmıştır. “Resilience” kavramı, Türkçeye esneklik, dirençlilik, çabuk iyileşme gücü, değişimle başa çıkma, zorlukları yenme gücü olarak çevrilmekte ve bir sistemin, dışarıdan gelen olumsuz bir tepkiye –şok veya kriz olarak tanımlanan- nasıl ve ne derece direnebildiği ile ölçülmektedir. Esnekliğin ölçülebilmesi için öncelikle sistemin savunmasızlıklarının belirlenmesi gerekmektedir. Bu yüzden, ülkemizde Antalya gibi yüksek tarım ihracatı olan fakat son yıllarda tarımsal üretim

değerlerinde düşüş yaşayan bir ilde tarım sektörünün esnekliğini arttırıcı stratejiler geliştirebilmek amacıyla sektörün savunmasızlıklarını belirlemek amaçlanmaktadır. Bu kapsamda, ekonomik ve politik krizlerin tarım sektörünü nasıl ve ne derece etkilediği, son on yılda meydana gelen, 2008 Küresel Ekonomik Krizi, 2015 Türkiye-Rusya Uçak Krizi ve 2018 Türkiye Ekonomik Krizi dönemleri esas alınarak değerlendirilecektir. Tarım sektörünün bu krizlerden nasıl ve ne derece etkilendiğini ölçmek amacıyla 2007-2018 yılları arasındaki ihracat verileri incelenerek nicel analiz teknikleri üzerinden bir değerlendirmeye gidilecektir.

Ulaşılan sonuçlar doğrultusunda, tarım sektörünün hangi krizden nasıl etkilendiği ve neler yapılması gerektiği üzerine yapılacak bir tartışmanın sonunda kentlerin sürdürülebilirliği ve dayanıklılığını sektörel bazda artırmak adına plancıların, yerel ve merkezi yönetim aktörlerinin stratejilerine ve politika üretimine katkı sağlaması beklenmektedir.

Anahtar kelimeler: Bölge planlama, esneklik, savunmasızlık, kriz, tarım sektörü.

TÜRKİYE’DE TARIMSAL YENİLEŞİME TARİHSEL BİR BAKIŞ

Melek KARAHASAN*, Doç. Dr. Aliye Ahu AKGÜN**

*Yüksek lisans öğrencisi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul,

melekkarahasan53@gmail.com

**İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul,

gulumser@itu.edu.tr

Küresel rekabet kavramının gündeme gelmesi, ülkelerin değişen tüketici taleplerine yenilikler yaparak cevap vermesini zorunlu kılmaktadır. Yeni sistemde ülkelerin rekabetçi konuma ulaşmasını sağlayan temel kavramlar yenileşim (inovasyon) ve Ar-Ge’dir. Son zamanlarda her alanda kullanılan inovasyon kavramı, Türk Dil Kurumu tarafından yenileşim olarak Türkçeye çevrilmiştir. Kavramı ilk olarak 1934 yılında Shumpeter yeni ürün, hizmet iş süreçleri ve pazarlamayla ilgili alternatifler oluşturma ve uygulama şeklinde tanımlamıştır. OECD tarafından hazırlanan Oslo Kılavuzunda ise yenileşim ürün, süreç, pazarlama ve organizasyon olmak üzere dört çeşite ayrılmıştır. Literatürde çeşitli tanımları olmasına rağmen bu tanımların ortak noktası yenileşimin ticarileştirilebilir nitelikte olmasıdır.

Yenileşim ve Ar-Ge kavramı aynı anlama gelmemektedir. Yenileşim araştırma ve geliştirme faaliyetlerini içeren bütüncül kavramdır. Yenileşime ilişkin çalışmalar genellikle kentsel alanlara yönelik olmasına rağmen son dönemde sınırlı da olsa kırsal veya çeper bölgeleri içeren yenileşim çalışmaları vurgulanmaya başlamıştır. Kırsal alanlarda dinamik yapıdadır ve süreç içinde büyük değişimlere uğramaktadır. Bu sebeple tarımsal yenileşim kavramı önem kazanmaktadır. Tarımsal Yenileşim, tarımla ilişkili yeni teknolojilerin geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve kullanılmasına katkıda bulunan ve teknolojik süreci doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen geniş ölçüde paydaşın yer aldığı dinamik bir sistemi ifade etmektedir. Tarımsal yenileşim sistemlerine ilişkin paradigmlar süreç içerisinde değişim göstermiştir. 1980’li yıllarda ortaya çıkan Ulusal Tarımsal Araştırma Sistemleri (NARS) bilginin oluşturulmasına, 1990’larda Tarımsal Bilgi Sistemleri (AKIS) bilginin oluşturulması ve dağıtılması, 2000’li yılların başından günümüze etkinliğini sürdüren Tarımsal Yenileşim Sistemleri (AIS) ise, bilginin oluşturulması, dağıtılması ve uygulanmasını kapsayan süreçtir.

Türkiye’de tarımsal araştırma geliştirme faaliyetleri Cumhuriyet döneminde tohum ıslah ve deneme istasyonlarının kurulmasıyla başlamıştır. Bu kurumlar araştırma ve gelişmeleri takip etmek ve sürekli yenilikçi uygulamaları üretmekle görevli tarımsal araştırma sisteminin temelini oluşturmaktadır. Günümüzde ülkedeki tarımsal araştırma yapan kurumlar Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesinde bulunan Araştırma Enstitüleri, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bünyesinde TÜBİTAK, üniversitelerin ziraat fakülteleri ve tarımsal Ar-Ge merkezleri, özel sektör ve sivil toplum örgütleridir.

Fakat bu aktörler içerisinde Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı çalışan Tarımsal Araştırma Enstitüleri hem yaptıkları Ar-Ge harcamaları hem de personel istihdamı açısından önemli pozisyona sahiptir.

Çalışma, Türkiye’de tarımsal yenileşime ilişkin faaliyetlerde kamu sektörünün rolü nedir? araştırma sorusundan yola çıkılarak hazırlanmıştır. Çalışmanın amacı, tarımsal yenileşime yönelik süreç içindeki değişim ve dönüşümleri incelemektir. Çalışma kapsamında kamu sektörü bağlamında Tarımsal Araştırma Enstitülerinin seçilmesinin sebebi ise, Türkiye’de cumhuriyet döneminden günümüze Ar-Ge harcamaları ve insan kaynağı açısından kamunun ana aktör konumunda olmasıdır. Çalışmanın yöntemi, literatür taraması ve örnek incelemesine dayalıdır. Çalışmada Türkiye’de tarım sektörüne ilişkin makro ekonomik göstergeler ve tarımsal yenileşim göstergeleri kullanılmıştır. Türkiye’de tarımsal yenileşime yönelik faaliyetleri tarihsel süreç içerisinde inceleyen başka bir çalışmanın olmaması konunun özgün yönüdür. Çalışmada beklenen sonuç, süreç içerisinde sayıları ve görev konuları artan Tarımsal Araştırma Enstitülerinin Türkiye’de tarımsal yenileşim konusunda önemli etkiler yaratmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Yenileşim (İnovasyon), Tarımsal Yenileşim Sistemleri, Tarımsal Ar-Ge, Kırsal Yenileşim

SOSYALİZMİN ŞEKİLLENDİRDİĞİ ŞEHİR: SSCB DÖNEMİNDE MOSKOVA

Naciye Simla UYGAC*, Prof. Dr. Sırma TURGUT**

*Yıldız Teknik Üniversitesi, Kentsel Koruma ve Planlama Yüksek Lisans Öğrencisi,
simlauygac@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Görevlisi,
sirmaturgut@gmail.com

Bir siyasi ideolojiyi en köklü şekilde yaymak ve halka benimsetmek için yapılması gereken şey siyasi görüşü destekleyen kentler ve gündelik deneyimler yaratmaktır. Kent mekânları, siyasi ideolojilerin günlük hayattaki karşılığının yaratıldığı mekânlardır. Bu siyasi ideoloji sosyalizm olduğunda, sosyalizmin “eşitlik” ilkesi gereği, mülkiyet kavramı ortadan kalkacaktır. Toprağın, devletin bir zenginliği olarak görüldüğü ve değişim değerinin olmadığı; konutun anayasal bir hak olduğu ve devlet tarafından herkese hakça dağıtıldığı; ulaşım ve altyapının mahallelere göre değişiklik göstermediği devlet düzeninde kentler nasıl şekillenir? Çalışmada bu soruya Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin (SSCB) başkenti olan Moskova’nın şehir planı, kamusal alanlarıyla sosyal donatıları, konut yerleşimleri, ulaşım ve altyapı sistemleri ile sosyalist ideolojide inşa edilen tekil yapılar incelenerek cevap verilmeye çalışılmaktadır. Çalışmanın yöntemi yazılı literatür taramasının yanı sıra, Sovyetler Dönemi’nde çekilen film, belgesel ve propaganda afişlerinden ideolojinin yansımalarını anlamak olarak belirlenmiştir.

SSCB Ekim Devrimi ile 1917 yılında, I.Dünya Savaşı’nın ve Rus Çarlığı’nda iç savaşın sürdüğü yıllarda kurulmuş olduğu için, hükümetin önceliği iç düzeni sağlamak, ekonomik politikalara ağırlık vererek hızlıca kalkınmak olmuş; kentlerin düzenlenmesine sonraki yıllarda ağırlık verilmiştir. Buna rağmen SSCB Hükümeti 1917’de iktidara geldikten sonra ilk iş olarak toprağın özel mülkiyetini kaldırmıştır (Ceylanlı, 1979). Mülkiyetin devlet elinde bulunması kent üzerinde serbest piyasa koşullarının oluşmasını engellemiş, konutların, teknik ve sosyal altyapının eşit ve dengeli olarak devlet tarafından sunulması ise şehrin farklı bölgelerinde yaşam kalitesi olarak büyük farklılıkların oluşmasını önlemiştir. Sovyetler’de kent hiçbir zaman tek başına düşünülerek planlanmamış, toplumsal yaşamın içine yerleştirilmiş ve yeni insanı (Homo-Sovieticus¹) yaratacak bir yaşam kurgulanırken, bu kent yaşamının bir parçası, sahnesi olarak gelişmiştir (Baytekin, 2014).

Sosyalist planlama, üretimden tüketime tüm süreci planlamaktır. “Eşitlik”, sosyalist ideolojinin temel ilkelerinden olduğu için herkese eşit hakkın ve imkanın sunulması gerekmektedir. Bu hedef doğrultusunda kentler ve konutlar için standartlar belirlenmiştir. Nüfusu belirli bir sayıyı aşan kentlere uydu kentler inşa edilerek kentlerin mega kent olmasının, diğer kentlerle arasında uçurum olmasının önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Bu doğrultuda Sovyetler’de sadece 13 yılda 213 yeni şehir, 1323 yeni kent kurulmuştur (Doğan, 2017).

Sosyalist ideolojinin kent mekânlarına yansımaları meydanlarda, kamusal binalarda ve bu binaların lokasyonlarında, konutlarda, mahalle altyapı sistemlerinde ve toplu ulaşım sistemlerinde görmek mümkündür. Sosyalist şehircilikte kamusal alanlar oldukça önem taşımaktadır. Bireyselliğin değil kolektif yaşamın temel alındığı şehir planları yapılmaktadır. İnsan konforunu gözetilen sosyalist kentlerin merkezleri genelde büyük bir heykel ile tanımlanmış olan geniş meydanlardır. Kamu binaları, müze, otel gibi insanların birlikte zaman geçirebileceği sosyo-kültürel alanlar ve çamaşırhane, kreş gibi sosyal donatılar meydanları tamamlamaktadır.

İç savaş, göçler, II.Dünya Savaşı gibi sebepler yüzünden Sovyetler Birliği’nin konut sorunu hiçbir zaman tam anlamıyla çözülememiş, ancak izlenen politikalar ve geliştirilen teknolojiler ile hızlı bir ilerleme kaydedilmiştir (Ceylanlı, 1979). Eşitlik ilkesi gereğince, konut inşasında standartlar belirlenerek kişi başına düşen m² hesabı yapılmış, konutlar bu m²’lerde üretilmiştir. Mülkiyetin olmadığı bu konutların dağıtımı listelerle yapılmakta ve hanehalkı büyüklüğüne göre dağıtılmaktadır.

Kamusal yapılar, kentsel mekânlar, konutlar, ulaşım sistemleri ve meydanlar incelendiğinde açıkça görülmektedir ki sosyalizm, ideolojisini yaymak için kentleri planlı bir şekilde şekillendirmekte, kolektif yaşamı gündelik yaşam pratiklerinin içine yerleştirmektedir. Her siyasi ideoloji gibi kentte kendinden iz bırakmakta, ideoloji değişse bile kentlerde sosyalist geçmişinin izleri görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyalist Planlama, Sosyalist Şehircilik, Sosyalist Kent, Sosyalist Konut, Mülkiyet

OTURUM A-VII

OTURUM BAŞKANI: DR. ÖĞR. ÜYESİ AYFER YAZGAN

**“KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASIN KORUNMASINDA YENİLİKÇİ BİR YAKLAŞIM OLARAK
KÜLTÜR ROTALARI”**

Serap Çağla ÖZTÜRK, Doç. Dr. Esin Özlem AKTUĞLU AKTAN

**“ULAŞTIRMA SORUNLARININ ÇÖZÜMÜNDE FARKLI DİSİPLİNLER: ÜSKÜDAR
AKTARMA MERKEZİNDE MEKÂNSAL DAVRANIŞLAR”**

Güneş Ece (ALBAYRAK) MEŞE, Doç. Dr. Nilgün Çolpan ERKAN

KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASIN KORUNMASINDA YENİLİKÇİ BİR YAKLAŞIM OLARAK KÜLTÜR ROTALARI

Serap Çağla ÖZTÜRK*, Doç. Dr. Esin Özlem AKTUĞLU AKTAN**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, KMOT Programı, İstanbul

serapcagla.92@windowslive.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul

esinaktan@hotmail.com

İnsanoğlu yaşadığı, ürettiği ve geçtiği her coğrafyada yeni biçim ve anlamlara dönüşen izini bırakırken, hayatta kalma çabası sayesinde fiziksel ve kültürel çeşitliliği meydana getirmiştir. Bu oluşum bugüne ulaşmayı başarabilmiş zengin miras varlıklarını ve kültürel birikimini oluşturan değerler bütünüdür. Sosyal, ekonomik ve kültürel çevrede sunulan her türlü yaşam izi ve eser, içinde yer aldığı toplumun yerel kimliğini, kültürünü ve imajını yansıtmaktadır.

Farklı kültürlerle olan merakın son yıllarda giderek artması kültürlerarası ziyaretçi akışını etkilemiş olup miras alanlarının özgün niteliklerinin korunmasını gündeme getirmiştir. Küresel kaynaklarda, ‘kültürel ve doğal miras parçalarının istisnâ bir öneme sahip olduğu ve bu nedenle tüm insanlığın dünya mirasının bir parçası olarak muhafazasının gerektiği’ anlayışına dikkat çekilmektedir. Buradan hareketle, mirasın korunması, yönetimi ve bunların yöntemi bugün uluslararası çapta dikkat çeken önemli bir sorundur. Kısaca kültürel ve doğal miras özellikle insan kaynaklı tehditler ile risk altındadır.

Turizm, çeşitli yaşanmışlıklara sahip insanları bir araya getiren, karşılıklı diyaloglar geliştiren ve bunları kültürel eğilimler altında gerçekleştiren bir aktivitedir. Aynı zamanda turizm, toplumsal değişim ve ekonomik kazanç elde etmek için ilgi ve çekim noktası olan kültürü, kültürel ve doğal miras alanlarını kullanmaktadır. Turizm, dünyanın en yaygın ve dinamik sektörlerinden biri olmasıyla birlikte sosyal ve kültürel değişimin ulusal ve uluslararası hareketlerdeki etkin bir araçtır. Yere özgü miras stratejisine dayanan ve kısaca ‘kültür turizmi’ olarak adlandırılan çeşidi, mevcut kaynakların tüm yönleriyle korunması, sürdürülmesi ve yönetilmesinde alternatif bir yol sunmaktadır.

Miras değerlerinin yönetimi ve modern turizm hareketleri yakın ilişki içerisinde süregelmektedir. Başlıca turizm çeşitleri arasında yer alan kültür turizminde ise bu ilişki yaratıcı, yenilikçi tasarım ve planlama ile oluşturulmuş turizm ürünlerini gerektirmektedir. Kültür rotaları, kültürel mirasa çok boyutlu bir bakış açısını getiren kavram olarak kültür turizmindeki yerini almıştır.

Çalışmada miras değerlerinin yaşatılma, korunma ve yönetilmesinde, ülke ve ülkelerarası platformlarda yeni bir olgu olan kültür rotaları kavramının kültür turizmi çerçevesinden değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Çalışma kapsamında kültürel mirasın taşıdığı değerler ve sağladığı potansiyeller göz önünde bulundurularak, geçmiş ile ilişki kurup gelecekte de var olması için sürdürülebilir sistemler arasından ‘kültür rotaları’ tercih edilmiştir. Kültür rotaları, kültürel mirasın korunması ve yaşatılması fikrine oldukça spesifik ve yeni bir yaklaşım getirmektedir. Geçmişte ve hatta bugün bile bir iletişim ve ulaşım aracı olarak kültürel yollar, fiziksel mirasın ötesindeki değerleri de temsil eder. Bu noktada, özgün mirası ve kültür bileşenlerini birbirine bağlayan rotalar ilgili unsurları kültürel tutarlılık içinde ortak bir yapıda birleştirmektedir. Araştırmada öncelikle, kültür katmanlarından biri olan miras varlıklarına odaklanılmış ve turizmin kültürel ve doğal miras ile ilişkisi değerlendirilmiştir. Ardından kültür rotaları, sahip olduğu çeşitli kültürel değerler bağlamında tartışılmıştır. Sonraki bölümde ise Dünya’da ve ülkemizden kültür rotaları örnekleri sunulmuştur. Kavramı içerik olarak daha derinlemesine incelemek üzere farklı disiplinler tarafından kavrama dair yaklaşımlar ve tanımlar incelenmiştir. Bu doğrultuda, çalışmada konuya yönelik tüzük, makale gibi uluslararası kaynak, örnek taraması ve uyarlanabilir çıkarımlar yapılmıştır. Kültür envanteri çalışması da yapılmıştır.

Kültürel yollar çeşitli kültürler arasında çok boyutlu etkileşime, yerel değerlerin tanıtılmasına, ekonomik kalkınma gibi fırsatlara imkân sağlamaktadır. Sonuç olarak yenilikçi, işlevsel ve kapsayıcı bir düzen olarak kültür rotaları, kültürel ve doğal mirasın korunmasında önemli bir fırsat olarak düşünülmelidir. Söz konusu tehditler sebebiyle yok olma, bütünlüğün bozulması, değer kaybı vb. durumları engellemek adına ‘kültür rotaları’ planlı ve hedefe odaklı kullanılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Miras, Kültürel Miras, Kültür Turizmi, Kültür Rotaları, Kültür Bileşenleri

ULAŞTIRMA SORUNLARININ ÇÖZÜMÜNDE FARKLI DİSİPLİNLER: ÜSKÜDAR AKTARMA MERKEZİNDE MEKÂNSAL DAVRANIŞLAR

Güneş Ece (ALBAYRAK) MEŞE*, Doç. Dr. Nilgün Çolpan ERKAN **

*Doktora öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul,

gecealb@gmail.com

** Doktora tez danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul,

nilgunerkan@gmail.com

Günümüzde artan nüfus ve yoğun kentleşme, kentlerde erişim konusunda temel ulaşırma sorunlarını ortaya çıkarmıştır. Erişim odaklı ulaşırma sorunlarının bir kısmı aktarma merkezlerinde oluşmakta ve mekânda fiziksel-sosyal-psikolojik karmaşıklığa neden olmaktadır. Aktarma merkezleri, parçacıl kararlar ile kentsel mekânda yer seçerek , türler arası ulaşım istasyonlarının kümelendiği, ulaşım düğüm noktalarını oluşturmaktadır. Günümüzde, İstanbul metropolünde tasarlanmamış ve tasarım ölçütleri belirlenmemiş aktarma merkezlerinde bir çok sorun yaşanmaktadır. Bu sorunların başlıca nedenlerinden biri kullanıcı odaklı bir yaklaşım içinde benimsenmemesidir. Bu kapsamda çalışma, aktarma merkezlerine odaklanarak ulaşırma sistemleri konusunda **ulaşım-mekân-insan** bileşenlerini ve etkileşimlerini araştırarak; 'kullanıcı odaklı tasarımlar'ın önemine dikkat çekmeyi hedeflemektedir. Ayrıca çalışma, aktarma merkezlerinde elverişli ölçütlerin kurgulanması için ulaşım mühendisliğine ek olarak tasarım ve psikoloji gibi disiplinlerin bir araya gelmesinin önemini vurgulamaktadır.

Çalışmada, mekânsal davranışlar analiz *edilerek aktarma merkezlerinin verimliliğini* test eden bir yöntem geliştirilmiştir. Bu yöntem, ekolojik ve çevresel psikoloji kuramları kavramsallaştırılarak 'sorgulama türü-biçimi-yöntemi ölçütleri ile anket, gözlem ve zihinsel haritalama analiz teknikleri ile kurgulanmıştır. İstanbul'un ulaşım odağı olan türler arası ulaşım sistemlerinin kümelendiği tarihi kent mekânı 'Üsküdar Meydanı' çalışma alanı olarak seçilmiştir.

Üsküdar Aktarma Merkezinde yapılan analizler sonucu alanın verimli olarak kullanılmadığı görülmektedir. Üsküdar Aktarma Merkezi, ulaşırma konusunda kentliye asgari ölçüde aktarma gereksinimlerini sağladığı tespit edilmiştir. Çalışma alanındaki fiziksel, sosyal ve psikolojik yetersizlikler kullanıcıları olumsuz etkileyerek mekânı gelip-geçilen bir alan olarak kullanmalarına neden olmuştur. Bu yetersizlikler fiziksel açıdan evrensel tasarım ölçütlerinin ve engelli tasarımlarının eksikliği; psikolojik açıdan olumsuz çevresel koşulların çevresel gerilimi (stresi) arttırması; sosyal açıdan ise kozmopolit kullanıcı kitlesi tarafından toplumsal düzeni sağlayan kurallara uyulmaması olarak saptanmıştır.

Buna karşın, Üsküdar Aktarma Merkezinin kimlik özelliklerinin bu olumsuz durumları nötralize ettiği saptanarak alanın mekânsal değerini yitirmediği ortaya konmuştur.

Çalışmada, Üsküdar Aktarma Merkezinin işlerliği konusunda sorunlar öngörülerle açıklanmaktadır. Bu bağlamda yöntemin farklı aktarma merkezlerinde denenmesi ile tasarıma katkı sağlayacak çeşitli sorunlar tespit edilerek ulaştırma konusunda toplumsal faydalar arttırılabilir.

Anahtar sözcükler: Kentiçi ulaştırma sorunları, Ulaşım-trafik planlama, Yaya-erişebilirlik, Üsküdar Aktarma Merkezi, Mekânsal davranış kuramları.

OTURUM A-VIII

OTURUM BAŞKANI: DR. ÖĞR. ÜYESİ ZAFER SAĞDIÇ

“18. YÜZYIL BOĞAZİÇİ KIYI ŞERİDİ CAMİLERİNİN KORUMA SORUNLARI VE “HACI KEMALETTİN CAMİ”

Rukiye BOSTAN, Dr. Öğr. Üyesi Banu ÇELEBİOĞLU

“HERSEK BÖLGESİ’NDE XVI. - XX. YY’DA TAŞ MİNARELİ KÜÇÜK CAMİLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMLERİ, YAPIM TEKNİKLERİ VE BİLEÇA HASAN PAŞA PREDOYEVİÇ CAMİ”

Dzermal SKREBO, Prof. Dr. Can Ş. BİNAN

“KONYA ANBER REİS CAMİİ’NİN I. ULUSAL DÖNEM CAMİLERİ İÇİNDEKİ YERİ”

Kübra Nur MAKAS, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU

“AVRUPA’DA MODERN SİRK MİMARİSİNİN GELİŞİMİ VE OSMANLI’DAKİ YANSIMALARI”

Elif GELMEZ DEMİR, Prof. Dr. M. Gül AKDENİZ

“REBİİ GORBON: MİMARLIK VE SERAMİK ARASINDA BİR KARİYER”

Arş. Gör. Canse YÜZER, Doç. Dr. V. Gül CEPHANECİGİL

18. YÜZYIL BOĞAZIÇI KIYI ŞERİDİ CAMİLERİNİN KORUMA SORUNLARI VE “HACI KEMALETTİN CAMİ”

Rukiye BOSTAN*, Dr. Öğr. Üyesi Banu ÇELEBİOĞLU**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Rölöve –Restorasyon Anabilim
Dalı, İstanbul

rukiyebostan41@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

bcelebi@yildiz.edu.tr

18. yüzyıl, Osmanlı Devleti’nde hayatın her alanını etkileyen değişimlerin başlangıcı olmuştur. Ticari ilişkilerle başlayan karşılıklı etkileşim, sonrasında siyasi, sosyal, ekonomik ve askeri alanlarda Osmanlı’da Batılı ulusların yakalamış olduğu gelişmişlik düzeyine erişme isteği, Batılı uluslarda da Doğu uygarlıklarını tanıma ve anlamaya yönelik bir düşünsel bir ilginin oluşmasına sebep olmuştur. Bu ilgi elçilikler vasıtasıyla düzenlenen kültürel etkinliklerle pekiştirilmiş, pek çok sanatçı ve gezginin ülkeye gelişine neden olmuştur. 1718 -1730 yıllarında İstanbul’da başlayıp daha sonra İstanbul dışına yayılan Batılı yaşam biçimini örnek alan yaklaşımın etkili olduğu Lale Devri ile sorunlardan uzaklaşıp eğlenceye yönelim başlamıştır. Saray çevresi ve zenginleşen tüccarların Kağıthane ve Boğaziçi gibi sayfiye alanlarına yerleşmeleri, bu alanlarda imar faaliyetlerinin yoğunlaşmasına sebep olmuştur. Boğaziçi kıyılarında, Batı etkisindeki mimari anlayışla yapılar inşa edilmeye başlamıştır.

18. yüzyılın Osmanlı Devleti için bir geçiş evresi olması dolayısıyla sanatta ve mimarideki değişimin izlenebilmesi; dönemin gözde yerleşim yerlerinden olan Boğaziçi kıyılarındaki imar faaliyetlerinin yerli ve yabancı kaynaklara konu olması ve bunların harita, fotoğraf ve gravür gibi tarihi belgeler üzerinden değerlendirebilme imkanı tezin çalışma alanının belirlenmesini sağlamıştır. Bu bağlamda özel mülkiyetteki eserlere oranla toplumun daha büyük bir kısmının kullanımındaki vakıf eserler olan camiler ele alınmıştır.

İstanbul Avrupa Yakası, Boğaziçi ön görünüm alanı kıyı şeridindeki 18.yüzyıl camilerinden biri olan Sarıyer İlçesi, Rumeli Hisarı Mahallesiindeki Hacı Kemalettin Cami bu çalışma kapsamında incelenmiştir. Kitabesinde 1739 yılında yapıldığı ifade edilen Cami ilk mescid olarak inşa edilmiş, Cuma namazları için bölgenin ihtiyacına binaen I. Mahmut tarafından daha büyük boyutlarda yeniden inşa edilmiştir. Yapı bulunduğu çarşı alanına uygun olarak fevkani biçimde düzenlenmiş, zemin katı camiye akar olması için dükkan olarak tasarlanmıştır. Konumundan dolayı “Çarşı Cami” ve “İskele Cami” olarak da anılmaktadır.

Yaklaşık 280 yıldır varlığını sürdüren bu cami hakkında kaynaklarda yeterince bilgi bulunmaması, yapının belgelenmesinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Hacı Kemalettin Cami, dükkanlar, imam evi, avlu, çeşme, şadırvan ve hazireden oluşan bir yapılar bütünü olarak kurgulanmıştır. Bu bağlamda caminin mimari özellikleri incelenmiş ve koruma sorunları tespit edilmiştir. Yapının ilk yapıldığı dönemden günümüze kadar geçirdiği değişimler; eski fotoğraflar ve güncel hali karşılaştırılarak belgelenmiştir.

Mimari kültürel mirasımız olan Hacı Kemalettin Cami ve benzeri I. grup tescilli eserleri korumada bu tez kapsamında temel yaklaşım yöntemi; “yapının kendi özgün fonksiyonunu sürdürürken, aynı zamanda düzenli bakım ve korumanın da gerçekleşmesini sağlayarak gelecek nesillere aktarmak.” olarak belirlenmiştir. Yapıyı “koruyarak yaşatmak” ilkesinden yola çıkılarak çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: koruma sorunları, Boğaziçi öngörünüm, camiler, 18.yüzyıl

HERSEK BÖLGESİ'NDE XVI. - XX. YY'DA TAŞ MİNARELİ KÜÇÜK CAMİLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMLERİ, YAPIM TEKNİKLERİ VE BİLEÇA HASAN PAŞA PREDOYEVIÇ CAMİ

Dzemaal SKREBO*, Prof. Dr. Can Ş. BİNAN**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Restorasyon Anabilim Dalı, İstanbul,

skrebodzemaal@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

binancb@tnn.net

Osmanlı İmparatorluğu, tarih içinde bulunduğu ve fethettiği bölgelerde birçok mimari eserler bırakmıştır. Bu eserlerden camiler, Osmanlı mimarlığının en belirgin simgesel mimari eserlerindendir. Bosna-Hersek'te yapılan camilerin tipolojine göre şöyle sıralayabiliriz: a) kubbeli ve taş minareli camiler; b) kırma çatılı taş minareli camiler, c) çatılı ahşap minareli camiler. Bunun yanı sıra, Hersek bölgesinin güneydoğusunda çok karakteristik ve özgün forma sahip olan taş camilere rastlanmaktadır. Kare tabana sahip olan minare dışarıda caminin yanında inşa edilip çatı ise kırma çatılı taş kaplamalıdır. Form olarak saat kulesine veya çan kulesine benzetilmektedir. Minarelerde şerefe veya balkon yoktur, şerefe seviyesinde 4 taraftan ufak bir pencere boşluğu vardır. Osmanlı İmparatorluğunun başka yerinde rastlanmayan bu yöresel özgün minare tipi yöresel mimarisinden ve Dalmaçya mimarisinden etkilenip ortaya çıkmıştır. Farklı dine mensup insanların bir araya gelmeleri, kültürlerini paylaşmaları, bölgenin mimarisine de yansımaktadır. Kare tabanlı taş minare formu, Adriyatik denizinin kıyılarında bulunan şehirlerden gelen duvar ve taş ustaları tarafından verilmiştir. Bölgede yaşanan savaşlar nedeniyle bugüne kadar ancak birkaç tane kare tabanlı taş minare ayakta kalabilmiştir: Dabrica (Dabritsa) kasabasındaki Sefer Ağa Cami (1574/5 veya 1610/1), Plana kasabasındaki Avdića Cami (1617/8), Bileća şehrindeki Hasan Paşa Predojević Cami (yaklaşık 1570). Birkaç yerel tarihçi ve araştırmacı bu minare ile ilgili farklı tespitler yaptı. Dzemaal Celić bu minarenin üslubu için, Romanesk ve Gotik “deforme olmuş” olarak belirtti (Celić, 1991: 354). Amir Paşić ise Adriyatik kıyılarında bulunan Çan kulelerine benzetilerek yapıldığını ve “hristiyan mimari öğelerini taşıdığını” vurguladı (Paşić, 1994: 191-192). Fakat buna karşın bu minareler ile ilgili farklı düşünenler de oldu. Ekrem Ayverdi bu konuda tek bir cami üzerinde (Dabrica köyünde, Sefer Ağa (Begović) Cami) araştırma yaparak bir düşünce ortaya çıkarttı. Ona göre bu minare yeni yapılmış minare değil, eski kilisenin Çan kulesinin minare çevrilmesi söz konusudur. Hasan Paşa Predojević Cami, Bosna-Hersek'in güneydoğusunda bulunan Bileća (Bileka) şehrinin güneydoğusundaki Polje (Polye) adlı mahallesinde yer almaktadır. Bileća şehri, tarihte Ragusa Cumhuriyetinden (Dubrovnik şehri) devlet içlerine doğru giden önemli ticari yol üstünde yer almıştır.

Caminin yaptıranı ve yapım tarihi ile ilgili kitabe veya kesin bir belge bulunmamıştır. Halkın rivayetine göre bu camiyi Hasan Paşa Predojević (Hasan Paşa Predoyeviç), 1572 yılından önce yaptırmıştır ve Hersek bölgesinin en eski camilerden bir tanesidir. Bu tez çalışmanın kapsamında araştırmaya konu olan bölgeyi tanımlamak ve bu bölgede yapılmış taş camileri hakkında bilgi toplamak için literatür taraması yapılmaya çalışılmıştır. Tarama kapsamında elde edilen bilgiler doğrultusunda çalışma alanında yapılacak değerlendirmeler için gerekli dokümanlar toplanmış, alan gezileri yapılmış ve bu süreç sonucunda metin hazırlanmıştır. Ek olarak, konu olan Hasan Paşa Predoyeviç Cami'nin mevcut durumu tespiti ve koruma önerileri hazırlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Osmanlı mimarisi, Hersek bölgesi, Kare tabanlı şerefesiz minare, Hasan Paşa Predoyeviç Cami, Koruma önerisi

KONYA ANBER REİS CAMİİ'NİN I. ULUSAL DÖNEM CAMİLERİ İÇİNDEKİ YERİ

Kübra Nur MAKAS*, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU**

*Mimarlık Tarihi ve Kuramı Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü,
Mimarlık Ana Bilim Dalı, İstanbul

kbraa_arslan@hotmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Öğretim Üyesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul

nururfalioğlu@msn.com

Osmanlı Devleti'nin son döneminde, Ziya Gökalp ile başlayan Türkçülük akımının da etkisiyle 1900'lü yılların başında I. Ulusal Mimarlık akımı etkili olmuştur. Akım, Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar sürmüş, yeni rejimin ilk kamusal yapıları devletin desteğiyle I. Ulusal Mimarlık üslubunu yansıtmışlardır. 1930'lara kadar etkin olan üslupta pek çok eser verilmiştir. Mimar Kemalettin, Vedat Tek, Giulio Mongeri, Arif Hikmet Koyunoğlu gibi dönemin ünlü mimarları İstanbul ve Ankara başta olmak üzere, İzmir, Adana, Konya gibi Anadolu'nun pek çok şehrinde bu üslupta yapılar inşa etmişlerdir. Bu üsluba uygun yapılmış olan 7'si İstanbul'da olmak üzere, 12 cami tespit edilebilmiştir.

Hititlerden Osmanlıya kadar birçok uygarlığa ev sahipliği yapan Konya, Anadolu Selçuklu'nun da başkentliğini yapmıştır. Kentteki anıt eserler arasında Alaaddin Camii, İplikçi Camii, Sahip Ata Camii, Hoca Hasan Camii, Taş Mescidi, Sırçalı Mescit, Selimiye Camii, Şerafettin Camii ve Aziziye Camii dikkat çeken cami örnekleridir. I. Ulusal Döneme gelindiğinde ise en dikkat çeken eserler arasında iki cami de vardır; Anber Reis Camii ve Nakipoğlu Camii.

Çalışma konusu olan, Anber Reis Camii, Konya'nın Meram İlçesinde, İstasyon Caddesi üzerinde Anıt Meydanı'nda yer almaktadır. Güneyinde aynı dönemde yapılmış olan Ziraat Abidesi yer alır. Bugünkü Anber Reis Camii 1911 yılında yapılan camidir. Onun yerinde olan ilk cami ise günümüze ulaşamamıştır. Caminin türbesi 1927 yılında yol yapım çalışmaları sırasında yıkılmıştır. İlk caminin, türbesinden kalan kitabesine göre, M. 1264 yılında yapılmış olan bir Selçuklu Devri eseri olduğu bilgisine ulaşılır. Yeni Cami'nin kitabesine göre, eski Anber Reis Camii'nin harap olması sebebiyle 1911 yılında Konya Valisi Arifi Paşa tarafından yeniden yaptırılmıştır. Anber Reis Cami, dış cephede kullanılan, çini bezemeleri, penci kemerli girişi, sivri kemerli pencereleri, geniş saçaklı kırma çatısı ile, iç mekanda ise mihrap çinileri, tavan süslemeleri ile I. Ulusal Dönem Mimarisini yansıtır.

Bildiri kapsamında, Anber Reis Camii'nin özellikleri anlatıldıktan sonra I. Ulusal Mimarî üslupta yapılmış camiler ile karşılaştırılacak ve dönem camileri içindeki yeri ortaya konmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Anber Reis Camii, I. Ulusal Mimarlık Dönemi, Konya, Erken Cumhuriyet Dönemi Osmanlı Camileri.

AVRUPA'DA MODERN SİRK MİMARİSİNİN GELİŞİMİ VE OSMANLI'DAKİ YANSIMALARI

Elif GELMEZ DEMİR*, Prof. Dr. M. Gül AKDENİZ**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Tarihi ve Kuramı
Anabilim Dalı, İstanbul,

elif.gelmez1@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

gulak@yildiz.edu.tr

Bilinen en eski cambazlık tasvirlerine, Nil Vadisi'nde, M.Ö. 2500 yılına ait antik mezarların duvarlarında rastlandı. Antik Yunan'da, Olympia Hipodromu'nda ve Eski Roma'da görülen yarışlarda kullanılan arena, circus ve hipodromlarda yarışlara ara verildiğinde cambazlar gösteriler segilerdi. Etrüskler'in İtalya'sında, Toscana'da bulunan, M.Ö 510 yılına tarihlenen Tomba Dei Giocolieri'de (Hokkabazlar Mezarı) cambazlık yapıldığına dair kalıntılar bulundu. Bu örneklerin dışında, tarih öncesi çağlarda, şenliklerde ve pazar alanlarında, halkın toplandığı yerlerde cambazlık gösterileri düzenlenirken, daha sonra geçici yapılar yapılarak buralarda temsiller verildi. Cambazlar bulundukları bölgede halkı eğlendirdikleri gibi, seyahat ederek farklı bölgelerde de gösteriler düzenlediler.

Tarihçilerin ilk modern sirk olarak adlandırdığı yapı 1768 yılında Philip Astley tarafından İngiltere, Halfpenny Hatch bölgesinde kuruldu. Astley'in ilk amfityatrosunda, halk için ayrılan bölümde açık oturma birimleri, önemli misafirler için üstü kapalı localar bulunuyordu. Başlangıçta atlı gösteriler yapılan amfityatrolarda daha sonraki gösterilere parodiler eklenerek temsiller verildi. 1779'da Charles Hughes, gösteri salonunun tabelasında sirk adını kullanan ilk kişi oldu. Önceleri kasaba ve kentlerde gösteri yapan sirk toplulukları gösterilerin monotonlaşmasına engel olmak için seyahat ederek geçici veya kalıcı yapılarda çeşitli gösteriler düzenliyorlardı.

Osmanlılar'da ilk kez 1838 yılında, II. Mahmut Dönemi'nde, yabancı sirk toplulukları İstanbul'a geldi. Gelen sirk toplulukları önceleri, düğün törenleri için geldiyse de sonraki yıllarda, çeşitli gösteri alanlarında halka açık temsiller verdiler. 19. yüzyılın ikinci yarısında sirk gösterilerine halk büyük ilgi gösteriyordu. Maslak'ta, Taksim Bahçesi'nde, Zincirlikuyu'da, Dolmabahçe sırtlarında, Kadıköy'de, bugün Kocamustafapaşa olarak adlandırılan bölgede çadırlar veya ahşap amfityatrolar kurularak sirk toplulukları bu geçici yapılarda gösteriler yapıyordu. Beyoğlu'nda Tepebaşı Bahçesi'nde, Taksim Bahçesi'nde, Halep Çarşısı'nda çeşitli ülkelerden gelen sirk toplulukları temsiller veriyordu.

20. yüzyılın başlarında sirk toplulukları gelmeye devam etti ancak halk eski ilgisini kaybetti. Cirque de Pera, Concordia Tiyatrosu, Varyete Tiyatrosu, Ses Tiyatrosu gibi önceden sirk gösterileri yapılan yapılarda, tiyatro gösterileri yapılmaya devam etti.

Bu çalışmada, Osmanlı Dönemi'ndeki modern sirk alanları ve buralarda kurulan sirk binalarının tespit edilmesi, bu meydan ve alanların kentsel özelliklerinin belirlenmesi, sirk binalarının mimarisinin tanımlanması, bu binaların şehrin daha çok hangi bölgelerinde kurulduğunun tespit edilmesine çalışılacaktır. Mimari açıdan sirk binalarında geleneksel Osmanlı mimarisinin mi yoksa Avrupa mimarisinin mi etkili olduğu araştırılacaktır.

Avrupa sirkiyle ilgili olarak özellikle Batı kaynaklarından yararlanmak durumunda kalınmıştır. Çünkü sirk ve sirk binalarına ilişkin Türkçe kaynak yok denecek kadar azdır. Bu nedenle İstanbul içindeki sirk faaliyet alanları Başbakanlık arşivinden yararlanılarak tespit edilmeye çalışılmış, İstanbul'da kurulan sirklerle ilişkin ise daha çok Osmanlı Dönemi'ne ait eski dergi ve gazetelerden yararlanılmıştır.

Anahtar kelimeler: Avrupa'da Modern Sirkin Başlangıcı, İstanbul, Osmanlı'da Cambazlık, Osmanlı'da Modern Sirk.

REBİİ GORBON: MİMARLIK VE SERAMİK ARASINDA BİR KARIYER

Arş. Gör. Canse YÜZER*, Doç. Dr. V. Gül CEPHANECİGİL**

*Yüksek lisans öğrencisi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

canseyuzer@gtu.edu.tr

**İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

gulcephanecigil@itu.edu.tr

20. yüzyıl, Türkiye’de mimarlık mesleğinin profesyonelleşmesinin yanı sıra meslek güzergahlarının çeşitlenmesine de tanıklık eder. Yeni cumhuriyetin mimarlık okullarından mezun olanların kariyerleri kamu mimarı, müteahhit-mimar, akademisyen-mimar gibi meslek pratiğinin farklı alanlarına yoğunlaşarak çeşitlenirken; bir yandan da modernizmin estetik endişelerle kullanıma soktuğu yeni ifade araçlarının tasarım ve üretim imkanlarına odaklanarak da farklılaşır. Bu çerçevede hem sanatsal hem de endüstriyel seramiğin tasarım ve üretim alanlarında öne çıkan faaliyetleri ile Rebii Gorbon’un meslek hayatı, dönemi içerisinde dikkat çekici bir örnek oluşturur.

Güzel Sanatlar Akademisi’nden 1934 yılında mezun olan Rebii Gorbon, Akademi bünyesinde Bruno Taut yönetimindeki Millî Eğitim Bakanlığı Mimarlık Bürosu’nda (Tatbikat Bürosu) çalışmaya başlamış, buradan ayrılmasının ardından serbest mimar olarak çalışmıştır. Bu süre zarfında Kadıköy Elektrik Evi, Birinci Levent Mahallesi (Kemal Ahmet Aru ile birlikte), Mecidiyeköy Emlak Bankası Evleri, Heybeliada Sanatoryumu B Bloğu ile Florence Nightingale Hemşire Okulu gibi farklı ölçek ve işlevdeki projelerin yanı sıra pek çok konut projesi de tasarlamış ve bu yapıların proje kontrolörlüğünü üstlenmiştir. Ayrıca Türk Philips A.Ş. Genel Müdürlük Binası, Türk Philips A.Ş. Ampul ve Radyo Fabrikaları, Birleşik Alman, Wander-Ciba ve Sandoz ilaç fabrikaları gibi endüstriyel yapıların müteahhitliğini yaptığı da bilinmektedir. Bunların dışında 1962-79 aralığında Devlet Güzel Sanatlar Akademisi’nde öğretim üyeliği yapmış, meslek bilgisi ve proje dersleri vermiştir. Ancak Rebii Gorbon’un meslek hayatında en önemli dönüm noktası, hobi olarak başladığı seramik üretimini 1958’de kurduğu Gorbon Seramik fabrikasıyla profesyonel düzeye taşımasıdır. Endüstriyel ve sanatsal seramik tasarımının ara kesitinde konumlanan Gorbon Seramik, Eczacıbaşı ve Çanakkale Seramik ile birlikte seramik tasarımına yatırım yapan ilk firmalardan biri olur. Gorbon Seramik,

Türkiye’de seramik sektöründe yapı malzemesi üretiminde ciddi sıkıntıların yaşandığı, az sayıdaki seramik fabrikasının sınırlı üretim yapabildiği bir dönemde, bünyesindeki sanatçı ekibiyle birlikte birçok yapı için zemin ve duvar seramikleri ile özgün duvar panoları üretir.

Ancak Rebii Gorbon’un bu zengin meslek yaşamı ve ürünleri, son dönemde yıkımıyla gündeme gelen Karaköy Yolcu Salonu dışında büyük oranda bilinmezliklerle yüklüdür. Bu çalışma Gorbon’un meslek hayatını arşiv ve literatür araştırmalarının yanı sıra ailesi, öğrenci ve meslektaşlarıyla yapılan sözlü tarih çalışmalarına dayanarak kurmayı ve mimarlık ile seramik ara kesitindeki çalışmalarını dönemi bağlamında tartışmayı hedeflemektedir.

Anahtar kelimeler: Cumhuriyet Dönemi Türkiye Mimarlığı, Rebii Gorbon, Güzel Sanatlar Akademisi, seramik tasarımı, seramik endüstrisi.

OTURUM B-I

OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. ASLI SUNGUR

“MEYDANI OLUŞTURAN YAPILARIN FONKSİYONEL SÜREKLİLİĞİ ÜZERİNE BEYAZIT
MEYDANI ÖRNEĞİ”

Dilara Sayın, Doç. Dr. Funda KERESTECİOĞLU

“SÜRDÜRÜLEBİLİR KIYI KENTİ TASARIMI KRİTERLERİ BAĞLAMINDA SAMANDAĞ’IN
KENTSEL GELİŞİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ”

Ecem Kılıçlar, Prof. Dr. Ömür Barkul

“ULAŞIM AKTARMA MERKEZLERİNİN MEKAN TASARIMINA YÖNELİK YAKLAŞIMLAR”

Büşra DÜZOĞLU TERCAN, Doç. Dr. M. Tolga AKBULUT

MEYDANI OLUŞTURAN YAPILARIN FONKSİYONEL SÜREKLİLİĞİ ÜZERİNE BEYAZIT MEYDANI ÖRNEĞİ

Dilara SAYIN*, Doç. Dr. Funda KERESTECİOĞLU**

* Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

dilarasayin@hotmail.com

** Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

ozturk@yildiz.edu.tr

Meydanlar, kentlerin en önemli simgesi olan ve birçok fonksiyonu bünyesinde barındıran kamusal açık alanlardır. Kent kimliğini ve sürekliliğini gösteren meydanlar, antik çağdan günümüze fiziksel mekanda değişime uğramaktadır. Bu değişimler doğal tahribatlarla olduğu kadar insan kaynaklı da gerçekleşebilmektedir.

Çalışma kapsamında geç antik dönemden günümüze geçen sürede meydan kavramının yapısal ve fonksiyonel olarak değişimleri ilkçağ, ortaçağ ve yeni çağ olmak üzere Antik Yunan Hippodamus, Roma Forum Romanum, Roma Piazza Navona ve Beyazıt Meydanı üzerinden değerlendirilmiştir. Çalışma alanı olarak İstanbul'un en önemli ve ticaret, eğitim ve dini fonksiyonları bir arada tutan meydanlarından Beyazıt Meydanı seçilmiş, yapısal olarak geçirdiği evreler ile bünyesinde barındırdığı fonksiyonlar analiz edilerek fonksiyonel sürekliliği gözlemlenmiştir. Çalışma sonucunda meydandaki yapıların ve fonksiyonların sürekliliği irdelenerek mimar ve kent plancılara gelecekte yapılması öngörülen değişimler için karar vermelerinde yardımcı olması hedeflenmektedir.

Meydan, 7 farklı harita üzerinden incelenmektedir: 15. yüzyıl Mamboury Haritası, 1786 Kauffer Haritası, 1860 Davies Haritası, 1912 Alman Mavileri, 1934 İstanbul Şehri Rehberi, Belediye Halihazır Harita 2000 ve araştırmacıya ait 2018 Arazi Tespitleri

Meydan, Bizans Dönemi'nde Tauri Forumu olarak isimlendirilen meydan, hayvan pazarı olarak değerlendirilmiştir. Kavimler Göçü sonrasında, yönetsel kararlar alınmıştır. Hayvan pazarı gelişerek ticaret merkezi haline gelmiştir.

İstanbul'un fethi ile birlikte, şu anki İstanbul Üniversitesi yerine Eski Saray yapılmış, imparatorluğun yönetim merkezi olarak kullanılmıştır. 1505 yılında Beyazıt Camii'nin yapımı ile fonksiyonların içerisine din; medresenin yapımı ile eğitim fonksiyonu katılmıştır.

1826 yılında saray, askeriye vermiştir. 1912 yılında İstanbul Altın Kapısı, yerinde uygulanamamış ve askeriye kapısı olmak üzere meydana getirilmiştir.

Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte meydana hem fonksiyonel hem de fiziksel değişimler gözlemlenmiştir. Daha önce yayaya ait olan bu alan, meydana Asım Bey'in yaptığı düğme şeklindeki havuz sebebiyle araçlara verilmiştir. Havuz, kavşak görevi görmeye başlamıştır. 1933 yılında Seraskerat arsadan çıkmıştır. Yerine İstanbul Üniversitesi getirilmiş, 1942 yılında Fen Edebiyat Fakültesi'nin de bitirilmesiyle eğitim ağırlıklı bir merkez haline gelmiştir.

1957 yılında Prost planları ile birlikte Asım Bey'in havuzu yıkılmış, yerine tramvay ve araç yolu geliştirilmiştir.

1960 yılında Turgut Cansever'in yarışma projesi ile birlikte meydan araçtan temizlenmiş, tamamen yayalaştırılmıştır. Ancak projenin tamamı gerçekleştirilmemiştir.

Günümüzde ise meydanın güneyi otopark olarak kullanılmaktadır. Meydanın kendisi tamamen yayaya ayrılmıştır.

Yapılan literatür araştırması ve harita karşılaştırması sonucunda; meydanadaki yapıların sabit kalarak fonksiyonel olarak dönüştüğü görülmüştür. Ancak meydanadaki ticaret, din ve eğitim fonksiyonlarının sabit kaldığı gözlemlenmiştir.

Meydanda ticari kullanım devam etmektedir. Meydanın kuzey doğusunda bakırcılar çarşısı ile doğusunda bulunan sahaflar ile alışveriş fonksiyonu devam etmektedir. 2006 yılında sahaflar içerisinde bulunan Polonya ve Rus Pazarları mevcuttaki bakırcılar çarşısına taşınmıştır.

Meydanda yönetim ve askeriye fonksiyonunu barındıran bir yapı kalmamıştır. Eski Saray ve Seraskerat'tan dönüşen ve eklenen üniversite sayesinde ana fonksiyon eğitim olarak gözlemlenmiştir. Eğitim fonksiyonu 1506 yılında Beyazıt Külliyesi ve medresesinin yapımından beri devam etmektedir. 1983 yılında müzeye dönüştürülmüştür.

1505 yılından beri cami sayesinde yapının zarar görmesine rağmen din fonksiyonu devam etmektedir.

Kamusal mekan olan meydanlarda mekanın sürekliliğini sağlayan verilerden biri fonksiyonların sürekliliğidir. Kent meydanlarındaki yeniden işlevlendirme kararları verilirken tarihsel süreklilikten gelen işlevlerin devamı veya sonlandırılması kararında işlevlerin meydana var olma tarihleri araştırılmalıdır. Mekanın-kent meydanlarının- sürekliliğini sağlayan verilerden birisinin de meydanı oluşturan işlevler olduğu bilinmelidir.

Anahtar Kelimeler : Beyazıt Meydanı, fonksiyonel süreklilik, meydan, değişim, tarihsel süreç

SÜRDÜRÜLEBİLİR KIYI KENTİ TASARIMI KRİTERLERİ BAĞLAMINDA SAMANDAĞ'IN KENTSEL GELİŞİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ecem KILIÇLAR *, Prof. Dr. Ömür BARKUL**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
ecemkiliclar@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
barkul@yildiz.edu.tr

Ülkemizde çoğu zaman kontrolsüz bir şekilde devam eden kentsel gelişmeler birçok sorunu beraberinde getirmiştir. Halkın yaşam kalitesini bütünüyle etkileyen, ekosisteme verilen zarar ile insan ölçeğinde kişi-kent ilişkisini minimuma indiren düzenlemeler zamanla sağlıklı ve yaşanabilir kent olgusunu tartışılabilir hale getirmiştir. Kentsel üretim-tüketim zincirinin çevresel kaynaklara verdiği zarar, doğal yaşam ortamlarının azalmasına neden olmuş, dünya tarihinde ilk kez 2007 sonrası kentlerde artan nüfus da bu duruma karşın kentsel şiddetin devamlı artması durumu kentler hakkında sürdürülebilir yaklaşımların tartışılmaya başlamasına zemin hazırlamıştır.

Her kent sahip olduğu kültüre, tarihine, jeopolitik konumuna göre farklı açılardan değerlendirilmeli ve kentlerin gelişiminin sürdürülebilir yaklaşımları bu kriterler göz önünde bulundurularak ortaya konulmalıdır. Bu çalışmada ele alınacak olan Samandağ kenti Hatay/Antakya ilinde bulunan bir kıyı kentidir. Türkiye'nin en eski yerleşim merkezlerinden biri olan ilçe (M.Ö 305) Musa dağı eteklerinde, deniz kıyısına uzanan alanda Antakya'nın bir Liman kenti olarak kurulmuştur.

Sürdürülebilirlik herhangi bir toplumun doğal akışı bozulmadan, ekonomik ,sosyal ,fiziksel ve çevresel örgütlenmenin ekosistem ile bütünlük bir şekilde sürekliliğini sağlamayı hedeflemektedir. Kentsel sürdürülebilirliğin ilk adımı bu dengelerin sağlanarak sürdürülebilir gelişmeye imkan sağlamaktır. Bu bağlamda sürdürülebilir kentsel gelişmenin formları ele alınacak kentten elde edilecek analizlerle geçmişine ışık tutarak bilgilerin geleceğe aktarılmasıyla şekillenmeli ve kentsel tasarım kriterlerine yol göstermelidir.

Kıyı ile kentin birbiri ile teğet geçen ilişkisi her geçen gün kıyı kentlerinin özelliklerini yitirmesine, insan ölçeğinde kent ile kurulan ilişkinin azalmasına zemin hazırlamaktadır. Kıyı alanları; kendilerine özgü ekolojik özelliklerinin yanı sıra kültürel değerleriyle hassas alanlardır. Kıyı alanları üzerindeki şiddetli çevresel baskıların kontrol edilebilmesi, koruma-kullanım dengesi sağlanarak sürdürülebilir planlama kriterlerinin geliştirilmesi bu hassas alanların sürdürülebilirliği yönünden büyük önem arz etmektedir. Kıyı mekânları kentlerin geçirdiği ticari, ekonomik, sosyal, fiziksel süreçlerden en fazla etkilenen tampon bölgelerdir.

Her kıyı kenti için ayrı özelliklerle ele alınması gereken tasarım kriterleri oluşturulurken kentin tarihsel gelişimi, jeopolitik konumu ,sosyal,fiziksel ve çevresel yapısı yeniden tanımlanmalı ve bu bağlamda kentin geçmişi ile günümüze paralel uzanan yaklaşımlar sergilenmelidir. Kıyı alanları ile kentler arasında doğru bir arayüz oluşturulamaması kentlerin kıyılardan uzaklaşarak kontrolsüz büyümesine, çok merkezli bir yayılım göstererek kentsel şiddetin artmasına, kompakt olarak kalamayıp bütünselliğini kaybetmesine yol açmaktadır. Bu nedenle kıyı alanlarında sergilenecek olan yaklaşımlar kent ile kıyıyı bütünleşik hale getirerek merkez oluşturacak şekilde planlanmalıdır.

Dünyanın önemli kentleri arasında eski çağlardan beri yer almış olan Hatay/Antakya'da bulunan Samandağ kıyı kenti için;

-Sürdürülebilir kentsel gelişme modelleri Samandağ kıyı alanı üzerinde irdelenerek sürdürülebilir kıyı kenti tasarım kriterleri kentin kimliği ile belirlenmiştir,

-Türkiye’de ve dünyada yapılmış olan kıyı tasarımı çalışmaları örneklenerek, sürdürülebilir kıyı kenti yaklaşımları olumlu ve olumsuz olarak değerlendirilmiştir,

-Bu bağlamda yakın zamanda kentsel dönüşüm çalışmaları başlatılan Samandağ kenti için sürdürülebilir kıyı kenti tasarımı kriterleri Samandağ kenti üzerinden değerlendirilmiş, yapılacak çalışmalara katkıda bulunmak bu çalışmanın ana amacını oluşturmuştur.

Samandağ kentinin tarihsel gelişim evreleri, güncel durumu ve analizleri ortaya konularak, güncel planlar yapılan literatür taramaları, araştırmalar, incelenen ve deneyimlenen kıyı tasarım örnekleri sonucunda ortaya çıkan sürdürülebilir kıyı tasarımı kriterlerine göre değerlendirilmiş ve ana tasarım kabulleri ortaya konmuştur. Çok amaçlı kıyı kullanımını ve ilişkili aktiviteleri düzenlemek, kıyı merkez noktalarını yaratmak, insan ölçeğini sağlayabilmek, yeni düzenlemelerde toplumun mevcut çeşitliliğini birleştirebilmek, tasarlanan alanda ilgi ve çekim gücü yaratabilmek, kentsel kimlik oluşturabilmek ana tasarım kriterlerinin başında gelmektedir.

Anahtar kelimeler: kıyı kentleri ,sürdürülebilirlik, samandağ, kentsel gelişme,bütünleşik kentler

ULAŞIM AKTARMA MERKEZLERİNİN MEKAN TASARIMINA YÖNELİK YAKLAŞIMLAR

Büşra DÜZOĞLU TERCAN*, Doç. Dr. M. Tolga AKBULUT**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
busraduzoglu@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
mtolga@yildiz.edu.tr

Kent nüfusunun artışı, yerleşim alanlarının daha geniş mesafelere yayılmasına sebep olmaktadır. Bu durum; ulaşım talebini arttırmakta ve yolculuk mesafelerinin uzamasından dolayı entegre taşımacılık sistemlerinin kullanılmasını zorunluluk haline getirmektedir. Bu şekilde gelişen şehirlerde çoklu ulaşım sistemlerinin bir araya gelmesine bağlı olarak ulaşım aktarma merkezi kavramı ortaya çıkmıştır.

Ulaşım aktarma merkezlerinin toplu taşıma sistemlerinde çok önemli bir yeri olmakla birlikte kentsel yapıyı etkileyen ve şehrin algısını iyileştirmek için kullanılabilen kamusal mekan niteliği de bulunmaktadır. Günümüzde, gelişmiş kentlerde toplu taşıma sistemi aynı modlar arasından çıkıp farklı ulaşım modlarının birbiri ile bağlantısı olacak şekilde büyümektedir. Bunun sonucunda da ulaşım aktarma merkezi tasarlanacak alanın bütünsel olarak planlanması ve yolcuların bekleme sürelerinde ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte olması amaçlanmaktadır.

Metropol şehirlerde yüksek yolcu taşıma kapasitesi nedeniyle ana ulaşım akslarında ulaşım modu olarak önemli ölçüde raylı sistemler kullanılmaktadır. Ancak raylı sistemlerin besleme modlarından biri olan lastik tekerlekli (otobüs, özel araç, taksi vb.) ulaşım araçlarının tasarım boyutunda ayrı düşünülmesi ve ulaşım sistemlerinin bütünsel olarak ele alınmaması, birbirinden bağımsız tasarlanan istasyon ve duraklar arasında oluşan uzun yürüme mesafeleri, yaya bağlantı noktalarındaki güvenliğin düşük olması gibi sorunlara neden olmaktadır.

Gelişen kentlerde ulaşım sistemi, otobüs aktarma alanlarının raylı sistem planlama sürecine dahil edilerek birlikte düşünüldüğü; uzun, tek tek ve açık alanda oluşturulan peronların yerine, bekleme alanı olan, yolcuların ve işletme çalışanlarının temel ihtiyaçlarını giderebildiği mekanlardan oluşan yapılar geliştirilmektedir.

Çalışma kapsamında, dünya üzerinde otobüs ulaşımı ile bağlantısı olan aktarma merkezlerinin tasarımları; erişilebilirlik, bilgilendirme ve yönlendirme, mekanlar ve donatılar, emniyet ve güvenlik başlıkları altında incelenmektedir. Bu alanlar hem operasyonel kullanıma hem de yolculara hizmet ettiği için önemli bir kamusal işlev taşımaktadır. Ülkemizde otobüs aktarma merkezi kavramının yeterli nitelikte olmaması ve standart bir tasarım anlayışının bulunmaması nedeniyle çalışma kapsamında metro bağlantılı mevcut peron alanları ele alınmış, yolcu ve operasyonda çalışan kişilerle görüşülerek güncel durum tespitleri yapılmıştır.

Bu verilere dayanarak, tasarım sürecine katkı sağlamak için irdelenen başlıklar üzerinden İstanbul otobüs peron alanlarında mekansal incelemeler gerçekleştirilmiştir.

Bildiri, otobüs aktarma merkezlerinin tasarımsal yaklaşımının temelini oluşturmayı ve toplu taşıma sistemlerinin ve tesislerinin yeniden yapılandırılmasını etkilemeyi amaçlamakta olup bildiri kapsamında aktarma merkezlerinin tasarımına yönelik incelenen başlıklardan elde edilen bulgular ortaya konmaya ve tartışılmaya çalışılacaktır.

Özellikle İstanbul’da toplu taşımanın dönüşümüne odaklanarak;

- İşletme odaklı toplu taşıma kavramı yerine kullanıcı odaklı mekanlar tasarlamayı ilk sıraya yerleştirmek,
- Ulaşım aktarma merkezleri içinde ve çevresinde fiziksel erişilebilirlik için iyileştirmeler sağlamak,
- Peron alanlarında kimliksiz ve yetersiz bekleme alanı yerine yolcu ihtiyaçlarının karşılanacağı konforlu mekanlar ile yolculuğun kalitesini arttırmak,
- Yolcuların eksik bilgilendirme nedeniyle yaşadıkları karışıklıkları önlemek için kapsamlı bilgilendirme ve işaretlemeler ile iyi tasarlanmış aktarma merkezleri oluşturmak,
- Yeni inşa edilecek tesislerde peron alanlarında yaşanan yaya kazalarının önlenmesi amacıyla güvenlik kriterini tasarımda öncelikli hale getirmek,
- Hızlı, konforlu ve güvenli yolculukların sağlanması ile entegre ulaşım sisteminin bütünleşmesi hedeflenmektedir.

Anahtar kelimeler: Toplu taşıma, ulaşım aktarma merkezleri, ulaşım aktarma merkezleri tasarımı, ulaşım.

OTURUM B-II

OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. ÇİĞDEM CANBAY TÜRKYILMAZ

“KENT MEYDANLARININ DÖNÜŞÜMÜ: DÜNYADAN VE TÜRKİYE’DEN ÖRNEKLER”

Yeşim ÇINAR, Doç. Dr. Çiğdem CANBAY TÜRKYILMAZ

“MİMARLIK ÖĞRENCİLERİNİN ENFORMEL ÇALIŞMALARA KATILMA NEDENLERİNİN
BETONART MİMARLIK YAZ OKULU ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN İNCELENMESİ”

Neslihan İMAMOĞLU, Doç. Dr. Feride Pınar ARABACIOĞLU

“İSTANBUL İLİNDE İLKOKUL ÇAĞINDAKİ ÇOCUKLAR İÇİN KAPSAYICI EĞİTİM
BAĞLAMINDA EĞİTİM MEKANLARI”

Neslihan SAYGILI SESLİKAYA, Doç. Dr. Aslı SUNGUR

“KÜRESELLEŞME İLE DÖNÜŞEN MODERN KENTLERDE ARAYÜZE DAİR ARAŞTIRMA”

Betül BEKMEZCİ YOLAL, Prof. Dr. Zeynep ULUDAĞ

“KENTSEL ARKEOLOJİK ALANLARIN DEĞERLENDİRİLMESİNDE MİMARİ TASARIMIN
ETKİSİ”

Elif Ceren TAY, Doç. Dr. Yasemen SAY ÖZER

KENT MEYDANLARININ DÖNÜŞÜMÜ: DÜNYADAN VE TÜRKİYE'DEN ÖRNEKLER

Yeşim ÇINAR*, Doç. Dr. Çiğdem CANBAY TÜRKYILMAZ**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim
Dalı, İstanbul,
cnryesim@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
cigdemcanbay@gmail.com

Kentlerin zaman içerisindeki oluşumu; sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal değişimler ve teknolojik gelişmelerle farklı yönlerde biçimlenirken beraberinde kentlerin özgünlüğünü ve farklılaşmasını sağlayan kent kimliği kavramını da ortaya çıkarır. Bir kentin kimliğinin oluşumu tarihsel bir olgudur. Kentin kimliği zamanla oluştuğu gibi, zamanla da değişebilir. Kent kimliğinin sergilendiği en önemli mekanlar ise kent meydanlarıdır. Kent meydanlarının şekillenmesinde, toplumsal faktörler etkili olurken, oluşumunda ise mimari öğeler; meydanı çevreleyen yapılar, boşluğu tanımlayan peyzaj öğeleri, sokaklar ve yollar önemli bir yere sahiptir. Bütün bu öğelerle birlikte kent meydanları, kentin kimliğinin ve toplumun yapısının sergilendiği alanlardır.

Kent meydanları, kentlerin ortak kamusal alanları olup, bu alanların kimliği kullanıcılarıyla birlikte şekillenmektedir. Tarihi nitelikli kent ve kent parçalarının tasarım ve düzenlenmesinde, bu alanların kimliği ve kullanıcıları ile etkileşimi göz önünde bulundurulmalıdır; ancak ülkemizde 19. yy. sonrası artan şehircilik hareketleri ile kentler değişirken; çoğu zaman tarihi ve mimari değerlerinin, hatta toplumsal bellekte yer edinen mekân parçalarının kaybolduğu gözlemlenmektedir. Kentlerin planlama ve düzenleme sorunları; tarihi kent dokularının ve bu alanlardaki mimari, kültürel mirasın yeterince korunamaması ve bu değerlerin çağdaş yaşama uyumunun etkin bir şekilde çözümlenemiyor olmasından kaynaklanmaktadır. Siyasal kaygılar, artan nüfus ve ekonomik eylemler çerçevesinde gerçekleşen değişimler, özellikle de sosyal yaşamın merkezi olan kent meydanlarının fiziksel yapısını olumsuz yönde etkilemekte ve bu meydanlar tarihi dokusunu, kimliğini ve işlevini kaybetmektedir.

Bu çalışmanın amacı, kent meydanlarının dönüşümünün, kentin kimliğini nasıl etkilediğini incelemektir. Bu araştırmada; kent meydanlarının mekansal dönüşümü analiz edilerek, bu alanların tasarımı ve düzenlenmesi için çözüm önerileri üretmek hedeflenmiştir.

Çalışmada öncelikle kent, mekân, kamusal alan ve meydan kavramları araştırılmıştır. Üç ayrı coğrafyadan seçilen meydanlar, genel özellikleri ve mekansal gelişimleri ile incelenmiş; çevresel ve toplumsal kimlik bileşenleri ile ilgili veriler toplanmıştır.

Tiananmen Meydanı (Pekin), Potsdamer Meydanı (Berlin) ve Taksim Meydanı (İstanbul) üzerinden alan çalışması gerçekleştirilmiş ve elde edilen veriler aracılığıyla kent kimliği ve meydan arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Araştırmanın alan çalışması devam etmekte olup, sonuçlar konferansta sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Meydan, kimlik, kent, kentsel hafıza.

MİMARLIK ÖĞRENCİLERİNİN ENFORMEL ÇALIŞMALARA KATILMA NEDENLERİNİN BETONART MİMARLIK YAZ OKULU ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

Neslihan İMAMOĞLU*, Doç. Dr. Feride Pınar ARABACIOĞLU**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
imamogluneslihan@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
pinara@gmail.com

Formel mimarlık eğitimi, gerek yurt dışında gerek Türkiye’de okullar, sanayi kuruluşları, dernekler, meslek odaları gibi çeşitli kurumların ve/veya öğrenci birliklerinin inisiyatifi ile düzenlenen enformel çalışmalarla desteklenmektedir. Birçok mimarlık öğrencisi eğitim hayatı boyunca yarışmalar, atölye çalışmaları, yayınlar gibi müfredat dışı bu etkinliklere düzenleyici, yürütücü, katılımcı gibi çeşitli rollerle dahil olmaktadır. Son yıllarda daha fazla görünür olan ve daha fazla öğrencinin katıldığı bu enformel eğitim ortamları, etkinliğin formatına (buluşma, atölye çalışması, yarışma vb.); düzenleyici (kurum, dernek, öğrenci vb.), yürütücü ve katılımcılarına (disiplinler üstü-disiplinler arası, ulusal-uluslararası); etkinliğin süresine, ücretine, periyoduna, gerçekleştiği şehre ve mekana göre farklılık göstermektedir. Bu enformel çalışmalar mimarlık öğrencilerini bir araya getirebilmek amacı ile herhangi bir kurumdan bağımsız olarak öğrenciler tarafından düzenlenebildiği gibi sanayi ve akademi arasında iş birliği kurma, endüstri ile geleceğin mimarlarını tanıştırma gibi amaçlarla bir pazarlama stratejisi dahilinde de düzenlenebilmektedir. Öğrencilerin enformel eğitim ortamlarına katılım amaçları ve bu ortamlardan beklentileri günümüz formel mimarlık eğitimi anlamak açısından önemli bir veri oluşturmaktadır.

Bu çalışma mimarlık eğitimindeki enformel ortamların büyük bir çoğunluğunu oluşturan atölye çalışmalarına öğrencilerin gözünden bakmakta ve 2002 yılından bu yana kesintisiz olarak her yıl düzenlenen, ulusal, ücretsiz bir atölye çalışması olan Betonart Mimarlık Yaz Okulu örneği üzerinden öğrencilerin katılım motivasyonlarını araştırmaktadır. Çalışma kapsamında her yıl farklı şehirlerde, farklı ana çerçeve ve konular ile yürütülen Betonart Mimarlık Yaz Okulu’nun 2012-2017 yılları arasındaki başvuru formları incelenmiş; yaklaşık 1000 öğrencinin başvuru nedeni analiz edilmiştir.

Araştırmanın sonucunda öğrencinin başvuru motivasyonunda atölye çalışmasının gerçekleştiği zaman ve mekân, atölyenin ana konusu ve yürütücüleri gibi bileşenlerin etkileri değerlendirilmiş ve öğrencinin çalışmadan beklentileri mesleki bilgi, beceri ve yetkinlik kazanımı başlıklarında sınıflandırılmıştır.

Öğrencilerin formel eğitimlerinin üzerine çıkabilmek, yalnızca bilimsel değil sosyal ve kültürel açıdan da kendilerini geliştirebilmek için enformel çalışmaları önemli bir fırsat olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Öğrenciler mezun olmadan önce, uygulama imkânı, grup çalışması, farklı okullardan ve disiplinlerden öğrenciler ile etkileşim gibi fırsatlar sunan ve meslek pratiği ile teorik eğitim arasında bir geçiş olarak gördükleri bu deneyimi edinmek istemektedir. Mimarlık öğrencileri enformel çalışmaları formel eğitimin önemli bir tamamlayıcısı olarak görmektedir.

Anahtar Kelimeler: mimarlık eğitimi, enformel eğitim, atölye çalışması, Betonart Mimarlık Yaz Okulu, mimarlık pedagojisi

İSTANBUL İLİNDE İLKOKUL ÇAĞINDAKİ ÇOCUKLAR İÇİN KAPSAYICI EĞİTİM BAĞLAMINDA EĞİTİM MEKANLARI

Neslihan SAYGILI SESLİKAYA*, Doç. Dr. Aslı SUNGUR**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
neslihansaygili@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
asungur@gmail.com

Günümüzde, ‘kapsayıcı tasarım’ ve ‘erişilebilir tasarım’ tanımlarıyla açıklanan ‘herkes için tasarım’ kavramı oldukça önem kazanmıştır. Tasarımcılar, sadece ‘ideal’ olarak tanımlanan genç ve sağlıklı insan bedenini kendilerine hedef almamalı, yaşam sürecinde çeşitli zamanlarda gereksinimlerin de farklılaştığını göz önünde tutarak kullanıcı grubu çeşitliliğinin farkında olmalıdır. Yaşlıların, çocukların, hamilelerin, geçici sakatlık yaşayan hastaların, tam yetkinliğe sahip olmayan bedenlerin de tasarım ürünlerini, ideal olarak tanımlanan diğer grup ile aynı verimlilikte kullanabilmesi gerekmektedir. Mimarlık yoluyla farklı yetkinlikteki tüm gruplar kentsel demokratik haklarına sahip olabilecektir.

Kapsayıcı eğitim, tüm öğrencilerin farklı gereksinimlerine eğitimdeki ayrımcılığı azaltarak cevap verme sürecidir. Bu eğitim modeli, dışlanmama hakkını da beraberinde getirmektedir. Toplumdaki genel kabulün aksine, sadece engeli bulunan bireylerin yararına yönelik bir eğitim anlayışı değildir. Engelli öğrenciler için geliştirilmiş alternatif öğrenme yöntemleri, dezavantajı bulunmayan çocukların yeni öğrenme teknikleriyle tanışmasını sağlamaktadır. Farklılığı bulunan akranlarını doğal karşılamayı ve saygı göstermeyi okulda deneyimleyen çocuk, ortak ve eşit bir yaşam anlayışı geliştirebilir.

Tez çalışması; mimarlık ve demokrasi ilişkisinin sorgulanıp, ilkokul çağındaki zihinsel engelli çocuklar için, İstanbul ilinde bulunan kapsayıcı eğitim mekan tasarımlarının örnekler üzerinden araştırılmasını kapsamaktadır. Burada bahsedilen ‘zihinsel engel’ sadece, en bilinen engel türlerinden olan; genetik bir farklılıktan meydana gelen down sendromunu veya nörobiyolojik bir bozukluk olan otizm spektrum bozukluğunu (OSB) vb. kapsamamaktadır. Bu farklılıklara ek olarak, birçok insanda özellikle çocuklarda sıklıkla görülebilecek olan, ailelerin önceleri ‘aşırı yaramazlık sorunu’ olarak kabul ettikleri fakat ilk olarak 1902 yılında Dr. George F. Still tarafından bir bozukluk olarak tanımlanan dikkat eksikliği, hiperaktivite, dürtüsellik gibi davranış biçimlerini de ele almıştır. Eğitim kavramı ayırıştırılmayarak ‘kucaklayıcı’ yani herkesi kapsayan bakış açısıyla yeniden irdelenmiştir. İstanbul ilinde kaynaştırma eğitimi uygulayan ilkokullar saptanmış, bu okullarda yapılan uygulamalar incelenmiştir. Bünyesinde yüksek veya düşük seviyeli, geçici veya kalıcı zihinsel engel barındıran çocukların eğitimi için, okul içinde ve çevresindeki mekânsal gereklilikler tespit edilmiştir.

Bu gereklilikleri, yerine getirmeyi sağlayacak tasarım ilkeleri belirlenmiştir. Sonuç olarak incelenen okullardaki kaynaştırma eğitiminin kapsayıcılık yaklaşımına göre yeterlilik düzeyi tespit edilmiş ve geliştirilmesi için önerilerde bulunulması çalışmaları devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: evrensel tasarım, kapsayıcı eğitim, zihinsel engelli, herkes için tasarım, eğitim mekanları

KÜRESELLEŞME İLE DÖNÜŞEN MODERN KENTLERDE ARAYÜZE DAİR ARAŞTIRMA

Betül BEKMEZCİ YOLAL*, Prof. Dr. Zeynep ULUDAĞ**

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Ankara,
betlbekmezci@gmail.com

**Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara,
zeynepuludag08@gmail.com

Küreselleşme ile birlikte özellikle büyük kentlerde ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasal değişimler görülmeye başlanmıştır. Benzer gündelik yaşam pratikleri, benzer sosyal aktiviteler, benzer mekanlar gibi çok çeşitli alanda görülen aynılaşıma küreselleşmenin olumsuz sonuçları olarak değerlendirilebilir. Çünkü bu durum kentlerin kimliklerinin ve geleneksel yapılarının hızla dönüşmesine ve kaybolmasına sebep olmaktadır. Herhangi bir yere ait olma durumu taşımayan alışveriş merkezleri, büyük iş merkezleri, kapalı konut siteleri ile kentler kamusal alan/özel alan sınırlarının giderek keskinleştiği, mekanlara bölünmektedir. Oysaki kent mekânları sosyal ilişkilerin olduğu, yaşatıldığı ve sürdürüldüğü mekanlardır. Bu yönüyle kent yalnızca fiziksel bileşenleri ile değil aynı zamanda sosyal bileşenleri ile de dönüşüme uğramaktadır.

Değişen mekânsal ilişkiler dolayısıyla sosyal ilişkileri de etkilemekte yeni mekânsal pratikleri var etmektedir. Kentlerde özellikle meydanlar, parklar ve sokaklarda gerçekleşen iletişim kentliyi ve kentlinin gündelik yaşam pratiklerini en çok etkileyen iletişimdir. Daha sonra bu ortamlar kafe, sinema, pazar yerleri gibi diğer kültür ve sanat ortamlarında devam etmektedir. Sosyal etkileşimin durakları kamusal alanın sınırları içerisinde ne kadar fazla, ne kadar sürekli ve sürdürülebilir olursa o kent o oranda sağlıklı bir iletişim ortamına sahip demektir. Kamusal alan/özel alan sınırlarının keskinleşmedi bir kent bu sınırların arasında yer alan “kentsel arayüzleri” iyi tasarlanmış, iyi örülmüş başarılı ve sağlıklı bir kenttir. Bu bağlamda arayüzler bu ilişki ağlarını ve kentin sosyal zeminini doğrudan etkileyen bir faktördür. Mimari tasarımda arayüz kenti oluşturan mimarının kentle bulunduğu ve kamusal alanla özele doğru geçişin sağlandığı aynı zamanda yapının mimari programı için bir kamusal eşik görevi gören alandır. Başarılı kurgulanan arayüzler sayesinde, kent ve kentli arasındaki, ayrıca kentlilerin kendi arasındaki iletişim artarak kentin sosyal zemin olma durumu güçlenmektedir.

Günümüz kentlerinde birbiri ile ilişkilenemeyen, sosyal ve fiziksel kopuklukların ortaya çıktığı bir kentleşme görülmektedir. Bu çalışmada Ankara, Kızılırmak Mahallesi-Beştepe Mahallesi alanında, Dumlupınar Bulvarı'nın geçtiği bölge incelenmektedir. Bölge konut alanı, iş merkezleri, alışveriş merkezleri, eğlence ve etkinlik alanları gibi farklı işlevleri bir arada bulunduran ve kentin merkezinin bir süredir bu yöne kaydığı bir alan olma özelliğini taşımaktadır. Aynı zamanda kentin farklı noktalarına ulaşımı sağlamasından dolayı aktarma noktası özelliğini de taşıyan alanın değişen yapısı ile birlikte ortaya çıkan sosyal durumu ve ilişkiler ağı, bölgeye ait haritalar üzerinden okumalar ve analizlerle, fotoğraflama ile gözlemlenmiştir. Bölgedeki yaya hareketliliği ve yoğunluk alanları, araç yolları, kullanıcı profili çeşitliliği, yapı işlev ve analizleri incelenmektedir. Kurgulanmış olan arayüzler ve bu arayüzlerin kente etkisi bölge özelinde araştırılmıştır.

Günümüz kentlerine bakıldığında, yapıların kendi içinde kamusal alanlar oluşturduğu, kullanıcıya parsel bazında sosyallik sunduğu görülmektedir. Diğer yandan bu kamusal alanların birbirleriyle ve kent kullanıcısı ile ilişki kuramaması; kenti bir bütün olmaktan çıkarmaktadır. Doğru kurgulanamayan arayüzler neticesinde kentte yaşayanlar arasındaki iletişimin yok olduğu ve kente aidiyetin yitirildiği görülmektedir. Yoğunlaşan kamusal ağa rağmen, sosyal ağların azaldığı modern kentler ortaya çıkmakta ve kentli bu değişime uyum sağlayamamaktadır.

Anahtar Kelimeler: küreselleşme, kentsel arayüz, Ankara, metropol, kent

KENTSEL ARKEOLOJİK ALANLARIN DEĞERLENDİRİLMESİNDE MİMARİ TASARIMIN ETKİSİ

Elif Ceren TAY*, Doç. Dr. Yasemen SAY ÖZER**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

elifcerentay@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

yasemensayzer@yahoo.com.tr

Tarih boyunca yerleşik yaşamın sürdüğü kentler, farklı uygarlıkların sosyal ve kültürel değerleriyle şekillenmişlerdir. Bu süreçte her uygarlık, kendi sanatsal, mimari ve estetik değeriyle ve bulunduğu dönemin yapım teknolojisiyle bir takım izler bırakmıştır. Bir kentte farklı dönemlere ait kalıntı ve izlerin yatayda ve düşeyde veya farklı açılarda dizilmesi kente çok katmanlılık değeri katar¹.

Tarihi kent merkezlerinde zamansal süreklilik devam etmektedir. Bu süreklilikle birlikte kent merkezlerinde değişim ve dönüşümler gerçekleşmektedir. Bu değişimler gerçekleşirken kentin geçmişinden gelen katmanlar kentin dokusu içerisinde yer edinmektedir. Bu katmansal oluşumlar, kentli tarafından bazen kullanıldığı için, bazen de taşıdıkları kültürel anlam açısından oldukça önemlidir. II. Dünya Savaşı sırasında kentlerde meydana gelen tahribatlar bu katmansal oluşumların açığa çıkmasına neden olmuştur. Savaş sonrasında yapılan Ortak Avrupa Mirası çalışmalarıyla beraber bu katmansal yapının okunması ve anlaşılması önem kazanmıştır. Yapım teknolojilerinin ilerlemesi ve arkeolojik araştırma tekniklerinin gelişmesiyle bu katmansal yapı açığa çıkmıştır. Böylece kent ve kentli için bir anlamı olan bu katmansal oluşumların nasıl korunacağına dair tartışmalar başlamış ve kentsel arkeoloji kavramı gelişmiştir. Kent arkeolojisi, kent merkezlerinde, kentin geçmişini anlamak için arkeolojik yöntemlerle yapılan çalışmalardır².

Kentsel arkeolojinin amacı, kentin tarihsel sürekliliğiyle ilgili değerleri koruyarak kent planlamalarının bir parçası olarak değerlendirmek, günümüz yerleşimi ile bir araya getirmek ve birlikte ele almaktır³. Kavram 1960-1970’li yıllarda ortaya çıkmıştır. 1980’li-1990’lı yıllarda kentsel tasarımın gelişmesiyle, tarihi yapı, kalıntı ve izlerin korunması kadar sunulması da önem kazanmıştır.

¹Karabağ, 2008:21

²Altınöz, 2018

³Altınöz, 2018

2000’li yıllardan bu yana ise bilişim teknolojisi, mekânsal veri tabanları ve coğrafi bilgi sistemi gibi teknolojilerin gelişmesiyle kent arkeolojisi veri sistemleri oluşturulmuştur.

Kent içerisindeki bu katmanlar bayındırlık ve imar faaliyetleri, yasal ve yönetsel düzenlemelerin eksikliği vb. sebeplerle zarar görmektedir. Tarihsel katmanlar modern kent hareketleri önünde engel olarak görülmektedir. Bu yaklaşıma karşı çıkan kentsel arkeolojinin gelişmesiyle, kentlerin modern yaşamın gerektirdiği donatılara sahip olmasının yanında tarihsel katmanlarının korunması, belgelenmesi ve kentliye sunulması önem kazanmıştır. Bu katmanların korunması ve kent bütününe dahil edilmesi için uluslararası platformda birtakım kuruluşlar çalışmaktadır. ICOMOS, UNESCO, Avrupa Konseyi bu örgütlerin bazılarıdır. Bu örgütler kentsel koruma, kentsel arkeoloji ve arkeolojik değerlerin korunması adına pek çok bildiri, karar, tavsiye ve rehber yayımlamıştır. Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi, Burra Tüzüğü, Valetta İlkeleri, Washington Tüzüğü ve APPEAR Projesi kentsel arkeolojinin yasal ve yönetsel çerçevesinin oluşması ve planlama çalışmaları açısından oldukça önemli belgelerdir.

Tarihi kent merkezlerinde, arkeolojik katmanların kentsel çevre ile nasıl bütünleşeceği üzerinde çalışılması gereken bir mimari tasarım sorunudur. Bu çalışma, kentsel arkeolojik alanların bir bütün halinde ve sürdürülebilirliği bozulmadan korunduğu örnekler üzerinden araştırılmasını ve ilkelerinin belirlenmesini amaçlamaktadır.

Bu çalışmada seçilen örneklerin, günümüzde kullanılan kent merkezlerinde olmasına özellikle dikkat edilmiştir. Fransa’da yer alan Vesunna- Gallo Roma Müzesi, 2005 senesinde Jean Nouvel tarafından tasarlanmış bir arkeolojik müze olup kalıntılar in-situ olarak korunmaktadır. İspanya’da yer alan Santa Katerina Pazar Yeri’nde ise kalıntılar, Enric Miralles’in tasarımıyla, güncel yapılarla bütünleşik halde sunulmaktadır. İtalya’da yer alan Assisi Spa Merkezi ve İngiltere’de Norman Foster tarafından tasarlanan Bloomberg Merkez Binası’da çalışma dahilinde incelenecek örnekler arasındadır. Bu örnekler seçilirken koruma konusunda öncü olan İngiltere, İtalya, Fransa ve İspanya’da yer almalarına ayrıca dikkat edilmiştir.

Bu çalışma kapsamında edinilen bulgulara göre, çok katmanlı yerleşimlerde bütün arkeolojik buluntuların korunmaları ve en az müdahale ile sergilenmeleri gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu müdahaleler geri dönüştürülebilir, yenilenebilir ve sürdürülebilir olmalıdır. Ayrıca müdahale ve uygulamaların mümkün olduğunca yerinde (in-situ) olması gereklidir. Kente çok katmanlılık özelliği katan her dönemine ait kalıntı ve izlere eşit önemle yaklaşılmalıdır. Çok katmanlı kentlere yapılacak müdahaleler, katmanlaşmanın algılanabilirliği, ve bütünlüğü sağlamalıdır.

Anahtar kelimeler: Kentsel arkeoloji, Çok katmanlı kent, Tarihi kent merkezi.

OTURUM B-III

OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. KUNTER MANİSA

“MADEN KENTLERİNDE ÜRETİM VE MİMARİ TASARIM İLİŞKİSİ”

Arş. Gör. Nazlı ARSLAN, Doç. Dr. Funda KERESTECİOĞLU

“MİMARLIK-DOĞA YAKLAŞIMLARI IŞIĞINDA 20.YÜZYIL KONUT MEKÂNLARINI
OKUMAK”

Arş. Gör. Behiye YILMAZ, Doç. Dr. Çiğdem CANBAY TÜRKYILMAZ

“ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNİN MEKÂNSAL DEĞİŞİMİ”

Bedriye Gizem ALTUĞ, Doç. Dr. Yasemen SAY ÖZER

“İŞLEVİNİ TAMAMLAMIŞ SANAYİ YAPILARININ YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ VE
YAPILARIN YAKIN ÇEVRESİYLE İLİŞKİLERİ”

Nur Banu ÖZBALTA, Doç. Dr. İbrahim Başak DAĞGÜLÜ

MADEN KENTLERİNDE ÜRETİM VE MİMARİ TASARIM İLİŞKİSİ

Arş. Gör. Nazlı ARSLAN*, Doç. Dr. Funda KERESTECİOĞLU**

*Doktora öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
nazliarslan89@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
ozturk@yildiz.edu.tr

Maden kentleri ağır endüstri ile birlikte üretim hacminin yüksek olduğu yerleşimlerdir. Üretim senaryosu ve dönemin sosyal, ekonomik ve politik şartlarına bağlı olarak değişen üretim miktarı kent içi fiziksel ve sosyal koşulları etkilemektedir. Üretime bağlı olarak değişen ekonomik ve sosyal yapının yanı sıra tasarım unsurları da üretim koşullarından etkilenmektedir. Özellikle maden kentlerinde kömürün üretiminden nakliyesine kadar olan süreçte kömürün yolculuğu kente dair tasarımlara da yön vermektedir.

Değişen enerji politikaları ve ekonomik koşullar günümüz endüstri kentlerinin üretim hacminin değişmesine sebep olmaktadır. Birçok endüstri kentinde üretim azaltmakta ya da tamamen sonlandırılmaktadır. Bu bağlamda maden kentlerindeki tasarım unsurlarının üretim ile ilişkisi kentlerin gelecek senaryosunda nasıl evrileceğine dair ipuçları vermektedir. Üretimin sonlandığı kentlerde yapısal ve sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması da buna bağlıdır. Güçlü kimlik göstergeleriyle maden kentlerinde madencilik kimliğinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasının hangi değerler üzerinden sorgulanması gerektiği araştırılmalıdır.

Bu çalışma üretimi azaltılmış ya da tamamen sonlandırılmış maden kentlerindeki üretim ve mimari tasarım ilişkisini ele almaktadır. Üretimin tamamen sonlandığı Ruhr havzasının turizm odaklı dönüşümü ve bölgeye ait değişen mimari tasarım anlayışı sorgulanacaktır. Yerel ölçekte ise maden kenti olarak Zonguldak bölgesinin yıllar içerisinde değişen üretime bağlı olarak geçirdiği mimari değişim tespit edilecektir. Her iki bölgenin de yıllar içerisinde geçirmiş olduğu mimari değişim, üretimin sonlandığı ya da devam ettiği farklı senaryolar çerçevesinde yeni kullanım önerilerini de beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda yeni geçim stratejileri geliştirmek üzere kömür üretiminin tamamen sonlandığı Ruhr havzasının, eski bir endüstri bölgesi olarak kültür, sanat ve spor odaklı dönüşümü anlatılacaktır. Ruhr havzası ile fiziksel ve sosyo-kültürel benzerlikler gösteren Zonguldak kentinin dönüşüm potansiyelleri araştırılarak kente dair endüstri unsurlarının yeniden kullanım önerileri tartışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Kömür madenciliği, üretim, mimari tasarım, Ruhr, Zonguldak

MİMARLIK-DOĞA YAKLAŞIMLARI IŞIĞINDA 20.YÜZYILKONUT MEKÂNLARINI OKUMAK

Arş. Gör. Behiyye YILMAZ*, Doç. Dr. Çiğdem CANBAY TÜRKYILMAZ**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul, Araştırma Görevlisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Çanakkale

behiyyey@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

cigdemcanbay@gmail.com

İnsanın, günlük yaşantısı içerisinde, doğa ile kurduğu ilişki önemli ölçüde mimarlık disiplini/yapılı çevre tarafından belirlenmektedir. Sahip olduğu fiziksel ve duygusal gerçeklikler insana doğanın içerisinde kendisine yapay bir oluşum kurma, mimarlık üretme güdüsünü kazandırmıştır. Mimarlık, insanın fikir ve duygu dünyasının somut karşılık bulmuş halidir. Tarih boyunca bireylerin kendilerinin doğayla ilişki kurma fikri veya içgüdüsüne paralel bir şekilde, ürettiği mimari yapının da doğayla kurduğu ilişkiyi şekillendirdiği gözlemlenmektedir. Yapının doğayla uyumu veya uyumsuzluğu, her zaman tasarımcının inşa öncesi aldığı bir eylem kararı olmasa bile, sahip olduğu bir içgüdü'nün yapıya yansımaları olarak okunabilir. Nihayetinde tarihsel sürece baktığımızda mimarlık-doğa ilişkisinin uyumuna dayalı üretim süreci zamanla döngüsel bir hal almıştır. Doğayla uyumlu bir ilişki kurma önceliğinden uzak ilk fikirlerin ürettiği yapılı çevrede yaşayan toplumlar, doğayla daha mesafeli bir ilişki kurmaya başlamışlardır. Başka bir deyişle, ilk aşamada iradi bir karar neticesinde oluşan yapılı çevre, sonrasında içinde yaşayanların doğa karşısındaki tavrını istemsizce belirleyen parametrelerden biri olmuştur. Özellikle erken 20. yüzyıl modern mimarlık ortamı 'yeni bir mimarlık' üretiminin düşünce ve uygulama boyutunda yoğunluk kazandığı bir dönemdir. Çok sayıda mimari yaklaşımın olduğu bu dönemde doğa ile ilgili yaklaşımlar azımsanamayacak kadar fazladır. Dönem üzerinde etkisini gösteren bazı düşünürler, doğayla uyumlu bir ilişki kurmayan, endüstri şehrini ideal şehir olarak görürken; bazı düşünürler de endüstri şehrini bir problematik olarak ele alıp çözümün yapının doğayla kurduğu doğru ilişkide olduğunu öne sürmüştür.

Guy Tapie'ye göre "Konut mekânı toplumun yaşadığı en önemli evrimsel değişikliklerin izlerini taşır." Bu bağlamda daha önce bahsi geçen insan-doğa-mimarlık ilişki döngüsü irdelenirken konut mekânları odak olarak seçilmiştir. Çalışmanın ana eksenini 20. yüzyılda üretilen konut mekânları üzerinedir. Öncelikle bu yüzyılın mimarlık ortamını etkisi altında bırakan başlıca düşünceler içerisindeki doğa eksenli yaklaşımlar çalışmanın kavramsal çerçevesini oluşturmaktadır.

Mimarlık disiplininin doğayla kurduğu ilişkiye zemin oluşturan, dönem içerisinde öne sürülen, iddia ve düşünceler irdelenerek çalışmada kullanılacak ana ölçütler belirlenmiştir. İncelenen konutlar çalışmaya özgü belirlenen ölçütler ile yorumlanmıştır. Sonuçlar, 20. yüzyıl düşünce ortamındaki doğa eksenli yaklaşımların aynı dönemde üretilen konut mekânlarının kurulumunu nasıl etkilediğini ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: 20.yüzyıl, modernizm, doğa, konut.

ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNİN MEKÂNSAL DEĞİŞİMİ

Bedriye Gizem ALTUĞ*, Doç. Dr. Yasemen SAY ÖZER**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
altuggizem@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
yasemensayzer@yahoo.com.tr

Üniversiteler, araştırma ve geliştirme sürecinde kilit rol oynayan eğitim kurumlarıdır. Üniversite Kütüphaneleri ise bir araştırma sürecindeki unsur, bilgi kaynaklarının ve hizmetlerin erişilebilirliğini sağlayan bilgi mekânlarıdır. Tüm ülkelerdeki üniversiteler ve kütüphaneleri, ait oldukları toplumun politik ve kültürel özelliklerini yanı sıra toplumun ekonomik ve sosyal yapısını yansıtır; aynı zamanda, bulundukları kentin en önemli kentsel unsurlarından biridir. Üniversite yerleşkeleri, kentteki konumlarına göre; şehrin merkezi, fiziksel, sosyal, kültürel ve hatta politik faktörlerin neden-sonuç ilişkilerini gerçeğe dönüştürür ve kendi mekânsal kurgularını belirler ve bu şekilde şehirlere, vatandaşlara ve öğrencilere bir yaşam ya da yaşam tarzı sunar. Bütün bu süreç göz önüne alınarak dönemin sosyal yaşamı, eğitimi, perspektifleri, ekonomik, kültürel ve hatta stratejik konumları ile tarih boyunca değişimin yarattığı yaşam alanları arasındaki farkın incelendiğinde ve bu değişimlerin çok önemli olduğu görülmektedir.

Yapılan literatür araştırmaları sonucunda günümüzde insanların temelde üç farklı mekâna ihtiyaç duyduğu düşüncesi bulunmaktadır. Ev birinci mekân, iş yeri veya okul ikinci mekân, kütüphaneler ise üçüncü bir mekân olarak değerlendirilmektedir. Evler konforlu ve rahat olunabilen, işyerleri / okullar çalışma disiplini içerisinde daha üretken olunan, kütüphaneler ise ev ve işyeri / okul alanlarının özelliklerini de taşıyan ancak daha serbest ve motive olunabilen mekânlar olarak görülmektedir. [1][2]

Çalışma kapsamında yurtiçi olarak İstanbul'da bulunan devlet üniversitelerinden İstanbul, Marmara, İstanbul Teknik, Yıldız Teknik, Boğaziçi ile vakıf üniversitelerinden Beykent, Bilgi, Yeditepe, Bahçeşehir, Koç üniversitelerinin kütüphaneleri, üniversitelerin başarı durumu ve öğrenci sayıları dikkate alınarak seçilmiştir. Yine bu kriterlere göre Avrupa'dan da Sorbonne, Milano Politeknik, Katolonya Politeknik, Humboldt ve Freie Üniversitelerinin kütüphaneleri seçilmiştir. (Tablo.1)

Devlet Üniversiteleri		Vakıf Üniversiteleri		Yurtdışı Üniversiteler		
Üniversite Adı	Öğrenci Sayısı	Üniversite Adı	Öğrenci Sayısı	Üniversite Adı	Şehir/Ülke	Öğrenci Sayısı
İstanbul Üniversitesi	274464	Beykent Üniversitesi	33209	Sorbonne Üniversitesi	Paris/Fransa	53400
Marmara Üniversitesi	83140	Bilgi Üniversitesi	27088	Milano Politeknik Ünl.	Milano/İtalya	42496
İstanbul Teknik Üniversitesi	40011	Yeditepe Üniversitesi	25864	Katolonya Politeknik Ünl.	Barselona/İspanya	38520
Yıldız Teknik Üniversitesi	36013	Bahçeşehir Üniversitesi	24372	Humboldt Üniversitesi	Berlin/Almanya	33033
Boğaziçi Üniversitesi	16805	Koç Üniversitesi	7421	Freie Üniversitesi	Berlin/Almanya	31500

Tablo.1.Üniversite Öğrenci Sayıları [3]

Kent içerisindeki üniversite kütüphanelerinin hem birbirleriyle hem de yurtdışındaki örneklerle kullanıcı sayısı, kitap sayısı, konumu, sesli - orta sesli - sessiz mekânlar vb. belirli başlıklar altında karşılaştırmalı analizleri yapılmıştır. Bu çalışmada İstanbul ve Avrupa’da yer alan üniversite kütüphanelerindeki değişim ve gelecekte yaşanabilecek olası mekânsal değişiklikler konusunda öngörüler yapılmaktadır.

Üniversite kütüphanelerinin merkezi bir yerleşkede olmasındansa, uzmanlaşarak birden çok alanda bulunması kullanıcılar ve kaynaklara erişilebilirlik açısından ideal olmalıdır. Her bir fakültenin kendisine ait bir kütüphanesi olması gerektiği düşüncesi öne çıkmaktadır.

Bu tez kapsamında kütüphanelerin, akademik ve sosyal yaşamın kesiştiği mekânlar olması nedeniyle tasarlanacak üniversite kütüphanelerinin çok çeşitli olması ve günümüz mekân ihtiyaçlarına cevap vermesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kütüphaneler, Kütüphane Mimarisi, Üniversite Kütüphaneleri, Üçüncü Mekân, Mekânsal Analiz.

İŞLEVİNİ TAMAMLAMIŞ SANAYİ YAPILARININ YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ VE YAPILARIN YAKIN ÇEVRESİYLE İLİŞKİLERİ

Nur Banu ÖZBALTA*, Doç. Dr. İbrahim Başak DAĞGÜLÜ**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari
Tasarım Programı, İstanbul,

nurozbalta1@gmail.com

** Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

daggulu@gmail.com

Sanayi yapıları, hammaddenin teknoloji, iş gücü ve idare tarafından biçimlendirildiği ürün odaklı yapı kütleleri olarak kabul görmektedir. Özellikle Sanayi Devrimi'nden sonra sanayi faaliyetlerinin rahatlıkla gerçekleştirilebilmesi için bu yapıların genellikle su yolları barındıran kırsal kimliğe sahip, hammadde-ürün sevkiyatının hızlı olması için ulaşım hatlarına yakın, işçiliğin ucuz olduğu kent merkezlerinin dışında veya çeperlerinde, yaygınlaştıkları görülmektedir. Sanayi yapıları bu tip bölgelere kurulduktan sonra oldukları gibi kalmamakta, bulundukları ülkenin ekonomileri ve teknolojilerinde görülen hareketliliklere göre yeniden yapılandırılabilirler. Bu hareketliliklerin durumuna göre kapasitesinde (özellikle küçülmeler gibi) değişimler gösteren sanayi yapılarının işlevsel ömrü, çoğu zaman fiziksel ömrüne göre daha hızlı biçimde tamamlanmaktadır. Bunun sonucunda, yapıların bir kısmı kuruluş amacını oluşturan işlev tamamlandıktan sonra terk edilmekte ve çöküntü alanlara dönüşerek bölgede güvensizlik gibi sorunlar oluşturmaya başlamaktadır.

İşlevsel ömrünü kaybetmesine rağmen fiziksel olarak hayatını sağlıklı biçimde devam ettirebilen nitelikli ve çoğu zaman tarihi değeri olan, atıl kalmış sanayi yapıları ise kimi zaman yıkılmaları yerine içinde bulundukları çevrenin ihtiyaçlarına cevap sağlayacak şekilde yeniden işlevlendirilerek bölgeye olumlu katkılar sunabilmektedirler. Bu nedenle işlevsel ömrünü tamamlamış sanayi yapıların yeniden işlevlendirerek yapının ömrünü devam ettirme çalışmalarına dünya genelinde sıkça rastlanılmaya başlanmıştır. Tasarımcılar, nitelikli olan bu yapıların yeniden kullanımını planlarken yapıların ilk işlevinin izlerini yok etmeden, kolektif hafızayı koruyarak yeni kimlikler meydana getirmek için çalışmaktadırlar. Bunun için dünya genelinde kabul görmüş yeni ve etkin yöntemlerle projeler üretmekte ve bu yöntemlerle yeni kimliklerin bölgeye adaptasyonu için bazı tasarım kararları almaktadırlar. Çalışma genelinde sanayi yapılarının bu yeniden işlevlendirme yöntemlerden biri olan *peyzaj planlama yardımıyla dönüşüm* metodu üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın kapsamı ise peyzaj planlaması yardımıyla yeniden işlev verilmiş sanayi yapılarının yeni durumlarının incelenmesi ve bu yeni işlevli yapıların bölgedeki etkilerinin araştırılması olarak ele alınmıştır.

Gözlem ve analizlerin literatür verileriyle kıyaslanması sonucu üretilen bu araştırmada değinilen proje örnekleri Sanayi Devrimi’ni erken yaşamış, güçlü endüstriyel geçmişi olan ve bugün kullanılmayan sanayi yapılarına sahip olan ülkelerden seçilmiştir. Bunlar arasında Rem Koolhaas, James Corner, Turenscape gibi ünlü tasarımcıların çalışmaları ve High Line (New York, ABD), La Promenade Plantée (Paris, Fransa) gibi yeniden işlevlendirilmiş sanayi alanları bulunmaktadır. Bu işlevlendirme metodunda yukarıda değinilen sanayi alanları “phytoremediation” gibi peyzaj destekli önlemler ve ıslah çalışmalarıyla ağır sanayi etkilerini yeterli sağlık seviyesine ulaşacak kadar sildikten sonra mimari ekiplerin yine peyzaj odaklı tasarım kararlarıyla etkinlik binaları, müze, çalışma üniteleri, spor alanları gibi yeni işlevler için tahsis edilmiş ve kamu kullanımına sunulmuştur. Bununla birlikte gerçekleştirilen müdahaleler sonucunda bu yapıların, sanayinin getirdiği çevre kirliliği gibi etkileri onarabilmesine rağmen, bölgenin sosyal kimliğini de kontrolsüzce değiştirdiği görülmüştür. Dönüştürülen yapıların bir kısmının bölge sakinlerini ikinci plana atması ve hatta yerel halka değil sadece ziyaretçilere yönelik hizmet sunmasıyla alanı tamamen turistik bir lokasyona dönüştürdüğü fark edilmiştir. Bununla birlikte bu bölgelerde beklenmeyen bir soylulaşmanın ortaya çıkması dolayısıyla bölge kimliğinde hızlı değişimler görülmeye başlaması ve emlak kiralarının yükselmesiyle geleneksel esnafın iş yerlerini terk etmeye zorlanması gibi olumsuz sonuçlar doğmuştur. Bu durum tasarımcıların alana değer katmak isterken gelecek yeni kimliği tasarlamak üzerinde eksikliklere sahip olduğu sonucunu göstermektedir, bu nedenle yeni üretimlerde mevcut sonuçlar göz önüne alınarak güncel üretim biçimleri oluşturulması işlevi değiştirilen sanayi alanlarının daha etkin olarak dönüştürülmesini sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Endüstriyel Yapılar, Yeniden İşlevlendirme, Peyzaj Planlama

OTURUM B-IV

OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. AYŞEN CİRAVOĞLU

“ÇOCUK GELİŞİMİNDE OYUN ALANLARININ ROLÜ VE MEKANSAL GEREKLİLİKLER:
ANKARA İLİ ÖRNEĞİNDE ÖZEL VE KAMUSAL ÇOCUK OYUN ALANLARI ÜZERİNDEN
BİR İNCELEME”

Merve SÜLÜN, Prof. Dr. Ömür BARKUL

“ÇOCUKLARDA MEKÂNSAL OKUNABİLİRLİK PARAMETRELERİNİN BİLİŞSEL
HARİTALAMA YÖNTEMİYLE ANALİZİ”

Öğr. Gör. Emine Banu BURKUT , Doç. Dr. Emine KÖSEOĞLU

“TEMSİL KULLANIMINDA ARAÇ-AMAÇ AYRIŞMASI VE SERGEI TCHOBAN MİMARLIĞI”

Ersan YILDIZ, Doç. Dr. M. Tolga AKBULUT

“1980 SONRASI İSTANBUL’DA MEKÂNSAL DEĞİŞİM: FERİKÖY ÖRNEĞİ ÜZERİNDE
FİZİKSEL MEKANDAKİ DEĞİŞİMİN İNCELENMESİ”

Özge ŞAMLI, Prof. Dr. Ömür BARKUL

ÇOCUK GELİŞİMİNDE OYUN ALANLARININ ROLÜ VE MEKANSAL GEREKLİLİKLER: ANKARA İLİ ÖRNEĞİNDE ÖZEL VE KAMUSAL ÇOCUK OYUN ALANLARI ÜZERİNDEN BİR İNCELEME

Merve SÜLÜN*, Prof. Dr. Ömür BARKUL**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul, sulunmerwe@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul, barkul@yildiz.edu.tr

Oyun; çocuğun psikomotor gelişim ve becerilerinin kazanılması, sosyal ve dil gelişimlerinin tamamlanması için en gerekli araçtır. Farklı gelişim dönemlerinde çeşitli oyunlar ve oyun araçları ile yapılan her aktivite çocuk gelişiminde önemli bir basamaktır (Turgut ve Yılmaz, 2010).

Çocuk parkları, çocukların hem fiziksel aktivitelerde bulunarak eğlendikleri hem de sosyalleşerek yaratıcılıklarını arttırdıkları, doğayı keşfettikleri oyun alanları olarak tanımlanabilir. Oyun alanı çocuğun sosyal, duygusal, bilişsel, fiziksel gelişimi ve eğitimi için tasarlanmış mekânsal bir eğitim sürecidir (Tekkaya, 2001). Hızlı kentleşme ile çocukların oyun oynayabileceği alanlar gittikçe azalmaktadır. Ülkemizde çocuk oyun alanları genellikle boş kalan alanlara sonradan yerleştirilen standart oyun ekipmanları ile oluşturulmaktadır. Oyun alanı tasarımında genellikle gelenekselleşmiş oyun aletleri seçilmektedir. Bu tip oyun parkı modüllerinin yanı sıra, beklenti ve ihtiyaçlara cevap verebilecek nitelikte, çocukların becerilerini destekleyecek, yaratıcılıkları arttırabilecek çocuk pedagojisine uygun, doğayla uyumlu, güvenli, birbirini tamamlayıcı, çocukların hayal gücünü besleyecek, işleve uygun çocuk oyun alanları uzman kişiler tarafından etkin tasarım kriterleri göz önünde bulundurularak tasarlanmalıdır. Arazinin topoğrafik özellikleri, tasarlanacak park için arazinin büyüklüğü, aletlerin çeşitliliği gibi parametreler, kentin ihtiyacı da göz önüne alınarak optimize edilmelidir. Etkin tasarımla birlikte oluşturulacak çocuk oyun alanlarında işlevsellik önem kazanmaktadır (Yönez, 2017). Ayrıca parkların erişilebilirliği, engelli ve engelsiz farkı gözetilmeksizin her yaş grubundaki insanın rahatça kullanabileceği şekilde düzenlenmelidir.

Çocukların yoğun zaman geçirdiği çocuk oyun alanlarında tasarımın yanı sıra, sağlanması gereken güvenlik önlemleri ve önlemlerinde denetlenmesi en önemli kriterdir. Çocuk parklarında güvenlik sorunları ve tasarım kriterleri araştırılırken kentsel planlama açısından parklara değinilebilir. Çünkü bir kentin ihtiyaç duyduğu çocuk oyun alanı miktarı, parklardaki güvenliği doğrudan etkilemektedir.

Tez çalışması kapsamında çocuğun gelişim süreci, çocuk-mekan ilişkileri kavramı, oyunun çocuğun fiziksel, sosyal, duygusal ve zihinsel gelişimdeki etkileri üzerinde durulmuştur. Sonrasında oyun alanı tasarım ilkeleri ile birlikte engelli oyun alanları tasarım kriterlerine değinilmiştir.

Kentlerde halkın kullanımına açık olan oyun alanları ile kapalı sitelerde tasarlanan oyun alanlarında yer alan mimari ve peyzaj öğelerinin planlama ve düzenleme ilkeleri ve standartları incelenmiştir. Bu çalışmalara ilave olarak Ankara ilinin merkezinde seçilen kamusal çocuk parkları ve yine merkezde seçilen kapalı sitelerdeki çocuk parkları ile sonradan gelişmeye başlamış daha merkez çeperlerinde konumlanmış kamusal çocuk parkları ve yine aynı bölgede seçilen kapalı sitelerdeki çocuk parklarında çocuklar ve yetişkinlerle yapılan anket çalışmaları, alan incelemeleri ile desteklenmiştir. Toplamda 12 park üzerinde alan çalışmaları yapılmıştır. Parkın toplam alanı, parkta bulunan yeşil alan miktarı, oyun ekipmanları alanı, parkta oturma birimlerinin bulunup bulunmaması, aydınlatma aygıtlarının bulunup bulunmaması, parktaki salıncak, kaydırak, tahteravalli ve diğer oyun aletlerinin sayısı, parkın içerisinde basketbol, futbol sahalarının bulunup bulunmaması, trafo bulunup bulunmaması, spor aletlerinin bulunup bulunmaması ve kullanılabilir vaziyette olup olmaması, park içerisinde tuvalet ve lavaboların bulunup bulunmaması, parkın güvenliğinden sorumlu kişilerin olup olmaması ve parkın sınırlayıcılarla ayrılıp ayrılmaması üzerine gözlemlerde bulunulmuştur. Alan çalışmaları ve anket sonuçları spss yöntemi ile değerlendirilerek diyagramlar ve çizelgeler üzerinden sunulmuştur.

Çalışma sonucunda ise; seçilen alanlar tasarım kriterleri ve güvenlik açısından kıyaslanmıştır. Bununla birlikte çocuk parklarında güvenlik ve tasarım kriterleri üzerine önerilerde bulunulmuştur. Ayrıca çocuk oyun alanlarında sıklıkla karşılaşılan sorunlar ve eksikler maddeler halinde belirtilmiştir.

Anahtar kelimeler: Çocuk gelişim süreci, oyun kavramı, oyun alanı kavramı ve tasarım kriterleri, Ankara.

ÇOCUKLARDA MEKÂNSAL OKUNABİLİRLİK PARAMETRELERİNİN BİLİŞSEL HARİTALAMA YÖNTEMİYLE ANALİZİ

Öğr. Gör. Emine Banu BURKUT* , Doç. Dr. Emine KÖSEOĞLU**

* İstanbul Şehir Üniversitesi,

eminebanuburkut@sehir.edu.tr

** Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi,

ekoseoglu@fsm.edu.tr

Mekânsal Okunabilirlik (spatial legibility) konusunda araştırmalar incelendiğinde mekân(lar)ın tanınması, öğrenilmesi, kavranması, basit, tutarlı, anlaşılır ve kolay algılanabilir olmasının okunabilirlik kavramları arasında yer aldığı görülmektedir. Okunabilirlik, çevrenin mekânsal özelliklerinin bireylere etkin bir zihinsel imaj oluşturmaya, hatırlanabilir olması, içinde yol bulabilme kolaylığını sağlama ve mekânların "*bilişsel haritası*" nın oluşturulabilmesi derecesidir. Çevresel psikolojinin araştırma konularından biri olan "*okunabilirlik*" (*legibility*); bireyi kaybolma hissinden uzaklaştırma, kolay ve hızlı hareket edebilme, yön bulabilmeyi kolaylaştırma ve ayrıca güven verme okunabilir mekânların (spatial legibility) özelliklerindendir. Bireyler için okunabilir olmayan, öğrenemedikleri, kavrayamadıkları ve karmaşık çevrede kendilerini rahat hissetmezler.

Çalışmanın Önemi: Bu hususlar incelendiği zaman çocuklar için mekânsal okunabilirlik konusu ayrı bir önem taşımaktadır. Çünkü çocukların fiziksel-bilişsel-sosyal gelişimleri yetişkinlerden farklı olduğundan çocuk-mekân ilişkisi ve çocuğun mekânı nasıl okuyup, zihninde nasıl bir imge oluşturduğunu anlamak, çocuk mekânlarının tasarımında ve çocuğun bulunduğu mekânların okunabilirliğinin anlaşılması açısından önemlidir. Bu çalışmanın amacı, çocukların mekânsal okunabilirlik parametrelerini bilişsel haritalama yöntemi ile ortaya koymaktır.

Çalışmada metodoloji olarak okunabilirlik kavramıyla ilişkili olarak zihinsel imge ve bilişsel haritalama yöntemi kullanılacaktır. Çocukların bulundukları çevreden edindiği mekânsal algısını bilişsel haritalama yöntemiyle analiz etmek amacıyla yapılan resim çalışmalarında *topolojik, projektif, metrik ve imajinatif* mekân olarak tanımlanan mekânsal parametreler aranmıştır. Resim çalışmaları; çocukların bilişsel gelişim düzeylerini gösteren mekân parametrelerinin var olup olmamasına bağlı olarak değerlendirilmiştir. Doğru imajların oluşturulabilmesi doğru, okunaklı ve tanınabilir mekânlar oluşturmaktan geçmektedir. Çalışma kapsamında, İstanbul İli Anadolu Yakası'ndaki Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Çocuk Kütüphanelerini kullanan 7-12 yaşındaki çocukların bilişsel haritalama yöntemiyle değerlendirmektedir.

Çalışmanın hipotezi, çocuklar fiziksel çevreni ne kadar kolay kavrarlarsa içinde kendilerini o kadar güvende ve mutlu hissederler.

Mekânlar çocuklar tarafından ne kadar kolay kavranabilirse çocukların mekânı çizimlerinin daha iyi yapabileceklerdir. Çalışma sonucunda, çocukların mekânsal okunabilirlik parametreleri bilişsel haritalar üzerinden değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Mekânsal Okunabilirlik, Çocuk, Mekân, Bilişsel Haritalama, Çevresel Psikoloji,

TEMSİL KULLANIMINDA ARAÇ-AMAÇ AYRIŞMASI VE SERGEİ TCHOBAN MİMARLIĞI

Ersan YILDIZ*, Doç. Dr. M. Tolga AKBULUT**

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı,
İstanbul,

ersany@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

mtolga@yildiz.edu.tr

Kelime olarak bir şeyin benzeri ya da örneği ile görünür kılınması anlamına gelen ‘temsil’, mimarlık kelimesi ile birlikte kullanıldığında mimarların tasarım fikirlerini somutlaştırmalarını sağlayan görsel düşünme faaliyeti anlamını vermektedir. Mekân üretme sanatı olarak tanımlanabilecek mimarlık, diğer pek çok sanat dalında olduğu gibi kendini ifade edebilmek için temsil araçlarını kullanmaya ihtiyaç duymaktadır. Mimarlık temsili var olma, görünür olma ve iletişim araçları olarak kullanırken temsil ile karşılıklı ilişki içerisine girer.

Tüm toplumsal ve kültürel yapılanmalar zaman içerisinde dönüşümlere ve kırılmalara uğrarlar. Dönemler boyunca yaşanan sosyal, politik, ekonomik, teknolojik gelişmeler ve olaylar mimarlıkta da diğer toplumsal yapılarda olduğu gibi dönüşümlere sebep olmuştur. Bu dönüşümler içerisinde meslek uygulayıcısı olarak var olan ‘mimar’ tanımı, toplum ve kültürle olan ilişkisi sebebiyle değişime uğrayarak dinamik bir yapı kazanır. Rönesans öncesinde bir zanaatkar, yapı ustası durumunda olan mimarın yapının tasarımını yapıp, sahip olduğu sanatçı formasyonu ile temsilini yapabilen meslek adamı durumuna geçişi mimarlığın tanımındaki önemli değişimi gösterir. Yeni temsil yöntemlerinin geliştirilmesi mimarlara kişiselleştirilmiş anlatımlar yaratma imkânı vermiştir. Temsillerin iletişim kurma ve bilgi aktarma özelliklerinden yararlanan mimarlar çeşitli söylemler geliştirmiş, bu söylemler aracılığı ile kültürel ve sosyal alanlarda toplumları etkilemiştir.

Bu çalışmada, temsil konulu mimarlık yazını Foucault’un yaptığı sosyokültürel çözümler bağlamında okunarak batı kültüründe ortaya çıkan epistemolojik yarılımların mimar ve mimari tasarım üzerine etkileri temsil kullanımı üzerinden irdelenecektir. Mimari tasarımın temsil ile ilişkisinin araştırılması, tarihsel koşulların ve mimari temsilin gelişiminde ana hatların belirlenmesini gerektirmektedir. Rönesans ile birlikte toplumsal ve kültürel değişimlere tepkisiz kalamayan mimarlık disiplini de dönüşüm sürecine girmiştir. Mimarlar tarafından iletişim ve ifade için ‘araç’ olarak kullanılmaya başlanan temsilin bu süreçler içerisinde bir ‘araç’ olmaktan çıkıp, ekonomik değere sahip bir ürün olan ‘amaç’ haline gelene kadar yaşanan dönüşümlerin gerekçeleri araştırılmaktadır.

Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından Cook, Eisenmann, Tschumi, Woods, Holl, Koolhaas, Hadid gibi çeşitli mimarların çalışmalarından örnekler verilecektir. Söylemlerini oluştururken bir yandan da temsillerin özerkleşmesinde etkili olan bu mimarların temsilin ‘araç-amaç’ ayrışmasında oynadıkları roller incelenecektir.

Temsilin tarihsel süreci, araç-amaç ayrışmasındaki kırılma noktalarının örnekler üzerinden incelenmesinin ardından çalışma, mimarlıkta temsil-anlam krizlerine güncel bir bakışla Mimar Sergei Tchoban özelinde odaklanacaktır. Zaman ve yerden bağımsız bir mimarlık ortaya koyan Modernizm ve Postmodernizm’in söz konusu krizlere olan cevaplarının yetersiz olduğunu düşünen Tchoban, mimarlık anlayışının merkezine temsili almıştır. Mimarlıkta temsil kullanımına yeni bakış açıları geliştirmek, yorumlamak için Tchoban’ın temsili tasarım sürecinde düşünceleri kâğıda aktarmak dışında kullandığı çeşitli çalışmaları incelenecektir. Fiziksel yapının kendisinde bilgi aktarım aracı olarak, kullanıcılarda çevre kültürü ve aidiyet yaratma, görsel algı manipülasyonu yapmak ve Modernizm’e karşı söylem oluşturmak gibi çeşitli sebeplerle kullanılan temsili geleneksel ‘araç’ kullanımından koparması yapıları aracılığıyla aktarılacaktır.

Anahtar kelimeler: Temsil, mimari tasarım, dönüşüm, Sergei Tchoban.

1980 SONRASI İSTANBUL’DA MEKÂNSAL DEĞİŞİM: FERİKÖY ÖRNEĞİ ÜZERİNDE FİZİKSEL MEKANDAKİ DEĞİŞİMİN İNCELENMESİ

Özge ŞAMLI*, Prof. Dr. Ömür BARKUL**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı,
İstanbul,

ozge.samli@std.yildiz.edu.tr

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü,
İstanbul,

barkul@yildiz.edu.tr

İstanbul Türkiye sanayisinde en önde gelen şehirdir. İstanbul 80’li yıllara kadar daha yavaş gelişmekte iken 80’li yıllarda sanayinin de başrol oynaması ile aşırı bir nüfus artışı meydana gelmiştir. İstanbul için yıllar içerisinde planlanma çalışmaları yapılsa da şehir planlarda öngörülen büyüme hızından çok daha fazla bir hızla geliştiği için planlar yetersiz kalmıştır ve genelde dağınık ve plansız bir şekilde gelişme göstermiştir. Bu kontrolsüz gelişme döneminde İstanbul il sınırı dışında kalan bölgelerde köy yönetimi mevcudiyetiyle sanayi kurumları için çok büyük bir serbesti verilmiş ve yönetmeliklerin belirlediği alanlar dışında da sanayi kurumları yerleşmiş ve bu kurumlar çevresinde şehir çok hızlı bir şekilde büyümüştür. Bu hızlı büyüme ve gelişme, kent sınırlarında bölgesel bir artışa ve kentleşmeye neden olurken, şehir içinde kalan sanayi alanları da gelişmiş ve yoğunluklarını arttırmıştır. Şehrin gelişmesi ile şehir içi alana hapsolmuş sanayi alanları için, ilk yerleşim sırasındaki avantajlarını kaybetmesi, aşırı yoğunlaşma dolayısıyla yaşanan topografya yetersizlikleri, sanayi kurumunun gelişip daha büyük bir alana ihtiyaç duyması gibi sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu koşullar neticesinde sanayi kuruluşları şehir içi bölgeleri terk edip daha ucuz arsa imkanı bulabilecekleri alanlara geçişe başladılar. Böylelikle şehir içinde bir sanayi desantralizasyonu başladı. Sanayi desantralizasyonu sanayi kurumlarının şehir içinde kalan eski alanlarının çöküntü haline gelmesine ve mekansal, sosyal, ekonomik değişimler yaşanmasına sebep oldu.

Bu bağlamda İstanbul şehir içinde kalan sanayi bölgesi olarak Feriköy dikkati çeken bir bölgedir. İstanbul’da yer alan Bomonti semti şehir dışı sanayi bölgesi olarak kurulmuş ancak şehrin hızlı gelişmesi ile birlikte bu özelliğini kaybedip şehir içi sanayi bölgesi haline

gelmiştir. Konut alanları ve gecekondu tarafından çevrelenmesi ve sanayi kuruluşlarının yoğunluğunun artması sonucunda bölge limitlerini doldurmuştur.

Sanayi kuruluşlarının bölgeyi terk etmesinin yarattığı sorunlarla birlikte bölge çevresine yapılan ana yollar, köprü gibi büyük projeler bölgenin değerini arttırmıştır. Bölgenin bir diğer özelliği ise çok kültürlü bir yapıya sahip olmasıdır. Ancak azınlıkların çeşitli nedenlerle göç etmesi bölgede yaşanan değişimlere katkıda bulunmuştur.

Bu çalışma Bomonti bölgesindeki yaşanan mekansal değişimlerin haritalardan okunup belirlenmesini amaçlamaktadır. Haritalar incelendiğinde eski yolların değişime uğradığı ve bazı yolların tamamen iptal edildiği, parsellerin birleştirilmesi, bina hacimlerinde artış, yeşil alan dokusunun yitirilmesi, yeni açılan yollarla beraber eski yerleşim dokusunun yok olması gibi temel sonuçlar saptanmıştır. Ayrıca bölgede azınlık nüfusunun azalması ile birlikte azınlıkların kendi kültürlerinin yansıması olan mekansal yerleşimlerinin de değişime uğradığı görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Sanayi kentleri, Bomonti, desantralizasyon, mekansal değişim.

OTURUM B-V

OTURUM BAŞKANI: PROF. DR. NURAN KARA PİLEHVARİAN

“SINIR AŞIRI SERİ MİRAS KAVRAMI ve TÜRKİYE’NİN SINIR AŞIRI SERİ MİRAS
POTANSİYELİ”

Aylin AKÇABOZAN, Prof. Dr. Can Ş. BİNAN

“ALANYA KALEİÇİ KİLİSELERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE KORUMA ÖNERİLERİ”

Serhat SÖNMEZ, Dr. Öğr. Üyesi Uzay YERGÜN

“KÜTAHYA KENTSEL SİT ALANINDAKİ 19. YY. KÜTAHYA EVLERİ’NİN YAPIM
TEKNİĞİNİN İNCELENMESİ”

Pınar KOÇLARDAN, Dr. Öğr. Üyesi Ö. Faruk TUNCER

“TARİHİ GÜZERGÂHIN BİR KORUMA YÖNTEMİ OLARAK KÜLTÜREL ROTAYA
DÖNÜŞTÜRÜLMESİ: KİOS (GEMLİK) - NİKEA (İZNİK) YOLU”

Pınar Lütüfiye ALKAN, Doç. Dr. Ebru OMAY POLAT

“MÜZE VE RASATHANE TEŞKİLÂT KANUNU’NA (1934) GÖRE SANAT VE MİMARLIK
TARİHİ ALANLARINDA YAZILMIŞ MÜZECİLERE AİT TERFİ TEZLERİNDEN ÖRNEKLER
(1943-1973)”

Çiğdem BİLGİN, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU

SINIR AŞIRI SERİ MİRAS KAVRAMI ve TÜRKİYE’NİN SINIR AŞIRI SERİ MİRAS POTANSİYELİ

Aylin AKÇABOZAN*, Prof. Dr. Can Ş. BİNAN**

*Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
aylin.akcabozan@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
binancb@gmail.com

Bir veya birden fazla ülkenin sınırlarının ötesine uzanan Dünya Mirası adaylıkları sınır aşırı miras alanı olarak tanımlanmaktadır. “Sınır Aşırı Seri Miras” kavramının ortaya çıkması ile birlikte UNESCO’nun Dünya Miras Listesi’nde üstün evrensel değere sahip tekil adaylıkların yanı sıra ülke sınırlarının ötesinde, sınırları aşan seri adaylıklar önerilmeye ve daha bütüncül ölçekte ele alınmaya başlamış ve UNESCO’nun Dünya Mirası adaylık sisteminde yeni uygulamaya dâhil olmuştur. Bu yeni uygulama uluslararası işbirliği ile ülkelerin sahip olduğu ortak mirasın tespiti, geliştirilmesi, sunumu ve korunması sürecini kapsamaktadır. Bu çalışmanın amacı, uluslararası, bölgesel ve ulusal ölçeklerdeki seri miras alanlarının tespiti, sunulması, geliştirilmesi ve korunması için temel ilkeleri belirlemek ve potansiyel sınır aşırı seri adaylık önerileri için bir değerlendirme modeli ortaya koymaktır.

Çalışma, literatürde “Sınır Aşırı Seri Miras” kavramını tartışarak Türkiye’nin ve diğer ülkelerin sahip olduğu ortak miras potansiyelini ortaya koyarak, yeni üstün evrensel değer tanımına; sınır aşırı seri miras alanlarının tespiti ve değerlendirilmesi için yeni kriterlere ihtiyaç duyulduğu şeklinde bir iddia ileri sürmektedir. İlke ve ölçütler tartışılarak Dünya Miras Sistemi içinde yeni öneriler ortaya konulacaktır. Ana hedefin Türkiye’nin sahip olduğu sınır aşırı seri miras potansiyelini göstermek olduğu, taraf devletlerle yapılacak işbirliği projeleriyle ortak miras alanlarının tespiti, tescili ve korunmasının gerekliliği vurgulanacaktır. Bu kapsamda bildiride birbiri ile ilişkili üç konu ele alınacaktır.

Çalışma, sınır aşırı seri miras ile ilgili terminolojinin incelenmesi ile başlayıp; Dünya Miras Listesi’ndeki sınır aşırı seri miras örneklerine yer verilecektir. İkinci olarak, UNESCO Dünya Miras Sistemi içerisindeki bu yeni eğilimin gerekçeleri, zorlukları, olumlu yanları ve potansiyeli tartışılacaktır. Sınır Aşırı Seri Miras kavramı Türkiye coğrafyası özelinde, yakın ve uzak komşu devletlerin Dünya Miras Listesi ve Geçici Listeleri incelenerek, benzer kültür varlıkları ve kültür alanları değerlendirilecektir. Son olarak, sentez niteliğinde sınır aşırı seri mirasın tespiti, geliştirilmesi ve korunması için gerekli ilke ve ölçütler sunulacaktır.

Anahtar kelimeler: UNESCO; Dünya Mirası; sınır aşırı seri miras; ulus aşırı miras, üstün evrensel değer.

ALANYA KALEİÇİ KİLİSELERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE KORUMA ÖNERİLERİ

Serhat SÖNMEZ*, Dr. Öğr. Üyesi Uzay YERGÜN**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Restorasyon Anabilim Dalı, İstanbul,

serhatsonmez@yandex.com.tr

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Restorasyon Anabilim Dalı, İstanbul,

yergunyildiz.edu.tr

Tez çalışmasında, Alanya Kaleiçi bölgesindeki kiliselerin ve Tophane mahallesinde bulunan Hagios Konstantinos Kilisesinin, coğrafi, kültürel yapısının ve mekânsal özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca bu çalışma ile tarihi dokunun koruma çalışmalarında bir kaynak olması amaçlanmıştır. Bu nedenle ilk olarak Alanya, Kaleiçi'nin tarih boyunca kültürel, coğrafi, sosyal açıdan nasıl oluştuğu ve şekillendiği anlatılmış, Kaleiçi bölgesinde seçilen kilise örnekleri fotoğraflar ve çizimler yardımıyla detaylı olarak incelenmiştir.

Helenistik, Roma, Bizans, Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı gibi bu topraklarda hüküm sürmüş önemli uygarlıklara ev sahipliği yapan Antalya, yaşadığı tarihin izlerini günümüze kadar taşımayı başarmıştır. Alanya da Antalya iline bağlı bir kıyı ilçesidir. Şehrin güneyinde bulunan yarımada, kentin ilk çağlara kadar uzanan tarihinde önemli yerleşimlere sahne olmuştur. Şehir, 1221 yılında I. Alaaddin Keykubat tarafından Hristiyanların elinden alınıp Anadolu Selçuklu devleti sınırlarına dâhil edilmiştir. Şehir en parlak zamanını yaşadığı bu dönemde Alanya Kalesi, Kızılkuş, Tersane gibi anıtsal yapılar bu dönemde yapılmıştır. Anadolu Selçuklu Devleti, Moğol saldırılarıyla yıpranıp bölgedeki hâkimiyetini kaybetmiştir. Karamanoğulları aracılığıyla bölge, Memlük Sultanlığı'na satılmış ve 1471 yılına kadar Memlük egemenliği altında kalmıştır. Daha sonra 1471 yılında, Fatih Sultan Mehmet döneminde Osmanlı İmparatorluğu sınırlarına dâhil olan ilçe, günümüzde önemli bir turizm merkezidir.

Alanya'da incelenen kiliselerin bulunduğu Kaleiçi bölgesi, eğimli bir topografyada bulunur ve yapılar yamaçlara kuruludur. Bölge geleneksel dokunun tam merkezini oluşturması açısından çok önemlidir. Fakat bölgedeki kiliseler Koruma İmar Planının geç bir tarihte çıkması, yapıların mevcutta kullanıcısının bulunmaması nedeniyle yapılarda koruma sorunları bulunmaktadır.

Tophane Mahallesi de Kaleiçi Bölgesinin oldukça eğimli olan bir bölgesinde yer almaktadır. Oldukça eğimli bir arazide kurulu olan bu mahallede hemen hemen tüm evler denizi görmektedir. Geleneksel sokak görüntüsü ve son zamanlarda artan restorasyon çalışmalarıyla da bölge, ziyaretçilerini etkilemektedir. Bu bölgede yıkımlar ve yanlış restorasyon uygulamaları sonucunda özelliklerini kaybeden konutlara da rast gelinmektedir. Bu bölgede yer alan 13 yüzyıl yapısı mescit, Andızlı ve Tahta Minareli Cami, 19. yüzyıla ait Hagios Constantinous ve Mikail Archangelos kiliselerinin yanı sıra restorasyonundan sonra bir butik

otele dönüştürülen eski bir balıkçı evi, Alanya'ya özgü su kabağı el sanatları atölyeleri bulunmaktadır. Hagios Konstantionos Kilisesi de Alanya Tophane Mahallesi'nde yer almaktadır. Kilise 1839 yılında Alanya'da yaşayan Rum cemaati tarafından yaptırılmıştır. Rum nüfusun tamamının bu dönemde Tophane Mahallesi'nde yaşadığı bilinmektedir.

Bu tez çalışması 6 bölümden oluşmaktadır,

Birinci bölümde Alanya Kaleiçi bölgesindeki Hagios Konstantionos Kilisesinin inceleme konusu olarak seçilmesinin nedenleri, tezin amacı ve araştırma yöntemleri anlatılmıştır.

İkinci Bölümde, tez konusu olarak seçilen kilisenin bulunduğu Alanya ilçesinin coğrafi konumu ve tarihsel gelişiminden söz edilmiştir. Özellikle Selçuklu dönemi fiziki özellikleri ve Osmanlı dönemi mimari eserlerin özellikleri üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde, restitüsyon ve restorasyon çalışmaları yapılacak olan Hagios Konstantionos Kilisesi bulunduğu Tophane mahallesinin konumu ve topografik özellikleri anlatılmıştır. Kentin tarihi süreci içinde mahallenin nasıl ve ne şekilde yer aldığı belirtilmiştir. Bölgede yer alan geleneksel dokunun plan, cephe ve bezeme özellikleri anlatılmıştır.

Dördüncü bölümde, yapının detaylı olarak analiz edilmesinden oluşmaktadır. Tarihsel gelişimi, genel yerleşim ve genel mekân özellikleri, yapı malzemesi, cepheler, strüktür, yapım tekniği bilgileri verilmiştir.

Beşinci bölüm, rölöve çalışmalarındaki bilgiler ve yapının daha öncesine ait plan, fotoğraf gibi belgelerden yararlanarak yapılan restitüsyon çalışmalarını içermektedir.

Altıncı bölümde, restorasyon çalışması, mevcut durumun analizi, yapının hangi amaçla kullanılabileceği, yapıda yapılacak fiziki müdahaleler belirtilmiştir. Tarihinin ve geleceğe bırakacağımız mirasın önemi anlatılarak, koruma önerileri yapılmıştır.

Anahtar kelimeler, mimarlık, restorasyon, Alanya

KÜTAHYA KENTSEL SİT ALANINDAKİ 19. YY. KÜTAHYA EVLERİ'NİN YAPIM TEKNİĞİNİN İNCELENMESİ

Pınar KOÇLARDAN*, Dr. Öğr. Üyesi Ö. Faruk TUNCER**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Rölöve-Restorasyon Anabilim Dalı, İstanbul,

koclardanpinar@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul

faruktuncer1@gmail.com

Kütahya ili, Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu bölümünde yer alır. Güneyde Yellice Dağı ve Hıdırlık Tepesi ile sınırlanan kent, tepelerin eteklerinde doğu batı doğrultusunda gelişmiştir. Kente hakim noktada konumlanan Kütahya Kalesi ve etekleri tarih boyunca çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapmıştır. Sırasıyla Selçuklular, Germiyanogulları Beyliği ve Osmanlı İmparatorluğu hakimiyetine girerek büyüyen ve kale dışına taşan kent, kalenin doğu eteklerinde ilk çekirdeğini oluşturmuştur. Tarihi kentsel doku asıl karakterini bundan sonra bulmuştur.

Günümüzde kentin tarihi çekirdeğini oluşturan Balıklı, Pirler, Cemalettin, Servi, Sultanbağı, Alipaşa ve Paşamsultan Mahalleleri en eski kale dışı yerleşmelerdir. Kentsel dokunun en önemli birimi olan konutların günümüze ulaşmış örnekleri bu mahallelerde görülebilmektedir. 1985 tarihli Kütahya Kentsel Sit ve Etkilenme Alanları Koruma İmar Planı kararına göre kentin tarihi çekirdeğinde iki kentsel sit alanı belirlenmiştir. Cemalettin, Pirler ve Balıklı Mahallelerinin bulunduğu birinci kentsel sit alanında son yıllarda koruma çalışmalarına hız verilmiştir. Tescil edilen geleneksel konutların restorasyon çalışmaları devam etmektedir.

Tez kapsamında çalışma alanı olarak birinci kentsel sit alanı belirlenmiştir. Günümüzde alanda bulunan 95 adet tescilli yapıdan 22 tanesinin restorasyon çalışması tamamlanmış durumdadır. Yeniden işlevlendirme yapılan bu yapılara müze, kafeterya, otel gibi fonksiyonlar verilmiştir. Geriye kalan 73 adet geleneksel konutun koruma ve restorasyon çalışmalarına başlanmamıştır. Bu konutların çoğu günümüz ihtiyaçlarını karşılayamadığı için terk edilmiştir. Bu durum konutların hızla bozulmasına neden olmaktadır. 19. yüzyıla ait olan bu konutlar iç sofalı plan tipleriyle, ahşap çatkı arası dolgulu ve bağdadi yapım tekniğiyle, kerpiç, tuğla ve taş malzemesiyle geleneksel Türk evinin tüm karakteristik özelliklerini göstermektedir. Gerek iç mekanlarda kapı kanatlarında, dolap kapaklarında, tavanlarda gerekse cephelerde ahşap kafeslerde, payandalarda, saçaklarda ahşap işçiliğinin değerli örnekleri görülmektedir. Restorasyon çalışmalarının bu karakteristik özellikler göz önünde bulundurularak yapılması tarihi kent dokusunun korunması açısından önemlidir.

Çalışmanın amacı, kentsel sit alanındaki onarım görmemiş, sıvası dökülmüş ve konstrüksiyonu açığa çıkmış 73 adet konuta ait yapım tekniğinin ve kullanılan malzemelerin fotoğraf, detaylı envanter fişleri ve çizimlerle belgelenerek ileride yapılacak olan restorasyon çalışmalarına katkı sağlamaktır.

Anahtar kelimeler: Kütahya, geleneksel konut, yapım tekniği.

TARİHİ GÜZERGÂHIN BİR KORUMA YÖNTEMİ OLARAK KÜLTÜREL ROTAYA DÖNÜŞTÜRÜLMESİ: KİOS (GEMLİK) - NİKEA (İZNİK) YOLU

Pınar Lütfiye ALKAN*, Doç. Dr. Ebru OMay POLAT**

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Restorasyon Anabilim Dalı,
İstanbul,

pinarlutfiyealkan@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

ebruomay@yahoo.com

*“Bir kültür rotası, günümüzde yaratılmış veya tarihin belirli bir döneminde gerçekten kullanılmış; üzerinde kültürel ve/veya doğal miras öğelerini taşıyan ve önemini bu miras sayesinde kazanan; koruma, kırsal kalkınma ve turizmin geliştirilmesi gibi amaçlarla geliştirilebilen, yerel, bölgesel veya ulusal ölçekli bir ulaşım koridoru şeklinde tanımlanabilir.”
(ÇEKÜL, 2015:12).*

Tarihi kimliği, coğrafi bağlamı ve kültürel birikimleri gibi somut bileşenlerinin yanı sıra; değer, anlam, beklenti ve tecrübe gibi manevi bileşenleri dolayısıyla da önem arz eden tarihi güzergâhların geleceğe taşınabilmesi adına “kültürel rota” kavramına dönüştürülmesi, yapılan tez çalışması kapsamında bir koruma yöntemi olarak seçilmiş ve Gemlik (Kios) – İznik (Nikea) yolu için kurgulanmıştır.

M.Ö. 4.yüzyıldan günümüze dek sürekliliğini büyük ölçüde koruyan Gemlik (Kios) – İznik (Nikea) güzergâhı, Bitinya Krallığı, Roma ve sonrasında Bizans İmparatorluğu dönemlerinde ticaret ve tarım amacıyla öncelikli yol güzergâhı olarak kullanılmaktayken; Selçuklu, İznik-Bizans ve Osmanlı Devletleri yönetiminde önemi azalmışsa da varlığını günümüze kadar ulaştırabilmiştir. Sahip olduğu tarih ve kültür birikimi ile doğal miras öğeleri sayesinde potansiyel vaat eden bu güzergâh, bir “kültür rotası”na dönüştürülmek üzere çalışma alanı olarak seçilmiştir. Bölgede var olan somut bileşenler ile somut olmayan kültür değerleri, kurgulanan rota sayesinde birbirleriyle ilişkilendirilmiş ve bu kültür mirası öğelerinin korunması için bölgesel ölçekte kapsayıcı bakış açısı geliştirilmiştir.

Çalışmanın amacı, Gemlik (Kios) – İznik (Nikea) güzergâhındaki kültür bileşenlerini tespit etmek; bu özgün değerleri birbirleri ile ilişkilendirerek günümüzde önemini yitirme durumuna gelmiş olan bu tarihi yolu, kültür rotası olarak yeniden tasarlamaktır. Güzergâh boyunca belirlenen somut ve somut olmayan kültürel birikimler ile doğal miras öğelerini yerinde inceleyebilmek adına saha çalışmaları yapılmış ve bu araştırmalar kuramsal altyapıyı oluşturmak için literatür çalışmaları ile desteklenmiştir.

Gemlik (Kios) – İznik (Nikea) tarihi yolu üzerindeki antik ve kırsal yerleşim yerlerinin tanımlanması; bu yerleşim yerlerinin fiziki, sosyal ve ekonomik yapılarının potansiyel ve zayıflıklarının, fırsat ve tehditlerinin irdelenmesi çalışmanın yöntemi olarak belirlenmiştir. Bu sayede, bütüncül bir koruma yaklaşımı gözetilerek İznik Gölü güney kıyısındaki kültürel mirasın sürekliliği sağlanmış ve gelecek nesillere aktarılmış olacaktır.

Anahtar kelimeler: Koruma yöntemleri, kültürel rota, kültürel ve doğal miras öğeleri, Gemlik (Kios) – İznik (Nikea) yolu.

MÜZE VE RASATHANE TEŞKİLÂT KANUNU'NA (1934) GÖRE SANAT VE MİMARLIK TARİHİ ALANLARINDA YAZILMIŞ MÜZECİLERE AİT TERFİ TEZLERİNDEN ÖRNEKLER (1943-1973)

Çiğdem BİLGEN*, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU**

*Doktora öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

cigdemaratbilgen@yahoo.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

nurfalioglu@msn.com

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı bir birim olan Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü arşivinde, Türkiye'nin farklı müzelerinde vazifelendirilmiş müze memurlarına ait, bakanlık envanterine “terfi tezi” ve “terfi etüdü” olarak kaydedilmiş önemli arşiv belgesi niteliği taşıyan bazı çalışmalar bulunmaktadır. Günümüze kadar gelebilmiş ve Kültür Varlıkları arşivinde iyi bir şekilde muhafaza altına alınmış olan bu çalışmalar, müdürlük arşiv sorumluları tarafından 330 dosya şeklinde tasnif edilmek suretiyle, Klasör 1'den Klasör 34'e kadar numaralandırılmıştır. Terfi tezi ya da etüdü olarak tanımlanan bu çalışmalar, adından da anlaşılacağı üzere müzelerde farklı pozisyonlarda görev yapan müze memurlarının terfi etmelerini sağlamak amacıyla halkbilimi, dilbilimi, coğrafya, tarih, hukuk, arkeoloji, kazı, restorasyon, sanat tarihi, mimarlık tarihi vb. gibi daha birçok alanı kapsayacak şekilde ve özgün konu başlıklarına göre hazırlanmıştır. Tarih bilgisi mevcut olanlar içinde en erken 1936 yılında, en geç 1985 yılında hazırlanmış olan bu 330 tez, her ne kadar terfi maksadıyla yazılmış olsa dahi, tez çalışmalarında incelenen konulara, kurgularına, içeriklerine ve aktarılan detaylara bakıldığında her bir etüdün mühim bir kaynak olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Zaten literatür araştırması neticesinde, bu tezlerden bazılarının yayınlandığı ve farklı başlıklara göre yeniden çalışılarak yeni yayınlar türetildiği görülmüştür.

Bu makalede, öncelikle, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde hizmet veren Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü arşivinde bulunan müzecilere ait bu terfi etütlerinin belli bir mevzuat doğrultusunda, 23.06.1934'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilen 2530 sayılı Müze ve Rasathane Teşkilât Kanunu'na göre hazırlandıklarına değinilmiştir. Bu kanun, Türk müzecilik tarihinde, müzeler teşkilâtının ayrı bir kurum yapısı olarak resmen tescilinin yapıldığı ve müzeler teşkilâtını ayrı hususi bir statüye kavuşturan ilk yasal düzenleme vasfını taşımaktadır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında yapılan bu yasal düzenlemeyle, Türk müzeciliğinin gelişmesi büyük bir ivme kazanarak ilerlemiş ve bu ilerleme Türkiye genelindeki birçok müzede hazırlanan bu terfi tezlerinde de vuku bulmuştur. Bu durum, o dönemin müzecilik bağlamındaki yaklaşımını apaçık sergileyen ve Türk müzecilik tarihinde kritik önem arz eden bir gelişme olup, dönemin kültürel politikasını açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Bakanlık arşivinde farklı dosya ve klasörlerde yer alan bu 330 adet tezde, tarih bilgileri belli olan 37 adet etüt çalışmasının sanat ve mimarlık tarihi alanlarına katkı sunan bilgiler içererek yazıldıkları görülmektedir. Bu 37 çalışmanın en erken tarihlisi 1943 olup, en geç tarihlisi ise 1973'dür. 2530 sayılı kanun gereğince müze müdüriyetleri bünyesinde çalışılmış olan tezlerin bu makale çalışmasındaki irdelenmesi, konu dağılımlarına göre “kent tarihi çalışmaları”, “tek yapı ölçeği”, “arkeolojik ören yerleri” ve “dönem” bazında ele alınan dört farklı terfi etüdü üzerinden yapılmıştır. Çalışmada ele alınmış olan bu dört farklı terfi tezine ait detaylı künye bilgileri ve tez yazarlarına ait veriler tablolara işlenmiştir. Bu tablolar sayesinde tezlere ait okumalar daha net bir şekilde yapılmıştır. Bildiri kapsamında doktora tez çalışmasında ele alınan ve yukarıda bahsi geçen terfi tezlerinin sanat ve mimarlık tarihi alanına katkıları irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Kanun, Kültür Varlıkları, Arşiv, Terfi Tezi, Müze Memuru.

OTURUM B-VI

OTURUM BAŞKANI: PROF. DR. NUR URFALIOĞLU

“TİRİLYE, ESKİPAZAR CADDESİ KORUMA ÖNERİLERİ”

Merve ŞENSÖZ, Doç. Dr. Ebru Omay Polat

“İSLAM MİMARİSİNDE RİBAT YAPILARI”

Murat ARAPOĞLU, Prof. Dr. Nuran KARA PİLEHVARİAN

“ENDÜSTRİ DEVRİMİ SONRALARI AVRUPA'DA ORTAYA ÇIKAN MİMARİ AKIMLAR VE
VALENSİYE'DAKİ MODERNİZMO”

Yağmur ŞİMŞEK, Dr. Öğr. Üyesi Zafer SAĞDIÇ

“BÜYÜK SELÇUKLU DÖNEMİ KÜMBETLERİ”

Şeyma SARIOĞLU, Prof. Dr. M. Gül AKDENİZ

“YEDİKULE'DE TARİHİ ÇEVRE KORUMA ÇALIŞMASI”

Seniha Deniz YURTTAKAL, Doç. Dr. Ceylan İrem GENÇER

TİRİLYE, ESKİPAZAR CADDESİ KORUMA ÖNERİLERİ

Merve ŞENSÖZ*, Doç. Dr. Ebru OMA Y POLAT**

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Restorasyon Anabilim Dalı, İstanbul,

mmervesensoz@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

ebruomay@yahoo.com

Mudanya Dağları'na (Karacadağ Tepesi) yaslanan denize dik iki tepe olan Bulitepe ve Kartaltepe'nin oluşturduğu vadiye konumlanmış, Bursa ili, Mudanya ilçesine bağlı bir kıyı beldesi olan Tirilye, yerleşimi, iklimi, coğrafyası ve verimli toprakları sayesinde tarihi boyunca önemli bir konuma ve güce sahip olmuştur. Bizans döneminde, özellikle 1321 yılında Mudanya'nın Osmanlı Devleti tarafından kuşatılması sırasında Bizans İmparatorluğu'nun İstanbul'dan asker ve yiyecek yardımı aldığı stratejik limanı haline gelmiştir. Din tarihi bağlamında küçük bir yerleşimde çok sayıda manastırın bulunması nedeniyle önem kazanmıştır. Osmanlı döneminde Bursa Sancağı'na bağlı zengin bir Rum köyü olan Tirilye, şekillenen farklı yaşam tarzları, mekân anlayışları ve farklı kültür katmanlarının birleşimi, sivil mimari örneklerinin, anıtsal ve dini yapı çeşitliliğinin yaşandığı bir yerleşimdir.

Tirilye ve çevresindeki köylerde Türk nüfusunun bulunmasına rağmen bölge, 1922-1923 Türk-Rum mübadelesine kadar zengin bir Rum yerleşmesi olarak varlığını sürdürmüştü; ancak Mübadele'den sonra Rum halkı gönderilerek Trakya'dan gelen Türk halkı bölgeye yerleştirilmiştir. 1960-1980 yıllarında tarihi çevreyle uyumsuz yapılaşmanın artması ve nitelikli yapıların yerini yeni yapıların almaya başlamasının etkisiyle, 10.05.1980 tarihinde Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından "Korunması Gereken Sit Alanı" ilan edilmiştir.

Yerleşimin merkezi ilk olarak iki tepenin arasında bulunan vadide yer alan İskele Caddesi çevresinde kurulmuştur. Manastır Deresi'nin yatağının önceki dönemlerde İskele Caddesi üzerinde yer almasından, Taş Mektep, postane, revir, manav, dükkân gibi eğitim, ticari ve sağlık işlevli yapıların Eskipazar Caddesi üzerinde bulunmasından dolayı beldenin en önemli ticari, kültürel ve idari aksı Eskipazar Caddesi'dir. 1930'ların sonuna doğru, altyapı sorunları nedeniyle Manastır Deresi'nin yarısı, 1950'lerde de diğer yarısı beton plaklarla kapatılmıştır. O dönemde beldenin en önemli aksı olan Eskipazar Caddesi, Manastır Deresi'nin kapatılmasıyla birlikte, yerini günümüzde Tirilye'nin sosyal merkezi olan İskele Caddesi'ne bırakmıştır.

Anıtsal ve sivil mimari yapıların yoğun olarak konumlandığı, hem Rum Dönemi kent dokusunun hem de Türk Kenti planlamasının izlerinin rahatlıkla okunabildiği alan olan, üzerinde 202 adet parsel barındıran Eskipazar Caddesi ve çevresi çalışma alanı olarak seçilmiştir.

Tez çalışması kapsamında, Tirilye'nin sosyal ve kültürel dokusu, mimari özellikleri, çalışma alanını oluşturan Eskipazar Caddesi ve çevresinin kentsel analiz çalışmaları sonucunda kültürel aks olarak yeniden tanımlanması ve bu yöntemle kentsel değerlerin korunarak sürdürülebilirliğine yönelik öneriler ortaya konmuştur. Çalışma yöntemi olarak, Eskipazar Caddesi ve çevresi sınırları içinde kalan yapıların özgün nitelikleri belirlenmiş, alanda meydana gelen değişimler tespit edilmiştir. Yapılan incelemeler, analizler ve tespitler sonucunda, bölgedeki koruma sorunlarına ilişkin fiziksel mekâna ve işleve yönelik öneriler ortaya konmuştur. Geleneksel kent dokusunun ve doğal çevrenin korunmasını temel alan öneriler, sosyal yapının ihtiyaçlarını da içeren biçimde geliştirilmiş olup; alanın niteliklerinin okunabildiği, yaşantısının sürekliliğine yönelik müdahale kararları belirlenmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarının Tirilye beldesinin tanıtılmasına ve korunmasına katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tirilye, Tarihi Çevre Koruma, Kentsel Doku, Sürdürülebilirlik.

İSLAM MİMARİSİNDE RİBAT YAPILARI

Prof. Dr. Nuran KARA PİLEHVARIAN*, Yük.Mimar Murat ARAPOĞLU**

*Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Tarihi Anabilim Dalı

pvarian@yildiz.edu.tr ,

**İstanbul Aydın Üniversitesi

muratarapoglu@aydin.edu.tr

İslam mimarlık tarihiyle ilgili yapılan çalışmalarda araştırmacılar, “ribat” terimi ve ribat yapısı belgelerine rastlamışlardır. İslam mimarisinin askeri, dini, eğitim ve konaklama yapılarının plan tipolojisinin, ribat yapılarının plan tipolojisinden devşirildiği veya geliştirildiği eserlerde ve makalelerde ifade edilmiş tespitlerdir. Her araştırmacı, ribat yapılarını kendi çalıştığı yapı grubunun ilk yapı türü olarak belirtmiştir. La Vaissiere ribat yapılarını medrese ve hankah yapılarının erken protipi olarak ifade ederken, Andre Miquel askeri sufilerin dini ve askeri eğitim yaptıkları yapılar olarak belirtmektedir. Öte yandan Marçais’in ribat yapıları için yaptığı oldukça yanlış “Müslüman manastırı kavramı” Köprülü tarafından izah edilmiş ve kendisi tarafından, ribat yapılarının uzun bir çalışma ile orta konulması gerekliliği savunulmuştur. Tanman ve Numan da, ribat yapılarını tekke, zaviye ve hankah yapılarının nüvesi olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Cezar, Aslanapa ve Yavuz da, ribat yapılarını kervansaray yapılarının öncüsü olarak tanımlamışlardır. Esin, ribat yapılarının kökeninin Budist rahiplerinin yolcuları ağırladığı özel yapılar ile köken olarak benzerliğini ve Budist viharaları ile yapıların işlevinin aynı olduğunu ifade etmektedir. İslam medeniyetinin hüküm sürdüğü geniş coğrafyanın tamamında XV. Yüzyıla kadar görülen yapı tipi ile ilgili tanımlamalar, farklı çalışmalarda farklı yönleri ile yapılmıştır. Çalışmaların genelinde, yapıların ilk kullanıcılarının asker sufiler olduğu kabul edilmektedir.

Çalışmaya literatür özetiyle başlanılmaktadır ve ilk bölümde, tasavvuf düşüncesinin ortaya çıkışı ve tarikat kurumuna geçiş süreci irdelenmektedir. İslam medeniyetinin ilk yapısı Mescid-i Nebevi yapısının mimari özellikleri incelenmekte ve İslam mimarisinde oluşacak yapılarda takip edilecek ana hususlar anlaşılmaya çalışılmaktadır. Tasavvuf düşüncesinin ana hatları doğrultusunda çok tanrılı ve tek tanrılı dinlerde, birbirlerine benzeyen kurumlar ve kullandıkları yapılar ortaya konulmaktadır. İslam tarihinde ilk mutasavvıfların kullandıkları yapılar ve mekanların tasavvuf tarihi ile ilgili eserler doğrultusunda, ilgili tanımlar ve özellikler belirlenmektedir. Ardından ribat teriminin etimolojik olarak incelenmesi yapılmakta ve Kur’an-ı Kerim ve hadislerde geçen ribat terimi ortaya konularak, terimin cihat kavramı ile aynı düzlemde kullanıldığı tespit edilmektedir.

Çalışmanın ikinci kısmında IX. Yüzyıl ve XII. Yüzyıl arasındaki seyyahlarının eserlerinde kullandıkları ribat teriminin kullanıldığı yerler belirlenmektedir.

İlgili yerlerin toponomi biliminin çalışma prensipleriyle çalışılmasıyla, yapı veya yerleşim birimi başlığı altında ribatlar iki ana gruba ayrılarak, incelemektedir. Tasavvuf tarihi ile ilgili menkıbeler ve mutasavvıfların hayatlarının anlatıldığı eserlerde geçen ribat terimi ile ilgili karşılaştırmalar yapılarak, ribat yapılarının kullanıcılarına göre sınıflandırılması ortaya konulmuştur.

Araştırmanın üçüncü kısmında ribat yapılarının tanımı ve işlevinin coğrafi bölgelere ve bulundukları konuma göre değiştiği esasıyla yapıların incelenmesi için Arap yarımadası merkez olarak alınarak, Mısır, Filistin, Kuzey Afrika ve Endülüs coğrafyası bir başlık altında ve ardından Orta Asya ve Asya bir diğer başlık altında kronolojik sıra ile incelenmiştir. Anadolu'daki ribat yapılarının incelenmesi, söz konusu incelemelerden sonra ayrı bir başlık altında ortaya konulmaktadır.

Tespit edilen ribat yapılarının plan şemaları, fiziksel özellikleri ve mekânsal örgütlenmeleri karşılaştırılmaktadır. Ribat yapıları için özgün bir tipoloji hazırlanmakta ve tarihsel süreçte tipolojideki değişimler ve gelişmeler ortaya konulmaktadır. Son olarak karşılaştırma sonuçları ve incelemeler doğrultusunda ribat teriminin mimari bir yapı olarak tanımı yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ribat, İslam Mimarisi, Dini Yapılar, Askeri Yapılar

ENDÜSTRİ DEVRİMİ SONRASI AVRUPA'DA ORTAYA ÇIKAN MİMARİ AKIMLAR VE VALENSİYA'DAKİ MODERNİZMO

Yağmur ŞİMŞEK*, Dr. Öğr. Üyesi Zafer SAĞDIÇ**

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Tarihi Anabilim Dalı,
İstanbul

n.yagmur.simsek@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Tarihi Bölümü, İstanbul

zafersagdic@hotmail.com

18. Yüzyıl'da Endüstri Devrimi'yle birlikte ortaya çıkan yeni malzemeler ve bu malzemelerin kullanımı, toplumun tüketim alışkanlığını değiştirmiş ve bu durum mimariye de etki etmiştir. Endüstri Devrimi'nin getirdiği, kullanım kolaylığı, seri üretimin ucuzluğu ve iş gücüne duyulan ihtiyacın azalarak, fabrikasyon üretime yönelim gibi sonuçları, toplumdaki düşünürleri seri üretim yoluyla üretilen sanatı destekleyen ve buna karşı çıkan, el emeğini destekleyen olmak üzere ikiye bölmüştür. Tasarım alanında kuramsal açıdan öncü kabul edilen William Morris, John Ruskin, Otto Wagner gibi eleştirmen ve tasarımcılar, Endüstri Devrimi sonucunda ortaya çıkan ve olumsuz olarak kabul ettikleri etkileri azaltmak ve arka planda kalan zanaatkarlığı tekrar ön plana çıkarmak için çeşitli çalışmalar yapmış, bir takım oluşumların kurulmasında görev almışlardır. Bu çalışmaların sonucunda, Arts and Crafts, Art Deco ve Art Nouveau akımları ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu akımlar, Endüstri Devrimi'nin getirdiği yeniliklerin sonucunda meydana gelen olumlu ve olumsuz durumlara tepki niteliğinde gelişmeye devam etmiştir (Ruskin) (Davey, 1995) (Adams, 1998).

Arts and Crafts akımından esinlenerek Avrupa'da geniş yankı uyandıran ve “Yeni Sanat” olarak açıklanabilecek Art Nouveau akımı, her ülkenin diline göre olmak üzere farklı isimlendirilmiştir. Belçika'da, ilk otaya çıktığı ismiyle, Art Nouveau olarak yaygınlaşan akım, Fransa'da “Style Noulle” ya da “Style Guimard”, Almanya'da “Jugendstil”, Avusturya'da “Sezession”, İtalya'da “Stile Liberty” ve İspanya'da “Modernismo” isimleriyle kullanılmıştır (Hasol, 1993).

Çalışmada, Endüstri Devrimi'nin ortaya çıkışıyla birlikte mimariye etki eden dönem olan 19. Yüzyılın ikinci yarısı başlangıç olarak kabul edilmiş ve üç yeni akım kısaca incelenerek, Art Nouveau'nun, İspanya'daki ayağı olan Modernizmo akımıyla bağlanmıştır. İspanya'nın güney bölgesindeki Kurtuba ilini başkent olarak kullanan ve sınırları Barselona'ya kadar ulaşan Endülüs Emevi Devleti'nin yarım asır süren hükümdarlığında inşa ettiği Endülüs Mimarisi olarak anılan stilden esinlenen Katalan mimar Antoni Gaudi İspanya Modernizmo'sunun en çok ön plana çıkan mimarıdır. Art Nouveau'nun çiçek desenli kıvrımlı motifleriyle, Endülüs Mimari'sinin geometrik, renkli seramik kaplamalarını birleştiren Gaudi, İspanya'nın diğer

şehirleri ve özellikle Valensiya Modernizmo'su üzerinde fazlaca etkisi olmuş ve ilham alınmıştır.

Çalışmada, İspanya'nın Katalan Bölgesi'nin başkenti olan Barselona ve Valensiya özerk bölgesinin başkenti olan Valensiya illeri sınır olarak belirlenmiştir. Barselona ili, Modernizmo'nun kaynağını incelemek adına belirlenen mimarlar ve yapıları üzerinden analiz edildikten sonra, Valensiya'da yaklaşık on beş yapı seçilmiştir. Belirlenen sınırlar içerisindeki yapıların fotoğrafları çekilip hakkında toplanan bilgiler ışığında cepheleri ve açıklıkları şematik olarak bölümlere ayrılmış, katalog yöntemiyle Modernizmo başlığı altında incelenerek diğer ülkelerdeki alternatif Art Nouveau akımıyla bağlantılar kurulmaya ve farklılıklar belirlenmeye çalışılmıştır.

Art Nouveau, Avrupa'da tasarım ve mimarlık alanında geniş etkilere ulaşmış ve popülerleşmiştir aynı zamanda 19. Yüzyıl'ın sonlarına doğru Almanya'da ortaya çıkan Bauhaus okulunun ve sonrasında ortaya çıkan Bauhaus stilinin zeminini oluşturmuştur. Mimari alanda bu derece büyük etkisi olan Art Nouveau akımı Türkiye'de çeşitli araştırmalarla desteklenerek irdelenmiştir, fakat İspanya Modernizmo'su üzerine yapılan kapsamlı bir çalışmaya rastlanmamıştır.

İspanya Modernizmo'sunun en fazla ön plana çıkan ili Barselona, mimarı, Gaudi olmakla birlikte, İspanya'nın üçüncü büyük ili olan Valensiya'da da Modernizmo'nun birçok nitelikli örneği bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Art Nouveau'nun Valensiya'daki Modernizmo akımı üzerindeki etkilerini ve dönüşümünü inceleyip, akımın özellikleri çerçevesinde yapıları analiz etmektir.

Anahtar Kelimeler: Endüstri Devrimi, Art Nouveau, Modernizmo, Valensiya

BÜYÜK SELÇUKLU DÖNEMİ KÜMBETLERİ

Şeyma SARIOĞLU*, M. Gül AKDENİZ**

*Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

sariogluse@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

gulak@yildiz.edu.tr

Dönemin devlet adamları ve ileri gelenlerinin defnedildiği anıt mezar yapıları olan kümbetler, Türk islam mimarisinin en özgün örneklerindendir. Türbelerden biçimleri bakımından en ayırt edici özellikleri, konik ya da piramidal örtü ile örtülmeleridir. Orta Asya’da kurgan denilen, dışarıdan yığma toprak tepe ya da höyük şeklindeki mezarların altındaki ahşap ya da taş odalarda muhafaza edilen mumya, kümbetlerde girişin aşağı katında ölünün gömülü olduğu asıl mezarın bulunduğu, mumyalık/ cenazelik (kripta) denilen mezar odasında muhafaza edilmektedir. Bu ve benzeri örnekler Türklerin köklü ölü gömme ve mezar geleneklerinin islamiyeti kabul etmelerinden sonra da devam ettiğini göstermektedir. Josef Strzygowski, Yaşar Çoruhlu gibi birçok sanat tarihçisi, kümbetlerin Ön Asya ve Türkistan’daki çadır sanatının mimariye yansımış hali olduğunu kabul etmektedir. Kümbet mimarisi, tarihi süreç içinde özellikle Türkler’in bulunduğu coğrafyalarda yayılmış ve gelişim göstermiştir.

Büyük Selçuklu Devleti döneminde ebatları büyüyerek anıtsal boyutlara ulaşan kümbetler, daha sonraki Türk islam devletlerinin anıt mezar mimarisini de etkilemiştir. Başta Anadolu Selçukluları olmak üzere Osmanlı döneminde Balkan coğrafyasına kadar uzanan alandaki mezar yapılarında bu etkiler görülmektedir. Büyük Selçuklu dönemi kümbetlerinin önemli bir kısmı Azerbaycan, Nahçıvan ve İran coğrafyası sınırları içerisinde yer almaktadır. Damgan’da Cihil Duhteran (Kırk Kızlar, 1054-1055) ve İsfahan’ın güneyinde yer alan Abarkuh şehrinde Kümbet-i Ali (1056-1057) Büyük Selçuk Devleti’nin ilk hükümdarı Tuğrul Bey zamanında yapılmış erken dönem örneklerdendir. Kazvin ve Hemedan arasında Harekân denilen bölgede, birbirinden 30 m. uzaklıkta bulunan karşılıklı iki yapı, yöre halkı tarafından Koşa İmam (çifte imam) adıyla bilinen Harrekan kümbetleri (doğuda kalan birinci kümbet 1067-1068, batıda kalan ikinci kümbet 1093) de döneminin farklı mimari özelliklerini bir araya getirmeleri açısından önemlidir. Azerbaycan Meraga’da, adını kırmızı renkli tuğlalarından alan Kümbet-i Surh (Kümbet-i Kırmızı /1147) kare planlı kümbet örneğidir.

Bu çalışmada Büyük Selçuklu Devleti zamanında yapılan ve günümüze ulaşan kümbetler ele alınmıştır. Çalışma, konuyla ilgili kaynakların incelenmesi ve yayınların taranmasıyla gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mimarlık Tarihi, Kümbet, Büyük Selçuklu

YEDİKULE'DE TARİHİ ÇEVRE KORUMA ÇALIŞMASI

Seniha Deniz YURTTAKAL*, Doç. Dr. Ceylan İrem GENÇER**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

denizyurttakal@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

iremyaylali@gmail.com

Kent kültürünün ve kimliğinin önemli bir parçası olan tarihi çevrenin korunması ve aktarılması, tarihi dokunun kent yaşamına katılımı ve geliştirilmesi ile mümkündür. Yaklaşık 2700 yıllık geçmişi ve olan bugün Tarihi Yarımada diye adlandırılan bölgede, Antik Byzantion'da şehir dışındaki bir yerleşim alanı olan Yedikule, Osmanlı Dönemi'nde kent için üretim yapan bahçelerin, mesire yerlerinin ve sanayi yapılarının olduğu, Türk, Rum ve Ermenilerin bir arada yaşadıkları bir yerleşim alanıdır. Yakın bir tarihe kadar bu çeşitliliğini koruyan Yedikule, hem mimari hem de sosyokültürel açıdan zenginlik barındırır. İstanbul Metropoliten Alanı'nda bugün Yedikule kent içindeki fiziki konumu, ulaşım ağları ve ticaret merkezleriyle ilişkisi bakımından da kentin tarihi ve kültürel merkezinde yer almaktadır.

Cumhuriyet dönemi sonrasında Yedikule'nin kozmopolit yapısı değişim geçirmiş, Rumlar ve Ermeniler bölgeyi terk etmiştir. Konumu, günümüzde yapıların kullanım durumu ve düşük kira bedelleri nedeniyle göçmenler için cazip hale gelmekte ve bölge hızla göç almaktadır. Anadolu'dan ve özellikle Suriye, Afganistan gibi ülkelerden gelen göçmenlerin oranının da süreç içinde artmasıyla Yedikule'de yaşayanların profili her geçen gün değişmektedir. Göçlere paralel olarak, bölgenin sosyokültürel ve sosyoekonomik yapısı da etkilenmektedir. Konutların kullanıcı kitlesinin değişimi beraberinde bakımsızlığı ve yerel mimarinin tahribatını getirmiştir. Kentsel ve Tarihi Sit Alanı olan bölgenin, rant değeri yüksek bir yerde olması ve bölgenin yakın çevresi için alınan yenileme kararları, alanın sahip olduğu kültürel miras ve değerlerinin de yok olma tehlikesini doğurmuştur.

Bu çalışma ile daha önce kentsel ölçekte ele alınmamış olan Yedikule'nin tarihi kültürel birikiminin saptanması, bu özelliklerin korunması ve geliştirilmesi hedeflenmektedir. Çalışma kapsamında Yedikule Mahallesi'nde seçilen alandaki 396 adet yapıda detaylı belgeleme çalışmaları yapılmıştır. Mahalle dokusunun sokak özellikleri ve konut çevreleri incelenmiş, fotoğrafları çekilerek yerinde tespitler yapılmıştır. Mevcut yapı tipleri, yapıların kat yüksekliklerine, kütle ve cephe bakımından korunmuşluk durumlarına, yapım sistemlerine ve strüktürel durumlarına göre sınıflandırılmıştır.

Elde edilen veriler 1/1000 plan üzerine işlenmiştir. Mahalledeki 20 hane ile anket çalışması gerçekleştirilmiş ve sosyal dokuya ilişkin veriler elde edilmiştir. Anket soruları; yaşayanlar hakkında genel bilgiler, sosyal ve fiziksel yapı etkileşimi ve gelir mülkiyet durumları olmak üzere üç ana başlık altında toplanmıştır. Anket sonucunda katılımcılardan gelen cevaplar yüzde olarak hesaplanmış ve grafikler oluşturulmuştur. Yedikule'nin İmrahor Mahallesi ve yakın çevresindeki tarihi geleneksel dokunun korunmasına dair öneriler, yapıların fiziki ve sosyal çevre analizleri değerlendirilerek oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yedikule, Tarihi Çevre Koruma, Tarihi Doku, Sıhhileştirme

OTURUM B-VII

OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. EBRU OMA Y POLAT

“EDİRNE’DE BİR MAZİPEREST: TOSYAVİZADE DOKTOR RİFAT OSMAN”

Beril SARISAKAL, Doç. Dr. V. Gül CEPHANECİGİL

“İSTANBUL’DA 19. YY’DA İNŞA EDİLMİŞ BÜYÜK PROGRAMLI YAPILARIN YENİDEN
İŞLEVLENDİRİLMESİ: KABATAŞ ERKEK LİSESİ ÖRNEĞİ”

Saadet Mutlu KAYTAN, Prof. Dr. Can Ş. BİNAN

“19. YÜZYILDA OSMANLI BAŞKENTİ İSTANBUL’DA APARTMAN KÜLTÜRÜNÜN
DOĞUŞU VE AVLULU APARTMANLAR”

Burcu ÜNSAL, Dr. Öğr. Üyesi Zafer SAĞDIÇ

“İSTANBUL ANADOLU YAKASI KADIKÖY-BOSTANCI BÖLGESİ’NDE GELİŞEN 19.YY
KONUT MİMARİSİ”

Sibel SÜRMELİ, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU

“OSMANLI DÖNEMİNDE ANADOLU VE İSTANBUL ASİTANELERİ “

Ayşenur Elif COŞKUN, Prof. Dr. M. GÜL AKDENİZ

EDİRNE’DE BİR MAZİPEREST: TOSYAVİZADE DOKTOR RİFAT OSMAN

Beril SARISAKAL*, Doç. Dr. V. Gül CEPHANECİGİL**

*Yüksek lisans öğrencisi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

berilsarisakal@gmail.com.tr

**İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

gul.cephanecigil@itu.edu.tr

19. yüzyılın sonu ile 20. yüzyılın başlarını kapsayan dönem Türkiye’de geçmişin mimari çevresine dair ilginin yoğunlaştığı bir zamana işaret eder. Maziperest/antiquarian olarak adlandırılabilir bir ilginin harekete geçirdiği pek çok entelektüel, eski zamanların mimarlığını ve onun çevresindeki yaşamı anlamaya, anlatmaya ve kimi zaman da çizim ve benzeri görsel araçlarla kaydetmeye çalışırlar. Söz konusu grup içerisinde Doktor Rifat Osman (1874-1933) ise ortaya koyduğu eserlerin çokluğuyla öne çıkan bir isimdir. Bildiri, Rifat Osman’ın geniş yazınsal üretimi içerisinde Edirne’yi konu alan çalışmalarına odaklanarak, kendisini dönemin bu ilgisinin bir örneği olarak yakından incelemeyi hedeflemektedir.

Tosyavizade Doktor Rifat Osman, 1899’da Mekteb-i Tıbbiye’den mezun olmasının ardından bir süre Gülhane Seririyat Hastanesi’nde Alman hekim Rieder Paşa’nın asistanlığını yaparak röntgen konusunda uzmanlaşır ve 1903-1915 aralığında Edirne Hastanesi’nde, 1915’den emekliye ayrıldığı 1919’a kadar ise İstanbul Haydarpasha Hastanesi’nde radyolog hekim olarak görev yapar. Emeklilik döneminde ise tekrar Edirne’ye dönerek 1933’deki vefatına kadar burada yaşamıştır. Edirne’de geçirdiği uzun yıllar Rifat Osman’ın çalışmaları içerisinde Edirne’yi ayrıcalıklı bir konuma taşır. Bazılarını ölümünün ardından Dr. A. Süheyl Ünver’in yayına hazırladığı Edirne Rehnüması (1920), Edirne Evkâf-ı İslâmiyye Tarihi (1921), Edirne Sarayı (1958), Edirne Evleri (1976) gibi kitapların yanı sıra Milli Mecmua, Hayat Mecmuası, Şehremaneti Mecmuası, Edirne Milli Gazetesi gibi yayınlarda yer alan makaleleri bu ilginin yansımasıdır. Ancak şehrin tarihi, tabiat unsurları, saray ve evleri gibi geniş bir skalaya yayılan konularda, çizim ve resimlerin eşlik ettiği çok sayıda yazıyı kaleme almasında burada geçirdiği sürenin uzunluğu kadar Balkan Harbi, Bulgar ve Yunan işgalleri gibi Osmanlı toplumsal hafızası için travmatik sayılabilecek olayları içerir olması da etken olmalıdır. Bildiri, Rifat Osman’ın söz konusu çalışmalarda somutlaşan geçmiş ilgisini doğuran tarihsel koşullar, bireysel dinamikler ve bunun sonucu olarak ortaya koyduğu çalışma biçimini dönemi bağlamında tartışmaya çalışacaktır.

Anahtar kelimeler: Osmanlı mimarlık tarihi yazımı, Doktor Rifat Osman, Edirne

İSTANBUL'DA 19. YY'DA İNŞA EDİLMİŞ BÜYÜK PROGRAMLI YAPILARIN YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ: KABATAŞ ERKEK LİSESİ ÖRNEĞİ⁴

Saadet Mutlu KAYTAN*, Prof. Dr. Can Ş. BİNAN**

*Doktora öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

smkaytan@pau.edu.tr

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

binanb@gmail.com

Yapıların tahsis edilerek yeniden işlevlendirilmeleri Osmanlı Dönemi'nden günümüze kadar sık görülen bir yaklaşımdır. Tahsisler; genellikle yapı ve kullanım ihtiyacı doğrultusunda ülke genelinde yapılmıştır. İstanbul ili, yapı stoğu ve kullanım yoğunluğu kaynaklı olarak tahsislerin daha yaygın görüldüğü bir yerleşimdir. Özellikle büyük programlı tarihi yapıların çoğu tahsis edilerek yeniden işlevlendirilmiştir. Bu yapıların içinde 19. yy sonlarına doğru inşa edilmiş yapılara sık rastlanmaktadır.

Araştırma kapsamında tespit edilen yapılardan biri de Kabataş Erkek Lisesi Pansiyon Binası'dır. Feriye Sarayı'na ait yapı topluluğu içerisinde yer alan yapının yapım tarihi 1867-1875 yılları arasındadır⁵. Yapının eğitim amaçlı kullanılmak üzere gayri resmi tahsis tarihinin 1930'lara doğru olduğu bilinmekle beraber, 28.12.1959 tarihinde⁶ Maarif Vekaleti'ne resmi olarak tahsisi yapılmıştır.

İstanbul III Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü ve T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi'nde yapılan araştırmalar sonucu yapının tahsis edilmesiyle başlayan yeniden işlevlendirilme sürecinde geçirdiği dönüşümler tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapı ile ilgili bulunan belgeler taranmış olup tapu kaydı, resmi tahsis tarihi, betonarmeye tahvil edilmesi ile ilgili belgelere ulaşılmıştır.

⁴Bu çalışmanın "İstanbul'da 19. yy.'da İnşa Edilmiş Büyük Programlı Yapıların 1923-1960 Yılları Arasında Yeniden Kullanım ve Dönüşümüne Yönelik Bir Araştırma" başlıklı doktora tezi kapsamında yapılması planlanmaktadır.

⁵İstanbul III Numaralı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, Kabataş Erkek Lisesi Yatakhane Binası Restorasyon Uygulama İş Teknik Raporu. (136801), 13.03.2018, 1.

⁶ İstanbul III Numaralı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, Taşınmaza Ait Tapu Kaydı.

Yapıda 2017 yılında gerçekleştirilen yerinde inceleme çalışmaları sırasında restorasyon uygulaması hazırlık aşamalarının yapılıyor olması yapıyı detaylı inceleme ve fotoğrafla belgeleme için uygun ortam sağlamıştır. Yapıya ait krokiler plan, kesit ve görünüşler şeklinde hazırlanmış olup yerinde incelemeler yapılarak sonraki dönem ekleri ve muhdes yapı elemanları bu krokiler üzerine işaretlenmiştir.

Onaylı restorasyon projesi raporuna göre; yapının temellerinin dolgu zemine oturtulması ve zeminde yaşanan hareketler sebebiyle olması muhtemel olarak yapının yaklaşık 2/3'ü 1950-1960 yılları arasında betonarme olarak yeniden inşa edilmiştir. Yapının kısmi olarak betonarmeye dönüştürülmesi sonucu üç bölüme ayrıldığı, kuzey bloğun kısmen özgün durumda olduğu görülmektedir⁷. Denize bakan betonarme bölüm ile yığma sistemli kısım dilatasyon ile birbirinden ayrılmaktadır.

Özgün merdivenler kaldırılarak betonarme merdiven sistemi yapılmıştır. Bu merdivenlerin sahanlıklarının oturduğu betonarme pabuçlar raspa sonrası görülebilmektedir. Yapının 2/3'ü betonarmeye çevrilirken kalan özgün kısımdaki ahşap döşemeler kaldırılmış olup, bu döşemeler özgün duvarlara taşıtılan betonarme döşemelere dönüştürülmüştür. Bu müdahale esnasında betonarmeye dönüştürülen temellerin kirişli radye sistemi ile yapıldığı ve özgün temellerden ayrı olduğu tespit edilmiştir⁸.

Bu bildiri kapsamında yapının yeniden işlevlendirilme sonrası geçirdiği dönüşümlerin tespit edilmesi ve bu tespitlerin koruma kuramları açısından değerlendirilmesi hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Koruma, Feriye Sarayı, Kabataş Erkek Lisesi, Tahsis, 19. yy Yapıları.

⁷ İstanbul III Numaralı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, Kabataş Erkek Lisesi Yatakhane Binası Restorasyon Uygulama İş Teknik Raporu. (136801), 13.03.2018, 1.

⁸ İstanbul III Numaralı K.V.K.B.K. Müdürlüğü Arşivi, Kabataş Erkek Lisesi Yatakhane Binası Restorasyon Uygulama İş Teknik Raporu. (136801), 13.03.2018, 15.

19. YÜZYILDA OSMANLI BAŞKENTİ İSTANBUL'DA APARTMAN KÜLTÜRÜNÜN DOĞUŞU VE AVLULU APARTMANLAR

Burcu ÜNSAL*, Dr. Öğr. Üyesi Zafer SAĞDIÇ**

* Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

burcuunsal91@hotmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

zafersagdic@hotmail.com

Endüstri Devrimi; tarihin seyrini, kentleri, insanların yaşayışını neredeyse tamamen değiştirmiş çok büyük bir gelişme olarak görülmüştür. Endüstri Devrimiyle; makineleşme ve buhar gücü alanlarında yenilikler olmuş ve üretim süreci kolaylaştırılmıştır. El işçiliği ve tarım kaynaklı geleneksel ekonomi yerine modern sanayi ve makine üretim ekonomisi ortaya çıkmıştır. Geleneksel üretim pratiklerinin değişmesiyle ekonominin başat aktörü köylüler tarımcılık faaliyetlerinden uzaklaşarak üretim yaptıkları toprakları terk etmiş ve sanayide ücretli çalışan işçilere dönüşmüşlerdir. Oluşan hammadde ve insan gücü ihtiyacıyla kentlere büyük göçler yaşanmıştır. Kente göç eden işçiler zamanla ailelerini de yanlarına almak istedikleri için kentlerde yığılma yaşanmış ve konut sorunu ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda arsa fiyatlarının artmasıyla aynı yapı içerisinde birden çok ailenin yaşayabileceği apartmanlar ortaya çıkmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu batı dünyasındaki gelişmeleri hızlanarak takip edebilmek için Tanzimat Fermanı'nı ilan etmiştir. Öte yandan geniş coğrafyasında bulunan farklı etnik kökenlerdeki halk gruplarını yönetme bağlamında içine girdiği kaotik durumdan çıkabilmek için Osmanlı entelijansiyesinde mecburi olarak “batılılaşma” fikri ortaya çıkmıştır.

19. yüzyılda İstanbul'un bir liman kenti olması, ticaretin gelişimi ve ulaşımın kolaylaşması gibi nedenlerle başkente yoğun göç başlamıştır. Nüfusun artışı arsaların değerini çok artırmıştır. Kentteki göç ve bu yönde yaşanan diğer gelişmeler çoğunlukla tek bir arsada bir tek ailenin yaşaması için konut yapılmasını ortadan kaldırmıştır. Artık yüksek katlı, yer yer betonarme binalarda birden fazla ailenin farklı katlarda ve farklı dairelerde olmak üzere aynı binada yaşadığı bir apartmanlaşma dönemi başlamıştır. Apartmanlaşma Osmanlı sosyokültürel hayatına; Şişli, Beyoğlu, Kadıköy, Fatih semtleriyle 19. yüzyılda giriş yapmıştır.

Tek katlı evlerden ve konaklardan, birden çok ailenin yaşadığı apartmanlara geçiş insanlar için kolay olmamıştır. Kentler kalabalıklaştıkça konut sakinleri “eski dönemde” yaşadıkları doğal ve güvenli ortamı aramışlardır. Bu aşamada avlulu apartman tipi devreye girmiştir. Yapılarda mümkün olduğunca çok mekanın doğal ışıktan ve havadan yararlanması önemli olmuştur. Avlulu apartmanlar, yapı adası ne şekilde olursa olsun ışık ve havanın bütün dairelere

ulaşmasını sağlamıştır. Yine avlulu apartmanlar nüfus artışıyla oluşan güvenlik sorununa yapı içerisinde vakit geçirilecek alanlar vaat ederek çözüm getirmiştir. Özellikle İngiltere ve Almanya’da çok tercih edilen avlulu apartmanlar İstanbul’da gayrimüslimlerin bulunduğu semtlerde görülmektedir. Daha önce çalışılmamış olan İstanbul’un konut tiplerinden biri olan avlulu apartmanların tipolojik sınıflandırılmasının yapılması, kentsel hafıza içerisinde taşıdığı sosyokültürel görevin irdelenmesi ve gelecek nesillere aktarılabilmesi önemlidir.

Bu bağlamda, çalışmada 19. yüzyıl ortasından itibaren ortaya çıkmış konut tipleri incelenirken aynı zamanda, bu konut tiplerinden nadir görülen avlulu apartmanların sözü geçen yüzyılda ortaya çıkışı ve gelişmesi incelenmektedir. Çalışma kapsamında Beyoğlu’nda Doğan, Beler, Meral, Ardemis, Yeni, Hatay, Mehmet Bey, Brindiz, Oskeperan, Hrisovergi, Hamdi Bey, Afrika, Kehayaoğlu, Garvier, Kapsalı, Olivo, Santa Maria, Amancich, Saint Antuan, Marketo, Seferoğlu, Tünel, Zarif, Adamopulos, Kirzade, Platin Apartmanlarına; Şişli’de Arif Paşa ve Rauf Paşa Apartmanlarına; Fatih’te Harikzedegan Apartmanlarına; Kadıköy’de ise Sünget, Raif Bey, Tayyareci Suphi Bey, Yeremia, Sureya, Valpreda, Bulbul Sokak Apartmanlarına yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: 19. Yüzyıl, Endüstri Devrimi, İstanbul, Avlulu Apartmanlar, Osmanlı İmparatorluğu

İSTANBUL ANADOLU YAKASI KADIKÖY-BOSTANCI BÖLGESİ'NDE GELİŞEN 19.YY KONUT MİMARİSİ

Sibel SÜRMELİ*, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul,

m.sibelsurmeli@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Mimarlık Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul,

urfali@yildiz.edu.tr

Kadıköy bölgesi olarak adlandırılan ve Kadıköy merkez, Moda, Fenerbahçe, Göztepe, Erenköy, Kızıltoprak, Caddebostan ve Bostancı semtlerini içeren bölge; kuzeyde D-100 karayolu, güneyde Marmara Denizi, kıyıda ise Haydarpaşa Koyu ile Bostancı arasında kalan alanı tarif eder. Haydarpaşa Koyu çevresi ve Moda Burnu'nun tarihsel çekirdeğini oluşturduğu bölge, Bostancı'ya uzanan semt ve mahallelerinin ancak 19.yy'da sürekli iskan sahası haline gelmesinden dolayı şehir içinde genç bir yerleşme olarak kabul edilir. Bununla birlikte bölgenin geçmişi İstanbul'dan çok daha eskidir.

19.yy ortalarına kadar bağlık, bahçelik, mesire alanı ya da kırsal alan görünümünde olan ve Kadıköy merkezi dışında, sadece Fenerbahçe civarında birkaç Rum ve Ermeni balıkçı ailenin yaşadığı küçük bir köy yerleşmesi olarak dikkat çeken semt ve çevresi ancak yüzyılın ikinci yarısında kararlı bir gelişim gösterebilmiştir. 1857'de Anadolu yakası ile İstanbul arasında başlayan sürekli ve düzenli vapur seferleri ve 1873'te tamamlanan Haydarpaşa-İzmit demiryolu hattının hizmete girişiyle bölgenin gelişimi ivme kazanmıştır. 19. yy'ın sonlarına doğru Moda çevresinde gayrimüslim ve Levantenlerin yerleşme eğilimleri kararlılık kazanırken, Göztepe, Erenköy, Bostancı çevresinde de daha farklı bir yerleşme karakteri belirmeye başlar. Buralarda II. Abdülhamid döneminin (1876-1909) önde gelen devlet görevlilerinin geniş araziler içinde köşkler yaptırdıkları görülür. Keza Fenerbahçe'ye doğru da varlıklı Levanten ve gayrimüslimler geniş araziler satın alarak sayfiye amaçlı köşkler inşa ettirirler. Kadıköy bu dönemde orta ve üst gelir gruplarının yaşadığı, İstanbul'un seçkin bir sayfiye amaçlı konut alanı olmuştur.

Üst tabakanın yaşam tarzına eklenen yazlığa gitme alışkanlığı 18. yüzyılda başlamış ve 19. yüzyılda üst tabaka evleri yeni gelişen bölgelerde köşk ya da konaklar şeklinde mevsimlik kullanım için inşa edilmeye başlanmıştır. Kadıköy-Bostancı bölgesinde gelişen yapı da gerek deniz kıyısında, gerekse tren yolu çevresinde geniş bahçeler içinde bulunan, genellikle ahşap, iki ya da üç katlı köşk niteliğinde sayfiye amaçlı konut yapılarıdır.

19.yy'da imparatorlukta görülen batılılaşma ve modernleşme etkisiyle birlikte bölgede yapılmış

olan ve çalışmanın kapsamı içinde incelenecek olan sayfiye konutları da dönemin mimari izlerini, dolayısıyla batı izlerini yansıtmaktadır. Seçmecî üsluplarla inşa edilmiş batıdaki sayfiye evleri tarzının Türk evi ile karışımından yeni bir ev tipi ortaya çıkmıştır. Ahşap olan bu ev sultan Abdulaziz devrinde yapılan sade ve gösterişsiz evlerden farklı olarak alınlarla süslenmiş çatıları ve cephelerindeki dekupaj işçiliği ile dikkat çeker. Kuleler, kule terasları, sütunlu giriş portiklerinin taşıdığı bezemeli ve abartılı kolonlar, geniş pencereler, kameriyeler, pitoresk ekler, seralar vb. de Osmanlı evi özelliklerinden farklı olan biçimlenişlerdir.

Bildiride; 19. yüzyılın ikinci yarısında sayfiye olarak gelişim gösteren Kadıköy-Bostancı bölgesinde, batılılaşma etkisiyle ortaya çıkan ve Osmanlı konutlarından farklı özellikler gösteren mimari anlayışın bölgedeki örnekler üzerinden incelenmesi ve analizinin yapılması amaçlanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Kadıköy, 19.yy, köşk, sayfiye, mimari.

OSMANLI DÖNEMİNDE ANADOLU VE İSTANBUL ASİTANELERİ

Ayşenur Elif COŞKUN*, Prof. Dr. Gül AKDENİZ**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

aedcoskun@icloud.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

gulakdeniz@gmail.com

Tasavvuf İslam dininde varlık birliğini temel düşünce olarak alan, felsefeye bağlı, gizemci bir inanış ve anlayış olarak tanımlanmıştır. Tasavvufa dayanan ve kimi ilkelerle birbirinden ayrılan kollardan, Allah’a ulaşmak isteyenlere özgü gelenek, hal ve davranışlardır. Tekkeler ise tasavvufla uğraşan insanların manevi yolculuklarını, ayinlerini, etkinliklerini yapabilecekleri dini yapılardır.

Ortaya çıkan ilk tarikatlar Kadirilik, Rifailik, Sühreverdilik, Şazelilik, Bedevilik, Desukilik, Sadilik, Çiştilik’tir. İslam’ın yayılmasıyla Orta Asya’da Kübrevilik, Yesevilik, Nakşibendilik tarikatları kurulmuştur bunların bir kısmı Anadolu’ya da yayılmıştır. Anadolu’da ise Mevlevilik, Bektaşilik, Halvetilik, Bayramilik, Celvetilik, Zeynilik tarikatları kurulmuştur. Türkler Anadolu’ya göç ederken İslam’ı da berberlerinde getirmişlerdir. Osmanlı Devleti’nin ilk yıllarında Anadolu ve İstanbul’un çevresinin Türkleştirilip Müslümanlaştırılması konusunda tekkeler vasıtasıyla yoğun iskân politikası işlemiştir. Selçuklu dönemindekine benzer şekilde tarikatların ve tarikat yapılarının önünü açmış, hem şehirlerde, hem de kırsal bölgelerde yapılanmalarına destek olmuştur. Yeni gidilen her bölgede tarikatlar kendi mimari yapılarını da kurmuştur. Tarikat yapıları içerisinde hem dini, hem sosyal, hem de kültürel etkinlikler yer almış, toplumda birleştirici bir görev yapmıştır. Medreselerle birbirlerini tamamlayarak faaliyet sürdürmüşlerdir. Bu yapılar çeşitli coğrafyalarda tekke, zaviye, hankah, dergâh, ribat, asitane, buk’a, imaret, düveyre, savmaa, mihrab, tevhidhane ve harabat gibi isimlerle adlandırılmıştır. Tekke sözcüğü ise Türkçeye yaygın olarak yerleşmiş, büyük küçük tüm tarikat yapıları için kullanılmıştır. Özellikle Osmanlı kuruluş döneminde bu yapılar sosyal, kültürel, sportif, sanatsal, eğitim fonksiyonları barındırıyorlardı. Asitaneler bu tarikat yapılarının merkez tekkesi olup kapsamlı program ve yapılara sahiptir.

Çalışma kapsamında; Tarikat ve tarikat yapıları tarihi literatürde incelenip Anadolu ve İstanbul’a yayılmış tarikatlar ve yapıları tespit edilmiştir. Osmanlı döneminde Anadolu’da ve İstanbul’da kurulan Asitaneler(tarikatların merkez tekkeleri) fotoğraflandırılıp, literatür çalışmasıyla bu yapılara ait mekansal kurgular incelenmiştir. İnceleme içeriği yapıların planlarını, genel bir fotoğrafını, yapı ile ilgili açıklamaları, eski fotoğraflarını ve yapının adres bilgisi ile yapıldığı yıl ve tarikatı gibi bilgileri kapsamaktadır. Anadolu ve İstanbul’da inşa edilen yapılar arasındaki yapısal kurgu farkını göz önüne koymayı amaçlamaktadır.

Bildiri kapsamında; Osmanlı döneminde Anadolu’da ve İstanbul’da inşa edilmiş, Anadolu kökenli olan Mevlevilik, Bektaşilik, Halvetilik, Bayramilik, Celvetilik, Zeynilik tarikatlarına ait asitaneler plan bazında incelenip, yapısal kurgular arasındaki farklar belirlenmeye çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: İstanbul, Anadolu, Tekke, Tasavvuf, Asitane.

OTURUM B-VIII

OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER

“TÜRKİYE’DE GÜNCEL CAMİ MİMARİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA; İSTANBUL
ESENLER İLÇESİ ÖRNEĞİ”

Miskine Akar, Prof. Dr. Nuran KARA PİLEHVARIAN

“BİRİNCİ ULUSAL MİMARİ İSTANBUL ÖRNEKLERİNDE CEPHE BEZEMESİ (1900-1930) “

Elif KEBAPÇI, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU

“POSTMODERN DÖNEMDE DEĞİŞEN KONUT ALGISI BAĞLAMINDA KAPALI SİTELER”

M. Rana BAĞDAT, Dr. Öğr. Üyesi Zafer SAĞDIÇ

“TOZKOPARAN SOSYAL MESKENLERİ’NİN MODERN KONUT ALANI KİMLİĞİ İLE
KORUNMASI “

Yusuf TUNCA, Doç. Dr. Ebru OMay POLAT

“19. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDAN GÜNÜMÜZE İSTANBUL’UN KENTSEL MEKANININ
YENİDEN YAPILANDIRILMASININ TARİHSEL COĞRAFYASI: DÖNEMLER, HİKAYELER,
AKTÖRLER, MEKANİZMALAR”

Zelal Zülfiye RAHMANALI NOTTROT, Dr. Öğr. Üyesi Zafer SAĞDIÇ

TÜRKİYE'DE GÜNCEL CAMİ MİMARİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA; İSTANBUL ESENLER İLÇESİ ÖRNEĞİ

Öğr. Gör. Miskine AKAR*, Prof. Dr. Nuran KARAPİLEHVARİAN**

*Beykent Üniversitesi, MYO Mimari Restorasyon Programı,
miskineakar@beykent.edu.tr

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Tarihi Anabilim Dalı
pvarian@yildiz.edu.tr

Camiler mimari açıdan ilk örnek olan Mescid-i Nebevi den günümüze sahip oldukları işlevler ve dönemin sanat- mimari kabullerine göre şekillenmişlerdir. Kurulan her yeni İslam Devleti, kendisinden önce yapılmış camilerle yarışır büyüklük ve güzellikte camiler inşa ederek devletlerinin gücünü ve İslam dinine bağlılıklarını göstermişlerdir. Bu devletlerden biri olan Osmanlı Devleti de var olduğu 623 yıllık süreçte devletin ekonomik ve siyasi gücüne koşut camiler inşa etmiştir. 16. yüzyılda klasik formuna kavuştuğu kabul edilen Osmanlı Cami Mimarisi devirlere göre üslup farklılıkları göstermesine karşın temel tasarım ilkesi olarak bir süreklilik oluşturmaktadır. 19. yüzyıl sonu - 20.yüzyıl başına kadar gelen bu süreklilik Osmanlı Devleti'nin siyasi varlığının sonlanması ile bitmiştir. Osmanlı Devleti'nin siyasi varlığının sonlanması sonrası kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin devlet yapılanma aşamasında bir süre Cami yapımına ara verdiği daha sonra da Cami Mimarisi olarak Osmanlı mimari düzen ve üslubunu benimsediği görülür. Bu konuda zaman zaman yeni ülkenin hedeflerine uygun yeni arayışlar olsa da genel kabul Osmanlı Klasik biçimlerinin tekrarlanması şeklinde olmuştur.

Devletin konuya ilgisi organize bir düzenleme şeklinde olmayınca, yeni yerleşim alanlarının imar planlarında dini tesis alanı olarak belirlenen büyüklük yükseklik gibi imar koşulları belirsiz Cami inşa etme konusu Vakıflar, Diyanet ve cami derneklerine kalmıştır. Bu konuda bir kural belirleyici olmayınca halk cami ihtiyacını giderme konusunda dernekler aracılığı ile çeşitli çözümler üretmiştir. Dolayısıyla cami mimarisinde ortaya özgünlükten uzak, niteliksiz yapılar çıkmıştır. Çeşitli sebeplerle Cumhuriyet'in modern mimarlık programı içerisinde yerini almayan cami konusu, günümüzde hala tartışmaları süren bir mimarlık problemi olmaya devam etmektedir. Günümüz Türkiye'sinde camilerinin yüzyıllar öncesinin mimari kalıplarıyla karşımıza azımsanmayacak sayıda çıkmasının temel nedeni çağdaş yaklaşımlarla günümüz ihtiyaçlarına uygun tasarlanamamasıdır. Bildiri kapsamında; Cami mimarisini belirleyen etkenler incelenerek Esenler örnekleri üzerinde analizler yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Cami, Cami Mimarisi, Güncel Cami Mimarisi, Cumhuriyet Döneminde Cami, Taklit Camiler.

BİRİNCİ ULUSAL MİMARİ İSTANBUL ÖRNEKLERİNDE CEPHE BEZEMESİ (1900-1930)

Elif KEBAPÇI*, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul

mim.elifkebacpi@gmail.com

** Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul

nururfalioglu@msn.com

Osmanlı'nın son yılları ile Cumhuriyetin yaklaşık otuz yıllık bir bölümünü kapsayan döneme, bazı kaynaklarda Neo Klasik Osmanlı, bazı kaynaklarda ise Birinci Ulusal Mimari veya Milli Mimari ismi verilmektedir. Bu dönemin özellikle Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyük kentlerde çok sayıda örneği günümüze ulaşmış durumdadır. Cumhuriyetin mimarideki yansımaları olarak düşünüldüğünde, bu dönem yapılarında, Osmanlı'nın mimarideki bazı öğelerini modernize ederek yeni yapılar ortaya koymaya çalışılmış ve ülkenin imar hareketleri hızlandırılmıştır.

Çalışma kapsamında, Birinci Ulusal Mimari döneminin mimarları Mimar Kemalettin, Vedat Tek, Riamondo D'Aranco, Eduardo De Nari, Hovsep Aznavur, Yervant Terziyan, Mihran Azaryan vd tarafından yapılmış olan; Tütün Han, Mesadet Han, Şişli Etfal Hastanesi Saat Kulesi, Defteri Hakani Binası(Tapu ve Kadastro Müdürlüğü) , Büyük Postane, Mısır Apartmanı, Kamer Hatun Cami, İkinci Vakıf Han, Bebek Cami, Beşiktaş İskelesi, Medresetül Kuzat (İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi), Bostancı İskelesi, Türkiye Denizcilik İşletmeleri Müdürlüğü, Muradiye Han, Fatih Kaymakamlığı(Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Rektörlük Binası), Kadıköy Şehir Emaneti Binası, Vedat Tek Evi, Büyükağa İskelesi, Milli Emlak Dükkânları, Moda İskelesi, Türkiye İş Bankası (Sigorta Han) , Birinci Vakıf Han, Hobyar Cami, İshakpaşa Tevkifhanesi(Four Seasons Sultanahmet) Haydarpaşa İskelesi, Ataman Kliniği (Bozlu Art Projects), İstanbul Liman Başkanlığı, Dördüncü Vakıf Han, Kadıköy İskelesi, Kadıköy Haldun Taner Sahnesi binaları katalogları yapılarak incelenmiştir. Kataloglar yapıların genel bir fotoğrafını, yapı ile ilgili açıklamaları, yapının varsa özgün proje çizimlerini, eski fotoğraflarını ve yapının adres bilgisi ile yapıldığı yıl ve mimarı gibi bilgileri kapsamaktadır. Çalışmanın ana kısmını oluşturan cephe süslemeleri ve öğeleri ise dönem yapılarının ayırıcı özelliği olarak özellikle cephelerde dikkat çekmektedir.

Eserlerde sık sık görülen cephe öğeleri başta sivri kemerli pencereler olmak üzere, yuvarlak ve düz atkı pencereler, dekoratif kolonlar, payandalar ve geniş saçaklı çatılardır. Süsleme için Osmanlı mimarisinde klasik dönemde çok kullanılan mukarnas süslemeler, taş oyma veya levha kitabeler sıklıkla kullanılmıştır. Klasik Osmanlı mimarisinde iç mekânda görmeye alışkın olduğumuz çini panolar bu dönemde cephede süsleme olarak yer almıştır. Genel olarak turkuaz, lacivert, beyaz renklerde çini panolar; desenli ve desensiz olarak muhtelif renk ve motiflerde binaları süslemiştir.

Bildiri kapsamında; Birinci Ulusal Mimari Üslubun İstanbul'daki yaklaşık otuz örneğinin bezeme özellikleri incelenerek, dönem yapıları içinde bu yapıların yeri ortaya konmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İstanbul, Birinci Ulusal Mimari, Erken CumhuriyetDönemi, Mimarlık, Bezeme

POSTMODERN DÖNEMDE DEĞİŞEN KONUT ALGISI BAĞLAMINDA KAPALI SİTELER

M. Rana BAĞDAT*, Dr. Öğr. Üyesi Zafer SAĞDIÇ**

*Yüksek lisans öğrencisi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı

ranabagdat@gmail.com

** Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul

zafersagdic@hotmail.com

Postmodernizmle beraber düşünsel alanda oluşan değişimler fiziksel mekânı da etkilemiş ve bu kültürel zeminin yansıması olarak yeni kentsel oluşumlar, tanımlar ve ilişkiler ortaya çıkmıştır. Kentsel mekândaki bu değişimlerin açıkça izlenebileceği, yaşamsal eğilimlerle büyük değişimler gösteren alanlar olarak karşımıza çıkan konut alanları, postmodernizmin ortaya koyduğu yeni bakış açısıyla yeniden anlamlandırılmakta ve bu anlamlandırışla konut mekânsal olarak da bir farklılaşma süreci yaşamaktadır.

Ev, her dönem insanı için daima bir anlam ve öneme sahip olmuşsa da bu anlamlandırılış sürecinde, kişinin yaşadığı çağın toplumsal eğilimleri, sosyal ve ekonomik dinamikleri, hayatı yorumlayış şekilleri gibi durumların oldukça etkili olduğu görülmektedir. Modernizmle “ev”, fenomenolojik bağlamından kopararak rasyonel veriler aracılığıyla tanımlanmaya başlanmıştır. 20. yüzyılın ilk yarısı, “ev”i yeniden inşa çalışmalarına, dönemin bakış açısına uygun kavramsal karşılığıyla “modern konut”u inşa etme çalışmalarına sahne olmuştur. Sanayi Devrimi sonrasında yaşanan konut ihtiyacına bulunan çözüm, konutun mutfak, banyo, yaşama alanı ve yatak odalarının bir araya gelişiyle minimum boyutlarının saptanarak standartlaştırılması olmuştur. Modernizmle beraber konut, farklı işlevlerden arındırılarak yalnızca barınma fonksiyonunu yerine getiren bir mekâna dönüşürken, devlet eliyle oluşturulan toplu konut çözümleri de ortaya çıkmıştır.

Günümüz postmodern toplumunda konut daha önceki dönemlere ait kavrayışlardan, organik olarak bir bağı bulunan modern dönemin dahi anlamsal değerlerinden ciddi bir farklılaşmaya uğramış olarak karşımıza çıkmaktadır. Postmodern dönemde konut bir barınak olmasının yanında bir meta, ekonomik ve hukuksal bir güvence, bir statü sembolü, yatırım aracı olma gibi birçok işlevi kendinde toplamaktadır. Konutun, salt bir barınma ihtiyacının karşılığı olduğu eski zamanlardan kullanım değerinden çok sembolik değerinin ön planda olduğu, tüketilen bir meta olarak algılandığı ve bir kimlik ifadesi olarak kullanılmaya başlandığı postmodern döneme dek uzanan bu hareketli değişim öyküsündeki dönüşüm sürecinin temel parametrelerini sosyal yapının değişimi, teknolojik yenilikler, bireylerin istek ve ihtiyaçlarında oluşan değişimler ve sosyal statülerde görünür kılınmak istenen farklılaşmalar oluşturmaktadır.

Bu çalışma ile öncelikle postmodernizmin kavramsal karşılıkları ortaya konulmuş ve postmodern düşüncenin toplumsal değişimlerdeki rolü ve katkısı tartışılmış sonrasında bu toplumsal yapı içerisinde modern insanın “konut”u algılayış biçiminde oluşan değişiklikler ve “konut”a yüklediği bu yeni anlamlarla ortaya çıkan mekânsal değişimlerin tespiti hedeflenmiştir. Bu tartışmanın ana eksenini postmodern döneme damgasını vuran imaj, kimlik ve tüketim kavramları üzerine temellenen yeni konut algısı oluşturmaktadır. Bu kültürel zeminde oluşan yeni konut algısı, kullanım değeri gözardı edilerek yalnızca sembolik değeri üzerinden tartışılmış ve bu anlamlandırmaların mekânsal yansımaları postmodern dönemin bir ürünü olarak görülebilecek kapalı/güvenlikli siteler aracılığıyla ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Postmodernizm, konut, konutun anlamı, kapalı/güvenlikli siteler.

TOZKOPARAN SOSYAL MESKENLERİ’NİN MODERN KONUT ALANI KİMLİĞİ İLE KORUNMASI

Yusuf TUNCA*, Doç. Dr. Ebru OMay POLAT**

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Restorasyon Anabilim Dalı,
İstanbul,

yusuftunca@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

ebruomay@yahoo.com

Tozkoparan Senti’nin kentsel dönüşüm alanı ilan edilme süreci 2006 yılında Güngören Belediyesi’nin önerisiyle başlamış, 24 Nisan 2013 tarihinde 2013/4557 karar sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla “Riskli alanlar” kategorisi altına alınmasıyla devam etmiştir. 2014 yılında Danıştay, Bakanlar Kurulu kararını bilimsel verilere dayanmadığı gerekçesiyle iptal etmiş; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın iptal kararına itirazı sonucu değiştirmemiştir. Bunun üzerine alanda Güngören Belediyesi-TOKİ iş birliğinde, kullanıcıya kentsel dönüşüm projesini tanıtmak amacıyla TOBİM (Tozkoparan Bilgilendirme Bürosu) kurulmuştur.

Tozkoparan özelinde bu gelişmeler devam ederken, Türkiye genelinde kentsel dönüşüm ile ilgili 27/10/2016 tarihinde 6306 sayılı kanunun uygulama yönetmeliğinde önemli bir değişiklik yapılmış, hisse oranlarına göre maliklerin üçte ikisinin izni alınarak taşınmazın yıkılabilmesinin önü açılmıştır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2016: Madde 9). Bu değişiklik sonrası TOBİM tarafından toplanan muvafakatname sayısının yeterli düzeye ulaşmaya çok yakın olduğuna dair spekülasyonlu bilgi, Tozkoparan’ın mekânsal ve sosyal dokusunu sürdürme yönünde tercih yapan malikleri endişelendirmiştir. Kentsel dönüşüm sürecinde diğer bir aktör olan TOZDER’e (Tozkoparan ve Mehmet Nesih Özmen Mahalleleri Kültür ve Dayanışma Derneği) göre ise bu sayı, Tozkoparan’da bulunan yaklaşık 5500 mesken sayısının 200’ü kadardır.

2006 yılından itibaren devam eden sürecin belirsizliği Tozkoparan Sosyal Meskenleri’nin hızla köhneleşmesine, ‘kullanılamaz’ durumda olan konutların şartlarının yenilenmesi yerine, mal sahipleri tarafından yatırım aracı olarak görülmesine veya ‘yatırımcılara’ satılmasına neden olmaktadır.

1960’lı yıllarda sosyal meskenler adıyla gecekondu önleme programı kapsamında inşa edilmiş bugünkü adıyla Tozkoparan Mahallesi, Cumhuriyet Dönemi’nde uygulanmış özgün sosyal konut örneklerindendir. Tez çalışması kapsamında incelenen yerleşimin Modern mimarlık mirasının kent ölçeğinde bir temsilcisi olması bağlamında, mekânsal ve sosyal analiz ve çözümlemeleri yapılmıştır.

Sadece Cumhuriyet Dönemi'ndeki modernist kent yaklaşımına örnek bir sosyal konut olması ile değil, döneminin özgün mimarisi, kent ve toplum tarihindeki yeri örnek oluşturan yeri, geniş peyzaj alanlarına yer veren şehir planlaması incelenerek nitelikleri ortaya konmuştur.

Alanın geleceğini belirleyecek iki alternatif de alanın kaybına neden olacaktır: İlk öneri, kentsel dönüşüm yasasından faydalanarak alanın yok olması; ikincisi ise, Tozkoparan meskenlerinin bakımsızlık ve köhneleşme sonucunda kullanım dışı kalmasıdır. Tez kapsamında; kullanıcıyı, mülk sahiplerini ve kamu kurumlarını ortak bir paydada birleştirecek bir stratejiye de imkan verebilecek olan koruma yöntemi değerlendirilecektir: Alanın modern mimarlık mirası kapsamında değerlendirilmesi ve bu bağlamda koruma ve mevcudu sürdürme olanaklarını ortaya koymak çalışmanın amacıdır.

Anahtar kelimeler: Modern mimarlık mirası, Tozkoparan, sosyal konut, kentsel dönüşüm.

19. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDAN GÜNÜMÜZE İSTANBUL’UN KENTSEL MEKANININ YENİDEN YAPILANDIRILMASININ TARİHSEL COĞRAFYASI: DÖNEMLER, HİKAYELER, AKTÖRLER, MEKANİZMALAR

Zelal Zülfiye RAHMANALI NOTTROTT*, Dr. Öğr. Üyesi Zafer SAĞDIÇ**

* Doktora öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Tarihi ve Kuramı Anabilim Dalı, İstanbul

zelalzulfiye@rahmanali.com

** Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Mimarlık Tarihi ve Kuramı Anabilim Dalı, İstanbul,

zafersagdic@hotmail.com

Edward Soja’ya göre, en geniş anlamıyla “yeniden yapılanma” uzun vadeli eğilimlerde bir kırılma olmasa bile bir fren anlamı taşımaktadır ve toplumsal, iktisadi ve politik yaşamda farklı bir düzene doğru yaşanan geçişi ifade etmektedir. (Soja, 2017:213)

Toplumsal yeniden yapılanma süreçleri, yaşanan değişimin toplumun kendisinden bağımsız olarak kendiliğinden gerçekleştiği veya “gelişmeye” doğru kaçınılmaz bir tür “ilerlemeyi” vurgulayan idealize edilmiş gelişimsel şemalar altında örtük kalmışlardır ve tam da bu nedenle gelişimsel idealizm, bütün 19. Yüzyıl boyunca “mekansallığı” bir kenara iten “tarihselciliğin” bir başka biçimi olarak görülebilmektedir Soja’ya göre. Bu şema aynı zamanda, yeniden yapılandırmanın eski ile yeni arasındaki ve devralınmış düzen ile öngörülen düzen arasındaki rekabetçi çatışmada, bir “krizde” köklenmiş olduğunu gizlemektedir. Yeniden yapılanma süreci olası sonuçlarının ve imkanlarının önceden bilindiği mekanik bir süreç olmaması tam tersine önceden var olan toplumsal yapının kendini yeniden üretmesindeki sarsıntılara dayanan, bu sarsıntılara karşılık veren ve maddi yaşamı şekillendiren kuvvetlerin denetlemesi için rekabetçi mücadelelerin yoğunlaşmasını tetikleyen bir süreç olarak ortaya çıkması ona akış ve geçiş, saldırı ve savunma duruşlarına, süreklilik ve değişimin karmaşık ve kararsız bir aradalığına işaret eden bir özellik vermektedir. Bu özellikler yeniden yapılanma sürecini kısmi reform ile devrimci dönüşüm arasında, eski olan ile bütünüyle yeni olan arasındaki konuma yerleştirir. (Soja, 2017:214)

Toplumsal yeniden yapılandırma süreçlerinin hem ürünü hem de koşulu olan kentsel yeniden yapılanma süreçleri kentsel mekanın fiziki yapısını yeni ilişkiler bağlamında yeniden biçimlendirmektedirler.

18. yüzyıldan itibaren gücünü değişim paradigmasından alan Avrupa kapitalizmi karşısında kendini yeniden üretme sürecinde büyük güçlükler yaşayan Osmanlı toplumu 19. yüzyılın ikinci yarısında tüm toplumsal, ekonomik, siyasi ve mekansal örüntülerini tam da yukarıda bahsedildiği gibi, eski olan pratikler ile bütünüyle yeni olan pratiklerin arasındaki konumda yeniden yapılandırılacaktır. Bu bağlamda, Osmanlı'nın klasik yapılanması artık eski örüntüler içinde çalışamayacak olan yeni toplumsal, ekonomik, politik ve dolayısıyla mekansal örüntüler üretme sürecine girmiştir.

Osmanlı bürokrasisi için 19. Yüzyıl ikinci yarısında gerçekleştirilen reformların yani yeniden yapılanmanın hedefi Batı üstünlüğüne karşı, onun tekniğini ve kültürünü model alarak devleti ve toplumu araçsal bir yolla modernleştirme, Batılı pratiklere sahip olmaktır. Böylesi bir sürecin bileşeni olan kentsel mekanın yeniden yapılanmasının karşılığı da Batılı anlamda bir kenttir; Batı'nın kent aygıtının kullanılarak kentsel mekanın yeniden üretilmesidir. (Yerasimos, 2006:348)

Bu süreç İstanbul'un kentsel mekanının neredeyse bütün geleneksel yapısının yeni örüntülerle değiştirirken eski ile yeni örüntülerin bir arada yer alacağı ilk büyük yapısal dönüşümünü oluşturmaktadır. İstanbul ikinci büyük yapısal dönüşümünü ise 1980 sonrasında küresel ekonomiye eklemlenme süreci ile birlikte yaşayacaktır.

Soja'ya göre her yeniden yapılanma bir önceki yeniden yapılanmanın üzerinde katmanlaşarak alt katmanları da içinde barındırarak gelişmektedir. Geçmişte yaşanan yeniden yapılandırma dönemleri hakkında bilgi sahibi olmak içinden geçmekte olduğumuz dönemin yeniden yapılanmasının tarihsel katmanları hakkında konuşabilmemizi ve sorunsal haline getirebilmemizi sağlar. (Soja, 2017:245)

Bu bağlamda tez çalışması İstanbul'un kentsel mekanının farklı nitelik ve niceliklere sahip yeniden yapılanma süreçlerini ve bu süreçleri oluşturan aktörleri ve mekanizmaları 19.yüzyılın ikinci yarısını merkeze alarak farklı dönemler ve örnekler üzerinden incelemektedir. Bir başlangıç ve bitişi ifade etmeyen, önemli kırılmaları ifade eden tezin dönemsel aralıkları; Tanzimat reformlarının konumlandığı 1839-1930, 1930-1950, 1950-1980 ve ikinci büyük yapısal dönüşümün yaşandığı 1980'den günümüze kadar ulaşan tarihsel aralığa yerleşmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mekanın yeniden yapılanması, Kentsel dönüşüm, İstanbul

OTURUM C-I

OTURUM BAŞKANI: PROF. DR. CAN Ş. BİNAN

“BÜYÜKKARİŞTİRAN KÖPRÜSÜ RESTORASYON ÖNERİSİ”

Burcu Funda AYBERKİN, Dr. Öğr. Üyesi Tuğba ERDİL POLAT

“MARDİN FİRDEVS KASRI RESTORASYON ve YENİDEN KULLANIM ÖNERİSİ”

Mehmet KOÇ, Doç. Dr. Ceylan İrem GENÇER

“SULTAN ABDÜLAZİZ DÖNEMİ MİMARLIĞI KAPSAMINDA AYAZAĞA KASRI
ÖRNEĞİNİN İNCELENMESİ”

Gülten DURSUN, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU

“TARİHİ YAPILARDA ERİŞİLEBİLİRLİK İÇİN MÜDAHALE İLKELERİ”

Zeynep ÖZDERYA, Prof. Dr. Zeynep Gül ÜNAL

BÜYÜKKARIŞTIRAN KÖPRÜSÜ RESTORASYON ÖNERİSİ

Burcu Funda AYBERKİN*, Dr. Öğr. Üyesi Tuğba ERDİL POLAT**

*Haliç Üniversitesi-Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
funda.buyukcolak@gmail.com

** Haliç Üniversitesi-Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
tugbaerdil@halic.edu.tr

Milattan önce 1000 – 800 yıllarına tarihlenen Trak kolonileri ile bölgede başlayan yerleşim farklı uygarlıklara ev sahipliği yapmıştır. Milattan sonra 1. – 6. yüzyıla kadar bölgede egemenlik süren Roma İmparatorluğu imar faaliyetleri gerçekleştirerek kalıcı eserler bırakmışlardır. Bunlardan en önemlisi eski başkent Roma ile yeni başkent Konstantinopolis'i birleştiren Via Militaris yoludur. Yaklaşık 2000 yıl aktif olarak kullanılan bu güzergâh, halefi olan Osmanlı İmparatorluğu tarafından farklı zamanlarda onarılmış ve Balkan akınlarında kullanılmıştır. 13. ve 14. yüzyıllarda yazılan seyahatnamelerde bu yolun kullanıldığı ve üzerinde birçok bakımlı köprüler bulunduğu ve çeşitli zamanlarda mevcut köprülerin onarımının yapıldığı aktarılmaktadır. Söz konusu yolun gerek Roma İmparatorluğu, gerekse Osmanlı İmparatorluğu için stratejik bir önem taşıdığı göz önüne alındığında, Ergene Havzasında çokça bulunan akarsuların üzerine erken tarihlerde köprüler yapılması muhtemeldir.

Büyükkarıştıran Köprüsü'nün mimari karakteri, 16. yüzyıl klasik dönem Osmanlı mimarisi özelliklerini taşımaktadır. Ayrıca anıt envanteri fişi ve yapılan çeşitli akademik çalışmalarda Mimar Sinan'a atfedilmektedir. Ancak köprüyü salt mimari karakterine göre değil, bulunduğu konum itibarıyla birlikte değerlendirilerek köprünün Sinan öncesi döneme tarihlenmesi muhtemeldir. Mimari karakteri sebebiyle ancak 16. yüzyılda kapsamlı onarım görmüş olduğu düşünülmektedir. Yapı günümüze değin gerek çevre-atmosfer etkileri , imar faaliyetleri ve doğal afetler gerekse kullanıcı müdahalesi ile muhdes müdahalelere maruz kalmıştır.2010-2014 yılları arasında Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından yapılan ıslah çalışması ile özgün dere yatağı ve kotları değiştirilmiş , bu değişiklik ile köprünün belirli bir kısmı toprak altında bırakılmış ve köprünün algılanması güçleşmiştir.

Çalışma kapsamında Büyükkarıştıran Köprüsü'nün detaylı rölöve çalışması yapılmıştır. Bu kapsamda yapının total station ve laser scanner ile ölçümleri yapılmıştır. Ölçümleri takiben yapının hasarları tespit edilmiştir. Restitüsyona esas tarihçenin oluşturulabilmesi için Başbakanlık Osmanlı Arşivleri ve Fransız Milli Arşivleri başta olmak üzere kamu arşivleri ve özel koleksiyonlar incelenmiştir . rölöve verileri ile arşiv bilgileri birlikte değerlendirilerek restorasyon projesi çizilmiş ve yapının korunarak gelecek kuşaklara aktarılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Büyükkarıştıran, Köprü, Mimar Sinan, Via Militaris.

MARDİN FİRDEVS KASRI RESTORASYON ve YENİDEN KULLANIM ÖNERİSİ

Mehmet KOÇ*, Doç. Dr. Ceylan İrem GENÇER**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Rölöve ve Restorasyon Anabilim Dalı İstanbul,

mehmetkocwa@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

iremyaylali@gmail.com

Türkiye'nin Güneydoğu Bölgesinde birçok önemli medeniyete ev sahipliği yapan ve yoğun bir tarihi dokuya sahip olan Mardin şehrinin günümüze ulaşan tarihi izleri 14. yüzyılda Artuklular dönemiyle başlamış, sonrasında Osmanlı dönemiyle genişlemiştir. Tez kapsamında incelenen Firdevs Kasrı, Mardin ili Merkez ilçesi Nusaybin yolu üzerinde olup Mardin sivil mimarisinde önemli yere sahip yapılardan sadece biridir.

Mardin'in geleneksel kasırlarının adları tarihte ilk olarak Artuklu Sultanlarının dinlenmelik sayfiye yeri olarak geçmektedir. Firdevs Kasrı dışında yirmi üç adet kasır yapısı daha günümüze ulaşmıştır. Bunların bir kısmı Artuklu döneminde, bir kısmı Osmanlı döneminde ve son olarak Cumhuriyetin ilk yıllarına uzanan bir süreçte yapılmıştır.

Mardin sivil mimarisinin daha gelişmiş ve nitelikli bir yapısı olan Firdevs Kasrı, Mardin merkezinin dışında olup Mardin ovasına doğru bütün kente hâkim eşsiz bir manzaraya sahiptir. Bu özelliklerinden dolayı şehri yöneten bütün sultanlar tarafından sürekli tercih edilmiş ve değişen kullanıcılarıyla da birlikte çeşitli müdahaleler geçirmiştir.

İlk inşasının Artuklu Dönemi'nde (14 yy.) gerçekleştiği düşünülen Mardin Firdevs Kasrı, günümüze sağlam olarak ve özgün mimarisini büyük ölçüde koruyarak gelmiştir. Ziyarete açık olan Firdevs Kasrı'nın mülkiyeti Ensari Zade Şeyh Mehmet Efendi Vakfı'na aittir. Koruma Derecesi olarak Anıtsal 2 kategorisinde olan yapı 1979 yılında tescil edilerek koruma altına alınmıştır. Bahar ve yaz aylarında Ensari Ailesi tarafından kullanılan kasır havaların soğumasıyla birlikte sadece hizmetli personel tarafından kullanılmaktadır.

Firdevs Kasrı, batıya açılan eyvanlar, arada iki katlı mekânlar ve üstte de cihannüma ile ağaçlı ve havuzlu bir bahçeden oluşmaktadır ve farklı karakterdeki yapı öğelerini bir arada barındırması sebebiyle diğer konut yapılarından ayrılmaktadır. Eyvan, geleneksel Mardin evi planında etkin kullanımı olan yarı açık bir mekândır. Üç tarafı ve üstü kapalı, önü açık olan eyvanın değişik amaçlı ve biçimli kullanımları söz konusudur. Bunlardan biri Firdevs Kasrı'nda görüldüğü üzere su ögesiyle birlikte kullanımındır.

Dikdörtgen formlar kullanılarak inşa edilen yapı bölümlerine sivri tonozlu eyvanlar ile nihai biçim kazandırılmıştır. Yapının, inşa edildiği tarihten günümüze kadar geçirdiği yapısal değişiklikleri üç dönem altında incelemek mümkündür: İlk kullanım amacı bağ evi olarak tasarlandığı tespit edilen kasır yapısında öncelikle eyvanlar inşa edilmiş, sonrasında eyvanların üzerine ilave bir kat yapılmış, 20. yüzyılda da batı kanadı eklenmiştir.

Mardin’de yaşanan hızlı kentleşme ve yapı sahiplerinin değişen ihtiyaçlarına göre yaptıkları müdahaleler ile bu son derece önemli yapılara zarar verilmekte ve özgün karakterleri bozulmaktadır. Bu tez kapsamında Mardin’in özgün bir mimari biçimlenişi olan kasırların önemine vurgu yapılarak bu yapılardan günümüze ulaşanlardan biri olan Firdevs Kasrı için analitik rölöve, restitüsyon, restorasyon ve yeniden kullanım önerilerini içeren detaylı bir çalışma yapılması öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mardin sivil mimarisi, Firdevs kasrı, Artuklu dönemi

SULTAN ABDÜLAZİZ DÖNEMİ MİMARLIĞI KAPSAMINDA AYAZAĞA KASRI ÖRNEĞİNİN İNCELENMESİ

Gülten DURSUN*, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU**

*Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Tarihi ve Kuramı Anabilim Dalı, İstanbul

goltenden@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Tarihi ve Kuramı Bölümü, İstanbul

nurfalioglu@msn.com

19. yüzyıla ait birçok çalışma olmasına rağmen, Sultan Abdülaziz Dönemi yapılarını topluca inceleyen bir kaynak olmaması nedeniyle, böyle bir çalışmanın yapılması kararlaştırılmıştır. Bu çalışma ile Sultan Abdülaziz Dönemi Mimarlığı ışığında yine Sultan Abdülaziz tarafından yaptırılan Ayazağa Kasrı ele alınarak, yapının mimarlık tarihi açısından bir değerlendirmesinin yapılması amaçlanmıştır. 19. yüzyıl mimarlık faaliyetleri içerisinde, Sultan Abdülaziz Dönemi Mimarlığının kendine has bir üslubu olup olmadığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Daha sağlıklı bir sonuca ulaşabilmek adına, Sultan Abdülaziz'in hüküm sürdüğü (1861-1876) yılları arasındaki on beş yıllık süreç içerisinde başlanmış ve tamamlanmış İstanbul'daki mimari eserler üzerinden çalışma yürütülmüştür. Çalışma kapsamına giren, özgünlüğünü koruyan yapılar, plan, cephe ve bezeme özellikleri açısından ayrı ayrı ele alınmıştır. Dönem ile ilgili kitap, tez, makale gibi yazılı kaynaklar taranmıştır. Konunun kapsamı gereği arşiv çalışması yapılamamıştır. Mümkün olabildiği kadarıyla yapılar yerinde incelenmiş ve fotoğraflanmıştır. İncelenen dönem yapıları günümüzde çok çeşitli amaçlarla kullanıldığından bazılarını fotoğraflama imkanı olamamıştır. Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik koşullar, Sultan Abdülaziz'in kişiliği, Avrupa'daki Oryantalizm akımının Osmanlı Devleti'ne etkileri ve Balyan ailesinin rolü ile şekillenen Sultan Abdülaziz Dönemi Mimarlığı hakkında, bütün bu faktörler göz önünde bulundurularak, bir sonuca varılmaya çalışılmıştır. Saraylar, köşkler, kasırlar, camiler, nezaret binaları, silahhane, karakol ve eğitim yapıları gibi otuza yakın mimari eserin incelenmesi sonucunda, Sultan Abdülaziz dönemi yapılarının, plan özellikleri, cephe tasarımı ve bezeme özellikleri açısından ortak bir üsluba sahip olduğu görülmüştür. Sade ve Klasik cephe düzenleri, cephelerdeki monotonluğu kırmak için yapılan duvardaki çıkma ve çekmeler, iç sofalı ve simetrik plan tipleri, moresk sütun başlıkları, at nalı kemerler ve bitkisel bezeme motifleri ile Oryantalist etkinin en fazla hissedildiği ve en iyi örneklerinin verildiği dönem olarak, Sultan Abdülaziz Dönemi, Osmanlı mimarlık tarihi açısından ayrı bir yere konulabilir. Bildiride Sultan Abdülaziz'in yaptırdığı Ayazağa Kasrı'nın dönem yapıları içindeki yeri ortaya konacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sultan Abdülaziz, Mimari, Kasır, Oryantalizm.

TARİHİ YAPILARDA ERİŞİLEBİLİRLİK İÇİN MÜDAHALE İLKELERİ

Zeynep ÖZDERYA*, Prof. Dr. Zeynep Gül ÜNAL**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
zozderya@gmail.com.tr

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
gkarsli@yildiz.edu.tr – zgulunal@gmail.com

Günümüzde tarihi yapıların çoğunluğu, özellikle de kamu yapıları, özgün işlevi sürdürülerek ya da yeni bir işlev verilerek aktif olarak kullanılmaktadır. Ancak mevcut yapılarda fiziksel erişim engelleri olması nedeni ile, bedensel, işitsel veya görsel engelliler, geçici sakatlık durumu olanlar, hamileler, yaşlılar gibi hayatının belli döneminde hareket kısıtlılığı yaşayanlar da dahil olmak üzere toplumun önemli bir kesimini oluşturan kullanıcı grubunun mekânlardaki hizmetlere erişim özgürlükleri insan onuruna uygun olmayan biçimde kısıtlanmaktadır. Engellilik doğuştan veya sonradan edinilen, kalıcı veya geçici duyuşsal, görsel ve fiziksel hareket kısıtlılık halidir. İnsan varlığı yok sayılamayacağı gibi engellilik de yok sayılamayan bir durumdur ve çoğu insan hayatı boyunca kısa veya uzun süreli olarak engelli olabilir. Eşitlik ilkesine göre her bireyin, yapılarda sunulan hizmetlere yardım almadan, bağımsız olarak erişebilir olması gerekmektedir. Öte yandan tarihi yapılar kültürel miras olarak geçmişi temsil etmesinin yanında gelecek ve varlığının devamlılığı için herkese hizmet verebilmelidir. Tarihi yapılarda uygun düzenlemelerle erişilebilirliğin sağlanması, tüm kullanıcı gruplarının erişime yönelik kısıtlılık durumunu ortadan kaldıracak ve artan kullanımla yapının ömrünün uzamasına katkı sağlayacaktır.

Eşitlik ilkesi ve sosyal bir fayda sağlaması nedeniyle tarihi yapıların erişilebilirlik yönünden değerlendirilmesinde ve bu yapılarda gerekli tedbirlerin alınmasında fayda görülmektedir. Tarihi yapılarda erişilebilirliğin sağlanması konusu, koruma ilkeleri çerçevesinde yapıya nasıl müdahalede bulunulacağı ve eklemeler yapılacağı konuları ile birlikte düşünülmelidir. Engelliler tarafından yapıların kullanımıyla ilgili temel sorunlar belirlenmeli, yapılacak olan uygulamalar ise tarihi yapıyı yönelik belirlenen temel koruma yaklaşımı ve müdahale stratejileri çerçevesinde, disiplinler arası uzman kişiler tarafından projelendirilmelidir. Engelliler için belirlenen standartlara göre tarihi yapılara doğrudan yapılan müdahaleler yapının özgünlüğüne, karakterine, taşıyıcı sistemine ve malzemesine zarar verebilir. Yapıya zarar vereceği yönünde katı bir koruma yaklaşımıyla ise erişilebilirliğin sağlanmasından kaçınılamamalıdır.

Ülkemizde yeni yapı tasarımlarında ve mevcut yapılarda uygulanacak erişilebilirlik standartlarına yönelik düzenlemeler bulunmaktadır; ancak koruma altındaki tarihi yapılarda erişilebilirliğin sağlanmasına yönelik yapılacak olan müdahalelere ilişkin özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu eksikliğe yönelik olarak “Mimari Korumada Sosyal Fayda” gözetimiyle ve Uluslararası Koruma İlkeleri ışığında bir rehber hazırlanması amaçlanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Erişilebilirlik, Koruma, Tarihi Yapı, Sosyal fayda

OTURUM C-II

OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. M. TOLGA AKBULUT

“ZİNGAL KERESTE FABRİKASINDAN GÜNÜMÜZE ULAŞAN YAPILARIN KENT
HAFIZASINDAKİ YERİ VE KORUNMASI”

Deniz ÖZTÜRK, Dr. Öğr. Üyesi. Sakine Yıldız SALMAN

“KOCAELİ SEKA 2. ve 5. KAĞIT FABRİKALARININ ENDÜSTRİ MİRASI OLARAK
İNCELENMESİ”

Emine KELEŞ TAYLAK, Dr. Öğr. Üyesi Banu ÇELEBİOĞLU

“EDOARDO DE NARİ KONUTLARI VE BEZEMELERİ”

Betül KILIÇ, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU

“SİNAN MİMARLIĞINDA MEKAN VE KİTLE KURGUSU”

Melike ÖZHAN, Dr. Öğr. Üyesi Zafer SAĞDIÇ

ZİNGAL KERESTE FABRİKASINDAN GÜNÜMÜZE ULAŞAN YAPILARIN KENT HAFIZASINDAKİ YERİ VE KORUNMASI

Deniz ÖZTÜRK*, Yrd. Doç. Dr. Sakine Yıldız SALMAN**

*Yüksek lisans öğrencisi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Restorasyon Programı, İstanbul,
deniz1612@gmail.com

**İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
salman@itu.edu.tr

Kurtuluş Savaşı sonrası Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin ülkenin yeniden yapılandırılması amacıyla attığı en büyük adım sanayi alanında olmuştur. Ülkenin kalkınması amacıyla ekonomik adımlar atılmıştır. Bunlardan ilki sayılabilecek İzmir İktisat Kongresi 1923 yılında toplanmıştır. Döneme hakim olan, milli sermayenin yaratılması, yabancı sermayenin ülke yasaları ile uyumlu olduğu takdirde ülkedeki üretime girebileceği karardır. Bu karar doğrultusunda kurulan fabrikalardan birisi Zingal Kereste Fabrikası'dır.

12 Haziran 1926'da yapılan anlaşma çerçevesinde 1929 yılında Zingal Kereste Fabrikası kurulur. Kurucuları; Türkiye Kibrit İhbarı T.A.Ş. ile Türkiye İş Bankası ve merkezi Brüksel'de bulunan Belçikalı Ozin-Allu Metier de Flandre şirkettir. Çangal ve Zindan Dağları'nın isimlerinden yola çıkılarak ZİNGAL adı verilen tesis zengin bir orman örtüsüne kurulmuştur ve bu ormanlar hammadde deposudur. Sinop'un Ayancık ilçesinde kurulan ve döneminin en büyük fabrikalarından biri olan Zingal Kereste Fabrikası, 1945 yılına kadar şirket eliyle işletilmiştir. 1945 yılında sözleşme işletmenin ormanlara zarar verdiği gerekçesiyle tek taraflı feshedilmiş ve TBMM kararıyla işletme devletleştirilmiştir. 24 Ocak 1980 tarihinde, KİT'lerin ve kamu varlıklarının özelleştirilmesi kararı Zingal Kereste Fabrikası'nı da etkilemiştir. Fabrika, 1992 yılında 3291 sayılı yasaya dayandırılarak özelleştirme kapsamına alınmış ve 1996 yılında da satılmıştır. 2004 yılında üretim tamamen durmuş, 2010 yılında üretim yapıları yıkılmış, binaları boşaltılmıştır.

Üretim tesisi, Karadeniz ve Ayancık çayının birleştiği noktada yer alır. Yer seçimi, bitmiş ürünün sevkiyatını kolaylıkla sağlamak amacıyla stratejik olarak seçilmiştir. Günümüzde bu alanda kalan yapılar; üretim binası, fabrika bacası, idare binası, mühendis lojmanları, sosyal tesisler, gümrük binası, yemekhane binasıdır.

Fabrikanın lojmanlarından oluşan Koloni Mahallesi (işçi konutları) günümüzde kullanıcıları değişmiş olmakla birlikte özgün işlevi ile kullanılmaktadır. Dört bloklu, toplamda 24 daireden oluşan Koloni Mahallesi'nde yaşam, tüm blokların açıldığı ortak bir avlu ile kurulur. Fabrikanın ismini aldığı Çangal ve Zindan dağlarındaki tesislerde de günümüze ulaşan yapılar bulunmaktadır.

Çalışmaya konu olan alan sadece bir üretim tesisi olarak değil; sosyal alanları, konutları, yemekhanesi ile bir yerleşke, ürettiği ve kullandığı teknolojiyle ve bir etki alanı olarak değerlendirilmelidir.

İşletmenin fabrikaya hammadde taşımak için kurduğu ulaşım sistemleri, çeşitli ve soruna özgüdür. Çok geniş bir alanda faaliyet gösteren fabrika; dekovil hatları, havai hat, sulu ve kuru oluk ve vargel sistemleri kurmuştur. Özellikle dekoviller sayesinde kırsalda yaşayan köylüler şehir merkezine kolayca ulaşma imkanı bulmuşlardır. Orman köylerinde fabrikanın yaptırdığı hastane, kantin, okul, sinema gibi yapılardan köylüler de faydalanmışlardır. Spor, eğitim, giyim, sosyal hayat, mimari gibi alanlarda fabrikada çalışmak üzere aileleriyle gelen yabancıların etkisi azımsanamaz. 1930'lu yıllarda Ayancık'ta tenis kortları, kadın-erkek basketbol ve voleybol takımları kurulmuştur. Tüm bunlarla beraber hala Ayancık ilçe merkezi ve yakın çevresinde yaşayanlar için fabrikanın sosyal hayatta ve belleğinde yer eden şeylerden birisi de; tüm zamanı bölen, haber veren fabrika borusudur. Zingal Kereste Fabrikası'nın hikayesi cumhuriyet sonrası bir Anadolu kasabasının modern insanlar ve yaşamla dolu bir yer haline gelmesinin hikayesidir.

Özelleştirme politikalarıyla fabrikanın kapatılması sonrası Ayancık'ın sosyo ekonomik yapısı zarar görmüş, kent belleğinin önemli bir parçası olan endüstri mirası büyük ölçüde unsurları kaybedilmiştir. Sunuş kapsamında Zingal Kereste Fabrikası'nın kuruluşu, bir sanayi yerleşkesi olarak Ayancık için önemi ve günümüze ulaşan yapılarının koruma değerleri ve korunma olasılıkları üzerinde durulacaktır.

Endüstri miras alanlarının yıkımına şahitlik ediyor olmak; gün geçtikçe yıkılan, kaybolan ve etkilediği kent yaşamını da kurutan bu noksanlığın sadece tanık olarak izlenemeyeceği gerçeğini ortaya koymaktadır. Zingal Kereste Fabrikası'nın çalıştırılırken ve kapatılmasıyla geline sürecin yerleştiği kent olan Ayancık'ın hem yapılı çevresi hem de günlük yaşamındaki etkisi oldukça fazladır. Ayrıca fabrika, üretimi ve yetiştirdiği teknik eleman sebebiyle Türkiye ormancılık tarihinde önemli bir yere sahiptir. 1929 yılında kurulan fabrika, kentin sosyal ve kültürel hayatına katkıları nedeniyle kent belleğinin korunması gereken bir parçasıdır. Bu doğrultuda alan araştırmaları, söz konusu alanda belgeleme çalışmaları, arşiv taramaları yapılmış; hem cumhuriyetin kuruluş dönemi kalkınma politikaları, bu politikanın ekonomik, yapısal ve sosyal alanlara yansımaları, Türkiye'de ormancılık alanının gelişimi konuları incelenmiştir. Bu uğraş kuşkusuz anbean yok olmaya doğru giden fabrika yapılarının, çalışma hayatının, teknolojisinin, yerleştiği kentle kurduğu bağın belleğinin tutulmasını içermektedir. Çalışmada; ülke modernizasyonu içerisinde ve ekonomik kalkınma için alınan kararlar dahilinde kurulan Zingal Kereste Fabrikası'nın yapısal ve kentsel ölçekte incelenmesi, kapatılması sonrası fabrikadan kalan yapıların kentsel hafıza içerisinde korunması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Endüstri Mirası, İşçi Konutları, Koruma, Ayancık

KOCAELİ SEKA 2. ve 5. KAĞIT FABRİKALARININ ENDÜSTRİ MİRASI OLARAK İNCELENMESİ

Emine Keleş TAYLAK*, Dr. Öğr. Üyesi Banu ÇELEBİOĞLU**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
eminekelesh.89@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
bcelebi@yildiz.edu.tr

Cumhuriyet Türkiye’sinin Osmanlı Devleti’nden devraldığı kâğıt endüstrisi, ithal kâğıda dayalı yetersiz bir sanayi olmuştur. 1930’lara kadar bu sistem devam etmiş, 30’lu yıllara gelindiğinde yerli kâğıt üretecek modern bir fabrikanın yapılması gündeme gelmiştir. 1933 yılında hazırlanan Birinci Sanayi Planı doğrultusunda Türkiye’nin kâğıt ihtiyacının Sümerbank tarafından kurulacak bir fabrika ile karşılanmasına karar verilmiştir.⁹ Mehmet Ali Kâğıtçı tarafından yapılan incelemelerden sonra İzmit konum olarak uygun bulunarak 1934 yılında fabrikanın temeli atılmıştır. Planı ve inşaatı Alman Gutchoffnungshütte (G.H.H.) firması tarafından tamamlanan fabrikanın yapım sisteminde inşaatın hızlı tamamlanması, hafif olması, genişleme ve ilerleme gibi değişikliklere daha elverişli olması sebebi ile çelik konstrüksiyon kullanılmıştır.¹⁰

1936 yılında faaliyete geçen SEKA, döneminin modern teknolojileriyle donatılmış ve 1980’lere kadar ihtiyaç doğrultusunda kapasitesi arttırılmıştır. 1990’larda yatırım sorunları nedeni ile özel kâğıt üreticileri ile rekabet edememiş ve özelleştirilmiştir. 2000’li yıllara gelindiğinde teknolojik yetersizlikler, kompleksin büyütememesi, kent içinde kalması, kenti kirletmesi gibi çeşitli sebepler ile fabrikanın kapatılması gündeme gelmiş, 2005 yılında fabrika kapatılarak Kocaeli Büyükşehir Belediyesi’ne devredilmiştir.

SEKA, Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun kararı ile “I. ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı” ilan edilmiştir. SEKA fabrikaları ise, mimari ve strüktürel özellikleri nedeniyle korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescillenmiştir.¹¹ Daha sonrasında kent içinde kalmış olan fabrika alanının kentsel hayata kazandırılması amaçlanmış, 2007 yılında SEKA’nın demiryolu ile körfez arasındaki kısmı SEKAPARK olarak düzenlenmiştir. 2009 yılında ise 1. Kâğıt Fabrikasının Koruma, Onarım ve Yeniden

⁹ Kocabaşoğlu, U., Bulutgil, A., Çiloğlu, F., Binbaş, İ.E. ve Şeker, N., (1996), SEKA Tarihi, SEKA Genel Müdürlüğü Yayınları, İzmit.

¹⁰ Kocabaşoğlu, U., Bulutgil, A., Çiloğlu, F., Binbaş, İ.E. ve Şeker, N., a.g.e.

¹¹ SEKA Dökümantasyon Merkezi, İzmit.

İşlevlendirme Projesine başlanarak, 2016 yılında Kocaeli Bilim Merkezi ve SEKA Kâğıt Müzesi olarak hizmete açılmıştır.

Yapılan çalışmaların sonucunda SEKA kompleksinden kalan yapıların bazıları kent hayatına kazandırılmış olmakla birlikte eski fabrikaların bulunduğu SEKA alanının büyük bölümü film platosu olarak kullanılmakta, bir kısmı da işlevsiz bırakılarak terk edilmiştir.

Sanayileşme sürecinin en önemli örneklerinden olan SEKA'nın, somut bir endüstri mirası olmasının yanında, İzmit'in sanayileşmesinde önemi büyüktür. Kente istihdam sağlayan SEKA, toplumsal, kültürel, eğitim ve sağlık gibi pek çok konuda kente hizmet etmiştir.

Bu tez çalışmasında SEKA fabrikalarından günümüze kalmış, mevcut durumunda bir kısmı film seti olarak kullanılan, bir kısmı da dış etkilere açık olarak onarımının yapılacağı ve kentsel hayata katılacağı günü bekleyen 2. Kâğıt Fabrikası ve 5. Kâğıt Fabrikasının belgelenmesi üzerine çalışılacaktır. 2. Kâğıt Fabrikası 1945, 5. Kâğıt Fabrikası 1960 yılında üretime açılmış ve inşa edildikleri dönemden günümüze kadar kütleli olarak değişimler geçirmiştirler. Tez kapsamında yapıların bu değişimleri belgelenecek, mevcut mimari durumun rölöve çalışması ile yapıların yapım teknolojisi ve strüktür öğeleri incelenecektir. Endüstri mirası kimliğini de koruyarak kentin kullanımına kazandırılması için uygun bir fonksiyon önerilecektir.

Anahtar kelimeler: Kocaeli, SEKA 2. ve 5. kâğıt fabrikaları, endüstri mirası, mimari analiz, yeniden işlevlendirme.

EDOARDO DE NARİ KONUTLARI VE BEZEMELERİ

Betül KILIÇ*, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU**

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul

betul7kilig@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul

nururfalioglu@msn.com

Osmanlı Devletinin değişim yüzyılı olarak da anılan 19.yüzyılda yabancı mimarların da etkin rol oynadıkları görülür. Bu yüzyılın sonlarında Mart 1898’de Edoardo De Nari Venedik’ten İstanbul’a taşınır. Dönemin baş mimarı Raimondo D’Aranco tarafından resme olan yeteneği fark edilip mimarlığa yönlendirilen De Nari, Mekteb-i Sanayi’ye başlar ancak bitiremez. 1905-1920 seneleri arasında dönemin ünlü mimarlarından Giulio Mongeri ile ortak olarak ofis kuran De Nari, İstiklal Caddesi’ndeki İstanbul’un en büyük Katolik kilisesi olan Saint Antoine Kilisesi (1906-13)’nin yapımı ve İtalyan İşçi ve Yardımlaşma Derneği renovasyonu (1908-10) gibi projelere Mongeri ile ortak imza atmıştır.

Bildiri konusunu oluşturan Edoardo De Nari’nin bilinen 15 adet konut yapısı vardır. Bu yapılar İstanbul’un Beyoğlu, Şişli, Beşiktaş, Bakırköy ve Adalar ilçelerinde bulunmaktadır ve dönem olarak 1905-1950 yılları arasına tanıklık eder. Çalışma kapsamında, aralarında günümüzde Sakıp Sabancı Müzesi (Atlı Köşk) olarak bilinen Prens Mehmet Ali Hasan Köşkü’nün de yer aldığı konutlardan, kaynaklarda bilinen 15 tanesinin, tek tek yerine gidilip fotoğraflanarak, adresi, planları, mimari özellikleri ile rölöve, özgün proje ve eski-yeni fotoğrafları ile iç-dış bezeme detayları ve bir açıklama metninin üzerinde yer aldığı katalogları hazırlanmıştır. Genel bakışta dönemin konut tipolojisinden çok da bağımsız olmadığı incelenen yapıların, planda sofalı girişten daha sonra koridorlu plan tipine geçişini, cephede ise “Türk Evi” kavramından çok da uzaklaşmayıp geniş saçaklara, çıkmalara kendi yorumunu kattığı tespit edilmiştir. Ayrıca Edoardo De Nari’nin bu yapılarla ilgili özgün çizimleri incelendiğinde, De Nari’nin merdiven korkuluğundan pencere detaylarına, kapılardan peyzaj projesine kadar yapı ve çevresinin her detayı ile ilgilendiği ve çizimlerde resimdeki yeteneğini de ortaya koyduğu görülmektedir.

Çalışma sonucunda, Osmanlı'nın son yılları ile Cumhuriyetin ilk yıllarına tanıklık eden Edoardo De Nari'nin konut yapılarında tercih ettiği plan tipleri, malzemeler ve tezin adına uygun olarak özellikle iç ve dış bezemeleri detaylı olarak ele alınarak, Edoardo De Nari'nin konut dışında kalan yapılarındaki bezemeler ile karşılaştırılacak ve Edoardo De Nari'nin yapılarındaki bezemenin yapıldığı dönemdeki bezeme anlayışı içindeki yeri irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Edoardo De Nari, Konut, Bezeme, İstanbul

SİNAN MİMARLIĞINDA MEKAN VE KİTLE KURGUSU

Melike ÖZHAN*, Dr. Öğr. Üyesi Zafer SAĞDIÇ **

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
melikeozhn@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
zafersagdic@hotmail.com

Mimarlık tarihi yazım alanında oluşan yoğun literatür çalışmasına rağmen Sinan'ın düşünce dünyasına ve yapı üretim biçimine dair oluşan bilgi alanının henüz yeterli bir seviyeye ulaşmadığı söylenebilir. Zira Mimar Sinan'ın yapılarının var olduğu toplumsal ve tarihsel düşün sisteminde hangi üretim pratikleri ile nasıl oluşturuldukları hakkında elimizde kesin veriler bulunmamaktadır. Sinan'ın, Sai Mustafa Çelebi'ye yazdırdığı Tezkiretü'l-Bünyân ve bu risalenin varyasyonları olan Adsız Risale, Risâletü'l-Mi'mâriyye, Tuhfetü'l-Mi'mârîn, Tezkiretü'l-Ebniye risalelerinin yanı sıra vakfiyesi ile padişaha vekâlet belgesi, azatlık kâğıdı ile alım-satım hüccetleri Sinan ile ilgili günümüze ulaşan kısıtlı tarihsel belgelerdir. 16. yy. Sinan mimarlığına dair elimizde bu kısıtlı metinler dışında pek de bilgi bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra, Sinan ile ilgili literatürde, klasik mimarlık tarih yazımının büyük kısmını oluşturan Sinan biyografisi ve Sinan mimarlığının anıtsal örnekleri üzerinden hâkim olan yaklaşımın kuruluş, yükseliş, duraklama ve çöküş paradigması doğrultusunda yazıldığı görülmektedir. Bu bağlamda Sinan mimarlığı, klasik dönem içerisinde ele alınır ve anıtsal dini mimarının pozitivist tarih yazım kurgusu içerisinde merkezî mekân gelişim dizgesi üzerinden anlatılır. Bildiri, genel geçer alışla gelmiş olan Sinan anlatısının dışında, Sinan mimarlığını içerdiği mekan anlayışı üzerinden incelemeyi ve anlatmayı hedef almıştır. Bu yaklaşım içerisinde Sinan mimarlığı üzerinden yapılan çalışmaların tekil yapılar kapsamında ele alınan dini ve anıtsal mimari bağlamında şekillendiği görülmektedir. Bu bağlamda, bildiride Sinan'ın tekil yapılar bağlamında mimarlığının incelenmesi değil, daha geniş spektrumlu bir okumayı mümkün kılacak şekilde, mekanı oluşturan dinamiklerin incelenmesi ve bu dinamiklerin ilişkileri bağlamında Sinan külliyesi irdelenecektir. Bu nedenle, 16. yy.da Osmanlı Hassa mimar başı olarak görev yapan Sinan'ın yapmış olduğu külliyelerdeki mekan ve kitle kurgusu, kentsel ölçekli planlama anlayışı, Sinan'ın mekan kurgusunu ortaya koyan her ölçekte var olan dinamikler ve kent topografyası bağlamında külliyelerinin lokasyon seçimleri değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Sinan'ın kentsel mekan gelişimi üzerinden ele alınan külliyesi, onun mimarisi içerisinde mekan ve kitle kurgusu açısından ele alınırken aynı zamanda külliye biçimlenişinde yapılar arasındaki ilişkiler rastlantısal, eksenel ve geometrik açıdan da irdelenecektir.

Böylece, külliyelerin kurgusunda bir düzen ve ilkeler örüntüsü aranacaktır. Bu noktada, Mimar Sinan'ın Osmanlı coğrafyasında inşa edilen seçili kent ve menzil külliyesi değerlendirilecektir. Bu yüzden, Sinan'ın mimarlığında kavramsal ve mekansal bir kurgu inşa edebilmenin imkanı irdelenecektir. Bu doğrultuda, külliye yapılarının inşa sürecine hangi konumda ve hangi biçimle katıldığı araştırılarak, külliye unsurlarının oluşturduğu ilişki dinamikleri ele alınacaktır.

Anahtar kelimeler: Mimar Sinan, külliye, mekan ve kitle kurgusu

OTURUM C-III

OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. AYNUR ÇİFTÇİ

“İZNİK ROMA TİYATROSU MİMARİ BEZEMESİ VE BTHYNİA BÖLGESİ TİYATROLARI
ARASINDAKİ YERİ VE ÖNEMİ”

Özlem AKBAŞ ÖNSOY, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU

“KÜTAHYA, SARAY VE MECİDİYE MAHALLELERİNDE GELENEKSEL KONUT MİMARİSİ
VE KORUMA SORUNLARI”

Hande HATİBOĞLU, Doç. Dr. Ayten ERDEM

“ŞİLE KABAKOZ KÖYÜ SİVİL MİMARİ ÖRNEĞİ YAPILARIN YAPIM SİSTEMLERİNİN
İNCELENMESİ”

Hürrem TUNCA, Dr. Öğr. Üyesi Banu ÇELEBİOĞLU

“SAMSUN İLİ BAFRA İÇLESİ SİVİL MİMARLIK ÖRNEKLERİNİN İNCELENMESİ VE
KORUMA ÖNERİLERİ”

Zarife ERKALKAN, Dr. Öğr. Üyesi Ö. Faruk TUNCER

İZNİK ROMA TİYATROSU MİMARİ BEZEMESİ VE BTHYNİA BÖLGESİ TİYATROLARI ARASINDAKİ YERİ VE ÖNEMİ

Özlem AKBAŞ ÖNSOY *, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU **

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Fakültesi,
Mimarlık Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul

ozlem.calipso@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul
nururfalioglu@msn.com

Tez kapsamında tarih sahnesinde önemli bir yere sahip İznik'in günümüze ulaşan en önemli yapılarından biri olan Roma tiyatrosunun detaylı bir biçimde incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmamızda öncelikle İznik, Bithynia bölgesi içinde ele alınarak tarihi ve özellikle Roma dönemi mimarisine kısaca değinilmiştir. İznik Roma tiyatrosunun detaylı anlatımına geçilmeden önce Bithynia'da bölgesinde ortaya çıkarılan tiyatrolar ile İznik Roma tiyatrosuyla aynı yüzyılda yapılan Anadolu'daki diğer tiyatrolardan da kısaca bahsedilmiştir.

Tezimizin ana konusu olan tiyatronun tarihçesi, mimari özellikleri detaylı biçimde belirtilerek kazılar hakkında genel bir bilgi verilmiştir. Bugüne kadar tiyatroda yapılan kazılar sonucunda ortaya çıkarılan tiyatroya ait bezemeli mimari parçalar belirlenmiştir. Tespit edilen 32 parçanın ne olduğu, bulundukları yıl, bugün bulunduğu yer ile parçaların bezeme özellikleri fotoğraf ve çizimlerle birlikte tezin bel kemiğini oluşturan katalog kısmında ele alınmıştır. Oluşturulan katalog sonucunda tiyatronun bezeme özelliklerinin genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Son olarak İznik Roma tiyatrosunun, Bithynia Bölgesinde bulunan tiyatrolar ve Anadolu'daki MS II. yüzyıla tarihlenen diğer tiyatrolar içindeki yeri ve önemi belirtilerek kısa bir değerlendirme yapılmıştır.

Antik çağda doğu ile batı arasında ticari askeri ve sivil amaçlı ulaşımın gerçekleştiği yolların İznik'te kesişmesi ve stratejik konumu M.Ö IV. yüzyıldan itibaren İznik'i bölgenin önemli merkezi yapmış, uğrunda savaşılan bir kent haline getirmiştir. Günümüzde ana yollardan uzak kalması anıtsal eserlerinin korunarak günümüze ulaşmasını sağlayan önemli bir etken olmuştur. Kentte sayısız deprem, istila ve salgın hastalık olmasına rağmen kent hiçbir zaman terk edilmemiştir. Bithynia Krallığından sonra Roma İmparatorluğu döneminde kent birçok anıtsal eserle süslenmiştir.

Hristiyanlık döneminde önemli kararların alındığı iki büyük konsül toplantısına ev sahipliği yapması dinler tarihinde özel yeri olduğunu göstermektedir. XII. yüzyılda Selçuklulara, XIII. yüzyılda Bizans İmparatorluğuna, XIV. yüzyılda da kısa bir süre Osmanlı İmparatorluğuna başkentlik yapmıştır.

İstanbul'u Haçlıların idaresine terk etmek zorunda kalan Bizans İmparatoru, Nikaia İmparatorluğu adı altında varlığını sürdürmüştür. Bu dönemde kent birçok mimari yapıyla süslenmiştir. Osmanlıların kenti topraklarına katmasıyla kentte Roma ve Bizans kültürü yanında Osmanlı kültürü kendini hissettirerek, mimari örneklerin ilkleri yükselmeye başlamıştır. XVI. Yüzyıldan itibaren İznik çini ve seramik sanatı sarayında desteklemesiyle dünya çapında bir üne kavuşmuştur.

Tarih sahnesinde önemli bir yere sahip İznik'in günümüze ulaşan en önemli yapılarından birisi M.S II. yüzyıl başlarında yapılan Roma tiyatrosudur. İznik Roma tiyatrosu zaman içinde birçok müdahalelere maruz kalmıştır. III. Leon döneminde (M.S 717-741) tiyatrodan birçok parça sökülerek, kent surları olmak üzere çeşitli yapılarda devşirme olarak kullanılmıştır. Bizans döneminde tiyatronun bazı kesimlerine toplu mezarlar açılmış, tuğla duvarlara sahip kilise yapısı inşa edilmiş, Osmanlı döneminde seramik fırınları kurularak atölye olarak kullanılmıştır. Bu nedenle tiyatro tarih sahnesi boyunca tahrip edilmiştir. Parçalarının çoğunun yerlerinden sökülmesi, çoğunun kırılmasıyla Anadolu'da M.S II. yüzyıla tarihlenen diğer tiyatrolar kadar iyi korunduğu söylenemez. Ancak buna rağmen bu tiyatrolarla boy ölçülecek kadar kaliteli mermer bloklardan oluşan zengin süslemeye sahiptir.

İznik Roma tiyatrosu Bithynia bölgesinde araştırması yapıp açığa çıkarılan en önemli tiyatrolardan birisidir. Bithynia bölgesinin diğer önemli kenti olan Nicomedia tiyatrosu üzerinde yerleşim olması nedeniyle yeterli çalışmalar yapılamadığından plan ve bezeme özellikleri açısından fazla bir bilgiye sahip değiliz. Bir başka Bithynia kenti olan Konuralp'teki tiyatro iyi korunmuş olmasına rağmen bezeme özelliklerini gösteren mimari parçaların azlığından bezeme detayları hakkında net bilgi söylememiz mümkün değildir. Ayrıca Nikaia tiyatrosu düz bir zemin üzerinde, tonozlar üzerine inşa edilmesine karşın, diğer iki tiyatro bir yamaca yaslanarak yapılması nedeniyle Yunan özelliği göstermektedir. Nicomedia tiyatrosuysa Helenistik döneme aittir. Bithynia eyaletine bağlı Aizonoi tiyatrosuysa stadion ile birlikte planlanması bakımından tek örnektir.

Nikaia tiyatrosuyla diğer tiyatrolar arasındaki en önemli fark, çoğu tiyatro bir yamaca yaslanarak Hellen özelliği göstermesidir. Sadece Side tiyatrosu düz bir alana inşa edilmiş, Aspendos tiyatrosunun küçük bir bölümü yamaca yaslanmasına karşın geri kalan kısmı düz zeminde tonozlar üzerinde yer almaktadır. Ele geçen buluntular ışığında sahne binasının frizlerinde de farklılık bulunmaktadır. Nikaia tiyatrosunda savaşlarda kullanılan araç gereçlerle savaş sahneleri bezeme olarak kullanılmışken diğerlerinde mitolojik konular ağırlıklı olarak işlenmiştir. Ancak dönemin karakteristik bezemeleri olan lotus palmetler, boncuk dizileri, ion kymationu, lesbos kymationu, kenger ve sarmaşık motifleri her tiyatroda ortaktır.

Nikaia tiyatrosu bu kadar tahrip olmasına karşın Anadolu'da bulunan çağdaşlarıyla yarışır durumdadır. Mermer olarak iyi malzeme kullanılmış ve günümüze ulaşan bezemelerinin ise özenle yapıldığını söyleyebiliriz.

Anahtar Kelimeler: İznik, Tiyatro, Mimari Bezeme, İznik Roma Tiyatrosu

KÜTAHYA, SARAY VE MECİDİYE MAHALLELERİNDE GELENEKSEL KONUT MİMARİSİ VE KORUMA SORUNLARI

Hande HATİBOĞLU*, Doç. Dr. Ayten ERDEM**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Rölöve ve Restorasyon Anabilim Dalı İstanbul,

hande.hatiboglu@hotmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

erdemayten1@gmail.com

Coğrafi olarak merkezi konumda ve çeşitli maden yatakları üzerinde bulunan Kütahya kenti, tarih boyunca farklı imparatorlukların gözde yerleşim merkezlerinden biri olmuştur ve zengin bir tarihi mirasa sahiptir. Bu zenginlik kendini, günümüzde özellikle Osmanlı Dönemi'ne ait anıtsal ve sivil mimarlık örnekleri ile göstermektedir.

Kütahya'da geleneksel dokunun korunması, Cumhuriyet Dönemi'nin başlarında yeterince dikkate alınmamış; koruma ile ilgili ilk ciddi adım 1980'li yılların başında hazırlanan imar planının bir parçası olarak koruma imar planı hazırlanması ile olmuştur. Bu çalışma dâhilinde tarihi yapıların tespiti yapılmış ve sit alanı sınırları belirlenmiştir. Ancak, "Kentsel Sit Alanı" olarak belirlenen bölge, halkın itirazı ve Belediye'nin talebi üzerine yeniden değerlendirilmiş, tescil edilen yapı sayısı azaltılarak sit alanı da birbirinden uzakta iki farklı parçaya ayrılmış ve küçültülmüştür. Sit alanları arasında kalan bölge ise "Etkilenme Geçiş Alanı" olarak belirlenmiş ve bu şekilde "Koruma Amaçlı İmar Planı" onaylanmıştır (1985). Ancak, süreç içerisinde koruma çalışmaları bu iki kentsel sit alanından yalnızca birine odaklanmış, diğer sit alanı ise çoğunlukla göz ardı edilmiştir.

Bu nedenle, tez konusu olarak ikinci sit alanını oluşturan Saray ve Mecidiye mahallelerinin birleşme noktasında bulunan bölge seçilmiştir. Bu alan; anıtsal yapıların yanı sıra, büyük çoğunluğu 2-3 katlı, cumbalı ve hımış tekniğinde yapılmış değerli sivil mimarlık örneklerini de içinde barındırmaktadır. Ancak, geleneksel dokunun köhnediği ve niteliklerini kaybettiği görülmektedir.

Geleneksel dokunun tahribat nedenlerinin başında; yapıların kullanıcıları tarafından terk edilmesi gelmekte, terk edilen geleneksel yapılar zamanın etkisine dayanamayarak tahrip olmaktadır. Bölge halkı, standart konfor koşullarına sahip olmayan geleneksel konutlarda oturmak istememekte, yeni betonarme yapılarda yaşamayı tercih etmektedir. Geleneksel yapıların onarım maliyetlerinin yüksek, sahiplerinin dar gelirli olması geleneksel yapıların terk edilmesini arttırmaktadır. Konutlarını onarma gücü olan kullanıcılar tarafından yapılan denetimsiz onarımlar da geleneksel konutların niteliklerini yitirmesine neden olmaktadır. Bütün

bu tahribat nedenlerinin yanı sıra, sit alanı içinde inşa edilen yeni yapılar da gerek kütle gerekse yükseklik bakımından geleneksel dokunun homojenliğinin bozulmasına neden olmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, üzerine kapsamlı bir literatür çalışması yapılmamış olan bölgeye dikkat çekmek, Kütahya'ya özgü geleneksel doku özelliklerini belgelemek, koruma sorunlarını saptamak ve çözüm önerileri geliştirmek olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kütahya geleneksel mimarisi, Osmanlı Dönemi eserleri, koruma çalışmaları, koruma sorunları

ŞİLE KABAKOZ KÖYÜ SİVİL MİMARİ ÖRNEĞİ YAPILARIN YAPIM SİSTEMLERİNİN İNCELENMESİ

Hürrem TUNCA*, Dr. Öğr. Üyesi Banu ÇELEBİOĞLU**

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

hurremtunca@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

bcelebi@yildiz.edu.tr

Teze konu olan Kabakoz Köyü, İstanbul'un Karadeniz kıyısındaki ilçesi Şile'ye 11 km mesafede kırsal bir yerleşimdir. Tarihi dokusu bozulmadan günümüze ulaşabilmiş Kabakoz Köyü sınırları içerisinde tescilli 73 adet sivil mimari örneği yapı ve 1 adet anıt ağaç bulunmaktadır. Ancak bu yapılar ve anıt ağaç haricinde korunması gereken kültür varlığı niteliğinde harabe halinde ya da tescillenmemiş 8 adet yapı ve 8 adet ocak vardır.

Bölgedeki geleneksel konutların tamamı zemin + 1 katlı, bahçe içinde ayrıık düzende ve ahşap çatklıdır. Ancak dolgu malzemeleri farklılık göstermektedir. Türkiye'de yoğun ormanlık alanları olan Marmara, Karadeniz ve Akdeniz Bölgeleri'nde karşılaşılan dal örgü, bölgede en yaygın kullanımı olan dolgu malzemesidir. Dal örgü, bazı örneklerde yapının tüm dolgularında kullanılırken, bazı örneklerde kerpiç tuğla, ağaç dolgu ve moloz taş dolgu ile birlikte kullanılmıştır. Geleneksel konutların ahşap çatkısında kullanılan ağaç, köyün etrafındaki ormanlarda yoğunlukla bulunan meşedir. Dal örgü tekniğinde kullanılan ağaç ise, yine bölgede yoğun olan kestanedir.

Kabakoz Köyü halkının iş olanakları sebebiyle şehir ve ilçe merkezlerine göç etmesi, yapıların terk edilerek hızlı bir şekilde bozulmasına neden olmuştur. Köyün deniz kıyısında olması nedeniyle deniz turizmi yaz aylarında ciddi bir nüfus artışına neden olmaktadır. Mevsimlik kullanım sonucu geleneksel yapılar bakımsız kalmakta ve bozulma süreci hızlanmaktadır. Yerleşimin, yoğun araç kullanımı olan Şile – Ağva Yolu üzerinde yer alması da Kabakoz Köyü'nün korunmuşluk durumunu olumsuz etkilemektedir.

Bu çalışma kapsamında, köy meydanı merkez alınarak 67 adet tescilli yapıyı içine alan bölge çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Çalışma alanının tarihi çevre analizleri yapılarak, bölgede bulunan tescilli ve tescile önerilmek üzere toplam 75 sivil mimari örneğinin ve 8 adet ocağın envanter fişleri hazırlanmıştır. Yapım sistemi analizi sonucu tespit edilen 5 ayrı tipten örnekler belirlenerek kısmi rölöveleri hazırlanmış; yapılar, yapım sistemi ve malzeme açısından incelenmiştir. Rölövesi hazırlanan yapıların restitüsyon çalışmaları da yapılmıştır.

İstanbul'un tarihi ve deniz turizmi açısından önemli bir ilçesi olan Şile'nin merkez mahallelerinde yapılmış tez çalışmaları olmasına rağmen, Şile köylerinde bulunan sivil mimari örneklerine dair bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın amacı göç, mevsimlik kullanım, bakımsızlık gibi sebeplerle bozulma sürecine girmiş olan özgün sivil mimari örneklerinde kullanılmış bölgeye özgü yapım sistemleri ve detayların belgelenecek yok olmasının önüne geçmektir.

Anahtar kelimeler: Şile, Kabakoz Köyü, sivil mimari, yapım sistemi, dal örgü.

SAMSUN İLİ BAFRA İÇLESİ SİVİL MİMARLIK ÖRNEKLERİNİN İNCELENMESİ VE KORUMA ÖNERİLERİ

Zarife ERKALKAN*, Dr. Öğr. Üyesi Ö. Faruk TUNCER**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
zarife@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Restorasyon Anabilim Dalı, İstanbul,
tuncer@yildiz.edu.tr

Samsun, Karadeniz Bölgesi'nin önemli bir liman şehridir. Doğusunda Çarşamba Ovası ve batısında Bafra Ovası olmak üzere verimli toprakların ortasında yer alan şehir, tarihi boyunca tarımsal üretimin ve ticaretin merkezi olagelmıştır. 19.YY'da farklı etnik grupların birlikteliği, yabancı tüccarlar, gezginler, Samsun'da açılan konsolosluklar, Tanzimat Dönemi Anadolu'ya da yayılan Batı etkisi şehrin kültürel kimliği, mimari ve kentsel özellikleri üzerinde belirleyici olmuştur.

Bafra İlçesi gelişim açısından Samsun şehir merkezi ile paralellik gösterir. Bafra, verimli toprakları, büyük tarım üretimi, 'Altın Yaprak' olarak tanımlanan tütünün ticari değeri nedeniyle öne çıkmaktadır. 19.YY'dan itibaren tütün ağırlıklı tarım üretimi ve ticaretinin zenginleştirdiği ilçede sivil mimari, maddi ve kültürel zenginliğin kuvvetli bir yansıması olmuştur.

Bafra İlçe Merkezi'nde 4 cami, 4 çeşme, 2 hamam, 2 okul olmak üzere 12 anıtsal yapı, 76 adet konut, 35 ticari yapı, 1 bedesten olmak üzere 112 adet sivil mimarlık örneği günümüze ulaşmayı başarmış; korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmiştir. 1981-82 Yıllarında başlayan korunması gerekli kültür varlıklarını tespit ve tescil çalışmaları dönemsel olarak devam etmiştir. Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 22/02/2018 tarih ve 5089 sayılı karar ile Bafra İlçesi kentsel sit alanı ve etkileşim alanı sınırları belirlenmiştir. Alana yönelik Koruma İmar Planı çalışması yapılması önerilmiştir. Ancak günümüze ulaşabilen yapıların irdelendiği kapsamlı bir belgeleme çalışması henüz yapılmamıştır.

Çalışmanın amacı, 1830-1965 yılları arasında yapılmış Sivil Mimarlık örneklerinin yapım sistemi, plan-kesit-cephe özellikleri, özgün detaylar açısından sınıflandırılarak incelenmesidir. Tipolojik benzerliklerin ortaya konması; yapılarda oluşan bozulmaların ve nedenlerinin belirlenmesi, çözüm önerileri sunulmasıdır.

Belirtilen tarih aralığı içinde yapılmış; günümüze ulaşabilmiş yapılar çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır. Tescilli tüm yapıların güncel durumları fotoğraf ile belgelenmiş; katalog fişleri hazırlanarak genel özellikleri kaydedilmiştir. Yapılar, 4 ana dönemde sınıflandırılmış; mimari özellikler bakımından alt gruplar oluşturulmuştur.

Her döneme ait en az iki yapının plan, kesit, cephe krokisi ve yapı elemanı detayları ölçeğinde incelenmesi hedeflenmiş; toplamda 12 adet tescilli yapı üzerinde çalışılmıştır.

Bafra İlçesi'nde 19.YY Sivil mimarlık örneklerinde gözlenen tipolojiler, Cumhuriyet'in ilk yıllarında da devamlılık göstermiş; zamanla bazı dönüşümlere uğramıştır. 60'lı yıllara kadar büyük ölçüde korunarak ve kullanılarak yaşayan özgün yapılar, takip eden 30 yıl içinde yoğun tahribata uğramıştır. İncelenen 19.YY ve Erken Cumhuriyet Dönemi örneklerinin büyük kısmı geniş parseller içinde, bahçeli, bahçe katı, zemin kat ve 1. Kattan ibaret büyük aile konaklarıdır. Cumhuriyet Dönemi yapılarında parsel alanı ve yapı taban alanlarının küçüldüğü, mimari öğelerin giderek sadeleştiği görülmektedir. Nitelikli örneklerin 1965 sonrası oldukça azaldığı, yeni planlama kararları sonucu 1975-85 yılları arasında apartmanlaşmanın yoğunlaştığı, nitelikli yapıları korumanın zorlaştığı belirlenmiştir.

Gerçekleştirilen alan çalışması ile şehir tarihi ve kültürel kimlik açısından çok önemli olan sivil mimarlık örneklerinin niteliklerini kaybetmeden gelecek nesillere aktarılabilmesi amaçlanmaktadır. Çoğu bugün kullanılmayan yapıların korunması ve canlandırılması, şehir sakinlerinin sosyal, kültürel ve ekonomik gelişimine katkıda bulunacaktır.

Anahtar kelimeler: Samsun, Bafra Sivil Mimarlık Örnekleri, kentsel koruma, geleneksel konut mimarisi.

OTURUM C-IV

OTURUM BAŞKANI: DR. ÖĞR. ÜYESİ N. BURCU YAĞAN KÖYLÜ

“TARİHİ YAPILARDA YANGIN TEHLİKESİNE BAĞLI GELİŞEN RİSKLERİN VE
YÖNETİMİNDE TEKNİK VE YASAL SÜREÇLERİN İNCELENMESİ”

Sema TULUNAY, Prof. Dr. Zeynep Gül ÜNAL

“BÜYÜK ŞEHİR YANGINLARININ YERLEŞİM DOKUSU VE SOSYAL YAPIYA ETKİSİ:
İSTANBUL ÖRNEĞİ”

Nalan BAHÇEKAPILI, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU

“İZMİR İLİ, BERGAMA İLÇESİ, FERİZLER KÖYÜ’NDEKİ GELENEKSEL YAPILARIN
MİMARİ ÖZELLİKLERİ VE KORUMA SORUNLARINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA”

Müzeyyen Betül TURAN, Doç. Dr. Aynur ÇİFTÇİ

TARİHİ YAPILARDA YANGIN TEHLİKESİNE BAĞLI GELİŞEN RİSKLERİN VE YÖNETİMİNDE TEKNİK VE YASAL SÜREÇLERİN İNCELENMESİ

Sema TULUNAY*, Prof. Dr. Zeynep Gül ÜNAL**

*Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Rölöve –Restorasyon Anabilim Dalı Programı Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul,

tulunaysema@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü Restorasyon Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, İstanbul,

zgulunal@gmail.com

Risk ve tehditlerin gerçekleşmesiyle oluşan afetler can kaybına neden olmanın yanında tarihi çevreye ve yapılara, çoğu zaman geri dönüşü olmayan şekilde, zarar vermektedir.

Bu çalışma, tarihi yapıların varlığını tehdit eden en önemli tehlikelerden biri olan ve insan kaynaklı afetler sınıfına giren yangınların neden olduğu koruma sorunlarını vaka örnekleri üzerinden inceleyerek proaktif bir yaklaşımla tarihi çevre ve yapılarda yangın risklerinin yönetimine katkı sağlayacak bir kılavuz hazırlanmasını hedeflemektedir.

Tarihi çevrede meydana gelen doğal ve insan kaynaklı afet risklerinin yönetimi özellikle son 10 yılda tüm dünyada ve ülkemizde ayrıntılı bir biçimde incelenmeye başlanan bir konudur.

Afet riskleri yönetiminde önemli tehlikelerden biri olan yangın ve risklerinin yönetimi tarihi yapılarda çıkabilecek yangınların çıkmadan önlenmesi, çıktığı anda gerekli müdahalenin yapılabilmesi ve çıktıktan sonraki iyileştirme sürecinin olumlu geçebilmesi açısından önemlidir.

Çalışma kapsamında yangına bağlı risklerinin belirlenmesi amacıyla öncelikle yangın olgusunun tarihi yapılarda oluşturduğu koruma sorunları irdelenmiştir. Yangın olgusu düşünüldüğünde akla gelen sadece yanma nedeniyle yapının yok olmasıdır ancak yangının söndürülmesi amacıyla kullanılan su, kimyasal madde vs. gibi söndürücü malzemenin yapıya verdiği zarar ile yangınların önlenmesi için yasal olarak zorunlu tutulan yapı elemanlarının veya yangın söndürme/izleme sistemlerinin yapının özgünlük değerine verdiği zarar da koruma sorunu olarak ele alınmaktadır.

Yangın risklerinin örnekler üzerinde incelenebilmesi amacıyla Fatih ilçesinde 2008-2018 yılları arasında tarihi yapılarda çıkan 73 adet yangın olayı incelenmiş ve yapıların tescil durumu, yangınların yıllara göre dağılımı, yangın anında kullanım durumu, yanan yapıların işlevi, yangın sebepleri, yanan yapının zarar değerlendirmesi ve yapıların günümüzdeki fiziksel durumunu içeren istatistiksel veriler çıkartılmıştır.

Yangın tehlikesine bağlı oluşan risklerinin belirlenmesinden sonra mevcut yasal sürecin anlaşılması amacıyla dünyada ve ülkemizde yürürlükte olan ve özellikle tarihi yapılar ile ilgili maddeler içeren yangın yönetmelikleri incelenmiş, incelenen örnekler üzerinde zarar azaltma, müdahale, iyileştirme aşamaları ile ilgili yapılan tanımlar karşılaştırılarak ülkemiz için oluşturulabilecek bir “Tarihi Çevrede Yangın Risk Yönetimi” üzerinde temel yaklaşımlar geliştirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Tarihi yapılar, Yangın Risklerinin Yönetimi, Zarar Azaltma, Yönetmelik

BÜYÜK ŞEHİR YANGINLARININ YERLEŞİM DOKUSU VE SOSYAL YAPIYA ETKİSİ: İSTANBUL ÖRNEĞİ

Nalan BAHÇEKAPILI*, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU**

*Doktora öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
nalan.bahcekapili@std.yildiz.edu.tr

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
urfali@yildiz.edu.tr

Ateş, insanoğlunun varoluşu ve hayatta kalma mücadelesinde büyük önem taşımıştır.

Homo erektus'un yükselişinin ise pişirme sayesinde gerçekleştirildiği görüşü mevcuttur (Wrangham, 2009:66). Ateşin kontrollü kullanımı, tekerleğin icadı ya da dilin gelişimi yanında insanlık tarihinin en erken ve en önemli buluşları arasında kabul edilir (Darwin, 191:137). Ateşi pişirmek için kullanmamış bir kültürün olmadığı düşünülür. Ateş, sunduğu fayda ve tehlikeleriyle çok erken dönemlerden itibaren modern insanın oluşmasında hayatın önemli bir parçasını oluşturmuştur. Ateş, hem uygarlıklara güç olmuş, çağdaş insanın değişimini etkilemiş, hem de bugüne kadar sayısız bölgeyi, ormanı, yerleşimleri, binaları ve hayatları yok etmiştir. Kontrolsüz ateş olarak tanımlanan yangın ise mimarlık ve şehirlerin şekillenmesinde şüphesiz en önemli etkenlerden biridir.

Değişik ölçeklerde yaşanmış yangınlar binaları kentleri/şehirleri etkilemiş, hızla yok olan binaların ve dokunun tamiri ve yenilenmesiyle ilgili gereklilik hızlı, değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Binyıllar boyunca biriken deneyim, kazalar, trajediler ve eğitim, insanların ateş ve yangınla başa çıkma, kontrol etme, önleme, sınırlandırma ve güvenli şartları yaratma konusunda rehberi olmuştur. Kentler/şehirler ve binaların yapımında yaşanmışlıklardan kaynaklanan birikimlerin rehberliğinde önleyici tedbirler alınmaya çalışılmış, bu tedbirler insanın fiziksel çevresinin oluşumunda önemli rol oynamıştır (Bankoff vd., 2012:8).

İnsanlık tarihinin ve yeryüzünün şekillenmesinde büyük rolü olan yangına karşı geliştirilmiş güvenlik tedbirleriyle ilgili azımsanmayacak bir birikim mevcuttur. Bu birikimin değerlendirilebilmesi açısından, bu bilgi alanının dağarcığı olan terimlerle ilgili bir araştırmanın ortaya konması gerekli ve önemlidir. Bu çalışmada yangın güvenliğinin gelişim süreci ve geçirdiği evrim kavramları üzerinden açıklanmakta, yangın güvenliği alanının kavramları ve kavramlardaki değişim incelenmektedir.

Tezin amacı, yangın olgusunun ve risklerine karşı alınan önlemlerle ilgili bilgi birikiminin içinde oluşan terim ve kavramları araştırmak ve bu bilgi dağarcığını görünür hale getirmek ve hiç ele alınmamış olan yangın güvenliği tarihine katkı sağlamaktır.

Yangın güvenliğinin kavramları üzerinden ‘devreler/dönemler’in sınırlarıyla, dönemleri niteleyen kavramlar-dönemleri kesen kavramların varlığı araştırılmakta, kavramlar listelenerek kavram kümeleri derlenmekte ve kavramlar arası ilişkileri kurulmaktadır. Ortaya çıkarılan terminolojinin, aynı dönemdeki benzerleriyle karşılaştırılarak, Osmanlı’daki yangın güvenliğinin özgünlüğünün ortaya çıkarılması da hedeflerdendir.

Anahtar kelimeler: Yangın, Yangın Yönetmelikleri, Yangın ve Şehir, Yangın ve Mimari

İZMİR İLİ, BERGAMA İLÇESİ, FERİZLER KÖYÜ'NDEKİ GELENEKSEL YAPILARIN MİMARİ ÖZELLİKLERİ VE KORUMA SORUNLARINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Müzeyyen Betül TURAN*, Doç. Dr. Aynur ÇİFTÇİ**

* Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul

mbetulturan@gmail.com

** Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü

cifci@yildiz.edu.tr

Günümüzde kırsal alanlardaki mimari mirasın korunması önündeki en büyük engellerden biri yasal mevzuattaki eksiklikler, ekonomik sorunlar ve sosyal yapının değişmesi sonucu oluşan terktir. Bergama'ya 16 km uzaklıktaki Ferizler Köyü de bir zamanlar 2.000'e yakın nüfusu ile gelişmiş bir yerleşme iken günümüzde sadece 160 kişinin yaşadığı bir köydür.

Köyün 17. Yüzyılda Firuz Bey tarafından kurulduğu rivayet edilmektedir. Firuz Bey, kardeşi Ahmet Bey ve yeğenleri Doğan Bey birbirine komşu Firuzlar-Ferizler Köyü, Çitköy ve Doğancı olmak üzere 3 köy kurmuşlardır. Köyler verimli topraklara sahip Bakır Çay Ovası'nda bulunduklarından geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olmuş, bu sayede hızlıca gelişmişler ve Ferizler merkez köy olmuştur. 1. Dünya Savaşı sırasında işgal edilen köye bu dönemde bazı yapılar eklenmiş, hatta savaşta vurulan bir efenin anlatıldığı Ferizler Başı türküsü de bu dönemde yazılmıştır.

Tez konusu olarak seçilen Ferizler Köyü'nde daha önce mimari bir belgeleme çalışması yapılmamıştır. Saha çalışması 23 günde tamamlanan araştırmada öncelikle geleneksel yapılar için envanter fişleri doldurulmuş, insansız hava aracı ile köyün tamamının ortofotoları çekilmiş, daha sonra özgünlüğünü korumuş 14 konut ile 6 kamusal işlevli yapı mimari açıdan ayrıntılı olarak ölçüleri alınarak belgelenmiştir.

Yerleşimin genelinde 93 adet kâgir konut mevcuttur. Konutların dışında bir cami, biri günümüzde kullanılan, üçü harabe halde dört kıraathane, iki çamaşırhane ve bir çeşme Ferizler Köyü'nde inşa edilmiş özgün kamusal yapılarıdır. Yağhane ve artık harabe halde olan un değirmeni ise günümüzde kullanılmamaktadır.

Köydeki geleneksel konut yapıları moloz taş ile inşa edilmiş, geç dönem örneklerinde ve onarımlarda ise dolu tuğla kullanılmıştır. Konutlara giriş çoğunlukla bahçeden olup evden bağımsız, gelen misafirin kalabileceği ve hayvanını bağlayabileceği “oda” adı verilen ek bağımsız birimler yapılmıştır. Konutlar genelde tek veya iki katlıdır.

Zemin ve bir kattan oluşan, halk arasında “haney-hanay” olarak adlandırılan konutlarda zemin katta “ev altı” denilen kısım genellikle depo (“mağaza”) veya ahır olarak kullanılmıştır. Üst katlarda ise özgünde yarı açık bir sofa (“hayat”) ile odalar bulunurken günümüzde yarı açık sofaların çoğu kapatılmıştır. Evlerin içinde yerleşmede “baca” olarak adlandırılan ocaklar ve üzerinde ahşap raflar bulunur. Raflardan en yukarıdakinin adı “sergen” olup tüm oda boyunca devam eder. Odalarda yüklük ve yüklüğün yanında bir gusülhane (“hamamlık”) vardır. Özgünde toprak düz damlı yapıların üstü günümüzde ahşap taşıyıcılı muhdes çatılarla örtülmüş, dolu tuğla ile kirpi saçak yapılmış ve çatı alaturka kiremitle kaplanmıştır.

Ferizler, nüfusu orta yaş üzeri insanlardan oluşan ve sürekli göç veren bir köydür. Ayrıca geleneksel yapılar kullanıcı müdahaleleri ve dış hava koşulları kaynaklı sorunlarla karşı karşıyadır. Bu nedenle gerekli önlemler alınmazsa önümüzdeki yıllarda köy yerel kullanıcıları ile birlikte özgün mimarisini ve kültürel mirasını kaybetme tehlikesi altındadır. Bu çalışmada Ferizler kırsal yerleşiminin özgün mimari özelliklerini ve koruma sorunlarını belgelemek ve köyü tekrar canlandırmak için koruma yaklaşım önerileri getirmek amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bergama, Ferizler, Kırsal Mimari, Kagir Yapılar, Çamaşırlık

OTURUM C-V

OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. DİLEK EKŞİ AKBULUT

“21. YÜZYILDA ÜRETİLEN ÇOK KATLI AHŞAP YAPILARIN YAPIM SÜRECİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ”

Hümeysra ŞENTÜRK, Doç. Dr. Erkan AVLAR

“BETONARME MALZEMELİ YÜKSEK BİNALARA İTALYA'DAN ÖRNEKLER”

Funda ÇAKIRÖZÜ CİVELEK , Prof. Dr. Yeşim Kamile AKTUĞLU

“METRO PROJELERİNİN YAPIM AŞAMASINDA KARŞILAŞILAN RİSKLERİN YAPI BİLGİ
MODELLEMESİ DESTEKLİ YÖNETİMİ”

Gözde SAYGILI, Doç. Dr. Serhat BAŞDOĞAN

“AÇIK PLANLI OFİSLERDE AKUSTİK KOŞULLARIN ÇALIŞANLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ
VE BİR ÖRNEK ÜZERİNDE İNCELEME”

Başak Dicle ŞAHİN, Doç. Dr. Özgül YILMAZ KARAMAN

“OFİSLERDE BÜTÜNLEŞİK AYDINLATMAYI ETKİLEYEN ETKENLER VE BİR
ÖRNEKLEME”

Şevket Baran YÜCEL, Prof. Dr. Rengin ÜNVER

21. YÜZYILDA ÜRETİLEN ÇOK KATLI AHŞAP YAPILARIN YAPIM SÜRECİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hümeyra ŞENTÜRK*, Doç. Dr. Erkan AVLAR**

*Yüksek Lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

humeyrasenturk@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Yapı Bilgisi Anabilim Dalı, İstanbul,

eavlar@yildiz.edu.tr

Hammaddesi doğa tarafından üretilebilen ve yenilenebilen bir malzeme olan ahşap, 19. yüzyıl sonlarına kadar, az katlı yapı üretiminde yaygın olarak kullanılan yapı malzemelerinden biri olmuştur. Ancak 20. yüzyılda arsa maliyetlerinin yükselmesi, nüfus artışı gibi pek çok nedene bağlı olarak az katlı yapıların yerini çok katlı yapılar almıştır. Bu süreçte beton ve çelik gibi yeni yapı malzemeleri ile gelişen sistemler ve tekniklerin yaygınlaşmasıyla ahşap malzemenin kullanımında azalma gözlenmiştir. 21. yüzyılda ise, yapı endüstrisinde yaşanan gelişmelerin ahşap yapı üretimine yansması, kullanımı azalan ahşabın yeniden talep görmesini sağlamıştır. Bu süreçte endüstriyel ahşap malzeme ve ahşap yapı üretimine yönelik birçok araştırmanın yürütüldüğü, bu araştırmaların yetkin kurumlar tarafından desteklendiği, araştırmalar sonucunda ahşap yapı üretimini yeni boyuta taşıyan tasarımların gerçekleştirildiği bilinmektedir. Buna bağlı olarak her geçen gün ahşabın taşıyıcı sistemde kullanımının önem kazandığı ve birçok gelişmiş ülke tarafından kullanımının benimsendiği görülmektedir. Ahşabın özellikleri iyileştirilerek üretilen endüstriyel ürünler ve bu ürünlerle inşa edilen çok katlı yapılarda, beton ve çelikle yarışır düzeyde olmasa bile, her geçen gün önemsenecek düzeyde gelişme kaydedilmektedir. Böylece ahşaba artan talep, endüstriyel ahşap elemanların ve sistemlerin kullanımına ivme kazandırmaktadır. Kanada, Amerika ve Avrupa ülkeleri başta olmak üzere, birçok ülkede çok katlı ahşap yapı sayısı artış içerisindedir ve bu artışla birlikte her yıl ahşap yapı yüksekliği de artmaktadır. Kanada’da, British Columbia Üniversitesi’nin yerleşkesi içinde yer alan 18 katlı, 53.00 m yüksekliğindeki Brock Commons öğrenci yurdu, günümüze kadar dünyada inşa edilmiş olan en yüksek ahşap yapıdır. Ancak tasarım ve inşaat aşamasında olan daha yüksek ahşap yapılar da bulunmaktadır.

Ön yapımlı olarak üretilen çok katlı ahşap yapıların yapım süresinin kısa olması, inşaat sırasında ekip ve ekipman sayısının az olması, eleman üretiminin hızlı yapılabilmesi, ayrıntı çözümleri ve montajının kolay olması, elemanların hafif olması, standart üretim sağlanması önemli avantajlar olarak gösterilmektedir. Bu nedenle uygulama süreci kolaylaşmakta ve büyük ekipmanlara gereksinim olmaksızın basit makinelerle, mevsim koşullarına bağlı kalmaksızın ve az sayıda personelle yapılar tamamlanabilmektedir.

Böylece çok katlı yapıların uygulama süresi oldukça kısalmaktadır. Dünyanın farklı ülkelerinde inşa edilen çok katlı ahşap yapılar hem taşıyıcı sistem kurgusunda esneklik ve hız sağlamakta hem de maliyet ve kalite yönünden yapı sektörüne yenilik getirmekte ve sistem tasarımıyla farkındalık yaratmaktadır.

Bu çalışmada, çok katlı ahşap yapıların yapım sürecindeki avantajlarıyla alternatif oluşturabileceği öngörülmektedir. Bu doğrultuda çok katlı ahşap yapıların yapı sektörüne getirdiği yenilikler belirlenmektedir. Bunun için öncelikle, endüstriyel ahşap ürün ve gelişmiş sistemler kullanılarak üretilmiş çok katlı ahşap yapı örneklerinin uygulama aşamaları incelenmekte ve yapım süresi, kullanılan sistem ve malzemeler, ekip ve ekipman sayısı, ön üretim aşaması ve şantiyede kurulum aşamasının karşılaştırmaları yapılarak yapım süreci değerlendirilmektedir.

Anahtar kelimeler: Endüstriyel ahşap ürünler, Gelişmiş ahşap sistemler, Çok katlı ahşap yapılar, Ön yapımlı ahşap yapı üretimi.

BETONARME MALZEMELİ YÜKSEK BİNALARA İTALYA'DAN ÖRNEKLER

Funda ÇAKIRÖZÜ CİVELEK* , Prof. Dr. Yeşim Kamile AKTUĞLU**

*Yüksek lisans öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İzmir,

funda.civelek@csb.gov.tr

**Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İzmir,

yesim.aktuglu@deu.edu.tr

Her geçen gün değer kazanan şehir merkezlerindeki fiyatları artan arsalardan yoğun yararlanma imkanı sağlaması, mevcut binalara ekleme veya sınırlı arsalarda büyük programlı yeni yapı ile ihtiyacın karşılanması, çağdaş sistemlerle insan enerjisinin ve zamanın çok az harcanması , prestij sağlaması gibi avantajlara sahip olan yüksek yapıların; yapı malzemesindeki ve yapım teknolojisindeki bilimsel ve teknik gelişmeler sonucu düşey yükselme olanakları artmıştır (Öke,2019:5; Koç vd., 2009: 2178).

Yangına karşı dayanıklılığı, rijitliğinin fazla olması, dış etkilere dayanıklı olması, ömrünün uzun olması, bakımının kolay olması, işçi bulmanın kolay olması gibi özellikleri ile yığma, çelik ve ahşap yapılara göre daha avantajlı olan betonarme yapılar (Doğangün,2005:4); günümüzde özellikle Türkiye'de yapı stoğunun büyük bölümünü oluşturmaktadır.

Betonarme malzemeli yüksek yapıların son dönem örneklerinden yapımı tamamlanan ve İtalya'nın Milano şehrinde bulunan , bulundukları Porta Nuova Bölgesi ve Garibaldi-Repubblica-Varesine alanlarının yeniden geliştirilmesi / yapılandırılması kapsamında geliştirilen eylem planlarının birer parçası olan UniCredit Tower ve Palazzo Lombardia yapıları; fonksiyonları, kullanılan yapım sistemleri, yapım teknolojileri, yapı malzemeleri gibi birçok açıdan bu bildiride irdelenecektir (Ferreira,2014; Brazil,2012, Clarke,2019)

Anahtar kelimeler: Palazzo Lombardia, UniCredit Tower, Betonarme Yüksek Binalar, Taşıyıcı Sistem, Plastik Boşluklu Kirişsiz Döşeme Sistemi.

METRO PROJELERİNİN YAPIM AŞAMASINDA KARŞILAŞILAN RİSKLERİN YAPI BİLGİ MODELLEMESİ DESTEKLİ YÖNETİMİ

Gözde SAYGILI*, Doç. Dr. Serhat BAŞDOĞAN**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
saygiligozde@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
serhatbasdogan@gmail.com

Kentlerde artan nüfusla birlikte kent içi ulaşımındaki tıkanıklıklara çözüm olması, yolcu kapasitesinin yüksek ve sürdürülebilir olması gibi nedenlerle metro, tramvay vb. sistemlerin yapımı son yıllarda hız kazanmıştır. Yapılan projelerin sayısının artması olumlu bir gelişme olsa bile her projenin tek sefere özgü olması öngörülemeyen proje risklerini beraberinde getirmektedir. Metro projelerinin en belirgin özelliklerinden birisi birçok disiplinin eş zamanlı olarak bir arada çalışmasını gerektirmesidir. Bu bağlamda çok sayıda katılımcıyı ve dokümanı içeren proje sürecini yönetmek kolay değildir. Geleneksel proje teslim yöntemleri, teknolojinin değişmesi ve gelişmesiyle birlikte yön değiştirse de genellikle iki boyutlu çizimler ile olup, bu çizimlerin yetersizliğinden dolayı yapım aşamasında anlaşmazlıklara ve hatalara yol açmaktadır. Bu durumun sonucunda projenin tamamlanması için gereken maliyet ve zaman artmaktadır.

Yapı bilgi modellemesi; mimarlar, mühendisler ve yüklenicilerin olası bir tasarım, inşaat veya operasyonel sorunları tanımlamak için simüle edilmiş bir ortamda neyin inşa edileceğini görselleştirmelerine yardımcı olur. Nitekim raylı sistem projelerinde çok sayıda disiplinin eş zamanlı olarak çalışmasının gerekli olması, geleneksel yöntemlerden yapı bilgi modellemesi olarak adlandırılan çalışma modeline geçilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Metro projeleri, ilk yatırım maliyeti yüksek ve uzun süreli projelerdir, iyi yönetilemeyen riskler projenin hedeflerine ulaşmasını engellemektedir. Bu çalışmanın amacı metro projelerinin yapım sürecini inceleyerek, bu aşamada karşılaşılan risklerin projenin hedefine ulaşmasındaki etkilerini tespit etmek ve yapı bilgi modellemesi diye adlandırılan çalışma modelini metro projelerine uyarlayarak, riskleri asgari düzeye indirmektedir. Bu çalışmada literatür taramasıyla birlikte aynı yüklenicinin yapımını üstlendiği iki farklı raylı sistem projesi vaka analizi olarak incelenmiştir. Projelerden birisi geleneksel yapım metoduyla ihale edilerek tamamlanmış olup diğerinin yapı bilgi modellemesi metoduyla tamamlanması beklenmektedir, aynı yüklenicinin yapım aşamasında hangi riskleri azaltabileceğiyle ilgili sonuçların ortaya çıkarılması da çalışmanın amaçlarındandır.

Anahtar Kelimeler: Metro projeleri, risk yönetimi, yapı bilgi modelleme.

AÇIK PLANLI OFİSLERDE AKUSTİK KOŞULLARIN ÇALIŞANLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ VE BİR ÖRNEK ÜZERİNDE İNCELEME

Başak Dicle ŞAHİN*, Doç. Dr. Özgül YILMAZ KARAMAN**

*Yüksek lisans öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İzmir,

basakdiclesahin@gmail.com

**Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İzmir,

ozgul.yilmaz@deu.edu.tr

Ofis yapıları, çalışan bireylerin günlük hayatta en çok zaman geçirdikleri mekanlardan biridir ve çalışma kalitesi ortamın fiziksel koşullarından doğrudan etkilenmektedir. Ofisler, iç mekan düzenine göre kapalı (hücreli) planlı, açık planlı ya da karma planlı olarak sınıflandırılabilirler. Açık planlı ofislerde, çalışanların verimliliğini etkileyen ortam koşulları; hava kalitesi, ısı konforu, aydınlatma, çalışma alanlarının tasarımı ve yerleşimi, mahremiyet ve akustik konfor olarak sıralanabilmektedir. Açık planlı ofisler, çok sayıda insanın çalışırken aynı mekanı paylaştığı ve karşılıklı konuşmaların gerçekleştiği mekanlardır. İç organizasyonu iyi bir biçimde yansıtabiliyor ve ofis organizasyonundaki değişikliklere kolayca uyum sağlayabiliyor olmasına rağmen; akustik koşullardan da kolayca etkilenen bir yapıya sahiptir. Akustik konfor koşullarının kabul edilebilir değerler arasında olmaması; çalışanların dikkatinin daha kolay dağılmasına ve konuşma mahremiyetinin azalmasına yol açmaktadır. Ortamdaki akustik konfor; ses yutuculuğu, bölme elemanları, tefriş düzeni, arka plan gürültüsü, çalışma alanları arasındaki mesafe ve hacmin büyüklüğünden etkilenmektedir.

Bildiri kapsamında, açık planlı ofislerdeki malzeme ve tefriş elemanlarının seçiminden kaynaklı akustik konfor koşullarındaki değişikliklerin, kullanıcılar üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, İzmir’de yer alan ticari bir yapıda yer alan, aynı hacme sahip; fakat ortam yutuculuğunun malzeme seçimi, tefriş düzeni ve bölme yüksekliklerinden dolayı farklı olduğu ofisler incelenmiş ve ofislerdeki mevcut akustik koşulların öznel bir açıdan değerlendirilebilmesi için kullanıcılara anket çalışması yapılmıştır. Toplam dört bölümden oluşan anket çalışması sırasıyla, ortamın fiziksel koşullarının değerlendirilmesi, akustik konfor koşullarının değerlendirilmesi, kullanıcılara ait demografik sorular ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır. Üç ayrı katta bulunan ofis hacimlerinde uygulanan anket çalışmasında 123 çalışandan 83’ü soruları cevaplamıştır. Anket sonuçları değerlendirilmesi sonrasında, ortam yutuculuğu yüksek ve arka plan gürültü düzeyinin düşük olduğu ve toplam çalışan sayısı diğer ofisin yaklaşık yarısı kadar olan ofisteki çalışanların sadece %28’lik bir kısmı akustik ortam koşullarından memnun olduğunu ifade etmişken, ortamdaki gürültü seviyesinin daha yüksek olduğu, kalabalık ofisin çalışanlarından yaklaşık yarısı ortam koşullarından memnun olduğunu belirtmiştir.

Bu doğrultuda, açık planlı ofisler için kabul edilen değeri aşmaması koşuluyla ortamdaki gürültü seviyesinin yükseltilmesinin, çalışanların üzerinde olumlu etki yarattığı görülmüştür. Bir başka deyişle, ortam yutuculuğunun fazla, arka plan gürültü düzeyinin düşük olduğu ortamlarda, çalışanların işitsel mahremiyetinin sağlanıp kendilerini daha rahat hissedebilmeleri için ortam içerisinde maskeleme görevi görececek başka bir sesin varlığına ihtiyaçları olduğu kabulünün doğrulandığı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Açık planlı ofis, akustik tasarım, işitsel konfor.

OFİSLERDE BÜTÜNLEŞİK AYDINLATMAYI ETKİLEYEN ETKENLER VE BİR ÖRNEKLEME

Şevket Baran YÜCEL*, Prof. Dr. Rengin ÜNVER**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

sbaranyucel@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

runver@yildiz.edu.tr

İnsanoğlu var olduğundan bu yana doğal ışık kaynaklarından yayımlanan günışığından yararlanarak görme eylemlerini gerçekleştirmeyi hedeflemiş ve kapalı mekanları günışığından en üst düzeyde yararlanacak özelliklerde tasarlamaya çalışmıştır. Tarihsel süreçte, günışığının yeterli ya da var olmadığı saatlerde ise ateşten, elektrikli ışık kaynaklarına (elektrik lambalarına) uzanan değişik yapay kaynaklar kullanılmıştır. Özellikle, 1930’lu yıllardan sonra lambalardaki teknolojik gelişmelere paralel olarak mekanların aydınlatılmasında yapay ışık kaynakları ağırlık kazanmaya başlamış ve günışığından etkin biçimde yararlanılması durumu göz ardı edilmeye başlanmıştır.

1970’li yıllara gelindiğinde, tüketimi oldukça artan elektrik enerjisinin, genellikle yenilenemeyen enerji kaynakları olan fosil yakıtlardan elde edilmesi, çevresel kirliliğe neden olan etmenlerden biri olarak görülmesine yol açmıştır. Ayrıca, elektrik enerjisi kullanım giderlerinin artması da ekonomik bir problem olarak ortaya çıkmıştır. Bunların yanı sıra, yapılan bazı araştırmalar günışığından yeterince yararlanılmamasının insan sağlığı ve psikolojisine olumsuz etkileri olduğunu ortaya koymuştur. Kısacası, elektrikli yapay ışık kaynaklarının kullanımının artması küresel ve bireysel ölçekte çevresel, ekonomik, sağlıksal ve psikolojik bazı sorunların da gündeme gelmesine neden olmuştur. Söz konusu sorunların giderilmesi için aydınlatma açısından en etkili yöntemlerden biri de günışığının daha etkin kullanımıdır.

Günışığının yetersiz kaldığı alanlarda yapay aydınlatmanın kullanılması esasına dayanan bütünleşik aydınlatma yaklaşımı, görsel konfor koşullarından ödün vermeden gün ışığının en etkin şekilde kullanılmasını amaçlar. Bütünleşik aydınlatmada, günışığı ve yapay aydınlatmanın birbiriyle uyumlu tasarlanması gereklidir. Günışığının en etkin kullanımı için yapı kabuğu saydamlık oranı, pencere özellikleri, cephe yönü, gölgeleme elemanları vb. bütünleşik aydınlatmayı etkileyen etkenler dikkatle ele alınmalı ve yapay aydınlatma düzeni bu etkenlerden gelen veriler doğrultusunda tasarlanmalıdır.

Ofis yapıları, yapay aydınlatma enerjisi tüketimi açısından büyük paya sahip ağırlıklı olarak gündüz saatlerinde kullanılan bina tipolojilerinden biridir.

Bu nedenle, etkin enerji kullanımı, çalışanların görsel konforu, sağlığı ve psikolojisi vb. açılardan ofislerde bütünsel aydınlatma tasarımının doğru kurgulanması büyük önem taşır.

Bu bildiride, önce bütünsel aydınlatmayı etkileyen etkenlere ve bu etkenlere yönelik genel ilkelere değinilmiştir. Ardından konuyu örneklemek amacıyla İstanbul'un Kadıköy ilçesinde yer alan bir ofis binasının, açık ofis planlı bir katı seçilmiş, DIALux programı kullanılarak bu mekanın belirli saat, gün ve aylardaki gün ışığı performansı hesaplanmıştır. Gün ışığı performans verileri doğrultusunda, ofis mekanına bütünsel aydınlatma ilkeleri gözetilerek öneriler geliştirilmiş ve değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Bütünsel Aydınlatma, Doğal Aydınlatma, Yapay Aydınlatma, Ofis.

OTURUM C-VI

OTURUM BAŞKANI: PROF. DR. RENGİN ÜNVER

“HAVALİMANI ÇEVRESİNDEKİ YAPILARDA GÜRÜLTÜ DENETİMİNDE KAYNAĞA İLİŞKİN ÖZELLİKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ”

Mehmed Akif EMEKLİ, Prof. Dr. Neşe YÜĞRÜK AKDAĞ

“HAVALİMANI TERMİNAL BİNALARINDAKİ YOLCU BİNDİRME KÖPRÜLERİNİN YAPI SİSTEMLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ”

Bayhan AYDIN, Prof. Dr. Yeşim Kamile AKTUĞLU

“SES YUTUCULUK DEĞİŞİMİNİN KAPALI HACİMLERDEKİ AKUSTİK KOŞULLARA ETKİSİ”

Ezgi TÜRK GÜRKAN, Prof. Dr. Zerhan YÜKSEL CAN

“DIŞ ENGELLERİN HACİMLERDEKİ GÜNIŞIĞI AYDINLIĞINA ETKİSİ: SUADİYE SİTESİ ÖRNEĞİ”

Duygu ZAHMACIOĞLU, Prof. Dr. Leyla DOKUZER ÖZTÜRK

HAVALİMANI ÇEVRESİNDEKİ YAPILARDA GÜRÜLTÜ DENETİMİNDE KAYNAĞA İLİŞKİN ÖZELLİKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Mehmed Akif EMEKLİ*, Prof. Dr. Neşe YÜĞRÜK AKDAĞ**

*Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

emekliakif@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

nakdag@yildiz.edu.tr

Sanayi devriminin ardından makineleşme ve endüstriyel gelişmelere bağlı olarak artan ulaşım faaliyetleri, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de en önemli gürültü kaynaklarının başında gelmektedir. Şehirlerde ulaşım araçlarına bağlı gürültüyü öncelikli olarak karayolu gürültüsü oluştursa da, hava limanı ve uçuşlardan kaynaklanan gürültü de, özellikle havalimanı çevresindeki yapılarda, önemli bir etki oluşturmaktadır. Gürültünün insan sağlığı üzerindeki etkilerinin en aza indirilmesi amacıyla tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de birçok çalışma yapılmaktadır. Uzun yıllardır teknolojik gelişmelere paralel olarak gelişen uçak teknolojisi, gürültünün kaynağında denetimini belirli oranda olanaklı kılmaktadır. Kaynağında denetim çalışmalarına ek olarak yerel ve uluslararası yönetmelikler, tasarım ölçütleri ve diğer denetim çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Ülkemizde ise yasal düzenlemeler kapsamında 2017 yılında Binaların Gürültüye Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik (BGKKHY), Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Uluslararası standartlar ve uygulamalar ışığında hazırlanan BGKKHY, yapıların kabuğunda alınması gereken gürültü denetimi çalışmalarını ve alıcı konumlardaki en yüksek izin verilen gürültü düzeylerini tanımlamaktadır.

BGKKHY’de belirtilen gürültü yalıtım indisleri kaynak gürültüsünün tayfsal dağılımına bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Havalimanı çevresindeki yapıların kabuğundaki asgari akustik performansın belirlenmesi için laboratuvar test sonuçları ile birlikte ISO 717 standardı uyarınca tayf düzeltme eğrileri yardımıyla elde edilen tek sayılı nicelikler kullanılmaktadır. Bu düzeltme eğrileri karayolu gürültüsünü ve pembe gürültüyü temel almaktadır.

Çalışma kapsamında Sabiha Gökçen Havalimanı çevresinde pist bitiş noktasına 650 metre mesafedeki konumda 12 saat süre ile ISO 20906 standardı uyarınca gürültü ölçümü çalışmaları ve eş zamanlı meteorolojik verilerin kaydedilmesi gerçekleştirilmiştir. Ölçümler ile eş zamanlı olarak uçakların tipleri, irtifaları, kalkış saatleri ve olağan dışı gürültüler de kayıt altına alınmıştır. Böylece uçak tiplerine bağlı kalkış gürültüsü tayfı belirlenmiştir. Elde edilen bu tayf, karayolu için kullanılan düzeltme eğrileri ile aynı metot kullanılarak gürültü denetimi hesaplamalarına dahil edilmiştir.

Genel olarak yapı kabuğunun akustik açıdan en zayıf ögesi olan camın laboratuvarında gerçekleştirilen ses azaltımı verilerine çalışma kapsamında elde edilen tayf düzeltme eğrisi uygulanarak mevcut kullanılan yöntemler ile karşılaştırmalar yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Havalimanı, uçak gürültüsü, gürültü denetimi.

HAVALİMANI TERMİNAL BİNALARINDAKİ YOLCU BİNDİRME KÖPRÜLERİNİN YAPI SİSTEMLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bayhan AYDIN*, Prof. Dr. Yeşim Kamile AKTUĞLU**

*Doktora öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yapı Bilgisi Anabilim Dalı, İzmir,

bayhanaydin@gmail.com

**Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İzmir,

yesim.aktuglu@deu.edu.tr

Ulaşım köyler, şehirler, ülkeler arasında bir yerden bir yere gidiş geliş eylemi olup insanoğlu için geçmişten günümüze çözülmesi gereken bir sorun olmuştur. Sorunun temelinde ulaşım ayrılan zamanın süresi ve ulaşım süresince geçirilen zamanın konforu yer almaktadır. Günümüze kadar insanoğlu bu iki sorunun çözümüne odaklı çeşitli ulaşım yöntemleri, araçları, yolları geliştirmiş ve geliştirmeye devam etmektedir. 20. Yüzyıla gelindiğinde ise zaman ve konfor odaklı en etkili ulaşım şekli havayolu ulaşımıdır. Havayolu ulaşımının gelişimi beraberinde havaalanı yapılarını ortaya çıkarmıştır. 2017 yılında 4,1 milyardan fazla yolcu büyük havayollarına seyahat etmektedir. Zamanla, artan kullanıcı sayısı mevcut terminal binalarının yolcu kapasitesini aşmakta ve bu zaman ve konfor sorunlarını arttırmaktadır.

Havalimanı terminal binalarının farklı fonksiyonları vardır. Her bir fonksiyon için farklı bir yapı sistemi ve her bir yapı sistemi için ise farklı bir yapı malzemesi kullanılmaktadır. Yolcu bindirme köprüleri, terminal yapılarının önemli parçalarındandır. Bu köprüler, farklı fonksiyon seviyelerine sahip havalimanı terminal binalarında fonksiyon, zaman ve konfor açısından önemli bir yere sahiptir.

Bu çalışmada çelik yolcu biniş köprüleri yapı sistemi, Strüktür ve yapı malzemeleri açısından incelenmiş ve karşılaştırılmıştır. Bu şekilde, çelik yolcu biniş köprülerinden beklenen yapısal verimlilik, sistematik performansın artırılması amaçlamaktadır.

Anahtar kelimeler: Havalimanları, Yolcu Bindirme Köprüleri, Çelik Strüktür.

SES YUTUCULUK DEĞİŞİMİNİN KAPALI HACİMLERDEKİ AKUSTİK KOŞULLARA ETKİSİ

Ezgi TÜRK GÜRKAN*, Prof. Dr. Zerhan YÜKSEL CAN**

*Yıldız Teknik Üniversitesi, FBE, Mimarlık Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi,

ezgi.turkezgi@gmail.com

** Yıldız Teknik Üniversitesi,

zerhanyukselcan@gmail.com

Kapalı ortamlarda, mekan işlevlerine uygun akustik koşullarının sağlanması o mekanlardaki etkinliklerin sağlıklı bir şekilde ortaya konması ve kullanıcı konforunun elde edilmesi için kaçınılmaz bir gerekliliktir. Mimari tasarımda, hacim akustiği ihtiyaçlarının tasarım sürecine dahil edilmesi, akustik konfor gereksinimlerinin ekonomik yollarla kazanılması anlamına gelir. Bu da, nesnel hacim akustiği parametrelerinin yönetmelikler ve literatürde önerilen değerlerde elde edilmesi ile sağlanabilir.

Yansıma süresi, kapalı mekanların akustik karakterinin oluşmasında en başta gelen hacim akustiği parametresi olarak kabul edilmektedir. Yansıma süresi, mekânlara ait yüzey malzeme ve birimlerin ses yutma çarpanları ve mekânların hacim büyüklükleri ile doğrudan ilişkilidir. Özellikle, mekânlardaki toplam yutuculuğun etkili olduğu bir parametre olan yansıma süresi için önerilen değerlere ulaşılması, akustik tasarımda ilk aranan gerekliliktir. Akustik tasarım, hedef yansıma süresinin elde edilmesine yönelik çalışmalarla başlar.

Mekanlarda akustik konfor koşullarının sağlanması için önerilen yansıma süreleri işlev ve hacim büyüklüklerine göre farklılık göstermektedir. Mekân özelliklerine göre sağlanması gereken yansıma süresi farklılık göstereceğinden, bu mekânların malzemelerinin akustik performanslarının da farklı olması beklenir. Malzeme seçimleri bu ihtiyaçlara göre belirlenmelidir. Ancak, işletmeci tercihleri, ekonomik kısıtlamalar ve uygulama zorlukları gibi sebepler, tasarımcıyı malzeme seçimi konusunda sınırlar.

Bu çalışmanın amacı, tasarımcının malzeme seçimindeki serbestiyetinin irdelenmesidir. Yansıma süresi hedefi ile başlayan akustik tasarım sürecinde, farklı yutuculuk sınıfında malzemelerin seçilmesi durumunda elde edilen yansıma sürelerinin, mekanlar için önerilen değerler ile ilişkisi incelenmiştir. Çalışmada, yansıma süresinin istenen aralıkta kalması koşulu ile, farklı yutuculuk sınıfındaki malzemeler arasında yapılacak seçimin öngörülerek, tasarımcıya kolaylık sağlaması hedeflenmektedir.

Literatür incelendiğinde aynı hacim büyüklüğü ve işlev için farklı yansıma süresi değerlerinin önerildiği görülmektedir. Bu durum, hedef kriterlerin seçimi konusunda ayrılıkların olduğunu ortaya koymaktadır.

Son yıllarda önerilen yansıma süresi konusunda standardizasyon üzerine çalışılmaktadır. Mekânlar için önerilen yansıma süreleri genellikle tek bir değer yerine bir değer aralığı ile tanımlanmaktadır.

Bu çalışmanın konusunu, Yansıma süresine ilişkin standart olan DIN18041:2016-03'e uygun olarak tasarlanmış salonlara ait yansıma süreleri üzerinde, farklı yutuculuk sınıfında malzeme tercihinin yansıma süresi üzerinde yarattığı farklılık oluşturmaktadır. Bu amaca yönelik olarak, farklı yutuculuk sınıfında malzeme kullanılması durumunda elde edilecek koşulların hedef yansıma süresi aralığı ile ilişkisi incelenmiştir.

Çalışmada, DIN18041:2016-03 standardında önerilen kriterlere uygun yansıma süresine sahip, farklı işlev ve plan tipine sahip salonların farklı yüzeyleri için tanımlanmış malzemelerin yutuculuk sınıfları değiştirilmiş ve bu doğrultuda elde edilen yansıma süreleri, optimum kabul edilen yansıma süresi aralığı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Çalışma kapsamında, dikdörtgen ve yelpaze plan tipinde, konuşma ve müzik işlevli dört salon tasarlanmıştır. Salonlar 1000m³ hacim büyüklüğüne sahiptir. Salonların optimum durumları için yan duvar ve tavan yüzey malzemelerine ait yutuculuk sınıfları "Sınıflandırılmamış" sınıfındadır. Bu yüzeylere ait malzemeler Sınıf A'dan Sınıf E'ye kadar olacak şekilde değiştirilmiş ve değiştirilen durumlar için modellemeler yapılmıştır. Modellemelerde hesaplamalar, 125Hz-4000Hz frekans aralığında 1/1 oktav bandı için gerçekleştirilmiştir. Salonlar dolu durumlarında modellenmiştir. Modellemelerde ODEON v.15.00 kullanılmıştır.

Tavan yüzeylerinde, konuşma işlevli hacimlerde yutuculuk sınıfı Sınıf E'den Sınıf A'ya kadar, müzik işlevli hacimlerde yutuculuk sınıfı Sınıf E olan malzeme seçimleri için oluşturulan modellemelerde elde edilen yansıma süresi değerleri, hedef aralık içinde kalmaktadır. Her iki işlev için, salon yan duvar yüzeylerinde ise yalnızca Sınıf E yutuculuğa sahip malzeme kullanımı ile oluşturulan modellemeler istenen aralıktadır. En uç model örneği özelinde, optimum duruma, duvar yüzeylerine 20Sabine m², tavan yüzeylerine 200Sabine m² yutuculuk eklenmiş, yansıma süreleri hedef aralıkta kalmıştır.

Yapılan modellemelerde, duvar yüzeylerinde yapılan malzeme değişikliklerinin yansıma süresi üzerinde tavan yüzeylerine kıyasla daha etkili olduğu görülmektedir. Bu da tasarımcının tavan yüzeyleri için malzeme seçiminde, seçim aralığı işleve ve plan tipine göre farklılık gösterse de, daha özgür olabileceği anlamına gelmektedir. Farklı malzeme kullanımlarında yansıma süresi önerilen aralıkta kalsa bile, işleve göre dikkate alınması gereken diğer hacim akustiği parametreleri sağlanmayabilir. Bunun araştırmanın ilerleyen sürecinde incelenmesi hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mimari Akustik, Hacim Akustiği, Yutuculuk Değişimi, Yansıma Süresi, Yansıma Süresi Değişimi.

DIŞ ENGELLERİN HACİMLERDEKİ GÜNIŞIĞI AYDINLIĞINA ETKİSİ: SUADIYE SİTESİ ÖRNEĞİ

Duygu ZAHMACIOĞLU*, Prof. Dr. Leyla DOKUZER ÖZTÜRK**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

duyguzahmacioglu@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

dokuzer@yildiz.edu.tr

Kapalı mekanların günışığı ile aydınlatılması, kullanıcıların kendini fizyolojik ve psikolojik olarak iyi hissetmesi, dış ortam ile görsel bağlantının kurulması, güneşlenme ve lamba ışığı için tüketilen enerjinin azaltılması bakımından önemlidir. Öte yandan, günışığı ile aydınlatmada güneş ışığının kamaşmaya yol açması ve hacim içinde yüksek ışıklılık karşıtıllıkları oluşturması önlenmelidir. Hacimleri aydınlatan doğal ışığın nicelik ve dağılımı, yapının bulunduğu bölgenin iklimsel koşulları, yapı dışındaki yapay ve/ya da doğal engeller, yapıdaki yatay ve/ya da düşey girinti çıkıntılar, hacmin baktığı yön ve biçim, boyut gibi özellikleri, iç yüzeylerin renkleri, pencerelerin boyut, sayı ve duvar içindeki konumu, camın ışık geçirme çarpanı gibi birçok etkene bağlıdır.

2018 yılında Avrupa Standardizasyon Komitesi üyelerine resmi oylama için sunulmuş olan, yapıların günışığı ile aydınlatılmasına yönelik yeni Avrupa Standardı EN 17037’de günışığından yararlanmanın ölçütleri; günışığı aydınlık düzeyi, güneşlenme, dış ortamla görsel bağlantı ve kamaşmanın sınırlanması olarak belirtilmiş ve her ölçüt ile ilgili kabul edilebilir minimum değerler verilmiştir. Yeni yapılacak bir yapının arazi içindeki yeri ve yönü, yapıdaki hacimlerin boyut ve biçimi ile pencerelerin çeşitli özellikleri belirlenirken bu ölçütlere ilişkin gereksinimlerin karşılanması beklenmektedir. Benzer biçimde, mevcut bir yapıdaki çeşitli hacimlerin günışığı açısından değerlendirmesinde de söz konusu ölçütlerin ne ölçüde karşılandığının saptanması gereklidir.

Bu çalışmada, dış çevrede yer alan yapay engellerin hacimlerde oluşan günışığı aydınlığına etkisini incelemek amaçlanmıştır. Belirtilen amaca yönelik olarak, kentsel dönüşüm kapsamında 2017 yılında tamamlanmış olan Kadıköy ilçesindeki Suadiye Sitesi ele alınmıştır. Üç yapı ve 134 daireden oluşan yerleşimin çevresinde çok katlı yapılar mevcuttur. Çalışmanın ilk aşamasında, yapıları ve açık alanları ile tüm yerleşim DIALux evo aydınlatma programında üç boyutlu olarak modellenmiştir. Yerleşimin çevresindeki, dış engel özelliği taşıyan yapılar da kütsel olarak model yerleşime eklenmiştir. Ardından, üç yapının her birinde birer alt kat, orta yükseklikte kat ve üst kat seçilmiş, bu katlardaki tüm dairelerin hacimlerinde günışığının oluşturduğu aydınlık düzey ve dağılımı hesaplanmıştır.

Ele alınan her bir kattaki çeşitli yönler bakan, dolayısıyla farklı özelliklerdeki dış engellerin söz konusu olduğu hacimlerdeki hesaplama sonuçları EN 17037 standardındaki ‘günlük aydınlık düzeyi’ ölçütüne ilişkin gereksinimlerin karşılanması bakımından değerlendirilmiştir. Son olarak, yerleşimin çeşitli hacimleri bir başka gündüzlükten yararlanma ölçütü olan ‘dış ortamla görsel bağlantı’ açısından ilgili standart uyarınca incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gündüzlük aydınlık düzeyi, Yapı dışı engeller, Dış ortam ile görsel bağlantı.

OTURUM C-VII

OTURUM BAŞKANI: PROF. DR. NEŞE YÜĞRÜK AKDAĞ

“KÜTÜPHANE YAPILARINDA AYDINLATMAYA YÖNELİK BİR ALAN ÇALIŞMASI: YTÜ
ŞEHİT PROF. DR. İLHAN VARANK KÜTÜPHANESİ”

Nazlıcan NAZLI, Prof. Dr. Rengin ÜNVER

“CAMİLERİN İÇ AYDINLATMASI ÜZERİNE BİR İNCELEME: SURİÇİ ÖRNEĞİ”

Çiğdem GÖRDÜK, Prof. Dr. Leyla DOKUZER ÖZTÜRK

“MANİSA’DA AHŞAP TAVANLI CAMİLERİN AKUSTİK KOŞULLARININ İNCELENMESİ”

Fatma YELKENCİ SERT, Doç. Dr. Özgül YILMAZ KARAMAN

“DAĞITMA ÇARPANI DEĞİŞİMLERİNİN, MÜZİK AMAÇLI HACİMLERDEKİ ETKİSİ
ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME”

Burak UZUN, Prof.Dr. Zerhan Yüksel CAN

“ESKİŞEHİR İLİ, MAHMUDİYE İLÇESİ, KIRIM TATAR KÖYLERİNDEN MESUDİYE
KÖYÜ’NDEKİ YAPILARIN MİMARİ ÖZELLİKLERİ VE KORUMA SORUNLARINA YÖNELİK
BİR ARAŞTIRMA”

Tuğçe VATANSEVER, Doç. Dr. Aynur ÇİFTÇİ

KÜTÜPHANE YAPILARINDA AYDINLATMAYA YÖNELİK BİR ALAN ÇALIŞMASI: YTÜ ŞEHİT PROF. DR. İLHAN VARANK KÜTÜPHANESİ

Nazlıcan NAZLI*, Prof. Dr. Rengin ÜNVER**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

nazlican197@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

runver@yildiz.edu.tr

Aydınlatmada temel amaç görsel konfor koşullarının sağlanmasıdır. Aydınlatma tekniğinde görsel konfor, görsel algılama için gerekli olan öğelerin (göz, aydınlatan ışık ve aydınlanan maddesel varlık) özelliklerine bağlı olarak, belli ölçütlerle tanımlanır. Bu ölçütler genel olarak; bakılan alanın tüm ayrıntılarının rahatça görülmesi, yüzey biçimlerinin, iki ve üç boyutlu dokuların doğru algılanabilmesi, renklerin doğru görülebilmesi ve renk ayrımlarının algılanabilmesi, görsel algılamanın rahat bir şekilde uzun süre sürdürülebilmesi olarak sıralanabilir. Ancak, sağlanması gereken görsel konfor koşulları hacmin işlevi, gerçekleştirilen eylem türü, kullanıcı yaşı vb. etkenlere göre değişiklik gösterebilmektedir. Bir mekânda kullanılan aydınlatma tekniği ve yapılan aydınlatma tasarımı kullanıcı performansını doğrudan etkilemektedir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan tüm dünya ülkelerinde kütüphaneler önemli bir yere sahip, kültürel yaşam yerleridir. Değişik özellikteki kullanıcılara hizmet edebilen bu yapılar, kültür ve bilgi merkezi olarak işlevlerini sürdürmekte olup sosyal ve ekonomik gelişmeye yaptığı katkılarla geçmişten günümüze, bilgi toplumlarının vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Bu nedenle, kütüphanelerde eylemleri verimli bir şekilde gerçekleştirebilmek için uygun fizik ortam koşullarının oluşturulması gerekmektedir. Kütüphane yapılarında hacmin işlevine uygun aydınlatma düzenleri ile görsel konforun sağlandığı mekânlar oluşturularak, kişilerin dikkatinin dağılmaması, daha etkin ve hızlı çalışarak verimliliğinin artması gibi pek çok olumlu sonuç elde edilebilir.

Kütüphanelerde yapay enerjinin önemli bir bölümünün aydınlatma için harcadığı düşünüldüğünde, başarılı olarak tanımlanabilecek bir aydınlatma tasarımında etkin enerji kullanımı da göz önünde bulundurulmalıdır. Yapılan tasarım görsel konfor koşullarını sağladığı gibi doğaya zarar vermeyen, sürdürülebilir anlayışta olmalıdır.

Doğal aydınlatmanın var olduğu mekânlarda, sonsuz enerji kaynağı olan güneşten yeterli düzeyde yararlanılıp, gerektiğinde yapay aydınlatma kullanmak, çevreye en az düzeyde zarar veren, ekonomik bir tasarım anlayışıdır. Bu bağlamda, kütüphane yapılarında da doğal ışıktan olabildiğince yararlanılmalıdır.

Bu bildiride önce kütüphane yapılarının okuma mekanlarında iyi görme koşullarının sağlanmasında ve etkin enerji kullanımında rol oynayan ölçütler ile ilgili genel ilkelere kısaca değinilmiştir. Ardından, Yıldız Teknik Üniversitesi Şehit Prof. Dr. İlhan Varank Kütüphanesi giriş katında bulunan çalışma salonunun doğal ve yapay aydınlatma düzenleri incelenmiş, elde edilen veriler, ilgili ölçütler bağlamında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Görsel Konfor, Aydınlatma, Kütüphane, YTÜ.

CAMİLERİN İÇ AYDINLATMASI ÜZERİNE BİR İNCELEME: SURIÇİ ÖRNEĞİ

Çiğdem GÖRDÜK*, Leyla DOKUZER ÖZTÜRK**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

cigdemgorduk@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

dokuzer@yildiz.edu.tr

Camiler, Müslümanlar tarafından ibadet amaçlı kullanılan dini yapılardır. Camiler, dini görevlerine ek olarak sosyal ve kültürel olarak da hizmet vermektedirler. Bir cami içindeki çeşitli işlevlerin yerine getirilebilmesi için gereken aydınlık, caminin bazı bölümlerinde gündüz saatlerinin bir kısmında genel olarak günışığı ile sağlanabilmektedir. Günışığından yararlanılan süre ve günışığı ile aydınlanan hacmin büyüklüğü caminin biçimlenişi ve pencere açıklıklarının boyut, konum ve sayısına bağlı olarak değişmektedir. Günışığının yetersiz olduğu gündüz saatlerinde ve güneş battıktan sonra ise lamba ışığı ile aydınlatmaya gereksinim duyulur. Tüm kapalı mekanların aydınlatılmasında olduğu gibi, camilerin de lamba ışığı ile aydınlatılmasında gerçekleştirilen işlevler doğrultusunda görsel konforun sağlanması esastır. Bunun yanı sıra, camilerde önemli olan bir diğer unsur kullanıcının dini ve ruhani duygularını etkileyip güçlendirecek bir atmosfer oluşturmaktır. Bu açıdan aydınlatmada, yapının mimari görkemini vurgulayacak bir yaklaşım etkili olabilir.

Bu çalışmanın amacı, Diyarbakır Suriçi'ndeki camilerin iç aydınlatma düzenlerinin incelenmesi, değerlendirilmesi ve mevcut aydınlatma düzenlerini iyileştirmek bakımından aydınlatma tasarımı önerilerinin sunulmasıdır. Tarihi Suriçi'ndeki Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı 2015 yılında UNESCO tarafından Dünya Kültür Mirası listesine eklenmiştir. Suriçi'nde bulunan tescilli 28 camiden üçü; Diyarbakır Ulu Camii, Nebi Camii ve Hazreti Süleyman Camii incelemek üzere seçilmiştir. Camilerin seçiminde, konum, mimari ve tarihi özellikler ile kullanıcı yoğunluğu belirleyici olmuştur.

Çalışmanın ilk aşamasında, ele alınan camilerin yapay aydınlatma düzenleri incelenmiştir. Güneş battıktan sonraki akşam saatlerinde yapılan inceleme, fotoğraf çekimi, gözlem ve aydınlık düzeyi ölçmeleri ile gerçekleştirilmiştir. Mevcut aydınlatma düzenlerinde kullanılmış olan aydınlatma aygıtlarının tip, konum ve sayıları saptanmıştır. Ardından camiler, AutoCAD programındaki çizimlerinden yararlanarak DIALux evo aydınlatma programında üç boyutlu olarak modellenmiştir. Camilerin mevcut aydınlatma düzenleri, bilgisayar ortamındaki model camilerde oluşturulmuştur. Bunun için, camilerde yapılan aydınlık ölçmeleri ile kullanılan aygıtlara ilişkin yapılmış tespitlerden yararlanılmıştır.

Yerinde gözlem, gerçekleştirilen aydınlık düzeyi ölçmeleri ve mevcut yapay aydınlatma düzenlerini yansıtan model camiler aracılığı ile camilerin aydınlatma koşulları değerlendirilmiştir. Son olarak, ele alınan camilerin mevcut aydınlatma düzenlerini iyileştirmeye yönelik aydınlatma alternatifleri geliştirilmiş, öneri aydınlatma tasarımları aydınlatma programında modellenmiştir.

Anahtar kelimeler: Cami aydınlatması, yapay aydınlatma, Diyarbakır Suriçi.

MANİSA'DA AHŞAP TAVANLI CAMİLERİN AKUSTİK KOŞULLARININ İNCELENMESİ

Fatma YELKENCİ SERT*, Özgül YILMAZ KARAMAN**

*Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Bölümü,

fatma.yelkenci@deu.edu.tr

**Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Bölümü,

ozgul.yilmaz@deu.edu.tr

İslam toplumunu mimari alanda ve sosyal dokuda tanımlayan camiler, bulundukları toplum için ibadet merkezi olmaları yanında, aynı zamanda sosyalleşme, örgütlenme veya eğitim amaçlı olarak da kullanılmaktadır (Sözen, 1975:27). Farklı ibadet ritüelleri için camilerde farklı akustik koşullar gerekmektedir. Örneğin bireysel ibadet anında sessizlik istenirken, imamın hutbe veya vaaz verdiği durumlarda konuşma işlevi için anlaşılabilirlik, mevlit okunduğu durumda ise müzik işlevi için birlik beraberlik hissi yaratılması istenmektedir (Gül, Çalışkan ve Tavukçuoğlu, 2014:203). Müslüman toplumun dini bir sembolü olan camiler, bulunduğu ülkelerin gelenekleri ve çevresel koşullarına bağlı olarak farklı biçimlerde gelişme göstermiştir (Kuban, 1995:8). Osmanlı Dönemi'nde sancak şehri olması nedeniyle önemli anıtsal değerlere sahip olan Manisa ilinde, Osmanlı Dönemi'ne ait çok az sayıda düz ahşap tavanlı cami bulunmaktadır. Çalışmanın ilerisi için Manisa'da düz ahşap tavanlı camiler üzerine çalışarak örtü sistemi yığma tekniği (kubbe, yarım kubbe vb.) ile inşa edilen camiler arasında karşılaştırma yapmak mümkün olabilecektir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde camilerde ahşabın mimari süreci, gelişimi, yapı elemanı olarak kullanımı, ahşap süslemeler konu edilmiş olup ahşap malzemenin cami akustiğine etkisinin araştırılmadığı görülmüştür (Acun, 1999:64). Tarihi camilerin akustik koşullarının belgelenmesine ve farklı kimliklere sahip camilerin karşılaştırmalı değerlendirilmesine yönelik yürütülmesi hedeflenen çalışmaların bir bölümü olarak, bu çalışmada, ahşap düz tavanlı camilerin akustik koşullarının tespiti üzerine çalışılmıştır. Manisa'da bulunan Osmanlı Dönemi'ne ait merkezi konuma ve kalabalık bir cemaate sahip ahşap tavanlı Arapalanı Cami (400 m³) ve Kısık Cami (268 m³) çalışma alanı olarak tercih edilmiştir. Camilerin akustik ölçümleri ISO 3382-1 standardına uygun olarak yapılmıştır. Ölçüm için Brüel&Kjaer marka cihazlar, sinyal üretimi ve işlemi için DIRAC yazılımı kullanılmıştır. Mihrap ve minber üzerinde olmak üzere iki kaynak noktası yerden 1,50 m, alıcı noktaları 0,85 m yüksekliğinde ayarlanmıştır. Ölçüm sonrası darbe yanıtı değerleri arka plan gürültüsü, SPL-A, T30, BR ve D50 parametreleri bağlamında 1/1 oktav bant frekans dizisinde değerlendirilmiştir. A-ağırlıklı ses düzeyi hacim içerisinde değişik noktalar için ölçülmüştür; en düşük ve en yüksek değerler arasındaki fark Arapalanı Cami'de 5,7 dB, Kısık Cami'de 4,7 dB'dir.

Akustik konfor açısından, aralarındaki fark 10 dB'den fazla olmaması, ibadet alanında ses enerjisi dağılımının fazla değişiklik göstermediğini açıklamaktadır. Camilerde, kaynak noktasına bağlı parametre sonuçları düşük ve yüksek frekanslarda farklılık göstermektedir. T30 değerleri, Arapalanı Cami'de konuşma frekanslarında hacminin büyük olmasından dolayı diğer camiden yüksek 0,9 s ve Kısık Cami'de yaklaşık 0,6 s elde edilmiştir. Elde edilen yansıma süreleri, literatürde konuşma amaçlı benzer hacimler için önerilen T30 değer aralığındadır (Abdou, 2003: 1513). Ancak müzik işlevi açısından bu camilerin yansıma süreleri istenilen değerlerin altındadır. Bunun nedeni orta ve yüksek frekanslarda sesin yutuculuğunu sağlayan ve hacmin geniş yüzey alanına hâkim ahşap tavan ve halı kaplı zemin neden olduğu düşünülmektedir. Düşük frekanslardaki çınlama süresinin orta frekanslardaki ortalama T30 değerlerine oranı olarak ifade edilen bas oranı hacim içerisinde istenilen uhrevi duyguyu oluşturma açısından 1,2 – 1,25 değer aralığında olması beklenmektedir (Kuttruff, 1991:124) Bu değer, Arapalanı Cami'de 1,08, Kısık Cami'de 1,2 bulunmuştur. Konuşma frekansları için D50 parametresi her iki cami için %50'nin üzerinde elde edilmiştir. Anlaşılabilirliği etkileyen arka plan gürültüsü sınır değerleri, cami ve benzeri ibadet mekanları için 25-30 dbA olarak belirlenmiştir (Çalışkan ve Tavukçuoğlu, 2014:204). Ölçülen arka plan gürültü düzeyleri Arapalanı Cami için 28,1 dB, Kısık Cami için 32,3 dB'dir. Sonuç olarak, her iki cami konuşma işlevi açısından uygun, müzik işlevi için hacmin kuru olduğu görülmüştür. Bu yüzden, incelenen camilerde müzik işlevi için ortamın canlılığı ve uhrevi duygunun oluşturulması amacıyla elektro-akustik güçlendirme çözüm olarak kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: Ahşap düz tavan, cami akustiği, Manisa, Yansıma süresi.

DAĞITMA ÇARPANI DEĞİŞİMLERİNİN, MÜZİK AMAÇLI HACİMLERİN AKUSTİK KALİTESİNDEKİ ETKİSİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Burak UZUN*, Prof.Dr. Zerhan Yüksel CAN**

*Doktora Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Fakültesi, Yapı Fiziği Ana
Bilim Dalı, Beşiktaş, İstanbul,

burak@mhmimarlik.com

** Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Beşiktaş, İstanbul,

karabi@yildiz.edu.tr

Bilgisayar yazılımları ile bir mekânın hacim akustiği parametreleri hesaplanırken, gereçlerin yutma çarpanlarının yanı sıra dağıtma çarpanlarının da dikkate alınması, sonuçlarda daha gerçekçi değerlerin ortaya çıkmasını sağladığı öngörülmektedir. Hacim Akustiği modelleme yazılımlarındaki dağıtma çarpanı özelliği, son dönemde kullanıcıların önemli araçlarından biri olmuştur.

Bu çalışmanın amacı dağıtma çarpanı etkisinin hacim akustiği parametre değerlerinde yol açtığı değişimin ortaya konmasıdır. Dinleyici sayıları ve hacim büyüklükleri aynı, iki farklı dikdörtgen planlı mekân Odeon v14 yazılımı aracılığı ile modellenmiştir. Bu mekânlarda tavan ve yan yüzeylerde dağıtma çarpanının Yansıma Süresi (T30), Erken Düşme Süresi (EDT), Netlik (C80) ve Yanal Enerji Oranı (LF) üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Mekânların akustik kalitesi genellikle tüm dinleyici konumlarındaki parametre değerlerinin ortalamasının kabul edilebilir değerlere uygunluğunun incelenmesi ile gerçekleştirilir. Öte yandan parametre değerlerinin dinleyici noktalarındaki dağılımı, bir başka deyişle hacimde tüm parametreler açısından akustik konforun sağlandığı dinleyici bölgelerinin toplam dinleyici alanına oranı, mekânın bütünsel akustik kalitesini etkiler. Bu çalışmada, incelenen mekânlar sözü edilen parametreler açısından ortalama değer olarak, kabul edilebilir sınırlar içerisinde. Dinleyici konumlarındaki durumun tespit edilebilmesi için, dinleyici alanı yaklaşık olarak 750 bölgeye ayrılmış ve bölgelerdeki parametre değerleri hesaplanmıştır. Tavan ve yan yüzeylere ayrı ayrı dağıtma çarpanı verildiğinde ele alınan hacim akustiği parametrelerinin mekan içindeki dağılımlarında değişimler tespit edilmiştir.

Bu çalışmada ulaşılan bulgular, gereçlerin dağıtma çarpanının hesaba katılmasının dinleyici konumundaki akustik kaliteyi etkilediğini ortaya koymuştur. Bununla birlikte sonuçların genelleştirilebilmesi için plan tipi, hacim büyüklüğü, dağıtma çarpanı değerleri gibi değişkenlerin artırılarak yeni çalışmaların yapılması planlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mimarlık, Hacim Akustiği, Dağıtma Çarpanı, Konser Salonları

ESKİŞEHİR İLİ, MAHMUDIYE İLÇESİ, KIRIM TATAR KÖYLERİNDEN MESUDIYE KÖYÜ'NDEKİ YAPILARIN MİMARİ ÖZELLİKLERİ VE KORUMA SORUNLARINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Tuğçe VATANSEVER*, Doç. Dr. Aynur ÇİFTÇİ**

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı,
İstanbul,

tugcevsever@gmail.com

** Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul

cifci@yildiz.edu.tr

Eskişehir'in Mahmudiye İlçesi'ne bağlı Mesudiye Köyü, Rumeli'den gelen Türk muhacirler tarafından 1898 yılında kurulmuştur. 1900'lerin başında Kırım'ın Kezlev ve Akmescit bölgelerinden gelen Tatarlar da devlet tarafından köye yerleştirilmiştir. 1970'lerde bir grup Türkmen, 1990'larda bir grup Kürt köye yerleşse de günümüzde nüfusun çoğunluğunu Kırım Tatarları oluşturmaktadır.

Mimari koruma alanında yapılan tezin saha çalışması 05.11.2018–13.11.2018 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Yaklaşık 125 haneden oluşan geleneksel dokudaki konutların biçimlenişi, yapım teknikleri ve kullanılan malzemeler yerinde yapılan gözlemler, çizimler, fotoğraflar, yerel halkla yapılan görüşmelerle belgelenmiştir. 20 geleneksel konutta plan düzeni, döşemeler, çatılar, avludaki diğer yapılar ve iç mekâna ait bazı mimari öğeler daha ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Yerleşmenin geleneksel mimari dokusu, genişçe bir avluda tek katlı ve doğrusal olarak bitişik veya ayırık düzende, kerpiç yapılardan oluşmaktadır. Haneye giriş avludan yapılmaktadır. Halk genellikle tarım ve hayvancılık ile uğraştığından avlunun kullanımı büyük önem taşımaktadır. Avluda geniş ambar ve ahırlar bulunmaktadır. Bir hanedeki avlunun büyüklüğü yaklaşık 2 dönüm civarındadır. Geleneksel düğünler avluda yapıp, köy halkına eğlence eşliğinde yemek verildiğinden avlu kullanımının sosyal boyutu da vardır.

Evi oluşturan birimler kible yönünde, her oda avluya açılacak şekilde düzenlenmiştir. Oda sayısı ailenin maddi durumu ve birey sayısına göre farklılık gösterse de genellikle 4 odalıdır. Mutfak, geleneksel düzende odalarda bulunan ocaktan oluşsa da zamanla bir oda mutfak olacak şekilde düzenlenip tezgâh eklenmiştir. Tuvalet ise avlunun en uç noktasında ve girişi kible yönünün tersinedir. Odaların önüne 'sındırma' ekleyenler olmuştur.

Yapılan araştırmadan bu mimari biçimlenişin Kırım'da da aynı şekilde olduğu ve göç sonrası yerleşilen bölgelerde de tekrarlandığı anlaşılmaktadır.

Evlerde özgün mimari öge olarak 'peş' denilen ocak-ısıtıcı sistemiyle 'oşaklık' adı verilen fırın mevcuttur. Peş genellikle iki odayı ayıran duvar düzleminde bulunmaktadır. Peşin 'karidor' adı verilen giriş mekânına açılan örnekleri de vardır. Eski zamanlarda 'şılapsı' adı verilen dövme sac leğende yıkanan kullanıcılar zamanla peşin bulunduğu duvara gusülhane veya termosifonla ısıtılan banyo ekleyip sıcak suyu etkili bir şekilde kullanmışlardır.

Özgünlüğünü korumuş ahşap pencereler genellikle 40x60 cm, özgün çakma ahşap kapılar da 80x155 cm boyutlarında olup 'şirt' denilen metal aksama sahiptir. Odaların üstü özgün adı 'tartma tavan' olan ahşap bir kirişleme sistemi ile örtülmüştür. Çatı kaplamasında köyün yakınında bulunan Seydisuyu'dan toplanan sazlar, kerpiç tuğla yapımında ise yine dere boyundaki 'çorak' toprağı kullanılmıştır.

Mesudiye Köyü, günümüzde dışa göçün fazla, gelişim hızının az olması gibi olumsuzluklara rağmen özgün mimari dokusunu ve karakteristik özelliklerini büyük oranda koruyarak günümüze ulaşabilmiş kırsal bir yerleşmedir. Yeni yapım ve onarım işlerinde genellikle çimento ve delikli tuğla kullanılsa da hala geleneksel yapım tekniğinde kerpiç tuğla ve çamur sıva, hatta saz ve ay çiçek sapı ile onarımlar yapanlar da mevcuttur. Bu çalışmada koruma sorunları yaşayan ve daha önce belgeleme çalışması yapılmamış bu yerleşimdeki konutların özgün mimari özelliklerini ayrıntılı bir biçimde incelemek ve koruma sorunlarını gidermeye yönelik yaklaşım önerilerini belirlemek amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Eskişehir, Mesudiye, Kerpiç Mimari, Kırım Tatar Evleri, Peş.

OTURUM C-VIII

OTURUM BAŞKANI: DR. ÇĞR. ÜYESİ TUĞÇE ERCAN

“TARİHİ CAMİLERDE CEPHE AYDINLATMASI – NUSRETİYE CAMİİ ÖRNEĞİ”

Pınar ÇAVUŞOĞLU, Prof. Dr. Leyla DOKUZER ÖZTÜRK

“SVETİ STEFAN KİLİSESİ’NİN HACİM AKUSTİĞİ ÖLÇÜTLERİ AÇISINDAN MÜZİK
AMAÇLI ETKİNLİKLERE UYGUNLUĞUNUN İRDELENMESİ”

İrem EREN, Doç. Dr. M. Nuri İLGÜREL

“ZEYREK CAMİİ VE ÇEVRESİ’NİN AYDINLATMA YÖNÜNDEN İNCELENMESİ”

Zeynep ELİF ARIK, Prof. Dr. Leyla DOKUZER ÖZTÜRK

“MİMARİ KORUMA VE RESTORASYON UYGULAMALARINDA 3B BASKI SİSTEMLERİNİN
KULLANIM POTANSİYELİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA”

Onur ÇİMEN, Prof. Dr. Can Ş. BİNAN

TARİHİ CAMİLERDE CEPHE AYDINLATMASI – NUSRETIYE CAMİİ ÖRNEĞİ

Pınar ÇAVUŞOĞLU*, Prof. Dr. Leyla DOKUZER ÖZTÜRK**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

pinar-cavusoglu@outlook.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

dokuzer@yildiz.edu.tr

Kent aydınlatması konularından biri olan yapı yüzü aydınlatması, bir yapıyı gece görünür kılmak ve yapıyı tanıtmak amacıyla yönelik olarak yapılmaktadır. Kent silüetini önemli ölçüde şekillendiren, kentin sembollerinden biri olan tarihi eserlerin cepheleri sıklıkla aydınlatılmaktadır. Tarihi yapıların dış aydınlatmasında amaç yapıyı gece görünür kılmak ve tanıtmak yanı sıra o yapının tarihi kimliğini, mimari özelliklerini ve kent içindeki önemini doğru yansıtmak olmalıdır. Tarihi yapılar arasında camiler önemli bir yer kaplar ve cami aydınlatması kent aydınlatmada büyük önem taşır. Yapıldıkları dönemi yansıtan görkemli tarihi camilerin aydınlatılarak gece de tüm ihtiyaçları ile algılanması sağlanmalıdır.

Yapıların dış aydınlatmasında kullanılan geleneksel ışık kaynaklarının yerini günümüzde önemli ölçüde, küçük boyutlarından ötürü yapının mimarisi ile bütünleşebilen, çeşitli aydınlatma tekniklerinin kolaylıkla uygulanabilmesini sağlayan, statik ve dinamik aydınlatma olanağı sunan LED'ler almıştır. Yapı yüzü aydınlatmasında, ışıklandırma, duvar sıyırma, vurgu aydınlatması, silüet aydınlatması, kontur aydınlatma, geçen ışıklılık ve medya cephe tekniği olmak üzere temelde yedi ayrı teknikten yararlanılabilir. Bir aydınlatma düzeninde yapının mimari özelliklerine göre bu tekniklerden biri ya da birkaçı birden uygulanabilir. Bir yapı, uygulanan teknik ve yaklaşıma bağlı olarak birbirinden çok farklı görünümlere kavuşturulabilir. Bir başka deyişle, bir yapıya uygulanan aydınlatma düzeni değiştikçe o yapının görünümü, dolayısıyla mimari anlatımı da değişir. Başarılı bir aydınlatma düzeninden beklenen yapının mimari özelliklerini vurgulayarak mimari anlatımını güçlendirmesidir.

Çalışma kapsamında, tarihi camilerin dış aydınlatmasına yönelik aydınlatma alternatifleri geliştirmek ve bu alternatifleri caminin mimari anlatımına uygunluk, mimari özelliklerini vurgulama, kent görünümüne katkı ve genel beğeni gibi çeşitli açılardan değerlendirmek amaçlanmıştır. Belirtilen amaca yönelik çalışma için İstanbul'da yer alan, Mimar Sinan'ın eserlerinden Üsküdar Mihrimah Sultan Camii ve Mimar Kırkor Balyan'ın eserlerinden Nusretiye Camii ele alınmıştır.

Bu çalışmada, yalnızca Nusretiye Camii ile ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Cami öncelikle SketchUp bilgisayar programında üç boyutlu modellenmiştir. 3D SketchUp model Lumion bilgisayar programına aktarılmış ve modelin yüzey atamaları yapılmıştır.

Lumion programının kütüphanesindeki ışık yeğirlik dağılımına ilişkin dosyalar aracılığı ile caminin mevcut aydınlatma düzeni ve mevcut aydınlatma düzeninden farklı düzenler çeşitli teknikler uygulanarak modellenmiştir. Modellemede kullanılan ışık yeğirlik dağılımlarının seçiminde mevcut LED’li aydınlatma aygıtlarının ışık yeğirlik dağılımları referans alınmıştır. Elde edilen aydınlatma tasarım alternatifleri değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kent aydınlatma, Tarihi camiler, Cephe aydınlatması, Aydınlatma teknikleri, Nusretiye Camii

SVETİ STEFAN KİLİSESİ'NİN HACİM AKUSTİĞİ ÖLÇÜTLERİ AÇISINDAN MÜZİK AMAÇLI ETKİNLİKLERE UYGUNLUĞUNUN İRDELENMESİ

İrem EREN*, Doç. Dr. M. Nuri İLGÜREL**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

iremeren91@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

milgurel@yildiz.edu.tr

Kültürel miras olarak kabul edilen tarihi dini yapıların gelecek kuşaklara aktarılması açısından, yapısal ve mimari özelliklerinin belgelenmesi ve koruma çalışmaları önem taşımaktadır. Tarihi yapıların koruma ve restorasyonunda görsel algılamaya dayalı kavramlar daha fazla göz önünde bulundurulmaktadır. Ancak, akustik açıdan önemli mekanlarda oluşan işitsel ortam, insanın mekan algısının temel öğelerinden biridir. Bu nedenle, işitsel anlamda da insanlar üzerinde etkisi büyük olan bu yapıların akustik dünyaya kültürel mirasının bir parçasıdır.

Tarihi, dini ve mimari özellikleri ile korunması gereken bir kültür varlığımız olan Sveti Stefan Kilisesi, 19. yüzyılın sonlarında İstanbul'daki Bulgar Ortodoks cemaati tarafından inşa edilmiştir. Prefabrike olarak Viyana'da üretilen ve Haliç'te monte edilen kilise; neredeyse tümüyle demirden oluşması nedeniyle "Demir Kilise" olarak da bilinmektedir. 2011-2018 yılları arasında restorasyonu gerçekleştirilerek Ocak 2018'de yeniden açılmıştır. Restorasyondan sonra bir ibadet mekânı olarak kullanılmakla birlikte klasik müzik ve koro konserlerine de ev sahipliği yapmaktadır.

Bu çalışma ile; prefabrike olarak yaklaşık 120 yıl önce üretilmiş, hem taşıyıcısı hem de iç ve dış duvar kaplamaları ve çatı örtüsü demirden oluşan, dünyadaki ender kilise yapılarından biri olan Sveti Stefan Kilisesi'nin müzik amaçlı etkinliklere ev sahipliği yapan bir yapı olması nedeniyle akustik özelliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Kilise, boşken yapılan akustik ölçümler ile nesnel, düzenlenen bir konser etkinliği sırasında dinleyicilerle gerçekleştirilen anket çalışması ile de öznel olarak değerlendirilmiştir.

Kilisede düzenlenen konserler sırasında transeptin merkez bölümü performans alanı olarak, orta nef, transeptin yan kolları ve galeri bölümü dinleyici alanı olarak kullanılmaktadır. Yerinde akustik ölçümler ile performans alanının merkezine bir ses kaynağı yerleştirilerek dinleyici alanı sınırları içinde konumlandırılan 11 alıcı noktası için yansım süresi (RT), erken düşme süresi (EDT), netlik (C80) ve bas oranı (BR) gibi nesnel hacim akustik parametre değerleri elde edilmiştir.

Konser sırasında yapılan anket çalışmasında dinleyicilere yansıma, canlılık, sesin netliği, sesin gücü gibi öznel hacim akustiği parametrelerine yönelik kişisel algılarına dayanan sorular sorulmuştur. Ölçüm ve anket sonuçları, grafikler ve tablolar kullanılarak ortaya konulmuştur.

Sonuç olarak; elde edilen nesnel ve öznel veriler birbirleri ile ilişkilendirilerek değerlendirilmiş, kilisenin akustik özelliklerinin müzik amaçlı etkinlikler açısından yetkinliği irdelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Hacim akustiği parametreleri, akustik ölçüm, kilise akustiği, Sveti Stefan Kilisesi, klasik müzik.

ZEYREK CAMİİ VE ÇEVRESİ'NİN AYDINLATMA YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

Zeynep ELİF ARIK*, Prof. Dr. Leyla DOKUZER ÖZTÜRK**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

zeynepoztaner@hotmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

dokuzer@yildiz.edu.tr

Kent aydınlatma, dış mekanlarda yer alan ya da bunların çevrelerinde bulunan kentsel ve sanatsal değerlerin aydınlatılmasıdır. Kentsel, sanatsal ve mimari değerlere örnek olarak tarihi yapılar, surlar, meydanlar, anıtlar, sosyal ve kültürel çağdaş yapılar, yeşil alanlar, su öğeleri ve yaya alanları verilebilir. Kent aydınlatma konuları içinde önemli bir yer kaplayan yapıların cephe aydınlatması yapıyı gece görünür kılmamanın ötesinde mimari anlatımını güçlendirmeli ve estetik duygular uyandırmalıdır. Tarihi yapıların ve bulundukları çevrenin aydınlatılması, ilgili kent bölgesinin tanıtılması ve kent içindeki önemini vurgulanması bakımından önemlidir. Bu nedenle, tarihi çevrelerin aydınlatılmasında çevrede bulunan yapılar, sokaklar ve meydanlar bir bütün olarak ele alınmalı, tasarım kararları bölgenin tarihi, mimari ve sanatsal özellikleri göz önüne alınarak verilmelidir.

Bu çalışmanın amacı, 1985 yılında UNESCO tarafından Dünya Miras Alanları listesine alınan ‘Zeyrek Camii ve Çevresi’nin mevcut aydınlatma düzeninin incelenmesi, değerlendirilmesi ve mevcut düzeni iyileştirme açısından aydınlatma tasarımı önerisi geliştirilmesidir. Alanın seçiminde, Zeyrek’in İstanbul tarihindeki önemli yeri ve ahşap evler ile anıtsal yapılardan oluşmuş organik yapısı etkili olmuştur. Bizans döneminde inşa edilen Pantokrator Manastır Kilisesi’nin, 1453 yılındaki fethin ardından Zeyrek Camii’ne dönüşümü ve ardından bu cami çevresinde oluşan mahalle dokusu semtin en önemli özelliğidir. Bu doğrultuda, çalışmanın kapsamı semtin karakterini en iyi yansıttığı düşünülen Zeyrek Camii, bunu çevreleyen İbadethane Caddesi ve Zeyrek Mehmet Paşa Sokağı ile sınırlanmıştır. Böylece, anıtsal yapı niteliği taşıyan Zeyrek Camii dışında dini bir ziyaretgah olan Mehmet Emin Tokadi Türbesi ile bitişik nizam ahşap konakların oluşturduğu dar sokaklar da inceleme kapsamına alınmıştır.

Çalışmanın ilk aşamasında, Zeyrek Camii ve çevresindeki sivil mimarlık eserlerinin fotoğraf çekimi ve yerinde gözlem ile gündüz ve gece silüetleri oluşturulmuştur. İncelenen bölgedeki mevcut aydınlatmayı sağlayan aydınlatma aygıtlarının tip, konum ve sayıları tespit edilmiştir. Ardından, yerleşime ilişkin vaziyet planı ve oluşturulan gündüz silüeti aracılığı ile ele alınan kentsel bölgenin gündüz görünümü SketchUp bilgisayar programında üç boyutlu olarak modellenmiştir.

3D SketchUp model Lumion bilgisayar programına aktarılmış, oluşturulan gece silueti ve mevcut aydınlatma aygıtlarına ilişkin yapılan tespitlerden yararlanarak kentsel bölgenin gece görünümü modellenmiştir. Yerinde gözlem, oluşturulan gece silueti ve modellenen gece görünümü aracılığı ile bölgenin mevcut aydınlatma düzeni değerlendirilmiştir. Çalışmanın son aşamasında, Zeyrek Camii ve çevresinin mevcut aydınlatma düzenini iyileştirmeye yönelik aydınlatma tasarımı yapılmış, önerilen aydınlatma tasarımı Lumion programında modellenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dünya miras alanı, Kent aydınlatma, Cephe aydınlatması, Tarihi yapılar, Ahşap konaklar.

MİMARİ KORUMA VE RESTORASYON UYGULAMALARINDA 3B BASKI SİSTEMLERİNİN KULLANIM POTANSİYELİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Onur ÇİMEN*, Prof. Dr. Can Ş. BİNAN**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
onurcimen91@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
binanb@yildiz.edu.tr

Teknolojinin gelişmesi, geçmişten günümüze mimari yapıların oluşumunda her zaman önemli bir rol oynamıştır. Özellikle yakın geçmişteki hızlı teknolojik gelişmeler mimari projeleri gerek sunum aşamasında, gerekse uygulama aşamasında önemli ölçüde etkilemiştir. Günümüz teknolojisi iki boyutlu baskı tekniğinden çok daha fazlasını vadediyor ve üç boyutlu baskı ürünlerini ev, ofis gibi yerlerde üretebilmesine olanak sağlıyor.

Üç boyutlu yazıcı teknolojisi tasarlanan veya hazır halde bulunan bir nesnenin üretilmesi, kopyalanması amaçlarıyla kullanılan elektromekanik cihazlardır. Günümüz baskı makinelerine benzemekle birlikte bu teknoloji sonucu oluşan nesne üç boyutlu olup elektronik ortamda tasarlanan ürünün malzemesiyle, yazıcıdan çıkan ürün aynı malzemeden olacaktır. Üç boyutlu makinelerin baskı teknikleri zamanla gelişmiş kendi içinde çeşitlilik göstermiştir. Bunlardan bazıları Seçici Lazer Sinterleme (SLS), Stereolitografi cihazı (SLA), Eritilmiş Malzeme Yığma (FDM/FFF), Katmanlı Obje Yapımı (LOM), Elektron Işınımıyla Eritme (EBM), Makerbot gibi tekniklerdir. Bunların dışında 6 eksenli 3 boyutlu yazıcı robot kol teknolojisiyle birlikte beton bir yapının inşa edilebilmesi mümkün hale gelmiştir.

1980’li yılların sonlarına doğru ilk adımları atılan 3b baskı teknolojisi, birçok alanda başarılı bir şekilde uygulanmaya başlanmıştır. Endüstride, sağlık, eğitim, inşaat sektöründe, savunma sanayinde ve mimari alanda kullanılmaya başlanan bu teknolojinin tüm bu alanlarda kullanılabilir olmasının esas sebebi elde edilen ürünlerin tasarım olanaklarının çok geniş olması yanında her geçen gün daha da fazlalaşan malzeme kullanımı çeşitliliğidir. Plastik türevleri, metal çeşitleri, seramik ve ahşap, kağıt, biyo malzemeler ve gıda ürünleri gibi çeşitli malzemeler 3b baskı tekniğinde kullanılmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, üç boyutlu baskı teknolojisinin koruma ve restorasyon alanına katkılarını incelemek, halihazırda var olan ve potansiyel kullanım alanlarını araştırmak ve geliştirmektir. Bunun için 3b baskı sistemi kullanımının, modern ve tarihi yapılarda kullanılan mevcut yöntemlere göre sağlayacağı katkılar, örnekler ve önermelerle açıklanmıştır.

Restorasyonu devam eden tarihi bir yapının profil detaylarının ve süsleme elemanlarının üretiminde 3b yazıcı kullanılması yöntem olarak belirlenmiş ve bu teknikle elde edilen ürünlerin restorasyon sürecini ve sonucunu nasıl etkileyebileceği konusunda bilgiler edinilmiştir. Eğitim süreciyle başlayan mimari korumanın her bir adımında 3b baskı teknolojilerini dolaylı veya direkt olarak kullanarak müdahalenin daha hızlı ve etkili bir şekilde yapılabileceği görülmüştür. Bu teknolojiyle üretimin hızlı ve yerinde gerçekleştirilebiliyor olması uygulamada zaman ve fiyat açısından tasarruf edilmesini sağlamaktadır. Ayrıca bazı geleneksel yapım yöntemlerindeki özgün detaylara zarar vermeden 3b tarama ve baskı teknolojileri ile detayların daha kolay anlaşılabilirdiği görülmüştür. Replika yapımı, taşıma ve rekonstrüksiyon gibi koruma yöntemlerinde de bu teknolojiden yararlanılabilmektedir. Rölöve, restitüsyon ve restorasyondan oluşan belgeleme, yeni kullanım ve koruma uygulamalarına yönelik çizimlere ait iki boyutlu baskıların yanında üç boyutlu modeller ile korunması gerekli yapı hem daha iyi belgelenmekte hem de tarihi yapıların koruma ve bakım sürecinde ihtiyaç duyulan yenileme ve bütünlemeye yönelik yapı elemanlarının hızlı ve doğru olarak üç boyutlu baskı yöntemleri ile üretilabileceği varsayılmaktadır. Tez kapsamında bu konuda gerçek bir uygulama ile ilgili simülasyon ve örnek imalat oluşturulacaktır.

Anahtar kelimeler: Üç boyutlu yazıcı, 3b baskı, 3b tarama, mimari koruma, restorasyon.

OTURUM D-I

OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. SENAY OĞUZTİMUR

“TURİZMİN TARİHİ ÇEVRELER ÜZERİNDEKİ SOSYO-KÜLTÜREL, EKONOMİK VE FİZİKSEL ETKİLERİNİN İNCELENMESİ”

Büşra Nur GÜNDOĞDU, Prof. Dr. Sırma TURGUT

“ENDÜSTRİ MİRASININ YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ: KASIMPAŞA UN FABRİKASI”

Cansu KIŞLA, Doç. Dr. Elif ÖRNEK ÖZDEN

“DOLAYLI YERİNDEN EDİLME SÜRECİNİN YEREL SAKİNLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: FENER VE BALAT ÖRNEĞİ”

Gizem YAĞINLI, Doç. Dr. Tolga İSLAM

“ÖZELLEŞTİRİLEN KAMU TAŞINMAZLARI ÜZERİNDEN KENTSEL DÖNÜŞÜM DENEYİMİ: İSTANBUL ÖRNEĞİ”

Alper ÇAKIROĞLU, Prof. Dr. Zeynep ENLİL

TURİZMİN TARİHİ ÇEVRELER ÜZERİNDEKİ SOSYO-KÜLTÜREL, EKONOMİK VE FİZİKSEL ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

Büşra Nur GÜNDOĞDU*, Prof. Dr. Sırma TURGUT**

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama
Anabilim Dalı, İstanbul

busrasagioglu@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul

sirma@yildiz.edu.tr

Küresel ve yerel bağlamda turizm faaliyetlerine eğilim arttıkça tarihi çevreler giderek daha çok ziyaret edilen yerler olmaya başlamıştır. Küresel bağlamda görülen hızlı nüfus artışı ve kentleşmeyle beraber tarihi çevrelerin turizm destinasyonu olarak keşfedilmesi sonucu; turizmin ekonomik, sosyo-kültürel ve fiziksel etkileri; artan turist sayısı, yerel yöneticilerin turizm ekonomisinden faydalanmak için turizm politika ve teşvikleri, bölgeye ticari amaçlarla gelen yatırımcılar, aşırı ticarileşme, yerel sakinlerin yerinden edilmesi, orijinal kültürel özelliklerin kaybedilmesi, turizme kazandırılması hedeflenen tarihi yapıların yeniden kullanım işlevlerinin mevcut arazi kullanımından oldukça farklı olması gibi pek çok etki geçmişin bir yansıması olan tarihi çevrelerde olumlu ve olumsuz pek çok değişime neden olmaktadır. Değişim yaşamın değişmez gerçeğidir ve küresel bağlamda yaşanan pek çok değişim, doğrudan veya dolaylı olarak tarihi çevreyi etkilemektedir. Değişimin olumlu etkilerinden ziyade olumsuz etkilerinin, tarihi çevrede geri dönülemez hasarlar oluşturmalarının önüne geçmek için yaşanan değişikliklerin anlaşılması, kontrol edilmesi ve bazı durumlarda önlenmesi için tedbirler alınması şarttır.

Tarihi çevreleri korumak, sürdürmek ve geleceğe aktarmak için kentsel koruma ve kentsel gelişmeyi bir arada ele alınmasını belirten pek çok çalışma vardır. Benzer şekilde yerel yöneticiler ve politika üretenler de bunu hedeflemektedir. Turizm ekonomisinden faydalanmak isteyen yerel yöneticiler ve politika üretenler, yatırımcıları bölgeye çekmek ve uluslararası turizm pazarında yer edinmek için tarihi çevrelere dair çeşitli politikalar oluşturmaktadır. Bu politikalar ve uygulamalar, taşınmaz kültürel miras öğelerini barındıran tarihi çevrenin sahip olduğu eşsiz koruma değerlerinin ön plana çıkartılarak kentsel rekabet için kullanılmasına, değiştirilmesine ve kimi zaman yanlış uygulamalar sonucu değerlerinin yitirilmesine neden olabilmektedir. Kentsel gelişim ve kentsel koruma dengesinin oluşabilmesi ve sürdürülebilmesi için tarihi çevrelerde yapılacak rehabilitasyon çalışmalarında uzman, politikacı, yatırımcıların görüşlerinin alınmasının yanı sıra özellikle tarihi çevrede yaşayan ve bu çevrelerdeki her türlü değişimden doğrudan etkilenen yerel sakinlerin görüşlerinin alınması kentsel koruma ve kentsel gelişmenin sürdürülebilir bir ilişki biçimi almasına katkıda bulunacağı şüphesizdir.

Aksi takdirde kültürel miras öğelerini barındıran tarihi çevrelerde turizmin gelişimi sadece turizm ekonomisinden yararlanmak isteyen ticari amaçlı yatırımlara ve yatırımcılara bırakılırsa yerel sakinlerin bu durumdan olumsuz etkileneceği aşikârdır. Yerel sakinlerin yaşam kalitesini olumsuz yönde etkileyen turizm faaliyetlerinin uzun vadede desteklenmesi ve sürdürülebilir olması beklenemez. Bu da turizm ekonomisini kentsel gelişmeyle ilişkilendirmeyi hedefleyen yerel yönetim ve yatırımcılar açısından istenilen bir sonuç değildir.

Çalışma, turizmin tarihi çevreler üzerindeki sosyo-kültürel, ekonomik, fiziksel etkilerini ortaya koymayı ve bu etkilerin insanlığın ortak mirası olan tarihi çevrelerde nasıl bir değişim süreci oluşturduğunu incelemeyi hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Tarihi Çevre, Kentsel Koruma, Turizm, Değişim

ENDÜSTRİ MİRASININ YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ: KASIMPAŞA UN FABRİKASI

Cansu KIŞLA*, Doç. Dr. Elif ÖRNEK ÖZDEN*

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Kentsel Koruma ve Planlama Programı, İstanbul

kislacansu@gmail.com, f5616005@std.yildiz.edu.tr

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Kentsel Koruma ve Planlama Programı, İstanbul

elifornekgmail.com, eornekyildiz.edu.tr

Endüstri kültürünün tarihsel, teknolojik, toplumsal, mimari değerlerini yansıtan endüstri yapılarının günümüzdeki yeri gelişen teknoloji ve kent ihtiyaçları doğrultusunda kaybolmaktadır (Cengizhan, 2006:9). Bu mirasların taşıdıkları teknik bilgi ve birer mimari ya da mühendislik yapıları olmalarının yanı sıra, toplumun belirli dönemlerindeki üretim tarihini, teknolojisini, sosyal, ekonomik ve politik yapısını yansıtıcı özellikleri ile endüstri kültürünün somut bir kanıtı olarak günümüzdeki yeri çok değerlidir (Elhan, 2009:15). Bu sebeple sürdürülebilir plan kararlarıyla kent merkezlerinde atıl halde kalan eski sanayi alanları günümüzün endüstri miraslarının yeni kentsel mekan ihtiyaçları doğrultusunda yeniden değerlendirilmesi önemli bir husustur (Buyukarslan ve Güney, 2013).

Günümüzde bir çok ülkede de endüstri yapılarının yeniden işlevlendirilip kente tekrardan kazandırma fikri gerek ekonomik gerek sosyo - kültürel gerek mimari - kentsel kimlik vb. kaygılar ile yaygınlaşmış ve bir çok örneği uygulanmıştır (Büyükarşlan ve Güney, 2013). Ancak terk edilmiş, atıl kalmış endüstri miraslarına yeni bir kimlik, karakter yükleyip kente yeniden kazandırılırken dikkatli olmak, çok boyutlu olmak gerekir. Fiziksel dönüşümün yanında daha kapsamlı, bütüncül bir yaklaşım benimsenmeli mirasın tekrar kent ile bağlantısı sağlanmalı, bunları sağlarken de kentin ihtiyaçlarına, gelişen yönüne cevap verebilmelidir (Özden, 2001). Çünkü sürdürülebilirlik adına olsa dahi yanlış ve eksik bir müdahale mirasın geri kazanımı adına sağlıklı ve işe yarar sonuçlar ortaya çıkarmayacaktır.

Çalışmayı ve konu başlığını daha iyi özümsemek adına konu ile ilgili literatür taraması yapıp endüstri mirası kavramı, önemi, sürdürülebilirliği ve uluslararası sözleşmelerdeki yeri anlayıp, başlığı oluşturan diğer bir kavramı daha net görmek adına da yeniden işlevlendirme kavramını, yeniden işlevlendirmeyi gerektiren nedenleri ve yeniden işlevlendirme yapılırken dikkat edilecek noktaların üzerine yoğunlaşarak sürdürülebilirlik adına hangi parametrelerle bir yol izleneceği doğru ve yanlış uluslararası uygulanmış örnekler üzerinden çıkarımlar yapılarak desteklenecektir. Çalışma alanı olarak İstanbul ilimizin Beyoğlu ilçesi Kasımpaşa semtinde, Havuzbaşı Değirmeni sokağı üzerinde yer alan; bir endüstri mirası olan Kasımpaşa Tuz Ambarı ile aynı parselde yer alan Kasımpaşa Un Fabrikası belirlenmiştir.

Günümüzde terk edilmeye bırakılan dönemin buhar gücü ile çalışan 6 değirmenden biri olup değişen teknolojiye ayak uydurabilmiş ilk örneklerimizden Kasımpaşa Un Fabrikası (Karıptaş, 2010), bulunduğu konumu, tarihçesi ve farklı mimari yapısı ile çalışmaya değer bir alan olarak görülmüştür. Çalışma alanını daha iyi tanımak ve uygun öneriler geliştirebilmek adına Kasımpaşa Un Değirmeni hakkında detaylı bilgi verilip ne gibi sebeplerden atıl kaldığına, neden korunmaya değer ve nesillerce tanınması gerektiğine değinilecektir. Alan ve çevresi ile mevcut durum analizleri yapıldıktan sonra ihtiyacı ve eksikliği doğrultusunda doğru işlev seçimi yapıp bu seçimin hangi aşamalar ile izlenmesi ve dikkat edilmesi gerektiği çalışma alanı ile desteklenecektir.

Sonuç olarak bu çalışmada endüstri miraslarının önemine değinilerek korumaya değer mirasların sürdürülebilirlik adına tekrar kente kazandırırken dikkat edilecek noktalara, izlenecek parametrelere, günümüzde harap durumda olan Kasımpaşa Un Fabrikası üzerinde test edilecektir. Eski un fabrikalarına ilişkin uluslararası örnekleri olumlu olumsuz yönleri ile değerlendirilecektir. Bu çalışma endüstri mirası kavramı adına farkındalık yaratmak ve günümüzde unutulmuş, terk edilmiş endüstri kültürünün hatırlatılması, canlandırılması ve günümüze taşınması adına yararlı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler:Endüstri Mirası, Yeniden İşlevlendirme, Sürdürülebilirlik, Un Fabrikası

DOLAYLI YERİNDEN EDİLME SÜRECİNİN YEREL SAKİNLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: FENER VE BALAT ÖRNEĞİ

Gizem YAĞINLI*, Doç. Dr. Tolga İSLAM**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama
Anabilim Dalı, İstanbul

gizemyaginli@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul

tolgaislam@gmail.com

Soylulaştırma, şehir merkezlerinde dar gelirlilerin yaşadıkları mahallelere daha üst gelir gruplarının yerleşmeye başlaması sonucu bu mahallelerin yaşadıkları sosyal ve fiziksel dönüşümü tarif eden bir süreçtir (Glass, 1964). Soylulaşma sürecine giren mahallelerin fiziksel çevrelerinde gözle görülür iyileşmeler ve emlak fiyatlarında ciddi artışlar yaşanır. Aynı zamanda soylulaşma öncesi orada yaşamakta olan sakinler için barınma koşulları giderek zorlaşır, bir çoğu mahalleyi terk etmek zorunda kalır. Soylulaşma literatüründe yerinden edilme olarak adlandırılan bu süreç doğrudan gerçekleşebileceği gibi, zamana yayılı olarak dolaylı yollarla da gerçekleşebilir.

Dolaylı yerinden edilme ekonomik boyutları da olan ama aynı zamanda sosyal, kültürel, psikolojik ve politik etkenleri de barındıran çok boyutlu bir olgudur. Mahallenin belleğinde yer eden ve mahallenin eski sakinlerinin hayatında yeri olan mekanların ve gündelik pratiklerin ortadan kalkması, mahallede etkileşim kurulabilecek insanların azalması, ticari birimlerin dışarıdan gelenlerin ihtiyaçlarına ve taleplerine göre yeniden şekillenmesi, mahallenin geleceğine yönelik kararlarda eski sakinlerin etkisinin azalması ya da kalmaması, dolayısıyla eski sakinleri yaşadıkları mahalleye yabancılaştıran süreçler dolaylı yerinden edilme kapsamında değerlendirilebilir (Marcuse, 1986; Davidson, 2008).

Çalışma kapsamında İstanbul'da gerçekleşmekte olan güncel klasik soylulaşma süreçlerinin en belirgin örneklerinden biri olan Fener-Balat mahalleleri örnek alan olarak seçilmiştir. Fener ve Balat'ta 90'ların sonlarına doğru ilk belirtileri görülmeye başlanan soylulaşma süreci (İslam 2005), özellikle son 5 yıl içerisinde yeni bir ivme kazanmıştır. Bölgede yaşamaya yönelik üst-orta gelir gruplarının talebi sonucunda bir çok eski sakin mahalleyi terk etmek zorunda kalsa da, bölge halen daha çok sayıda yerel sakine ev sahipliği yapmaya devam etmektedir. Bölgenin fiziksel çehresinde yaşanan asıl değişim ise ticari birimlerde yaşanan el değiştirmeler sonucu oluşmuştur. Son 5 yılda onlarca yeni kafe, çok sayıda antikacı ve mezar açılmış, bölge İstanbullular için bir çekim merkezi haline gelmiştir. Çalışmada, Fener ve Balatta yaşanmakta

olan bu hızlı dönüşüm sürecinin yerel halk üzerindeki etkileri dolaylı yerinden edilme kavramı merkeze alınarak incelenecektir.

Araştırmada niceliksel (alanda yapılan tespitler, sayısal veriler) ve niteliksel araştırma yöntemleri (derinlemesine mülakatlar, katılımcı gözlem) bir arada kullanılacaktır.

Anahtar kelimeler: soylulaştırma, dolaylı yerinden edilme, yabancılaşma

ÖZELLEŞTİRİLEN KAMU TAŞINMAZLARI ÜZERİNDEN KENTSEL DÖNÜŞÜM DENEYİMİ: İSTANBUL ÖRNEĞİ

Alper ÇAKIROĞLU*, Prof. Dr. Zeynep ENLİL**

*Doktora öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul,

alper@dchmimarlik.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul,

zeynepenlil@gmail.com

Özelleştirme kavramının yaygın olarak kurumsal mevzuatlara girmesi ile beraber, İstanbul’da kamu taşınmazlarının özel sektöre transferi sonucunda gerçekleşen kentsel dönüşüm uygulamaları, konumları, yöntemleri ve mekansal sonuçları itibariyle, planlama ve kentleşmeye doğrudan etki eden olgulara dönüşmüştür. Bu çalışmanın amacı 1970’lerden itibaren yaşanan küresel krizlerin dönüştürdüğü ekonomi politikalarının mekansal sonuçlarından biri olan özelleştirme faaliyetlerinin neticesinde kamunun mülksüzleştirilmesi yoluyla İstanbul’da hayata geçirilen kentsel dönüşüm uygulamaları üzerinden Türkiye’deki neo-liberal ekonomi deneyiminin kentin içerisinde yarattığı fiziksel yansımaları süreçleri ve sonuçları ile beraber anlamak ve açıklamaya çalışmaktır. Bu çalışmada ilk olarak neo-liberal ekonominin temelleri eleştirel bir kuramsal çerçeveden açıklanarak tartışılacaktır;. ikinci olarak bu ekonomik modelin temel araçlarından biri olarak kabul edilen özelleştirme kavramının, Türkiye’de neo-liberal ekonominin kurumsallaşması ile beraber gelişimi, gerçekleştirilen özelleştirme faaliyetleri ile beraber açıklanacaktır. Son olarak, İstanbul’da kamu taşınmazlarının özel sektöre transferi ile gerçekleştirilmesi planlanan kentsel dönüşüm projeleri incelenerek, transferi tamamlanmış, inşa edilen ve faaliyete geçen projelerin özelleştirme süreçleri değerlendirilecektir. Bu kapsamda, Türkiye’de neo-liberal ekonomik sürecin seyri, özelleştirme konusunda yetki sahibi kurumlar ve bu kurumlar eliyle yürütülen özelleştirme faaliyetleri incelenmiş; İstanbul’da özelleştirilmesi gündeme gelen kamu taşınmazlarına ait transfer süreçleri, resmi açıklama, duyuru ve kaynaklar üzerinden takip edilerek, bir veri tabanı oluşturulmuş ve her bir özelleştirme sürecinin kendine özgü yapısı tespit edilmiştir.

Neo-Liberal ekonomi politikaları ekseninde yürütülen yapısal reformların temellerinden biri olarak özelleştirme kavramı, 2000’lerin ilk çeyreğinde yürürlüğe giren kamu taşınmazlarının idaresi ve planlanması ile ilgili birçok mevzuatın içerisinde yer bulmaktadır. İstanbul’un kritik alanlarında gerçekleştirilen kentsel dönüşüm projelerinin bir kısmına kaynak yaratılması amacıyla kent sınırları içerisinde kalmış kamu taşınmazlarının kullanıldığı görülmektedir.

Özelleştirilen konum rantı açısından avantajlı kamu taşınmazlarının imar durumlarının yeniden planlandığı, ayrıcalıklı yapılaşma hakları kazandırılarak inşaat sektörünün ihtiyaç duyduğu yüksek farklılık rantına sahip arsa arzı yaratılmaktadır Gayrimenkul yatırımlarının kaçınılmaz olarak ihtiyaç duyduğu ancak kent merkezinde tükenmiş olan arsa stoğu, kamu mülkiyetinde olan ve bu sayede ekonomik sistemin dışında kalan varlıkların, özelleştirme faaliyetleri kapsamına alınarak ve yeniden planlanarak, kaynak olarak yeniden sisteme aktarılmasıyla (a fund of assets out of itself) karşılanmaktadır. Bu bağlamda İstanbul'da gündeme gelen projeler incelendiğinde yaklaşık dört milyon metrekare alana sahip kent toprağının üzerinde elliden fazla projenin gündeme geldiği tespit edilmiştir. Özelleştirme faaliyetlerinin sıklığı dönem içerisinde, kamuya ait kurum ve varlıkların yönetimi ve özel sektöre transferi ile ilgili yetki sınırlarının genişletilerek, kanun değişiklikleri ve kanun hükmünde kararnamele sayesinde özelleştirme mantığının kamuyu temsil eden birçok kurumun mevzuatına yerleştirildiği görülmektedir. Bu sayede sadece özelleştirme kapsamına alınmış kurumların değil, aynı zamanda kapsam dışında kalan kamu kurumlarına tahsis edilmiş taşınmazların da özelleştirme kapsamına alınması sağlanmıştır. Bu bağlamda kamu taşınmazlarının özel sektöre transferi neticesinde gerçekleştirilen kentsel dönüşüm faaliyetlerinde kamuyu temsilen süreç içerisinde yer alan kurumlar arasında, çok sayıda merkezi ve yerel kamu kurumunun bulunduğu tespit edilmiştir. İstanbul'da özel sektöre transfer sayesinde piyasalaşmış ve inşaat projelerine kaynak olarak aktarılmış kamu taşınmazlarının özelleştirme süreçleri incelendiğinde, farklı program ve yöntemlerin izlendiği, farklı kamu kurumlarının transfer ve planlama süreçlerinde yer aldığı, her bir özelleştirme sürecinin kendine ait bir senaryoya sahip olduğu, süreçlerin birden fazla mevzuatın çizdiği hukuki çerçeveler içerisinde yürütüldüğü tespit edilmiştir. Bu bildiride, İstanbul'da kamu taşınmazlarının özelleştirilmesine ilişkin yürütülen doktora tezi çalışmasının bulguları paylaşılacaktır.

Anahtar kelimeler: Neoliberalleşme, Özelleştirme, Mülksüzleştirme, Kentsel Dönüşüm, İstanbul,

OTURUM D-II

OTURUM BAŞKANI: PROF. DR. SIRMA TURGUT

“TERMİNAL CADDESİ’NDEN KAFELER CADDESİ’NE: ERZURUM’DA ÖĞRENCİLEŞTİRME
SÜRECİ”

Doğuşcan Öztaş, Doç. Dr. Tolga İSLAM

“METRO HATLARININ KONUT FİYATLARINA ETKİSİNİN ANALİZİNDE, BİR YÖNTEM
OLARAK HEDONİK FİYATLANDIRMA”

Kamil DEMİRCAN, Doç. Dr. Senay OĞUZTİMUR

“KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJELERİNİN KULLANICI ÜZERİNDEKİ SOSYO-MEKANSAL
ETKİLERİ: BURSA SOĞANLI PROJESİ”

Ferda GÜZELDAĞ, Doç. Dr. Bora YERLİYURT

“ULAŞIM MEKANLARINDA PEYZAJIN ÖNEMİ”

Emine AKTÜRK, Doç. Dr. Nilgün Çolpan ERKAN

“ALİŞVERİŞ MERKEZLERİNİN KENT İÇİ ULAŞIMA ETKİSİ, İSTANBUL ANADOLU
YAKASI D-100 ÖRNEĞİ”

Gülay KAYADİBİ, Doç. Dr. Esin Özlem AKTUĞLU AKTAN

TERMİNAL CADDESİ'NDEN KAFELER CADDESİ'NE: ERZURUM'DA ÖĞRENCİLEŞTİRME SÜRECİ

Doğuşcan ÖZTAŞ*, Doç. Dr. Tolga İSLAM**

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama
Anabilim Dalı, İstanbul,

doguscanoztas@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul,

tolgaislam@gmail.com

Üniversiteler; Anadolu kentlerinin yaşadığı fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel dönüşümün en önemli yapı taşlarından birisi olmuştur. Cumhuriyet sonrası dönemde kurulan üniversiteler, kuruldukları kentleri, içinde konumlandıkları bölge içerisinde çekim merkezi haline getirmiştir. Türkiye'nin kuruluş tarihi olarak yedinci (1957), bünyesinde barındırdığı öğrenci sayısı olarak dokuzuncu (2017-2018 öğretim yılı verilerine göre 69.222 örgün eğitim alan öğrenciye sahip) üniversitesi olan Atatürk Üniversitesi de, kuruluşundan itibaren benzer bir işleve sahip olmuştur. 1950'lerde Amerikalı bilim insanlarının destekleriyle kurulan ve "girişimci üniversite modeli" olarak tanımlanan bölge üniversitelerinin ilk örneği olan Atatürk Üniversitesi, Erzurum'un kentsel gelişimine yön vermiş ve Türkiye'nin her bölgesinden öğrenciyi kendisine çekmiştir (Timur, 2000:351-353,366). 2010 yılında kurulan ve bölgedeki ilk ve tek teknik üniversite olan Erzurum Teknik Üniversitesi de Erzurum'un öğrenci kenti kimliğini güçlendirmektedir.

Öğrencileştirme, kentin belli bölgelerinin öğrencilerin hakimiyetine geçmesi ve onların tercihleri doğrultusunda şekillenmesi süreci olarak tarif edilebilir. Öğrencilerin bir bölgeyi tercih etmelerinin arkasındaki öncelikli motivasyon ulaşım maliyetinin ve süresinin en aza indirilmesidir. Kültür ve eğlence mekanlarına yakın olmak ve öğrenci kimliği ile uyumlu bir yaşam tarzını sürdürülebilme imkanları da öğrencilerin yer seçim kararlarında önemli rol oynarlar (Smith, 2005: 85). Üniversite-kent ilişkisi üzerine yapılan araştırmalarda öne çıkan konulardan biri yerel sakinler ile öğrenciler arasında yaşanan ve süreç ilerledikçe artan ayrışma ve çatışmalardır (Allinson, 2006; Hubbard, 2008; He, 2014). Yapılı çevrenin öğrencilerin ihtiyaçları ve talepleri doğrultusunda şekillenmeye başlaması ve öğrencilerin hayat tarzı ile yerel sakinlerinki arasındaki uyumsuzluklar aradaki gerilimin ana hatlarını oluşturmaktadır. Diğer taraftan öğrencilerin varlığı ile oluşan talebin yerel ekonomiye katkıları ve konut piyasasına kattığı değerler yerel sakinlerin öğrencileştirme sürecine itirazlarını yumuşatır.

Çalışma alanı olarak seçilen ve Atatürk Üniversitesi Kampüsü ile Erzurum Teknik Üniversitesi Kampüsü arasında konumlanan Terminal Caddesi son on yıllık dönemde, özellikle 2012 yılında otogarın şehir dışına taşınması ile hızlı bir dönüşüm sürecine girmiştir. Terminal Caddesi ve çevresinde toplu konut inşaatları hız kazanmış, taşınan otogarın yerine bölgenin en büyük alışveriş merkezi inşa edilmiş, tüm kente hizmet edecek bir botanik bahçe ve yeni bir üniversite açılmıştır. Erzurum'un orta ve üst gelirli ailelerinin yaşadığı ve mahalle kültürüne sahip olan Terminal Caddesi, günümüzde yaşamış olduğu değişim ile öğrenci ve akademisyenlerin yoğun olarak yaşadığı bir mekan haline gelerek, bu kesimin talepleri doğrultusunda şekillenmiştir. Yapılan bu yeni yatırımların ardından Terminal Caddesi kentin kültürel merkezi haline gelmiş, Cadde özellikle dışarıdan gelen öğrenciler arasında "Kafeler Caddesi" olarak adlandırılmaya başlamıştır. Ancak bu durum geleneksel bir yaşam tarzını benimsemiş yerel sakinler ile öğrenci grupları arasında çeşitli gerilim hatlarının oluşmasına neden olmuştur.

Çalışma kapsamında Erzurum'daki iki üniversitenin arasında konumlanmış Terminal Caddesi'nde 2010 sonrası yaşanan öğrenci merkezli dönüşüm süreci, sürece etki eden ve süreçten etkilenen farklı aktörler (yerel halk, öğrenciler, eski/yeni esnaf, yatırımcı, merkezi hükümet/belediye) arası ilişkiler üzerinden analiz edilecektir. Çalışmanın veri kaynağını alanda yapılan tespitler, sürecin aktörleriyle yapılan derinlemesine görüşmeler ve ikincil kaynaklardan (gazete haberleri, istatistiksel veriler) elde edilen veriler oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Öğrencileştirme, Üniversite-Kent İlişkileri, Soylulaşma,

METRO HATLARININ KONUT FİYATLARINA ETKİSİNİN ANALİZİNDE, BİR YÖNTEM OLARAK HEDONİK FİYATLANDIRMA

Kamil DEMİRCAN*, Doç. Dr. Senay OĞUZTİMUR**

*Doktora Öğrencisi, Metro İstanbul A.Ş.- Etüd Proje Şefi, İstanbul,

kamil.demircan@metro.istanbul

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul,

oguztimurs@yahoo.com

Kentiçi raylı sistem hatlarının gayrimenkul fiyatlarını artıran yönde etkilediğine yönelik çalışmalara yoğun olarak rastlanmakla birlikte, raylı sistem hattının geçtiği bölgenin sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri ile genel ulaşım ağı ekseninde şekillenen etkileri, her bir hat koridoru için konut fiyatları açısından farklı etkiler yaratmaktadır. Literatürde yapılan okumalara göre, konut fiyatını etkileyen parametrelerin hesaplanması konusu %80-90 düzeyinde hedonik fiyat modeline dayanmaktadır.

Hedonik fiyat yönteminde, herhangi bir malın sahip olduğu özellikleri ile ilgili malın fiyatı arasında ilişki kurulmakta ve fiyatı oluşturan her bir özelliğin malın fiyatı üzerindeki etkisi ayrıştırılarak ortaya konulmaktadır. Yöntem ilk kez 1939 yılında Andrew Court tarafından otomobil fiyatını yine otomobilin özellikleri ile açıklamaya çalışırken kurgulanmıştır. Bununla birlikte yöntemin kullanım alanı heterojen yapıdaki tüm mallar veya hizmetlerin fiyatlarını belirlemede bir metot niteliği taşımaktadır.

Konut fiyatının da fiziksel, lokasyonel ve çevresel faktörlerin birleşiminden oluşan heterojen bir yapı olduğu varsayımıyla konut fiyatlarının belirlenmesinde kullanılan en önemli ve en sık metotlardan biri de “Hedonik Fiyat Yöntemi”dir. Literatürde yer alan çalışmalarda, konut fiyatını etkileyen parametrelerin çoğunlukla hedonik fiyat modeline dayanan farklı regresyon modelleri ile test edildiği görülmektedir.

Hedonik fiyat yönteminin kullanılacağı doktora tez çalışması kapsamında, metro hatlarının konut fiyatlarına etkisi konusu, İstanbul özelinde tartışılmaktadır. Bu çerçevede, Kirazlı-Başakşehir-Olimpiyat Metro Hattı’nın istasyonları etrafındaki konut fiyatlarının nasıl değiştiği irdelenecektir. Söz konusu raylı sistem hattı Kirazlı, Yenimahalle gibi çok yoğun konutlaşmanın olduğu, Mahmutbey ve İkitelli Güney Sanayi gibi raylı sistem entegrasyonlarının yer aldığı, İstoç gibi ticaretin doruklara ulaştığı, Siteler, Turgut Özal gibi sanayi fonksiyonlarının yer aldığı ve son olarak Başakşehir ve Metrokent gibi toplu konut alanlarına hitap eden çok geniş bir yelpazede hizmet sunmaktadır. Kirazlı-Başakşehir-Olimpiyat Metro Hattı farklı türden imar fonksiyonları ve sosyo-ekonomik yapılara hitap etmesi nedeniyle veri çeşitliliğinin maksimum seviyede sağlanması amacıyla tercih edilmiştir.

Konut fiyatını etkileyen fiziksel özellikler (büyüklük, kat sayısı, oda sayısı vs), gibi parametrik veri setleri gayrimenkul piyasa sirkülasyonuna hizmet eden internet sayfaları taranarak elde edilecektir. Lokasyonel nitelikler (altyapı, ulaşım olanakları, metro istasyonuna mesafe, donatı çeşitliliği vs)'le ilgili bilgiler ise mümkün olduğunda kamu tarafından sunulan veri tabanları kullanılarak ve CBS yardımıyla toparlanacaktır. Diğer taraftan konutun çevresel özellikler (hava kalitesi, doğal hayat, imar özellikleri, sosyo-ekonomik, sosyo-demografik durum vs) ise hem sahada yapılacak mülakatlarla hem de mümkün olduğunca kamu tarafından yayınlanan kaynaklar izlenerek oluşturulacaktır.

Bu çerçevede derlenecek veri setleri “Hedonik Fiyat Fonksiyonu” çatısında olmak üzere, farklı detay seviyesine sahip regresyon tipleri (doğrusal regresyon, mekânsal ekonometrik regresyon, coğrafi ağırlıklı regresyon vs) ile test edilerek metro hatlarının konut fiyatlarını ne ölçüde etkilediği irdelenecektir.

Anahtar kelimeler: Konut Fiyat Endeksi, Hedonik Fiyat Fonksiyonu, Hedonik Fiyat Modeli

KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJELERİNİN KULLANICI ÜZERİNDEKİ SOSYO-MEKANSAL ETKİLERİ: BURSA SOĞANLI PROJESİ

Ferda GÜZELDAĞ*, Doç. Dr. Bora YERLİYURT**

*Yüksek lisans öğrencisi, Mimar, Piray Mimarlık, Bursa

guzeldagferda@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul,

byerli@yildiz.edu.tr

Kentler ekonomik ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda değişip kullanım alanı olarak genişleyerek büyürler ve süreç içerisinde kentleri şekillendiren önemli dönüm noktalarına sahip olmuşlardır. 2001 yılı ekonomik krizi sonrasında Türkiye’de İnşaat sektörünün desteklenmesi kapsamında kentsel dönüşüm ile ilgili yasalar ve politikalar düzenlenerek değişim sürecine hız kazandırılmıştır. 21.yüzyılın sonlarında başlayan, kentlerin bu önemli dönüm noktalarından biri olarak kentsel dönüşüm projeleri ele alınmış olup, büyük çoğunluğu sadece fiziksel dönüşüm olarak gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, tarihi yapıların korunarak yenilenmesi ve ya işlevleri değiştirilerek yeni fonksiyon kazandırılmasının yanı sıra kent merkezlerindeki çöküntü alanları da kentsel dönüşüm projelerinin en çok gerçekleştirildiği yerler olmuştur. (Uzun,2017:584)

Kentsel sorunlara çözüm için ortaya çıkan kentsel dönüşüm kavramı, bölgenin sadece fiziksel boyutta sorunu gidermek amacı ile ele alındığında sosyal boyutta yeni problemler ortaya çıkarmaktadır. Bu sebeple, kentsel dönüşüm projeleri geliştirilirken yalnızca fizik mekan boyutuyla değil sosyal, toplumsal ve ekonomik boyutlarıyla multidisipliner olarak ele alınması gerekmektedir. Dönüşüm bölgelerinde uygulanan kentsel dönüşüm projelerinde başarılı ve sürdürülebilir bir dönüşüm elde edebilmek için fiziksel ve sosyal alt yapı birlikte yapılandırılması gerekmektedir. Depreme dayanıklı, yeterli sosyal donatı alanlarına sahip, güvenli, sağlıklı yaşanabilir kaliteli bir çevre yeniden oluşturulurken bölge halkının sosyal yaşamının mekana yansımaları dikkate alınmalıdır. (Babahan,Güler,2015:471)

Tek boyutta ele alınan kentsel dönüşüm projeleri sadece fizik mekan iyileştirilmesi olduğundan kullanıcı beklentisi ve memnuniyetini karşılayamamaktadır. Kullanıcının beklentisi ve memnuniyet düzeyleri dikkate alındığında, kentsel dönüşüm çalışmalarının kullanıcının sosyal açıdan bütünleşebileceği, bölgenin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik, bölgeye yeterli donatı alanları kazandırılarak, kent-bölge stratejileri ile ilişkilendirilerek projelendirildiğinde fizik mekanda gerçekleşen yenilenme, kalıcı ve yapıcı etki sağlama potansiyeli taşımaktadır. (Özden,2016:101)

6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanları Dönüştürülmesi Hakkında Kanun'un bakanlar kurulu kabulü ile 2012 yılında yürürlüğe girerek Türkiye'de birçok şehirde riskli alan edilen bölgelerde kentsel dönüşüm sürecini başlatmıştır. (Aldemir ve Doğan,2015:497)

Çalışmanın amacı, kentsel dönüşüm projelerindeki kullanıcıların memnuniyeti araştırılarak tespit edilen problemlerin yapılacak diğer dönüşüm projelerinde göz önünde bulundurularak ve kullanıcı doğrultusunda proje önerilerinin geliştirilmesi için yararlı altlık oluşturmaktır.

6306 sayılı kanun kapsamında 13.08.2013 tarihli ve 2013/5282 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile Bursa ili, Osmangazi ilçesi Soğanlı Mahallesi'nde Riskli Alan ilan edilmiş, 02.08.2013 tarihli Bakanlar kurulu kararı ile Bursa ili Osmangazi ilçesi Rezerv Alan ilan edilen 35 hektarlık alanda dönüşüm projesi hazırlanmıştır. Rezerv alanda hazırlanan Kentsel Tasarım Projesinin 1/5000Nazım İmar Planı, 1/1000 ölçekli uygulama planı 07.07.2015 tarihinde 40 sayılı Estetik Kurul kararı kapsamında kent bütünü içerisinde uyumlu ve estetik açıdan uygun olduğuna Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından karar verilmiştir. Bu bağlamda, çalışma alanı olarak Rezerv Alanda 5 etap olarak projelendirilerek hayata geçirilen ve 4 etabında yaşam başlamış olan Soğanlı Kentsel Dönüşüm Projesi seçilmiştir.

Çalışma, Bursa kenti Osmangazi ilçesinde gerçekleştirilen Soğanlı Kentsel Dönüşüm Projesi kapsamında sosyo-mekansal ayrışma yol açan dinamikler ele alınarak sosyo-mekansal değişimin, kullanıcı üzerindeki etkilerinin tespiti için mülakat ve anket yöntemi uygulanmıştır.

Anahtar kelimeler: Kentsel dönüşüm, Kullanıcı Memnuniyeti, Sosyo-mekansal Etki, Bursa Soğanlı Kentsel Dönüşüm Projesi

ULAŞIM MEKANLARINDA PEYZAJIN ÖNEMİ

Emine AKTÜRK*, Doç. Dr. Nilgün Çolpan ERKAN**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Kentsel Mekan Organizasyonu ve Tasarım Programı, İstanbul.

eminekaratas34@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Şehircilik Anabilim Dalı, İstanbul.

nilgunerkan@gmail.com

Kentlerde nüfus artışı, kentlerin çeperlere doğru yayılmasına ve saçaklanmasına neden olmuştur. Bu da bir yerden başka bir yere insan ve yük taşınmasını da artırmıştır. Bu taşınmanın kent içinde veya kentler arasında sağlanması ulaşım mekanları ve ağlarıyla gerçekleşmektedir.

Kentleşmenin kontrolsüz bir biçimde gerçekleşmesi ile kent dokusunun morfolojik yapısı değişmekte, yeşil alanlarının varlığı azalmakta, betonlaşma ve döşeli zeminler artmaktadır. Bu süreçte insan eliyle oluşturulan planlarda da doğal elemanların genelde göz ardı edilmesiyle kentler birçok iklimsel ve ekolojik sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Dünyanın yüzeyinde hayatın devamlılığı için var olan ısının sera gazları sebebiyle tutularak kentsel ısı adası etkisinin oluşması bu problemlerin başında gelmektedir.

Kentin, kent planının omurgasını, arazi kullanım kararlarını birbirine bağlayan, ulaşım ağının genişlemesi başta yerel ölçekte olmak üzere birçok soruna sebep olmaktadır. Ulaşım mekanlarının söz konusu kentsel ısı adası etkisini artırmadaki rolü oldukça büyüktür. Motorlu araçların üretmiş olduğu karbon monoksitler, azot oksitler ve hidrokarbonlar sera gazlarının oluşmasında etkilidir. Ulaşım ağlarının geçirimsiz yüzeyleri güneş ışınlarını yansıtarak kentsel ısı adası etkisini arttırmaktadır. Bu durum geniş çerçevede küresel ölçekte de geri dönülmez sonuçlara neden olmaktadır. Söz konusu mekanlardaki olumsuz termal koşullarına bağlı olarak kullanıcı konforu da etkilenmektedir. Bu sorunların giderilmesinde ulaşım mekanlarında oluşturulan peyzaj alanları ekolojik ve estetik çözümler sağlar. Bu nedenle ulaşım mekanlarında kalitenin ve konforun artırılması için ulaşım ağlarının plan ve tasarımlarının peyzaj tasarımlarıyla desteklenmesi gerekmektedir.

Çalışmanın amacı ulaşım mekanlarında kentsel ısı adası etkisini hafifletebilecek peyzaj tasarım ölçütlerini belirlemek ve peyzajın önemini vurgulayarak, sağladığı ekolojik, estetik, mekânsal konfor ve kalite kazanımlarına dikkat çekmektir. Peyzajın ekolojik etkileri, doğal dengedeki rolü sağladığı güvenlik ve konfor faktörleri belirtilerek canlı ve cansız peyzaj elemanlarının tümünün ulaşım mekanlarındaki öneminin ortaya konulması hedeflenmiştir. Kapsam doğrultusunda İstanbul ilinde yoğun araç trafiğine sahip kent içi bazı alternatif ana akslar analiz edilmek üzere seçilmiştir.

Bildiri de alternatiflerden biri ele alınacak, tespitler ve gözlemler sonucunda mevcut durum saptaması sonrasında gerekli en kesit düzenlemeleri yapılarak, kullanıcı yoğunluğu ve profili bağlamında yaya öncelikli ideal düzenleme ilkeleri sunulacaktır. Alternatif tasarım çalışmalarında kullanıcı görüşleri ile birlikte yerinde yapılan gözlem sonucunda elde edilen fotoğraflardan yararlanılmıştır. Tasarım sürecinin ana belirleyicileri iklim, sıcaklık, gölge, bitki örtüsü, yapı yüzey yoğunluğu, sert zemin, yerellik olarak belirlenmiştir. Alanda kullanıcı konforu öncelikli tasarım kriteri gözetilmiştir. Çalışmanın sonucunda peyzaj destekli tasarımlarla alanın kalitesi ve kullanıcı konforunun artırılması denenmiştir.

Anahtar kelimeler: Ulaşım mekanları, peyzaj, kentsel ısı adası, tasarım, konfor.

ALİŞVERİŞ MERKEZLERİNİN KENT İÇİ ULAŞIMA ETKİSİ, İSTANBUL ANADOLU YAKASI D-100 ÖRNEĞİ

Gülay KAYADİBİ*, Doç. Dr. Esin Özlem AKTUĞLU AKTAN**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama
Anabilim Dalı, KMOT Programı, İstanbul

kayadibigulay@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul

esinaktan@hotmail.com

Alışveriş merkezleri, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerika kentlerinin banliyö alanlarında ortaya çıkmıştır. İlk yapılmaya başlandığında, banliyö yerleşmelerinin alışveriş, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarına yönelik tasarlanmıştır. 21.yüzyılın tüketim kültürünün etkisi ve araç kullanımının artışı ile alışveriş merkezleri, ekonomik değeri yüksek ve her türlü ihtiyacı karşılayan yapılar olarak görülmüştür. Dünya’da ve Türkiye’de alışveriş merkezlerinin toplam cirosunun sürekli artması nedeniyle kentin belli bölgelerinde inşa edilen alışveriş merkezi sayısı artmıştır. Rekabet ortamının etkisiyle de kent içerisindeki yeri ve türleri zaman içinde değişmiştir. Özellikle alışveriş merkezleri “genişleme potansiyeli, ulaşılabilirliği ve çekim gücü yüksek olan” karayolu kenarlarında ve kavşak noktalarında yer seçmeye başlamıştır.

Gruen’e (1967) göre, alışveriş merkezinin ticari başarısını etkileyen en önemli unsurlardan biri “konum”dur. Bu nedenle konumuna karar verirken (yer seçimi yaparken) “nüfus, erişilebilirlik, arsanın fiziksel yapısı ve özellikleri” konuları öne çıkmaktadır. Peiser’e (1992) göre erişilebilirlik faktörünün temel ölçütleri, alışveriş merkezine hizmet eden yolun niteliği ve yol üzerindeki trafik hacmidir.

Dünya’da alışveriş merkezlerinin tanımlarını, türlerini, yer seçimlerini ve tasarım kriterlerini irdeleyen farklı çalışmalar bulunmaktadır. Coleman (2007) yaptığı çalışmada, günümüz alışveriş merkezlerini konumlarına göre kent içinde ve dışında yer almak üzere iki grupta tanımlamaktadır. Kramer (2008) ve ICSC (2017) ise konseptine, büyüklüğüne, kiralanabilir alanına ve ana kiracı özelliklerine göre alışveriş merkezlerini sınıflandırmaktadır.

İstanbul’daki ilk alışveriş merkezleri de kent merkezinin yakın çevresinde inşa edilmiştir. Ancak bu merkezler, yeni gelişme alanlarının oluşmasıyla kent içerisinde kalmıştır. Yeni alışveriş merkezleri ise rekabet ortamının, ulaşım olanaklarının ve arazi değerlerinin etkisiyle kent içerisinde ve kavşak noktalarında yer seçmeye başlamıştır. Ancak ana ulaşım güzergâhları üzerinde yer seçen alışveriş merkezleri, kent içi ulaşımı olumsuz etkilemektedir.

Çalışmada amaç, ana ulaşım koridoru üzerindeki alışveriş merkezlerinin güzergâha olan etkisini ortaya koymaktır.

Bunu yaparken alışveriş merkezlerinin niteliğine (hizmet ettiği nüfus, ticaret alanı gibi) göre kent içerisindeki yeri, planlama ve tasarım ilkeleri Dünya’da örneklerle tartışılacaktır. Aynı zamanda merkezlerin kent içi ulaşımını nasıl etkilediği incelenecektir.

Çalışmanın kapsamını; alışveriş merkezinin tarihsel gelişimi, Dünya’da alışveriş merkezlerine ilişkin yapılan sınıflamaları, alışveriş merkezlerinin planlama ve tasarım ilkeleri oluşturmaktadır. Aynı zamanda İstanbul Anadolu Yakası D-100 örneği üzerinden yapılan incelemeleri ve araştırmaları kapsamaktadır.

Çalışmanın yöntemini; değişkenlere ve standartlara göre sayısal ve mekânsal veri toplama tekniği olan “nicel araştırma yöntemi” oluşturacaktır. Yapılan literatür araştırmasına göre İstanbul örneği üzerinden alışveriş merkezlerinin mekânsal gelişimi incelenecektir. Ayrıca saha çalışmasında elde edilen veriler ile kent içi ulaşım etkisi ortaya konulacaktır.

Çalışmadan elde edilen bulgular, İstanbul’da kent dışında yer alması gereken alışveriş merkezlerinin kent içine yöneldiği görülmüştür. Özellikle merkezi bir anayol ya da TEM ve D-100 (E-5) gibi otoyolların yakınında, birbirine yakın konumda aynı özelliklere sahip alışveriş merkezleri inşa edilmiştir. Ancak son yıllarda farklı konseptlere sahip alışveriş merkezlerin yanı sıra karma tip merkezler ortaya çıkmıştır. Bu durum ana ulaşım güzergâhlarının trafik hacmini, hızını ve trafik akımını olumsuz yönde etkilemiştir.

Anahtar Kelimeler: Alışveriş Merkezlerinin Yer Seçimi, Kent içi Ulaşım, D-100 Karayolu, Trafik Yoğunluğu.

OTURUM D-III

OTURUM BAŞKANI: DOÇ.DR. TOLGA İSLAM

“KENTSEL DÖNÜŞÜMDE İYELİK HAKKI VE DÖNÜŞÜMÜ”

Merve Duygu TUFAN, Dr. Öğr. Üyesi Ercan KOÇ

“YÜRÜNEBİLİRLİĞİN KENTSEL MEKÂN ALGISI ÜZERİNE ETKİLERİ”

Sara ERCAN, Doç. Dr. Nilgün Çolpan ERKAN

“KENTSEL PLANLAMA VE KENTSEL KORUMA İLİŞKİSİNİ OKUMADA BİR ÖRNEK ALAN
ÇALIŞMASI: BEYOĞLU”

Yasemin TOSUN ANDIÇ, Prof.Dr. İclal DİNÇER

“TRABZON KENTİNİN ÇOCUK DOSTU KENT OLABİLME POTANSİYELİNİN
İNCELENMESİ”

Çisem SEYHAN, Dr. Öğr. Üyesi Şeyda BÜLBÜL

“YENİ SANAYİ COĞRAFYASI ARAYIŞINDA İSTANBUL VE KOCAELİ”

Duygu (ÖZTEKİN) KANIK, Doç. Dr. Oya AKIN

KENTSEL DÖNÜŞÜMDE İYELİK HAKKI VE DÖNÜŞÜMÜ

Merve Duygu TUFAN*, Dr. Öğr. Üyesi Ercan KOÇ**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama
Anabilim Dalı, İstanbul,

f5717003@yildiz.edu.tr

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul,
ekoc@yildiz.edu.tr

İnsanların doğuştan gelen birtakım vazgeçilmez ve devredilmez hakları bulunmaktadır. Kesin bir listesi bulunmamakla birlikte yaşama hakkı bunların temeli sayılır. Öyle ki yaşama hakkı olduğu sürece insanlar diğer haklardan faydalanabilir hale gelebilmektedir. Bir diğer ifadeyle yaşama hakkı ve elde edilebilen maddi varlıklar koşut kavramlardır. Değişen yaşam şartları, kültürler, ekonomik düzenler ve ilişkiler insan haklarını da şekillendirmiş, mal edinme çabası ve iyelik (mülkiyet) hakkı süreç içerisinde temel hak ve özgürlüklerden biri olarak benimsenmiştir.

Özünde ilk toplumsal hayatın şekillenmesinden günümüze kadar gelişim sürecinde somut bir kavram olan iyelik hakkı; niteliği, kapsamı farklılaşan kurumsal bir yapıdır. Bu kapsamda iyelik hakkı başlangıçta diğer bütün hakların kendisinden türediğinin benimsenmesiyle özel önem kazanmış, mutlak, sınırsız, malikin kişiliğine bağlı, dokunulmaz, doğal temel hak olarak nitelendirilmiştir. Daha sonra ise özellikle devlet kavramının gelişim sürecinde iyelik hakkı; sahibine kamu yararına ödevler ve görevler yükleyen, kamu yararına sınırlandırılabilen sosyal hak niteliği kazanmıştır. Kamu yararının tanımıyla vergi ve cezalara ilişkin düzenlemelerle birlikte genelde planlama süreçleriyle şekillenmiş, planlama kararları sınırlandırmada iyelik hakkına müdahalenin temel araçlarından biri olmuştur. Günümüzde iyelik hakkının yalnızca bir hak olmadığı, topluma ilişkin sorumluluklar taşıdığı anlayışı benimsenmiş, iyelik hakkının sınırlarını çizmek özel hukukun yanı sıra kamu hukukunun bir parçası olarak şekillenmiştir.

İnsanların yaşam alanı olan kentler de tıpkı tüm canlılar gibi yaşayan organizmalar olarak sürekli değişim, dönüşüm sürecindedir. Her birey için doğup büyüdüğü çevrenin bir hikayesi vardır ve bu hikayede dün bugünden farklıdır. Bu farklılıkta önemli belirleyicilerden birisi de iyelik dokusudur. İyelik dokusundaki gelişime koşut ölçek, bireyler ve gereksinimleri, sosyal ve ekonomik ilişkiler, teknoloji, politik yapı da değişmekte ve her değişim mekana yansımaktadır.

Kentlerin kendi dönüşüm eğilimlerine, dış ve iç etmenlerin yoğun baskısı sebebiyle müdahale etme gereksinimi duyan planlama disiplininde uygulanan en yaygın yöntemlerden biri olan kentsel dönüşümde en önemli belirleyici iyelik yapısıdır.

Özellikle gelişmiş ülkelerde yenileme, sağlıklılaştırma, gelişme yanı sıra kentsel dönüşüm projelerinde ana amaç kamusal alan kazanımı ve düzenlenmesidir. Yoğun kamusal alan yoksunluğu yaşanan ülkemizde ise özelleştirme eğilimi ve kentsel dönüşümü de özel sektörün yönlendirdiği süreç egemendir. Konut üretim süreçlerinde izlendiği gibi kentsel dönüşüm süreçlerinde de kamu sorumluluk yüklenmemekte, konu özel sektör eliyle şekillenmektedir. Bu içerik ise mevcut sorunlu kentsel dokuda artan yoğunluk değerlerini gündeme getirmekte, çoğu kez de kentsel dönüşüm gerçek amacının ötesinde yatırım politikalarının aracı olarak karşımıza çıkmakta, yoğunluk artışı iyelik sahipliliğine de yansımaktadır. Bu bağlamda dönüşüm sürecinin iyelik yapısına ilişkin etkisi günümüz ve gelecekteki planlama süreçlerinin belirleyicisi olmakta, süreç donatı ölçütlerinin düşmesi, yaşanabilirlik ölçütlerinin kısıtlanması, iyelik yapısında sürekli parçalanma ve geleceğe ilişkin açmaz tanımlamaktadır. Kentsel mekanda yatırım politikalarının aracı olarak kullanılma görüntüsü içeren kentsel dönüşüm sürecinde kamu iyeliklerinin kaybı ise sorunu daha da ağırlaştırmakta, konu kamusal mülkiyetin kaybı ya da kamulaştırma uygulamasına yönelik özel iyelik haklarının zedelenmesi gibi eleştiri bulguları içermektedir. Bu bağlamda yasal düzenlemelerle tanımlanan ve özendirilen, tartışmasız bir şekilde mastır planlarla yönlendirilmesi gereken kentsel dönüşüm kavramının kentsel mekanın toplumsal, ekonomik ve fiziksel olarak ele alındığı süreçlerde önceliklendirilmiş alanların yaşanabilir, güvenli ve kaliteli mekanlara dönüştürülmesi içeriği öne çıkması gerekirken, düzenlemelerin iyelik hakkının kısıtlanması, iyelik hakkına müdahale ve yerinden etme içeriği gündemdedir. Kentsel dönüşümün esas yönlendiricisi olan 6306, 5366 sayılı Yasalar ve diğer düzenlemeler bu süreçte içerdikleri bir takım uygulamalarla iyelik hakkını yeniden şekillendirmekte ve iyelik hakkının tanımlandığı yasal düzlemi ihlal etmektedir. Bunun en yaygın örneği kamulaştırma, acele kamulaştırma ve son dönem düzenlemesi olan imar barışı hamleleri sonucu kendini göstermektedir. Bu kapsamda çalışmanın amacı kentsel dönüşüm sürecine ilişkin tanımlanan yasal düzlemelere eleştirel bir bakış açısı ile bakarak uygulanan müdahale araçlarının iyelik hakkı esas ve sınırlandırmalarına etkisini analiz etmektir. Dönüşüm süreçlerinde iyelik dokusu aşılması en zor engel olarak karşımıza çıkmakta, sorunlar iyelik yapısının değişmesine ilişkin modeller kapsamında ağırlaşmaktadır. Bu kapsamda da iyelik yapısını, koşutunda da yoğunluk değerlerini koruyan, kamusal kazanımları önemseyen uygulama modellerine ilişkin yaklaşımlar önem taşımaktadır. Kentsel dönüşüm sürecinin sadece yapıların yeniden inşası olmadığı, sosyal yapının, iyelik dokusunun değiştiği ve parsel, ada ölçeğinde kentsel dönüşüm uygulamalarının mevcut iyelik yapısının daha da parçalanmasını yönlendirmektedir. Soylulaşmanın ön plana çıktığı ve belirsizlikler içeren kentsel dönüşüm projeleri sürecinde ise koparılan konut işyeri bağlantısı, sosyal çevreden uzaklaşma, kentsel hafızanın yitirilmesi, aşırı betonlaşma, özelleşen sosyal donatı kavramları beraberinde iyelik haklarının zedelendiği tanımlanabilmektedir.

Çalışmada iyelik hakkının dönüşümünün yadsınmaz önemdeki gelecekteki uygulamaları kısıtlayan içeriği ve uygulamanın imar planları sürecine etkisi irdelenmektedir. Bu kapsamda iyelik hakkının kapsamı ve içeriği hukuki sınırlarla incelenecek, zaman ve mekana bağlı dönüşümü tanımlanarak günümüz planlama süreçlerinin etkin uygulama aracı olan kentsel dönüşüm uygulamalarında önemli bir noktada konumlanması ele alınacak ve konuya ilişkin açmazlar örneklenerek, planlama ve uygulama süreçlerine ilişkin öneriler geliştirilecektir. Kentsel dönüşüm uygulamalarına ilişkin örnekleme parsel ölçeği, ada ölçeği ve kentsel dönüşüm projeleri ölçeği olmak üzere üç farklı başlıkta ele alınmaktadır.

Uygulama örnekleri ile kentsel dönüşüm sürecinin gerçek sorunları görme ve giderme çabasının ötesinde yatırım politikalarının aracına dönüşmesi, yoğunluk artışı, donatı ölçütlerinin düşmesi, uygulamaların yaşanabilir ve güvenli, kaliteli kentsel mekan hedefiyle bağdaşıklığı, iyelik dokusunun parçalanması, değişmesi süreçleri tanımlanacaktır. Yürütülen uygulama süreçlerinin kamu eliyle veya desteğiyle şekillenmesi ve iyelik yapısının, yoğunluk değerlerinin değişmemesi ile değer esaslı kentsel dönüşüm süreçleri seçenekleri irdelenerek mevcut eğilimlerin farklı seçenekleri ortaya konulacaktır. Hedeflenen kazanım iyelik yapısına ilişkin mevcut uygulama modelleri yerine başka seçeneklerin de olabilirliğini tanımlamaktır.

Anahtar kelimeler: İyelik, İyelik Hakkı, Kentsel Dönüşüm, İyelik Dokusunun Dönüşümü

YÜRÜNEBİLİRLİĞİN KENTSEL MEKÂN ALGISI ÜZERİNE ETKİLERİ

Sara ERCAN*, Doç. Dr. Nilgün Çolpan ERKAN**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama
Anabilim Dalı, İstanbul,

saraercan0@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul,

nilerkan@yildiz.edu.tr / nilgunerkan@gmail.com

Kentsel mekân, yapıların oluşturduğu, kentliler tarafından algılanan ve kentsel olayların içerisinde gerçekleştiği bir bütün olarak tanımlanabilir. Kentsel mekânın algılanabilmesi, kullanıcısının mekânı kullanımını etkilemektedir. Hızla büyüyen günümüz kentlerinde insan ölçeği aşılrken, kentsel mekânda yaya hareketliliğinin yürünebilirlik bağlamında azalmasıyla kentsel mekânın algılanabilirliğinin de azaldığını gözlemleyebilmekteyiz. Kullanıcı mekânı kullanabildiği ölçüde yön bulabilmekte, kendisini mekâna ait hissedebilmekte ve sosyal ilişkilerde bulunabilmektedir. İnsanın kentsel mekân ile ilişkisi, algılama süreci ile başlamaktadır. Yürünebilir olmayan mekânlar insanların, yaşadığı ya da kullandığı mekânı algılamasını konfor, erişilebilirlik, memnuniyet, güvenlik gibi faktörlerin eksikliği sebebiyle engellemektedir. Bu çalışmanın amacı, yürünebilirliğin kentsel mekân algısı üzerine etkisi incelenerek, insanın yürüme eylemini gerçekleştirirken kenti deneyimleyerek algılaması ve bu deneyimi etkileyen faktörlerin belirlenmesi olmuştur. Bu nedenle, ‘Yürünebilirlik ile kentsel mekânın algılanması arasında korelatif bir ilişki vardır’ varsayımından yola çıkılarak ‘Yürünebilirlik kentsel mekânın algılanmasını arttırır’ hipotezini desteklemesi amaçlanmıştır. Düzenlenmiş çevrelerin incelenebilmesi için, öncelikle mekânda yaşayan insanın algı değerlendirmesi ve algıya etki eden etmenlerin ortaya çıkarılması gerekmektedir. Yürünebilirlik, bireyin mekân algısını etkileyen ve mekânın potansiyellerini ortaya koymada etkili bir faktör olarak görülmektedir. Gelişmiş ülkelerde yürünebilir mekân oluşturma kaygısı 1960’larda başlamasına rağmen ülkemizde gerek araştırma olarak gerek uygulama bağlamında yetersiz kalmış bir konudur. Kentsel mekânda yürünebilir cadde ve kaldırımlar mekânın algılanmasında kullanıcı açısından önemli bir rol üstlenmektedir. Çalışma kapsamı olarak, tarihi bir kentsel alan seçilmiş, mekânın kullanıcıları ve ziyaretçilerinin mekânı algısı ölçülmüştür. Kentsel alanda kullanıcı hareketlerinin ve tercihlerinin incelendiği bu çalışmada, insanın; toplumsal yapı, doğal ve yapay çevrenin fiziki yapısı ve zaman faktörleri bağlamında elde edilen nitel gözlemler sonucunda belirlenen etkenlerin, yayanın hareketlerini kontrol etmesinde önemli bireysel ve mekânsal faktörler olduğu gözlemlenmiştir.

Çalışma yönteminde; dış mekân, çevrelenme, yönelme, işlevsellik, kapalılık, biçim, boyut, ölçü ve oran olarak ele alınan yapay mekânsal faktörler gözlem, haritalama ve eskiz uygulamaları kullanılarak bulgular elde edilmiştir. Bulgular sonucunda, kentsel mekânın algılanabilmesini sağlayan; mekânın geometrik karakterinin ve konfor niteliklerinin açık bir şekilde okunabilmesi ve kullanıcının mekânda konforlu bir şekilde hareket edebilmesi gerekliliği elde edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Yürünebilirlik, Algı, Kentsel Mekân Algısı.

KENTSEL PLANLAMA VE KENTSEL KORUMA İLİŞKİSİNİ OKUMADA BİR ÖRNEK ALAN ÇALIŞMASI: BEYOĞLU

Yasemin TOSUN ANDIÇ*, Prof.Dr. İclal DİNÇER**

*Y.Şehir Plancısı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi

yasemin.andic@ibb.gov.tr, yasemin.tosun@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü İstanbul

diclal@yildiz.edu.tr, iclaldincer@gmail.com

Kentsel koruma kavramı, insanın mekânla ve zamanla kurduğu ilişkiler sonucunda birikenlerin güvence altına alınması anlamına gelir ve bir taraftan kişinin geçmişle bağ kurmasını sağlarken diğer taraftan toplumsal belleği oluşturan tüm değerlerin mekânda varlıklarını sürdürmesini amaçlar. Ancak Türkiye deneyiminde kentsel koruma, hem planlama ve projelendirme, hem de uygulama aşamasında birçok sorunla karşı karşıyadır ve koruma eylemi gereği gibi gerçekleştirilememektedir. Kentlerin korunmasındaki sorunların neler olduğu çalışmanın temel merakını oluşturmuş ve korumanın uygulanma aracı olan kent planlama sürecine odaklanılarak, planlama koruma ilişkisi irdelenmiştir. Çalışmanın temel amacı kentlerin korunmasında planlamanın rolünü sorgulamak ve kent planlama ile koruma arasındaki ilişkiyi ortaya çıkartmaktır. Bu bağlamda Beyoğlu, örnek alan çalışması yapılmak üzere belirlenmiştir. Beyoğlu'nun belirlenmesinde tarihi kent merkezi olma özelliğinin yanı sıra yenilikçi politikaların ve kentsel uygulamaların bu alanda olması, ilçede farklı sosyo-ekonomik grupların bulunması ve birbirinden ayrı dinamikleri olan mekânları barındırması etken olmuştur. Beyoğlu'nda ilk plan dönemi, savaştan yeni çıkmış ülkenin modern cumhuriyet kentleri yaratma amacındaki proje ve uygulamalarıyla şekillenmiştir. 1950 ve sonrası ise kentlerin nüfusunun artmasıyla karşılaşılan ana sorunların çözülmeye çalışıldığı planlar dönemidir. Koruma açısından Beyoğlu, 1993 yılında sit alanı ilan edilene değin tek yapı ölçeğinde korumanın uygulandığı bir kent merkezidir. 1993 yılında Beyoğlu'nun kentsel sit alanı ilan edilmesiyle, tarihi kent merkezine koruma planı yapım zorunluluğu getirilmiş ve böylelikle bu alan hem planlamanın hem de korumanın uygulama alanı olmuştur.

Çalışmada İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin planlama arşivi taranarak arşiv kayıtlarına girmiş ilk plandan son plana kadar incelenmiştir. Bu inceleme iki türlü yapılmıştır. Bunlardan ilki planları niceliksel olarak inceleme çalışmasıdır. Niceliksel çalışmada, planlar ölçek, tür ve temalarına göre ayrılmıştır. Böylelikle Beyoğlu'nda hangi yıllarda hangi ölçeklerde, türlerde ve temalarda planların yapıldığı irdelenerek Beyoğlu'nun planlama tarihi okunmaya çalışılmıştır. Bu konudaki saptamalar çalışmanın literatür araştırmasına temellenerek Türkiye'nin koruma ve planlama tarihi ile karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Koruma anlayışının gelişim süreci ve Türkiye’deki kurumsal, yasal gelişme parametreleri kullanarak planlama ve koruma açısından kırılma noktaları belirlenmiştir. Bu kırılma noktaları dönemleri oluşturmuş ve bu dönemlerde Beyoğlu için hazırlanmış ve uygulanmış planlar kabul edilen parametreler eşliğinde irdelenmiştir. Bu planların ait oldukları döneme dair özellikler, planların yapım tekniği, planların dili ve planların kararları tartışılmıştır. Çalışmanın sonucunda, her dönemde değişen kurumsal ve yasal dinamikler, diğer taraftan korumanın kapsamının gelişmesiyle, kentsel planlama ve koruma sorunlarının ilk dönemden son döneme, farklı biçimlerde mekânda tezahür ettiği görülmüştür. 1993 yılında bütüncül koruma anlayışının yansıması olarak ilk kez kentsel sit ilan edilen Beyoğlu’nun ilk koruma planının onaylandığı 2009 yılına kadar 16 yıl boyunca “Geçiş Dönemi Yapılaşma Koşulları” ile yönetilmesinin süreci ve dinamikleri açıklanmaya çalışılmıştır. Aynı şekilde Beyoğlu’nun sit alanı ilanı öncesi dönemi olan 1993 öncesindeki plan kararları ile korumanın ilişkisi okunmaya çalışılmıştır. Her iki dönemin karşılaştırmalı analizinin Türkiye’deki kentsel planlama ve koruma deneyimlerine ışık tutması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel koruma, kentsel planlama, sit alanı, koruma amaçlı imar planı, Beyoğlu kentsel sit alanı

TRABZON KENTİNİN ÇOCUK DOSTU KENT OLABİLME POTANSİYELİNİN İNCELENMESİ

Çisem SEYHAN*, Dr. Öğr. Üyesi Şeyda BÜLBÜL**

*Yüksek lisans öğrencisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama
Anabilim Dalı, Trabzon,

362435@ogr.ktu.edu.tr

**Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Trabzon,

seydabulbul@ktu.edu.tr

Çocuklar ülkemizde nüfusun göz ardı edilemeyecek kadar büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumunun 2017 tarihli verilerine göre Türkiye nüfusunun % 28,3'ünü temsil eden çocuklar (0-17 yaş grubu), kentsel düzenlemeler yapılırken en az dikkate alınan gruplardan birisidir. Günümüzde kentlerde meydana gelen kontrolsüz büyüme ile birlikte kentsel mekânda çocukların varlığını esas alan, mekânsal düzenlemelerin gün geçtikçe azaldığı ve kamusal alanda çocuk haklarının sınırlandırıldığı görülmektedir. Bununla beraber kentsel mekânda çocuk hareketlerinin azaldığı, çocukların evden okula yürüyebilme imkânının sınırlandırıldığı ve sokakta oyun kavramının geçmişte kalmış bir öge olmaya başladığı görülmektedir. Çocuk dostu kent girişimi çocuk ve kent kavramlarını temel alan, çocukların kentsel yaşam içindeki kentsel haklarını iyileştirmeyi amaçlayan, fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişimlerini destekleyebilen, sağlıklı, güvenli ve sürdürülebilir çevreler yaratmayı hedefleyen kentsel düzenleme arayışıdır.

Çocuk Dostu Kent girişimi ilk olarak Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ve Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı (UN-Habitat) tarafından 1996 yılında gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansında (HABITAT II) alınan kararlar üzerine başlatılmış ve kentleri herkes için yaşanabilir yerler haline getirmeyi amaçlamıştır. UNICEF Türkiye'nin Çocuk Dostu Kent Girişimi ise kentsel mekânlarda çocukların karşı karşıya kaldığı zorlukları ele almak amacıyla 2014'te başlamıştır. İlk olarak IKEA Türkiye ve UNICEF Türkiye Milli Komitesi tarafından finansal destek alan ülkemizdeki 10 belediye ve Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF) ile ortaklaşa yürütülen bir proje olarak başlamıştır. Bu belediyeler; Lüleburgaz-Kırklareli, Mamak-Ankara, Manisa, Bornova-İzmir, Mersin, Giresun, Bitlis, İspir-Erzurum, Eyyübiye-Şanlıurfa ve Yüreğir-Adana'dır. Projenin ilk aşaması Mart 2016'da sona ermiştir. UNICEF Türkiye Ofisi, 2016-2020 ülke programında "Çocuk Dostu Kent" çerçevesini benimsemek için ilk aşamadan alınan derslerle birlikte 2016-2020 yılları arasında, çocuk dostu kent girişimin doğrudan 10.000 çocuğu ve dolaylı olarak 2 milyon çocuğu hedef alan, farklı katılım seviyelerinde 150 belediyeyi kapsayacak şekilde genişletilmesini hedeflemiştir.

Çocuk dostu kent girişimini ortaya çıkaran kentsel sorunları anlamak, yerel yönetimlerin bu vizyon doğrultusunda ulaşmak istedikleri hedefleri ve bu doğrultuda planladıkları eylemleri araştırmak, yeterliliklerini sorgulamak bu çalışmanın çıkış noktasıdır. Buradan hareketle ülkemizde ve dünyada çocuk dostu kent girişimleri üzerinde yapılan tartışmalar ve uygulamalar irdelenerek, çocuk dostu kent kimliğine sahip olabilmek için ulaşılması gereken kriterler belirlenmiştir. Konu üzerinde yapılan genel değerlendirmelerden yola çıkarak, UNICEF Türkiye Ofisinin 2016-2020 yılları arasında, çocuk dostu kent girişiminin genişletilmesi hedefi doğrultusunda Trabzon kentinin çocuk dostu kent olabilme potansiyeli irdelenmiştir. Trabzon kentinde çocuk ve mekân ilişkisini anlayabilmek için kentin imar planında çocuklar için yapılan düzenlemeler incelenerek çocukların yoğun kullandığı kentsel açık mekânların yeterlilik düzeyleri sorgulanmıştır. Trabzon Büyükşehir Belediyesi ve Trabzon Valiliğinden edinilen bilgiler doğrultusunda Trabzon kentinde çocuklar için yapılan faaliyetlerin mevcut olduğu fakat çocuk dostu kent düzeyinde yetersiz kaldığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Çocuk Dostu Kent, Çocuk, Çocuk Hakları, Kent, Trabzon

YENİ SANAYİ COĞRAFYASI ARAYIŞINDA İSTANBUL VE KOCAELİ

Duygu (ÖZTEKİN) KANIK*, Doç. Dr. Oya AKIN**

*Doktora öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul,

duygu_oztekin@hotmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul,

oakinster@gmail.com

II. Dünya Savaşı sonrasında ortak pazar oluşturma hedefi ile uluslararası ticaretin önündeki sınırlamaların kaldırılması ile dünya sanayi coğrafyası yeniden şekillenmeye, ekonomi politikaları değişmeye ve yeni sanayi kümelenmeleri oluşmaya başlamıştır. Yapılan anlaşmalar ile 1980 sonrasında sanayi yer seçiminin ulusal boyuttan çıkarak, uluslararası boyuta genişlediği görülmektedir. Ulusal politikaların sanayinin yer seçimi üzerindeki etkisini yitirmesi; çok uluslu şirket kararlarına dayalı sanayinin, ülkeler arasında hızlı bir şekilde yer değiştirmesine olanak vermiş ve sanayi yatırımlarının rekabetçi avantajları yaratan yığılma ekonomilerinin olduğu bölgelerde/ülkelerde yer seçmeye çalıştığı izlenmiştir. Bir başka deyişle; ucuz iş gücünün, arsa ve hammaddenin bulunduğu az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde çevreyi kirletici etkisi yüksek sanayi tesislerinin yer seçtiği, bu tesislerin ana yönetim yapıları ve üslerinin ise gelişmiş ülkelerde yer aldığı görülmektedir. Merkez-çevre ilişkisi olarak tanımlanan bu olgu “uluslararası iş bölümünün karşılıklı yarar ilişkisine dayandığı” görüşü doğrultusunda, gelişmiş ülkelerle az gelişmiş ülkelerin ilişkisinin sorgulanmasına yönelik yapılan çalışmalar sonucunda ortaya konmuştur. Prebisch ülkeleri birincil mal üreticileri ve ithalatçıları olan az gelişmiş “çevre” ülkeler ile sanayi mal üreticisi ve ihracatçısı olan gelişmiş “merkez” ülkeler olarak sınıflandırmıştır. Yeni sanayi coğrafyasında merkez ülkeler teknolojiye dayalı sanayilerde uzmanlaşırken, çevre ülkeler emeğe dayalı sanayilerde uzmanlaşmıştır; ülkelerin sahip oldukları roller ise yabancı sermayeli firma yatırımları üzerinden okunabilmektedir. Sanayi coğrafyasının şekillenmesi sürecinde karşımıza çıkan bir diğer kavram da “kümelenme”dir. Sanayi sektöründe kümelenme eğilimi küresel, bölgesel ve yereldüzeyde olmak üzere farklı düzeylerde ele alınmakta ve küresel düzeyde sanayi kümelenme eğiliminin günümüzdeki yeni uluslararası iş bölümünün ürünü olduğu ifade edilmektedir. Uluslararası ölçekteki rol dağılımının bir benzeri ulusal ölçekte de yaşanmaktadır. Erken sanayileşmiş ya da başat kentlerde sanayileşme politikasından vazgeçildiği, sanayi yatırımlarının bu kentlerin yakın çevresindeki kentlere kaydırıldıkları; kentlerdeki bu değişimi yönlendiren ana unsurun ise farklı ölçeklerdeki plan kararları olduğu görülmektedir.

Bildirinin amacı; sanayi coğrafyası değişimi ile emek yoğun sanayiden, teknoloji yoğun sanayiye geçiş ile ortaya çıkan yeni sanayi odaklarının kimlik ve rollerinin tanımlanarak; Kocaeli'nin uluslararası ve ulusal ölçekte sanayi coğrafyasında sahip olduğu rolün tartışılmasıdır.

Üç ana bölümde ele alınan bildirinin birinci bölümünde; kuramsal bilgilerin yorumlanmasının yanı sıra uluslararası ölçekte Türkiye'nin teknolojiye dayalı firmaların yer seçtiği bir merkez ülke mi, yoksa emeğe dayalı firmalara ev sahipliği yapan bir çevre ülke mi olduğu, yabancı sermaye yatırımlarının hangi bölge ve kentlerde yoğunlaştığı, bu süreçte İstanbul'un rolünün ne olduğu sorularına cevap aranmaktadır. İkinci bölümde ise İstanbul kenti sanayi desantralizasyonunda Kocaeli'nin nasıl bir rol üstlendiği ve bu süreçte plan kararlarının etkilerinin ne olduğu sorularına cevap bulunmaya çalışılmaktadır. Üçüncü bölümde ise sonuç ve değerlendirmelere yer verilmiştir.

Çalışmanın mekansal eşleştirmeye dayanan yöntemi üç temel veri kümesi üzerinden gerçekleştirilmiştir. Birinci veri kümesi yabancı sermayeli firmaların yerseçimidir. TOBB ve T.C. Ekonomi Bakanlığı verilerine dayalı olarak Türkiye ve Kocaeli'nde 2015 – 2016 döneminde yatırım yapan yabancı sermayeli firmaların; yatırımı yapan ülke, kuruluş tarihi, yer seçimi, alt sektör, işgücü verilerinin %17 örnekleme ile farklı ölçeklerde (bölge, NUTS, il) mekansal eşleştirmesi yapılmıştır. Bu veri kümesi ile Türkiye ve Kocaeli'nin dünya sanayi coğrafyası içerisindeki yerinin / öneminin belirlenmesi hedeflenmektedir. İkinci veri kümesi ise farklı ölçeklerdeki planların analiz edilmesinden elde edilmiştir. Kalkınma planlarından, bölge planları ve çevre düzeni plan kararlarına dek İstanbul ve Kocaeli planlarının analiz edilmesi ile İstanbul kenti sanayi desantralizasyonunun, Kocaeli kentine yansımada plan kararlarının ne derece etkin olduğu tartışılmıştır. Üçüncü veri kümesini ise üç ana kesitte (1976, 1997 ve 2010) halihazır harita ve uydu fotoğrafları oluşturmaktadır. Bu veriler aracılığı ile arazi kullanım değişimi, yığılma alt bölgeleri ve uzmanlaşma düzeyleri tespit edilmiştir.

Sonuç olarak çalışmanın en önemli çıktısı; “ülkemizin dünya sanayi coğrafyasında diğer pazarlara ulaşmak amacıyla yatırım yapılan bölgesel bir merkez olduğudur”. Ulusal ölçekte tespit edilen bulgu ise; “Kocaeli'nin İstanbul'da yatırım yapan yabancı sermayeli sanayi kuruluşlarının desantralizasyon merkezi olarak sanayi kenti kimliği ile öne çıktığıdır”.

Anahtar kelimeler: Yeni sanayi coğrafyası, kümelenme, yabancı sermaye yatırımları, İstanbul sanayi desantralizasyonu, Kocaeli sanayi kenti.

OTURUM D-IV

OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. OYA AKIN

**“İŞARET ÖĞELERİNİN İŞLEVSEL SINIFLANDIRILMASINDA ANALİTİK BİR YÖNTEM
DENEMESİ”**

Hüseyin KÜÇÜKOĞLU, Doç. Dr. Nilgün Çolpan ERKAN

**“ULUSAL KIRSAL KALKINMA STRATEJİLERİNİN KIRSAL ALANLARIN DAYANIKLILIĞI
İLE İLİŞKİSİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ”**

Nur Kardelen ÖZTÜRK, Doç. Dr. Aliye Ahu AKGÜN

“KIRSAL SOYLULAŞMA VE TURİZM: İZMİR KARABURUN ÖRNEĞİ”

Dilan ŞANLI KART, Doç. Dr. Tolga İSLAM

İŞARET ÖĞELERİNİN İŞLEVSEL SINIFLANDIRILMASINDA ANALİTİK BİR YÖNTEM DENEMESİ

Hüseyin KÜÇÜKOĞLU*, Doç. Dr. Nilgün Çolpan ERKAN**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama
Anabilim Dalı, İstanbul,

f5817012@std.yildiz.edu.tr, huseyinbugrakucukoglu@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul,
nilerkan@yildiz.edu.tr, nilgunerkan@gmail.com

Landmark kavramının dilimize çevirisi olarak kullanılan birden fazla ifade ya da tamlama türetilmiştir. Ancak bu türetilmiş karşılıklardan hiçbirisi kavramın orijinal içeriğini tek seferde aktarmaya yetmemektedir. Bu çalışmada landmark kavramının karşılığı olarak ‘işaret ögesi’ tamlaması uygun görülmüş ve kullanılmıştır. Nitekim tamlamanın; ‘bir yeri ya da bir şeyi tarif etme’ anlamında kullanılıyor olması bildiri bağlamıyla örtüşmektedir. Ancak landmarkların mekân organizasyonu içerisindeki yerini, anlamını, değişebilecek ve/veya dönüşebilecek opsiyonlarını ortaya koyma noktasında bu tamlamanın da yetersiz kaldığı söylenmelidir.

Çalışma alanı fizik mekân olan disiplinler içerisinde işaret öğelerinin biçimsel, imgesel ve/veya mekânsal özelliklerini konu alan çalışmalar mevcuttur. Kavramı bu özellikleri üzerinden ele alan çalışmalar genel anlamda üç nokta üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bunlar; kent imajı kavramının devamı niteliğindeki çalışmalar, çevre psikolojisinin kapsamı içerisinde mekân-davranış ilişkilerini inceleyen çalışmalar ve mekânsal analizlerin üretilmesinde işaret öğelerini 3. boyutlu hacimlerden biri olarak kullanan çalışmalar olarak sıralanabilir.

İşaret öğelerinin literatür içerisindeki kullanımlarına bakıldığında kavramın fizik mekân içerisindeki işlevlerini konu edinen ve bu işlevleri kentin değişen mekânsal kademeleri ile ilişkilendiren bir çalışmanın ülkemizde henüz ortaya koyulmadığı görülmektedir. Burada kastedilen işlev; işaret öğelerinin yapısal olarak içinde ya da üzerinde barındırdığı temel kullanımların yanında, imaj öğeleri içerisinde bulunuyor olması ile ilgilidir. Dolayısı ile çalışmanın hareket noktası işaret öğelerinin bu asli işlevlerinden ziyade üstlendikleri imaj özellikleri olmuştur. Akabinde mekânı oluşturan etmenlerden biri olan işaret öğelerinin, mekân ile ilişkisinin ölçülebilir ve test edilebilir hale getirilmesi adına işleve dayalı -imaj özelliklerine göre- bir sınıflandırmanın yapılması ve bu ölçüme imkân verecek parametreler oluşturarak analitik bir çerçevede sunulması çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır.

İşaret öğelerinin biçimsel ve/veya imgesel değişimi, onların işlevini etkileyebilmekte ve bu etki kentin farklı katmanlarında farklı mekân düzenleri ortaya çıkarabilmektedir.

Mekânsal analizler ile bireysel -kullanıcıya yönelik- değerlendirmelerin veri setini oluşturduğu çalışmada yöntem olarak “Ortalama Değer Analizi” seçilmiştir.

Metodun uygulanabilmesi için gereken verinin ise iki aşamada elde edilmesi planlanmıştır. İlk aşama literatür içerisinde işaret ögesi tanımlarından yola çıkarak kavramın kentsel mekânda ele alınış biçimlerini ortaya koymaktadır. İkinci aşama ise yine çalışma sürecinde incelenen kuramlar çerçevesinde işaret öğelerinin işlevsel sınıflandırılmasının ve her bir işlevin somut mekânsal karşılıklarının ortaya koyulduğu başlıkları kapsamaktadır. Böylece bu başlıklar, işaret öğelerinin mekân ile kurduğu ilişkiyi somut, nicel ve test edilebilir parametreler haline dönüştürebilmenin yolunu açacaktır. Aşamalar sonucunda elde edilen veriler incelendiğinde işaret ögesi kavramının ele alınışı üzerine iki belirgin yaklaşım bulunduğu görülmüştür. Birincisi işaret öğelerini ‘kent bütünü’nün imgesel bir unsuru ve yapısal bir parçası’ olarak, ikincisi ise ‘yerel ölçekte ilişkisel bir araç’ olarak ele alındığı yaklaşımlardır. Ancak işaret öğelerini kentsel mekân içerisinde konum ve ölçek açısından farklılaştıran bu ayrım, kavramın biçimsel ve algısal işlevlerini tarif ederken benzerlik göstermektedir. Buna göre kuramlar, işaret öğelerinin temel işlevleri olarak; referans verme-yönlendirme-kavrayabilme/kavratılabilme ve çekicilik faktörlerini öne çıkarmaktadır.

Anahtar kelimeler: İşaret Ögesi, İşlev, Mekân, Ortalama Değer Analizi.

ULUSAL KIRSAL KALKINMA STRATEJİLERİNİN KIRSAL ALANLARIN DAYANIKLILIĞI İLE İLİŞKİSİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Nur Kardelen ÖZTÜRK*, Doç. Dr. Aliye Ahu AKGÜN**

*Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlaması Ana Bilim Dalı, Bölge Planlama Yüksek Lisans Programı

ozturknur12@itu.edu.tr

**İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü,

gulumser@itu.edu.tr

Günümüzde yaşanan teknolojik gelişmeler ve küreselleşme ile tarımsal üretimin merkezi olan kırsal alanlar, kaçınılmaz bir değişim yaşamaktadır. Kırsal alanlar kendi bölgelerine has yerel bir kültür barındırmakta ve kentlerle doğal kaynaklar arasında geçiş bölgesi görevi görmektedir. Dolayısıyla bu değişimden doğal kaynaklar, tarımsal üretim ve kırsal kültür etkilenmektedir. Bu noktada nasıl bir değişim yaşandığı ve bu değişimin esnekliği soru işaretidir. Kırsal dayanıklılık, bu değişimi açıklamaya, anlamaya ve zararlı etkilerinden kırsalı korumaya yönelik bir kavramdır. Dayanıklılık kavramı ilk olarak mühendislik alanında kullanılmıştır. Ardından sosyal bilimlerde ve çevre biliminde kullanılmaya başlanan dayanıklılıkla ilgili bu alanlarda birçok çalışma yapılmıştır. Bir alt başlık olan kırsal dayanıklılık ise, hala güncel bir araştırma konusudur. Kırsal dayanıklılık; en genel tanımıyla, kırsal bölgelerin dışarıdan gelen etkilere, kendi yaşam standartlarını ve tarzlarını koruyarak adapte olabilmesidir (Heijman vd; 2007:383). Ekonomik, çevresel ve toplumsal dayanıklılığın kesişiminden oluşmaktadır ve literatürde de bu başlıklar altında incelenmektedir. Özellikle toplumsal dayanıklılık altında incelenen, kırsal yerleşimlerin üretim ilişkilerinin ve kültürünün belirleyicisi olan toplumsal ilişkiler ile sosyal sermayeye etkisi araştırılmaktadır. Kırsal sosyal sermaye ve kırsal kalkınma arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır ve yıllardır yönetimler tarafından tartışılmakta ve farklı yaklaşımlar üretilmektedir (Falk ve Kilpatrick; 2000:2). Merkezi yönetimlerin politika geliştirirken sosyal sermayeyi kullanma biçimi, kırsalın dayanıklılığı ile doğrudan ilişkilidir. Üst ölçekli kararların, kırsal alanların kaçınılmaz dönüşümünde kırsal sosyal sermayeyi koruyacak şekilde belirlenmesi ile kırsal alanların dayanıklılığı artmaktadır. Dayanıklılığı artan kırsal alanlar ise ekolojik, ekonomik veya sosyal risklere karşı dirençli hale gelerek, ekonomisinin temelini oluşturan tarımsal üretimi sürdürebilmekte ve kırsal sosyal sermayeyi koruyabilmektedir.

Çalışmanın amacı kırsal dayanıklılık kapsamında, Türkiye için 10. Kalkınma Planının uygulama aracı olarak hazırlanan “Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014-2020)” değerlendirilmesidir.

Öncelikle kırsal dayanıklılığın tanımları ve ölçütleri bu alanda en fazla sayıda yayın yapmış olan hakemli ve yüksek dereceli dergilerden derlenen makalelerle belirlenmiştir. Ardından Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisinde belirlenmiş olan stratejilerin, bu ölçütlere uygunluğu betimleyici açıklayıcı istatistik yöntemleri ile değerlendirilmiştir. Böylelikle Türkiye için hazırlanan en güncel kırsal alan stratejilerinin, kırsal dayanıklılık kavramıyla ilişkisi ortaya çıkarılmıştır. Bu çalışma, Türkiye'deki kırsal alan politikalarının nasıl geliştirilebileceği ve kırsal dayanıklılığın nasıl sağlanabileceğine dair yapılacak olan gelecek çalışmalara bir başlangıç niteliği taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kırsal dayanıklılık, Kırsal değişim, Kırsal alan stratejileri, Sosyal sermaye

KIRSAL SOYLULAŞMA VE TURİZM: İZMİR KARABURUN ÖRNEĞİ

Dilan ŞANLI KART* , Doç. Dr. Tolga İSLAM**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama
Anabilim Dalı, Kentsel Dönüşüm ve Planlama, İstanbul

dilansanli8991@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Şehircilik Ana Bilim
Dalı, İstanbul

tolgaislam@gmail.com

Soylulaşma 60'lı yılları takip eden birkaç on yıl boyunca kentsel alanlarında gerçekleşen sosyal ve fiziksel değişimleri tarif eden oldukça dar ve sınırlı bir tanıma sahip oldu. Soylulaşma sürecinin bir anlam genişlemesi yaşadığı 90'lı yıllarda kentli sakinlerin kırsal alanlara göç etmesini tarif eden bir süreç olarak kırsal soylulaşma (rural gentrification) kavramı soylulaşma literatürüne girdi (Philips, 1993:23). Aradaki keskin farklılıklar yanında (gerçekleştikleri coğrafyalar gibi), kırsal soylulaşma ile klasik soylulaşma süreçlerinin ortaklaştığı yerinden edilme, kentsel mekanın yeniden üretimi, sınıfsal değişim, arazi fiyatlarındaki değişim gibi bir çok alan bulunmaktadır. Çalışma alanı olarak seçilen Karaburun bu süreçlerin birçoğunu gözlemleyebileceğimiz güncel bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Karaburun Yarımadası, Türkiye'nin Ege kıyılarında yer alan doğusunda Urla, güneyinde Çeşme gibi turistik değerleri oldukça yüksek yerleşimler ile komşudur. Batısında yer alan Yunanistan'ın Sakız Adası'na 15 mil mesafededir. Kuzeyinde Midilli Adası, Kuzey doğusunda ise Foça yer almaktadır. Karaburun, doğallığı, endemik bitki türleri, yöreye özgü yetişen tarımsal ürünleri ve bakırlığı ile bilinen ve yakın zamana kadar sınırlı sayıda ziyaretçinin uğrak noktası olan bir yerleşkidir.

Karaburun, 2000'li yılların ortalarından itibaren yerel belediye tarafından düzenlenen çeşitli etkinliklerle (Karaburun Bilim Festivali gibi), bilinirliği yavaş yavaş artmakta olan bir yerleşke olmuştur. Bölge için asıl kırılma noktası ise İzmir-Karaburun arasındaki ulaşım süresini 5-6 saatten, 1-1.5 saate indiren yol çalışmasının tamamlandığı 2014 yılıdır. Erişilebilirliğinin artmasıyla birlikte Karaburun bir anda öne çıkan popüler bir turizm destinasyonu olmuş, başta İzmirli olmak üzere Ankara ve İstanbul gibi büyük şehirlerden gelenlerin uğrak yeri haline gelmiş ve hızlı bir dönüşüm sürecine girmiştir. Gayrimenkul piyasasında yaşanan el değiştirmeler ve artan fiyat artışları, alanda faaliyet gösteren emlakçısındaki artış, bölgede rant temelli başlayan bu dönüşüm sürecinin en belirgin göstergeleri arasındadır.

Çalışma Karaburun'da bir devlet müdahalesi ile başlayan kırsal soylulaşma sürecini, süreci tetikleyen ve süreçten etkilenen aktörler üzerinden incelemektedir. Araştırmanın ana veri kaynağını alandaki farklı aktörlerle (soylulaştırıcı sakinler, yerel sakinler, yeni işletme sahipleri, emlakçılar, müteahhitler, yerel yönetim) yapılan derinlemesine mülakatlar oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kırsal Dönüşüm, Kentten Kıra Göç, Kırsal Soylulaşma, Karaburun, Turizm

OTURUM D-V

OTURUM BAŞKANI: DR. ÖĞR. ÜYESİ TOGAN TONG

“BİNALARDA KULLANIM DÖNÜŞÜMÜ ‘PERFORMANS SANATI YAPILARI’

Cansu İNANDIM, Doç. Dr. Kunter MANİSA

“AFET SONRASI YENİDEN YAPILANMADA KATILIMCI YAKLAŞIM”

C. Mustafa ÇETİNDAS, Doç. Dr. M. Tolga AKBULUT

“HASTANE BİNALARINDA ERİŞİLEBİLİRLİK-İYİLEŞTİREN MİMARİ”

Funda ÇINAR KARAKAYA, Doç. Dr. Funda KERESTECİOĞLU

“HUBUBAT-TAHİL SİLOLARININ YENİDEN KULLANIMI”

Mehtap EMANET, Doç. Dr. Kunter MANİSA

“İSTANBUL BOĞAZI ANADOLU YAKASI İSKELE MEYDANLARININ ZAMANA BAĞLI
MEKANSAL DÖNÜŞÜMLERİ”

Tuba UZUN, Doç. Dr. Funda KERESTECİOĞLU

BİNALARDA KULLANIM DÖNÜŞÜMÜ ‘PERFORMANS SANATI YAPILARI

Cansu İNANDIM*, Doç. Dr. Kunter MANİSA**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
cansu7193@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Bina Bilgisi Bölümü, İstanbul,
kunterma@yahoo.com

Sanatın geleneksel atmosferinden sıyrılması ve düşünsel bir zemine taşınması ile performans sanatı gibi sanatta biçimciliğe karşı çıkan ve düşünceye önem veren anlayışlar ortaya çıkmıştır. 1970’lerde müzik, dans, şiir, tiyatro, video gibi diğer alanları da kapsayan, canlı olarak izleyiciye sunulan sanatçı eylemleri ‘performans sanatı’ olarak adlandırılmaktadır (Aydoğan,2008). Performans sanatı, birçok disiplini bir araya getirebilen, mesajın yerine sürecin, sözün yerine bedenın öne geçtiği, tekrarı olmayan ve yalnızca seyircinin belleğinde varlığını sürdüren disiplinler arası bir sanat dalı olarak nitelendirildiğinden, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren teknolojinin de sağladığı olanaklarla birlikte olumlu yönde gelişimini sürdürmeye devam etmektedir. Bu nedenle, günümüzde performans sanatı mekânlarına duyulan ihtiyaç artmaktadır. Bu gereksinimi karşılamak adına, atıl durumda kalmış yapıların yeniden işlevlendirilmesi olarak tanımlanan ‘kullanım dönüşümü’ kavramı ile performans sanatı mekânlarının ilişkisi ortaya çıkmaktadır. Çoğunlukla kent merkezlerinde, işlevsiz kalan ve kültürel miras niteliği taşıyan yapıların dönüşümünde, klasik sanatlardan farklı olarak daha esnek mekân kurgusu gerektiren performans sanatı yapılarının büyük bir potansiyel taşıdığı görülmektedir. Performans sanatı yapılarında, içerisinde sergilenen aktiviteden çok, gösteri mekândan performansını karşıladığından, bünyesinde sahne barındıran her yapının kendi başına bir performans mekânı olması mümkündür. Ancak, sahnesi olan her yapı, mimari kurgusundaki temel fonksiyonu “sanat” değilse mimari bir değer taşıyamamaktadır. Bu nedenle dönüşecek mekânın, çevresel faktörler ve kentsel gereksinimleri karşılaması, esnek ve özgün bir mekân kurgusuna sahip olması, mekânda sesin ideal olarak yayılması ve dinleyici tarafından konforlu bir biçimde işitilebilmesi için gerekli akustik konfor parametrelerini karşılaması ve aynı zamanda sahne, sahne arkası, seyirci ve sanatçılar için gerekli kullanım kriterlerini karşılayıp karşılamadıkları çok önemlidir.

Bu çalışmada dünyanın birçok ülkesinden, farklı işlevlere sahip ve çoğunluğu uzun süre atıl durumda kalmış, örnek teşkil eden 10 yapının, kullanım dönüşümüne uğrayarak yeni bir performans mekânına dönüşmesi için geçirdiği evreler incelenmiştir.

Esnek mekân kurgusuna uygun bulunan Auditorium Niccolo Paganini, Aldeburg Music Hall, National Sawdust, Elbphilharmonie, St. Ann's Warehouse, Theatre de Kampanje, Bourgie Concert Hall, Linda Gross Theatre, Theatre Speelhuis ve Julio Pretest Concert Hall yapıları, terk edilmeden önceki işlevleri, yeni işlevin gerektirdiği mekân organizasyonu, plan kurgusu, akustik konfor parametreleri ve yapıya sonradan yapılan müdahaleler göz önüne alınarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Performans Sanatı, Mekân Analizi, Akustik Konfor Parametreleri, Kullanım Dönüşümü

AFET SONRASI YENİDEN YAPILANMADA KATILIMCI YAKLAŞIM

C. Mustafa ÇETİNDAS*, Doç. Dr. M. Tolga AKBULUT**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
mustafa_cetindas@hotmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
mtolga@yildiz.edu.tr

Afetler toplumsal akışı sekteye uğratacak yıkıcı etkileri olan, can ve mal kaybı yaratan, beklenmedik anda gelişen olaylardır. Afetle birlikte yıkılan konutların ardından giderilmesi gereken en önemli sorun olarak barınma ortaya çıkmaktadır. Bu sorunu hızlı ve ekonomik bir şekilde çözmek adına yeniden yapılanma sürecinde inşa edilen kalıcı konutlar çoğu zaman tek tipte olmaktadır. Afetzedelerin sosyo-kültürel yapısı, yaşam şekli, alışkanlıkları ve ihtiyaçları göz ardı edilerek üretilen kalıcı konutlar afetzedelerin bütün ihtiyaçlarını karşılayamadığından, afetzedeler tarafından kendi yaşamlarına uygun olacak şekilde dönüştürülmekte ya da kullanılmamaktadır. Fiziki yıkımla birlikte toplumsal bir yıkıma da neden olan afetler, var olan demografik yapıyı etkilemekte ve sosyal yapıda çökmeler yaratmaktadır. Bu sebeple afet sonrası yeniden yapılanma sürecini sadece kalıcı konut inşası olarak ele almak doğru olmayacaktır. Yeniden yapılanma süreci fiziki yapılanmayla birlikte toplumsal yapılanmayı da sağlamalıdır.

Üç fay hattı üzerinde yer alan Türkiye’de son yirmi beş yılda büyük can ve mal kayıplarına yol açan depremler yaşanmıştır. Depremlerin ardından geliştirilen yeniden yapılanma programları birkaç özel girişim dışında genellikle afetzedeler için güvenli konut inşa etmek ve barınma ihtiyacını karşılamaktan ileri gidememiştir. Afetzedeler için yaşamlarını sürdürdükleri bölgeden farklı bir bölgede, aynı plan şemasına sahip güvenli konutlardan oluşan yerleşim merkezlerinin kurulması Türkiye’de depremlerden sonra en çok uygulanan yeniden yapılanma programıdır. Bu durum afetzedelerin yeni konut ve fiziki çevreye uyum sağlamasını güçleştirmekte ve farklı sorunlara yol açmaktadır.

Az sayıda olmakla birlikte, 1999 Doğu Marmara depremlerinin ardından uluslararası STK’ların desteği ile katılımcı yaklaşımın benimsendiği bazı projelerin (Düzce Beyciler Evleri, Gölyaka İmece Evleri) hayata geçirildiği görülmektedir.

Afetzedelerin kendi yerel çevreleri, kültürleri, gereksinimleri ve yerel inşa teknikleri hakkında önemli düzeyde bilgi sahibi olmaları ve yeniden yapılanma sürecine katılımları halinde, afet sonrası kalıcı konut üretiminde daha sağlıklı sonuçlar alınması mümkün olabilecektir. Bu katılım, kullanıcıların konutlarını, hayatlarını ve geçim kaynaklarını yeniden inşa etmek için birlikte üretime yardımcı olacaktır.

Bu çalışmanın amacı, afet sonrası yeniden yapılanma sürecine afetzedelerin katılımının önemini tartışmak ve ortaya koymak, Türkiye ve dünyadan afet sonrası katılımcı konut uygulamalarını incelemek ve değerlendirmek, katılımcı konut üretimi ile birlikte katılımcı yaklaşımın hangi aşamalarda gerçekleştiğini araştırmak ve Türkiye’de katılımcı yaklaşıma dayalı afet sonrası kalıcı konut üretimine yönelik tespitleri ortaya koyarak tartışmaktır. Literatür çalışması kapsamında gelişmekte olan ülkelerden Türkiye, Hindistan ve Sri Lanka’da yapılmış kullanıcı katılımına dayalı afet sonrası kalıcı konut çalışmaları incelenmiş ve çalışmaya veri sağlamak amacıyla değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda, katılımcı yaklaşımla yapılan afet sonrası kalıcı konut üretiminde afetzedelerin dahil olduğu süreç aşamalarında memnuniyetin yüksek, katılımın gerçekleşmediği aşamalarda ise memnuniyetin daha düşük olduğu görülmektedir.

Afet sonrası sadece konutların değil toplumun yeniden inşası için afetzedelerin, karar alma ve hasar tespiti aşaması gibi sürecin en başından konut inşaatının bitimine kadar her aşamada sürecin bir paydaşı olarak görülüp etkin rol almasının sağlanması gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Afet, Kalıcı Konut, Yeniden Yapılama, Kullanıcı Katılımı

HASTANE BİNALARINDA ERİŞİLEBİLİRLİK-İYİLEŞTİREN MİMARİ

Funda ÇINAR KARAKAYA*, Doç. Dr. Funda KERESTECİOĞLU**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
cinar.funda00@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Bina Araştırma ve Planlama Bölümü, İstanbul,
ozturk@yildiz.edu.tr

Hastane binaları, kentlinin yaşam kalitesini arttırmak için hasta olmadan da çeşitli danışmanlıklar ve bilgilenmeler almak için kullandığı kamusal binalardır. Hastane binalarının özellikle vaziyet planı kararları ve zemin kat planlarının mekansal kalitesi, kentlinin erişilebilirliği konusunda olumlu değişimlere uğramıştır. Mekanın kalitesi işlevsel olmasına, mekan organizasyonunun iyi kurgulanmasına – okunabilir, erişilebilir olmasına – estetik olmasına ve konfor koşullarını sağlamasına bağlıdır.

Hastane binalarının özellikle giriş katları, hastanın çevresinden izole olmuşluk duygusunu yaşamadığı, kentlinin de hasta olmadan danışmanlıklar ve bilgilenmeler aldığı mekansal mahremiyet hiyerarşisi açısından kentlinin daha rahat girdiği mekanlara dönüşmüştür. Bu anlamda hastane binalarının giriş katlarının mekan kalitesi erişilebilirlik açısından artmıştır.

Yapılan gözlemle; kentlinin hastane binalarının giriş katlarına erişilebilirlik sorunsalı ele alınmıştır. Türkiye’de bu konuda yasal zorunluluk çerçevesini oluşturan imar planları, ilgili yönetmelikler, genelgeler vb. dikkate alınmıştır. Özel Hastaneler Yönetmeliği, Türkiye Sağlık Yapıları Asgari Tasarım Kılavuzu, Sağlık Kurumlarında Özürlü Bireyler için Ulaşılabilirlik Temel Bilgiler Rehberi’nden yararlanılmıştır. Kentsel mekan ile vaziyet planı ilişkileri ve giriş katındaki görsel ve fiziksel erişilebilirlik verilerimekan dizimi (space syntax) yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. DepthmapX programı yardımıyla, görünürlük analizleri ve bununla bağlantılı olan bütünleşme değeri haritaları oluşturulmuştur. Elde edilen değerler grafikleştirilip, görselleştirilerek tartışmaya açılmıştır.

Çalışma, İstanbulda seçilen iki özel hastane kapsamında yapılmıştır. İlki, 2012 yılında hizmete başlayan Medipol Mega Hastaneler Kompleksidir. 4 dal hastanesinden oluşan bu kompleks toplam 515 yataklıdır. Türkiye’nin en büyük özel sağlık yatırım projesidir. Seçilen diğer hastane, 2018 yılında hizmete başlayan Memorial Bahçelievler Hastanesidir. 320 yataklı hastane Dünyada LEED platinum sertifikasını alan ilk tam teşekküllü hastanesidir. Hastane binalarının zemin katlarında, vaziyet planı kararlarına bağlı olarak, fiziksel ve görsel erişilebilirliğin artması, kentlinin hastane binalarını yaşam kalitesini artırma konusunda kullanımını arttıracaktır. İyileştiren mimari anlayışıyla insan çevre etkileşiminde hastane binalarına erişilebilirliğin artması şüphesiz kentsel yaşamın kalitesini de arttıracaktır.

Anahtar Kelimeler:hastane binalarında erişilebilirlik, iyileştiren mimari, hastane zemin kat kullanımı, erişilebilirlik.

HUBUBAT-TAHİL SİLOLARININ YENİDEN KULLANIMI

Mehtap EMANET*, Doç. Dr. Kunter MANİSA**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
mehtapemanet@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Bina Bilgisi Bölümü, İstanbul,
kunterma@yahoo.com

Hasat mevsiminde elde edilen ürünlerin yıl boyunca kullanılma ihtiyacının olması ve yıllar içinde değişen üretim ve tüketim miktarları, tarımsal ürünlerin depolanma zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Tarımsal ürünler, taş, tuğla veya ahşaptan yapılmış ambarlarda depolanırken 19. Yüzyılda Joseph Dart ve Robert Dunbar tarafından tasarlanan, uzun süren yükleme-boşaltma işlemini hızlandıran bir tür buharlı tahıl asansörü denilebilecek silolarda depolanmaya başlanmıştır. Tarımsal üretimin bireysel imalat-yerel tüketim ilişkilerinden, büyük ticaret ağının parçası olmasına doğru evrimleştiği süreçte silo tipide gelişmiş basit bir depodan, buharlı bir makineye sonra da erken dönem mühendisliğinin ve endüstrileşen tarımın dev betonarme anıtlarına dönüşmüştür (Örmecioğlu,2006). Betonarme veya çelik sitemli, basınç dayanımı yüksek olan silindirik depo hacimleri ile ürünün temizlenmesi, hazırlanması, taşınması gibi mekanik işlerin yapıldığı asansör kulesinden oluşan modern silo yapıları, liman bölgelerinde ve demiryollarının üzerinde inşa edilmeye başlanmıştır. Ancak, şehirlerin hızla gelişmesi ve depolanacak ürünlerin tükenmesi ile silo yapıları, terk edilmeye, kent içinde ve limanlarda kullanılmayan atıl alanları simgelemeye başlamıştır. Zamanla mevcut işlevini yitiren bu yapıların, bir dönemin endüstri yaşamının, ülkenin sosyo-ekonomik geçmişinin somut örnekleri olması nedeniyle korunmaları gerektiği, günümüzde uluslararası koruma platformunda kabul görmüş, Avrupa Ülkelerinde bu tür yapılarda birçok koruma uygulaması gerçekleştirilmiş ve bu yapılar yeni işlevlerle kullanılmaya başlanmıştır. Yeniden kullanımla binanın güncel kullanımı sağlanırken, binanın yorumlanması ve binanın orijinalini yansıtan bir biçimde var olması söz konusu olmaktadır. Yeniden kullanımla yapı, hem korunmakta hem de kullanım değişikliği yaşamaktadır. Yeniden kullanım süreci alışlagelmiş planlama sürecinden farklı bir biçimde deneyimlenmekte, işleve göre çevre-bina-mekân tasarımı yerine, var olan mekâna, mekân organizasyonuna, çevresel faktörlere, kentsel gereksinimlere, sosyal ve ekonomik faktörlere, yenileme ilkelerine ve yasa/yönetmeliklere uygun işlev arayışı gündeme gelmektedir (Aydın ve Yıldız, 2010).

Betonarme Tahıl siloları bir tür makine gibi işleyen ve monolitik formu sebebiyle mekânsal ve strüktürel olarak yeniden kullanımında zorlayıcı olduğu kadar potansiyel vaat eden yapılardır. Bu çalışmada, dönüştürülen silo yapılarının konumları, terk edilme sebepleri, yeniden kullanımındaki işlevleri, bu işlevlerin mekânsal kurgusu ve yapıya müdahaleler incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Endüstri Mirası, Kullanım Dönüşümü, Silo Yapılar

İSTANBUL BOĞAZI ANADOLU YAKASI İSKELE MEYDANLARININ ZAMANA BAĞLI MEKANSAL DÖNÜŞÜMLERİ

Tuba UZUN*, Doç. Dr. Funda KERESTECİOĞLU**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

tubaizn@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

ozturk@yildiz.edu.tr

Kıyı meydanları, deniz ulaşımını kullanan ve aynı zamanda toplantı, bekleme, karşılama veya denizi seyretme gibi eylemlere cevap veren, yarı kapalı kent boşluklarıdır (Gökgür, 2008).

Çalışmada günümüz ve/veya tarihsel süreçte iskele meydanı niteliklerini taşımış alanların zamana bağlı mekansal dönüşümleri kent tarihi kapsamında mimari elemanlar ve fonksiyonlar üzerinden incelenmiştir. Bu kapsamda İstanbul Boğaziçi Anadolu yakasında bulunan Kuzguncuk, Beylerbeyi, Çengelköy, Vaniköy, Kandilli, Küçüksu, Anadolu Hisarı, Kanlıca, Çubuklu, Paşabahçe, Beykoz ve Anadolu Kavağı olmak üzere toplam 12 iskele meydanı incelenmiştir. Söz konusu meydanların zamana bağlı mekansal değişimlerinin tespit etmek için harita karşılaştırmaları ve alanda tespit çalışmaları yapılmıştır. Karşılaştırmada; 1930 tarihinde hazırlanan İstanbul Anadolu Ciheti Haritaları (Dağdelen, 2008), Pervititch sigorta haritaları (Pervititch, 1932), 2014 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan 1/1000 ölçekli Halihazır Planları, 1970 ve 1986 tarihlerindeki hava fotoğrafları (IMM, 2018) ve güncel saha fotoğrafları kullanılmıştır. Meydanların güncel 2018 durumları yerinde tespit edilmiştir.

Yapılan çalışma neticesinde Beylerbeyi, Çengelköy ve Kanlıca iskele meydanları, Boğaziçi iskele meydanı özelliğini koruyabilmiş iskele meydanlarıdır. Bu iskele meydanları sahip olduğu mimari elemanları ve fonksiyonları büyük ölçüde korumuştur ayrıca bu mimari elemanlar birbirleriyle yakın ilişki içerisindeyler. Örneğin iskele meydanları iskele binası ve bu meydanı oluşturan elemanlarla bir bütün halindedir. Bu yüzden ziyaretçiler tarafından en çok tercih edilen iskele meydanlarıdır.

Vaniköy ve Küçüksu iskele meydanları, (diğer bazı mimari elemanları koruyabilmelerine rağmen) en önemli mimari eleman olan iskele binalarını koruyamadığı için Boğaziçi iskele meydanı özelliğini kaybetmişlerdir ancak Küçüksu iskelesi hala şehir hatlarına dahil olduğu için ziyaretçiler bu meydanı ulaşım için kullanmaktadır. Vaniköy iskelesi kaldırılmıştır.

Beykoz iskele meydanı mimari elemanları ve fonksiyonları büyük ölçüde korumuştur ancak bu mimari elemanlar birbirleriyle yakın ilişki içerisinde değildir. Örneğin iskele meydanı iskele

binası ve bu meydanı oluşturan elemanlardan daha uzak konumdadır. Bu yüzden ziyaretçiler genellikle bu meydanları ulaşım için ya da çevresindeki rekreasyon sahalarında zaman geçirmek için kullanmaktadırlar.

Yapılan çalışma verilerine dayanarak İstanbul Boğazı Anadolu Yakası İskele Meydanlarının zamana bağlı mekansal dönüşümleri incelendiğinde mevcut iskele meydanlarını; iskele meydanı özelliklerini koruyanlar, mimari elemanlar bakımından iskele meydanı özelliklerini yitirenler ve mimari eleman ve fonksiyonlara uzaklığı bakımından iskele meydanı olma özelliğini oluşturmamayanlar olarak üç sınıfa ayrılabilinmiştir.

Anahtar kelimeler: Boğaziçi iskele meydanları, Sınıflandırma, Mekansal Değişim.

OTURUM D-VI

OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. FUNDA KERESTECİOĞLU

“MÜZELERDE BİR SERGİLEME YÖNTEMİ OLARAK “ARTIRILMIŞ GERÇEKLİK”
KULLANIMI”

Gökhan BUNSUZ, Dr. Öğretim Üyesi Togan TONG

“OTELLERDE YAPI KALİTESİNİN HİZMET ÜRETİMİNE ETKİLERİNİN MEVZUAT
BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ”

Yücel AYDINOĞLU, Doç. Dr. Tayfun YILDIRIM, Öğr. Gör. Dr. Fulya ÖZMEN

“MİMARİ VE ZAMAN İLİŞKİSİ”

Çağlar ÇELİK, Doç. Dr. Çiğdem CANBAY TÜRKİYILMAZ

MÜZELERDE BİR SERGİLEME YÖNTEMİ OLARAK “ARTIRILMIŞ GERÇEKLİK” KULLANIMI

Gökhan BUNSUZ*, Dr. Öğretim Üyesi Togan TONG**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
gokhanbunsuz@hotmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
togantong@yahoo.com

Teknolojinin, hızla gelişen yapısıyla, bireylerin ve toplumların hayatında yeri ve etkinliği büyük bir ivmeyle artmaktadır. Teknolojinin gelişim hızı ve yarattığı yeni iletişim mecraları, yeni fikirlerin her türlü alanda uygulanabilir formlarını üretmeye başlamaktadır. Artırılmış Gerçeklik (AG) de bu yeni fikirlerden biridir. AG, gerçek dünyayı ve bilgisayar ürünü sanal dünyayı bir araya getiren ve gerçek dünyadan kopmadan dijital(sanal) dünya ile etkileşime geçilmesini sağlayan bir araçtır. AG 1970’li yıllardan günümüze teknolojinin gelişmesiyle değişmiş ve evrilmiştir. Bunun yanı sıra teknolojinin neredeyse her alanını açıkça geliştirmekte ve yenilemektedir. AG’yi kullanarak akıllı cihazlar aracılığıyla iki boyutlu görselleri ya da sergilerde yer alan unsurları hareketli ya da kısa bir animasyonla zenginleştirmek, video ekleyerek ilgi çekici bir deneyim sunmak mümkün olmaktadır. Sanat ve sergileme özelinde bakılırsa; teknolojinin tüm olanaklarının farkındalık içinde kullanılması ile tasarımcıların ve sanatçıların yaratıcı sınırlarını genişletmelerine de olanak sağlamaktadır. Bunun gibi avantajlarıyla AG, bir sergileme yöntemi olarak her geçen gün sanat etkinliklerinde ve sergilerde kullanılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda müzecilikte, geleneksel sergileme yöntemlerini AG giderek geliştirmeye başlamıştır. AG teknolojisi dünyada şimdiden pek çok müzede farklı tanıtım şekilleriyle kullanılmaya başlamıştır. AG teknolojisi geliştikçe, müzecilik alanında kullanımı daha da yaygınlaşacak ve müzeler için önemli bir gereksinim olacaktır.

Bu çalışmada; müzecilik ve AG teknolojisi, bileşenleriyle beraber incelenecektir. Müzeciliğin ve sergileme yöntemlerinin tarihsel gelişimleri literatür taramalarıyla beraber incelenip, olumlu ve olumsuz yönleri ziyaretçiler açısından değerlendirilecektir. Sonrasında AG’nin gelişim evreleri, bileşenleri, programlama süreçleri üzerinde durulacak, AG için kullanılan programların olumlu ve olumsuz yanları açıklanacaktır. Aynı zamanda müzecilikte şimdiye kadar bunun konuda yapılmış, müzelerdeki AG sergileme yöntemleri ve uygulamaları da incelenecektir. Bu incelemelerin sonucunda, tüm bu araştırmalarla ilgili olumlu ve olumsuz yanlar irdelenip, AG üzerine uygulamalar programlanacaktır.

Bu uygulamalar; eserin dönemine yolculuk yaptıran “portal”, eksik veya parçalanmış eserleri tam gösteren bir uygulama ve eserlerin videolu veya metinli açıklamalarını sunan bir başka

uygulama olacaktır. Daha sonra pilot müze olarak “İstanbul Arkeoloji Müzesi” seçilip bu uygulamalar ziyaretçiler üzerinde test edilecektir.

Yapılan bu çalışma sonucunda oluşturulacak AG uygulamalarının özellikle kişisel sergiler ve tarih müzelerinde kullanılmış örnekleri ele alınarak sergileme yönteminde etkileri incelenecek AG’nin bu alanlardaki katkısı nitel verilerle desteklenerek araştırılacaktır.

Anahtar kelimeler: Müzecilik, Arttırılmış Gerçeklik, Sergileme

OTELLERDE YAPI KALİTESİNİN HİZMET ÜRETİMİNE ETKİLERİNİN MEVZUAT BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Yücel AYDINOĞLU*, Doç. Dr. Tayfun YILDIRIM, Öğr. Gör. Dr. Fulya ÖZMEN*****

*Yüksek lisans öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Ankara,
yucelaydinoglu@gmail.com

**Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara,
mtayfun@gazi.edu.tr

***Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara,
fuliaoz@gmail.com

Turizm tesislerindeki çeşitlilik ve talebin yoğunluğu, bir yönüyle tesisin sunduğu fiziksel ve çevresel kalite özellikleri bağlamında, mimari tasarım ürünü olarak binanın sunduğu olanaklarla biçimlenirken; diğer yandan, sunulan hizmetin kalitesi de, tesislerin piyasa koşullarında pazar payını arttıran bir özellik olarak belirmektedir.

Ülkemizde, turizm hizmeti ile bu hizmetin gereği kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri ve turizm merkezlerinin tespiti ile geliştirilmeleri, turizm yatırım ve işletmelerinin teşvik edilmesi, düzenlenmesi ve denetlenmesi hedefleri için 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu kabul edilmiştir. Bu kanuna bağlı olarak çıkarılan Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik ile sayısı otuza yakın tesis türü Bakanlık tarafından belgelendirilmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019). Ancak, mevcut yönetmelik, tesislerin farklı yıldız düzeylerinde taşımaları gereken asgari nitelikleri, ürüne yönelik olarak, yapı özellikleriyle ele almakta, hizmete yönelik değerlendirmeler kapsam dışında kalmaktadır. Oysa verilen hizmetin kalitesi de, gerek hizmet üretiminin, gerekse hizmetin oluşturulduğu mekanların da belirli bir kalite düzeyine sahip olmalarını gerekli kılmaktadır. Kullanıcılar açısından zaman, efor ve konfor kayıplarına, işletmeci açısından iş gücü ve maddi kayıplara, her ikisi açısından ise memnuniyetsizliğe neden olan yapı kusur ve hatalarının tesislerin üretim sürecinde proaktif bir yaklaşımla öngörülerek engellenmesi için mevzuatın şekillendirici rolü büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışma kapsamında, turizm tesislerine yönelik kalite kavramı, farklı kullanıcı gruplarının (dış kullanıcılar, müşteriler/ iç kullanıcılar, hizmeti üretenler) gereksinimlerinin karşılanması bağlamında ele alınmakta ve özellikle hizmet kalitesini etkileyen mekânsal/çevresel faktörler çerçevesinde değerlendirilmektedir.

Bu amaçla, Antalya’da kıyı bandında seçilen Bakanlıktan belgeli 5 yıldızlı otellerde, yüz yüze görüşme, gözlem ve anket yöntemleri kullanılarak bir değerlendirme yapılmıştır.

Değerlendirme, “konaklama, servis, sirkülasyon birimleri, genel kullanıma açık mekanlar ve açık servis” alanlarında, “boyutsal ve mekânsal özellikler” ile “işlevsel ilişkilerdeki hata ve kusurlar” kapsamında sonuç/sebeup ilişkileri açısından ele alınmıştır. Diğer yandan, farklı ülkelerde uygulanan mevzuat incelenerek, benzer ve farklı özellikler saptanmıştır. Belirlenen sorunlardan yola çıkılarak, nedensellikleri sorgulanmış ve bu şekilde önleme mekanizmalarının oluşturulması amaçlanmıştır. Otel işletmelerindeki yapı ve hizmet kalitesini konu alan pek çok çalışma bulunmasına rağmen, bu çalışma ile mevzuatın şekillendirici rolü ve/veya yetersizliklerini engellemeye yönelik bir kurgu sağlanması amaçlanmaktadır.

Çalışma sonucunda, oluşturulan tabloda, benzer sorunların otellerin pek çoğunda tekrarlanmakta olduğu, kullanıcı memnuniyetsizliklerinin özellikle “servis mekan ve alanları, sirkülasyon birimleri ve açık servis alanlarında” kümeleştiği, yürürlükte olan mevzuatta bu hususları etkili bir şekilde karşılayan amir hüküm bulunmadığı, Bakanlığın 2000 yılından sonra proje isteyip onaylamamasının yanı sıra, “bütün alanların temizlik, bakım ve havalandırılmalarının sağlanması, genel güvenlik esaslarına uyulması, aydınlatılması, üniteler arasında fonksiyonel bağlantı kurulması, hizmete yeterli düzenlemelerin yapılması, vb.” genel hükümler ile yönlendirmede bulunduğu belirlenmiştir.

Bu çerçevede; gerek mevzuatta, gerek uygulamada ortaya çıkan sorunların giderilmesine yönelik bir model oluşturulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Otel, yapı kalitesi, hizmet kalitesi, mevzuat

MİMARİ VE ZAMAN İLİŞKİSİ

Çağlar ÇELİK*, Doç. Dr. Çiğdem CANBAY TÜRKYILMAZ**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
celikcaglar92@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
cigdemcanbay@gmail.com

Bu çalışma, mimariyi “zaman kavramı” üzerinden tartışmayı ve mimarinin zaman olgusu ile kurduğu ilişkiye değinmeyi amaçlar. Mimaride “zaman” ve “zamansızlık” kavramları söz konusu olduğunda bütüncül bir yaklaşım göstermek, elde edilecek çıkarımların doğruluğuna katkıda bulunacaktır. Bu bütüncül yaklaşımın zaman kavramını, fiziksel, psikolojik ve en nihayetinde mimari açıdan ele almayı gerektirdiği söylenilebilir.

Atinalı filozoflardan Aristoteles şöyle der: “Zamanın bir parçası var olmuştur, artık yoktur. Bir parçası ise var olacaktır, henüz yoktur.” (Aristoteles, 2001). Bundan hareketle “zaman” kavramının tanımı, “ardışıklığın, sürekli olma hali” olarak yapılabilir. Söz konusu bu ardışıklığın sürekli olması için, kendi başına var olan, bağımsız bir olgu olduğu kabul edilmelidir. Başka bir deyişle bu durum, “mutlak zaman” demektir. “Newton’a göre, mutlak zaman evrende herhangi bir algılayıcı olmadan var olur ve evrende tutarlı adımlarla ilerler.” (Newton, 2000). Zamanın referans cisimlerden bağımsız bir şekilde var olması her ne kadar sağ duyuya uygun gelse de sonraki çalışmalar bu durumun yanlışlığını ortaya koymuştur. Yine de klasik fizikte bile zaman, göreceli bir hareket sistemine ihtiyaç duyar. Herhangi bir uzayda tek olan bir cismin hareket ettiğini veya döndüğünü algılayabilmemiz için referans bir cisme ihtiyaç duyarız. Bu iki referans cismin birbiriyle yaptığı bağıl hareket de gözlemcide bir zaman düşüncesi yaratacaktır. İnsan söz konusu olduğunda gözlemcinin kendisinde meydana gelen zaman algısı, fiziksel zamandan farklı olabilir. Einstein fiziğine göre hız arttıkça zaman yavaşlarken (Gott, 2009), beşerî bir ortamda hız arttıkça zaman da hızlı akıyormuş gibi gelir (Heidegger, 1996).

Herhangi bir mimari yapının, kullanıcıya verdiği zamanla ilgili olan her şey mekânın “hareket” verileriyle ilgili olduğu söylenebilir. Kullanıcının algılayabildiği hareketin veya harekete dair izlerin yoğunluğu mekânda oluşacak zaman algısının niceliğini etkiler. Zamanın gerçek anlamda yavaşlamıyor oluşuna rağmen, zamanla ilgili kullanıcıya ulaşan verilerin azalması durumu, kullanıcıya zamanın yavaşladığı hissini verir.

Mekânın kendi içindeki hareketinin yanı sıra dışındaki hareketin de algılanmasını sağlayan yapısal özellikleri, yapının zamana dair kurduğu tüm ilişkilerin temelini oluşturabileceği söylenebilir. Tüm bu verilerin sentezi, kullanıcının söz konusu “mimari” ile “zaman” arasında kurduğu ilişkiyi belirler.

Çalışmada mimari ile kurulan zamansal ilişki, iki mimarın (Louis I. Kahn ve Sou Fujimoto) yapıları üzerinden incelenecek, mekân-zaman kavramına mimarlık çerçevesinde bütüncül bir bakış ortaya konmaya çalışılacaktır. Arşiv taraması yöntemi izlenerek, daha önce zaman ve mekân-mimari ilişkisi hakkında yapılan çalışmalardan faydalanılacak ve bu çerçevedeki teorik birikime katkı yapılmaya çalışılacaktır. Söz konusu örnek incelemeleri sempozyum tarihine kadar genişletilecek ve yapılacak çıkarımlar ve mimarlık ile kurulan ilişki konferansta sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Louis I. Kahn, mimari, Sou Fujimoto, zaman, zamansızlık.

YAZAR LİSTESİ

A

ACUN ÖZGÜNLER, Seden, 50
AKAR, Miskine, 159
AKBAŞ ÖNSOY, Özlem, 186
AKBULUT, M. Tolga, 97, 123, 278
AKÇABOZAN, Aylin, 128
AKDEMİR, M. Zafer, 22, 33, 38
AKDENİZ, M. Gül, 88, 144, 156
AKGÜN, Aliye Ahu, 72, 272
AKIN, Oya, 266
AKTUĞLU, Yeşim Kamile, 35, 42, 203, 212
AKTUĞLU AKTAN, Esin Özlem, 68, 77, 254
AKTÜRK, Emine, 252
ALBAYRAK MEŞE, Güneş Ece, 79
ALKAN, Pınar Lütfiye, 133
ALTUĞ, Bedriye Gizem, 114
ARABACIOĞLU, Feride Pınar, 102
ARAPOĞLU, Murat, 140
ARI, Kübra, 18
ARSLAN, Nazlı, 111
ATALAY, Ceren, 61
ATAÖV, Anlı, 65
ARSLAN AVAR, Adile, 63
AVLAR, Erkan, 24, 47, 201
AYBERKİN, Burcu Funda, 169
AYDIN, Bayhan, 212
AYDINOĞLU, Yücel, 288

B

BAĞDAT, M. Rana, 162
BAHÇEKAPILI, Nalan, 196
BAKIŞLI, Duygu, 40
BARKUL, Ömür, 95, 119, 125
BAŞDOĞAN, Serhat, 16, 205
BEKMEZCİ YOLAL, Betül, 106
BİLGİN, Çiğdem, 135
BİNAN, Can Ş., 84, 128, 150, 234
BOSTAN, Rukiye, 82
BUNSUZ, Gökhan, 286
BURKUT, Emine Banu, 121
BÜLBÜL, Şeyda, 264

C -Ç

CANBAY TÜRKİYILMAZ, Çiğdem, 100, 112, 290
CEPHANECİGİL, V. Gül, 90, 149
COŞKUN, Ayşenur Elif, 156
ÇAKIR, Mahmuthan, 15
ÇAKIROĞLU, Alper, 243
ÇAKIRÖZÜ CİVELEK, Funda, 203
ÇAVUŞOĞLU, Pınar, 228
ÇELEBİOĞLU, Banu, 82, 178, 189
ÇELİK, Çağlar, 290
ÇETİNDAS, C. Mustafa, 278
ÇETİNKAYA, Şerife Betül, 70
ÇINAR, Yeşim, 100
ÇINAR KARAKAYA, Funda, 280
ÇİFTÇİ, Aynur, 198, 225
ÇİMEN, Onur, 234

D

DAĞGÜLÜ, İbrahim Başak, 116

DAMDERE, İlke, 59

DEMİRCAN, Kamil, 248

DİNÇER, İclal, 262

DOKUZER ÖZTÜRK, Leyla, 215, 220, 228, 232

DURAN, Selin, 42

DURSUN, Gülten, 172

DÜZOĞLU TERCAN, Büşra, 97

E

ELİF ARIK, Zeynep, 232

EKŞİ AKBULUT, Dilek, 20, 40

EMANET, Mehtap, 282

EMEKLİ, Mehmed Akif, 210

ENLİL, Zeynep, 243

ERCAN, Sara, 260

ERCAN, Tuğçe, 18

ERDOĞAN, Özlem, 22

ERDEM, Ayten, 187

ERDİL POLAT, Tuğba, 169

EREN, İrem, 230

ERKALKAN, Zarife, 191

ERKAN, Nilgün Çolpan, 79, 252, 260, 269

ERKUŞ ÖZTÜRK, Hilal, 70

ESER, Halide, 47

G

GELMEZ DEMİR, Elif, 88

GENÇER, Ceylan İrem, 146, 170

GENÇER ÖZDEMİR, Güneş, 57

GÖRDÜK, Çiğdem, 220

GÜNDOĞDU, Büşra Nur, 237

GÜZELDAĞ, Ferda, 250

H

HATİBOĞLU, Hande, 187

HÜSREVOĞLU, Fatih, 38

I-İ

İLASLAN, Mustafa Tolga, 20

İLGÜREL, M. Nuri, 230

İMAMOĞLU, Neslihan, 102

İNANDIM, Cansu, 276

İPLİK, Işıl, 31

İSLAM, Tolga, 241, 246, 273

K

KARA PİLEHVARİAN, Nuran, 140, 159

KARAHASAN, Melek, 72

KARĞI, Elif, 44

KAYADİBİ, Gülay, 254

KAYTAN, Saadet Mutlu, 150

KEBAPÇI, Elif, 160

KELEŞ TAYLAK, Emine, 178

KERESTECİOĞLU, Funda, 93, 111, 280, 283

KESİCİ, Neslişah, 65

KILIÇ, Betül, 180

KILIÇLAR, Ecem, 95

KIŞLA, Cansu, 239

KOÇ, Ercan, 257

KOÇ, Mehmet, 170

KOÇLARDAN, Pınar, 131

KÖSEOĞLU, Emine, 121

KÜÇÜKOĞLU, Hüseyin, 269

M

MAKAS, Kübra Nur, 86
MANİSA, Kunter, 276, 282

N

NAZLI, Nazlıcan, 218

O-Ö

OĞUZTİMUR, Senay, 248
OMAY POLAT, Ebru, 133, 138, 164
ÖLÇER, Ecem, 35
ÖLMEZ, Ceyda, 27
ÖRNEK ÖZDEN, Elif, 239
ÖZBALTA, Nur Banu, 116
ÖZDEMİR, Gökşenay, 52
ÖZDERYA, Zeynep, 173
ÖZHAN, Melike, 182
ÖZMEN, Fulya, 288
ÖZTAŞ, Doğuşcan, 246
ÖZTEKİN KANIK, Duygu, 266
ÖZTÜRK, Deniz, 176
ÖZTÜRK, Nur Kardelen, 271
ÖZTÜRK, Serap Çağla, 77

R

RAHMANALI NOTTROT, Zelal Zülfiye, 166

S-Ş

SAĞDIÇ, Zafer, 142, 152, 162, 166, 182
SALMAN, Sakine Yıldız, 176
SARIOĞLU, Şeyma, 144
SARISAKAL, Beril, 149
SAY ÖZER, Yasemen, 108, 114
SAYGILI, Gözde, 204
SAYGILI SESLİKAYA, Neslihan, 104
SAYIN, Dilara, 93
SEYHAN, Çisem, 264
SEZİCİ, Cansu, 50
SKREBO, Dzamal, 84
SOLAK, Firdevs Çisel, 68
SÖNMEZ, Serhat, 129
SUNGUR, Aslı, 104
SÜLÜN, Merve, 119
SÜRMELİ, Sibel, 154
ŞAHİN, Başak Dicle, 205
ŞANLI KART, Dilan, 273
ŞAMLI, Özge, 125
ŞENSÖZ, Merve, 138
ŞENTÜRK, Hümeysra, 201
ŞİMŞEK, Yağmur, 142

T

TAY, Elif Ceren, 108
TONG, Togan, 286
TUNA TAYGUN, Gökçe, 27, 44
TÜRK GÜRKAN, Ezgi, 213
TOSUN ANDIÇ, Yasemin, 262
TUFAN, Merve Duygu, 257
TULUNAY, Sema, 194
TUNCA, Hürrem, 189
TUNCA, Yusuf, 164
TUNCER, Faruk, 131, 191
TURAN, Müzeyyen Betül, 198
TURGUT, Sırma, 74, 237

U-Ü

ULUDAĞ, Zeynep, 106
URFALIOĞLU, Nur, 86, 135, 154, 160, 172, 180, 185, 196
UYGAÇ, Naciye Simla, 74
UYSAL, Ayça, 63
UZUN, Burak, 224
UZUN, Tuğba, 283
ÜNAL, Zeynep Gül, 173, 194
ÜNLÜ, Büşra, 54
ÜNSAL, Burcu, 152
ÜNVER, Rengin, 52, 54, 207, 218

V

VATANSEVER, Tuğçe, 225

Y

YAĞINLI, Gizem, 241
YAPILCAN, Furkan, 29
YAZGAN, Ayfer, 57
YAZICI, Burcu, 24
YEĞİN, Mustafa, 29
YELEKÇİ, Nesim Doğuş, 33
YELKENCİ SERT, Fatma, 222
YENEN, Zekiye, 59, 61
YERGÜN, Uzun, 129
YERLİYURT, Bora, 250
YILDIRIM, Tayfun, 288
YILDIZ, Ersan, 123
YILMAZ, Behiyye, 112
YILMAZ KARAMAN, Özgül, 205, 222
YURTTAKAL, Seniha Deniz, 146
YÜCEL, Şevket Baran, 207
YÜĞRÜK AKDAĞ, Neşe, 31, 210
YÜKSEL CAN, Zerhan, 213, 224
YÜZER, Canse, 90

Z

ZAHMACIOĞLU, Duygu, 215